

پیشگفتار

گزارش اقتصادی- اجتماعی سالانه استان ضمن بررسی تحولات اقتصادی و اجتماعی استان، روند عملکرد بخش های مختلف استان را مورد ارزیابی و سنجش قرار داده و مقایسه تطبیقی میان نواحی و نیز بخشهای مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان از طریق مقایسه شاخصهای مربوطه را امکان پذیر می سازد. آگاهی از وضعیت استان در سالی که سپری گشته، برنامه ریزان، مسئولان و تصمیم گیران را بر آن می دارد که با در دست داشتن یک مجموعه مستند، ضمن بهره گیری از تجربیات گذشته در حل معضلات و مشکلات استان در سالهای آتی بصورت بهینه برنامه ریزی نموده و کاستیها را به حداقل کاهش دهند.

این گزارش که حاصل تلاش همکاران محترم معاونت برنامه ریزی میباشد از دو قسمت تشکیل شده است: در قسمت اول به حوزه های فرابخشی استان که شامل اوضاع طبیعی و جغرافیایی، جمعیت، نیروی انسانی، حساب تولید و بودجه و درآمد و ... پرداخته شده است و در قسمت دوم وضعیت حوزه های بخشی استان در سال ۱۳۸۴ به تفکیک امور تولیدی، امور زیربنائی و امور اجتماعی استان مورد بررسی قرار گرفته است.

در پایان با تقدیر از کلیه دستگاههای اجرایی استان که با ارائه آمار و اطلاعات دقیق و بهنگام خود و اظهار نکته نظرات کارشناسی، ما را در انجام این مهم یاری نمودند امید است مجموعه حاضر مورد استفاده کارشناسان، برنامه ریزان و مسئولان استان قرار گیرد و ایشان نیز با راهنماییهای ارزنده خود ما را در جهت تکمیل گزارشهای سنوات آتی یاری نمایند ۸۶/۲۴

مجید قدیری حیدری
معاون برنامه ریزی

بخش اول : حوزه های فرابخشی

۱- موقعیت جغرافیایی ، حدود و وضعیت طبیعی و محیط زیست

۲- جمعیت

۳- نیروی انسانی و بازار کار

۴- حساب های اقتصادی استان

۵- بودجه و درآمدهای عمومی استان

۶- پول ، بانکداری

۷- بیمه

۸- شاخص قیمت

۹- بودجه خانوار های استان

۱۰- امور پیمانکاران ، مشاوران و گزارش نظارتی پروژه ها

۱- موقعیت جغرافیایی ، حدود و وضعیت طبیعی و محیط زیست

۱-۱- حدود و موقعیت

استان اردبیل با مساحتی بالغ بر ۱۷۸۶۷ کیلومتر مربع (۱/۰۹ درصد مساحت کل کشور) در شمال فلات ایران بین عرض ۳۷ درجه و ۴۵ دقیقه و ۳۹ درجه و ۴۲ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۳۰ درجه و ۴۷ دقیقه تا ۵۵ درجه و ۴۸ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ در شمال غربی ایران واقع شده است. در شمال و شمالشرقی رود ارس و امتداد رشته کوه تالش ، یعنی کوههای پشت سارا و رود بلقار یا بالهارود مرز بین استان و جمهوری آذربایجان را تشکیل میدهد. در شرق رشته کوههای تالش و باغرو این خطه را از استان گیلان جدا می کند . از غرب به استان آذربایجانشرقی منتهی شده و در جنوب کشیدگی رشته کوهها ، دره ها و جلگه ها موجب پیوستگی توپوگرافیک استان با استان زنجان می شود. چهار شهرستان از این استان در طول ۲۸۲/۵ کیلومتر با جمهوری آذربایجان هم مرز میباشند که در ۱۵۹ کیلومتر آن رودهای ارس و بالها رود جریان دارند . در حال حاضر ارتباط استان با جمهوری آذربایجان در طول این مرز تنها از دو نقطه اصلاندوز و بیله سوار انجام میگردد . از نظر همجواری استان آذربایجان شرقی با ۳۲۴ کیلومتر مرز مشترک با شهرستانهای پارس آباد ، مشگین شهر ، نیر ، کوثر و خلخال در رتبه اول قرار دارد . استان اردبیل در جنوب خود با استان زنجان همجوار بوده و در طول ۶۲/۵ کیلومتر همسایه جنوبی شهرستان خلخال محسوب میشود . با وجود وحدت قومی و فرهنگی استانهای اردبیل و زنجان موانع طبیعی بین دو استان و همچنین قطب جاذبی چون تهران در آن سوی محور تبریز- زنجان (که جاذب هر گونه حرکت اقتصادی- اجتماعی در این محور میباشد.) باعث شده است که روابط همجواری در طول این ۶۲/۵ کیلومتر رونق خوبی نداشته باشد و شاید بهمین دلیل شهرستان خلخال از شهرستانهای حاشیه ای استان به حساب می آید. استان گیلان با داشتن ۱۷۵ کیلومتر مرز مشترک با شهرستانهای نمین، اردبیل و خلخال ، همسایه شرقی استان اردبیل میباشد. رشته کوه صعب العبور تالش چون دیواره ای این دو استان را از هم جدا میکند . با این وجود جاذبه های اقتصادی کناره دریای خزر باعث شده که مردم استان بیشترین روابط همجواری اقتصادی- اجتماعی خود را پس از مرکز با استان گیلان داشته باشند. گردنه های صعب العبور حیران و اسالم تنها گذرگاههای بین دو استان میباشند که

همواره ریزش برفهای سنگین در فصل سرما سبب صعوبت تردد در این گذرگاهها میگردد. محور اردبیل - آستارا، از طریق گردنه حیران، مهمترین خط ارتباطی استان با مرکز کشور میباشد که شهرستانهای استان را از طریق رشت و قزوین به تهران مرتبط می سازد. در جدول شماره (۱-۱) موقعیت جغرافیایی استان در ارتباط با مناطق همجوار نشان داده شده است.

جدول شماره (۱-۱) موقعیت جغرافیایی استان و چگونگی ارتباط استان با مناطق همجوار

جهت جغرافیایی	همجواری	طول مرز (کیلومتر)	نوع مرز	موانع طبیعی	محورهای ارتباطی	شهرستانهای واقع شده در همجواری
شمال	جمهوری آذربایجان	۲۸۲/۵	آبی خاکی	رود ارس، بالهارود و کوههای پشت سارا	بيله سوار اصلا ندوز	پارس آباد- بيله سوار مغان- نمین
شرق	گیلان	۱۷۵	خاکی	کوههای باغرو و تالش	آستارا-اسالم	اردبیل- خلخال- نمین
جنوب	زنجان	۶۲/۵	خاکی	کوههای چله خانه	هشتجین- زنجان	خلخال
غرب	آذربایجان شرقی	۳۲۴	خاکی	کوههای کلیان و بز قوش	اردبیل- سراب- مشگین شهر- پارس آباد- اهر	مشگین شهر- پارس آباد- نیر- کوثر-خلخال

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

۱-۲- اقلیم و عوامل شکل دهنده آب و هوای استان

کشور ما جزو مناطق خشک جهان محسوب می شود بطوریکه متوسط بارندگی جهان در روی خشکی ها با وسعت تقریبی ۱۴۹ میلیون کیلو متر مربع دارای میانگین بارندگی سالیانه ۷۴۶ میلی متر است این در حالیست که میزان متوسط بارندگی در ایران با وسعت ۱/۶۴۸ میلیون کیلو متر مربع ۲۴۵ میلی متر و استان اردبیل با وسعت ۱۷۸۶۷ کیلو متر مربع، بین ۲۵۰ تا ۶۰۰ میلی متر متغیر است. از نظر میزان نزولات جوی استان اردبیل وضعیت بهتری نسبت به سایر مناطق کشور داشته و از نظر کشاورزی نیز در وضعیت مطلوبی در سطح کشور قرار گرفته است و این امر ناشی از ویژگیهای خاص جغرافیایی و توپوگرافی استان و وجود رشته کوه هایی با ارتفاع بیش از ۴ هزار متر و دشت های وسیع می باشد که ضمن تامین آب، باعث تنوع اقلیمی گردیده و یکی از ویژگیهای منحصر بفرد این استان محسوب می گردد.

توپوگرافی یکی از عوامل مهم ویژگیهای اقلیمی استان و عامل اصلی تنوع در آن میباشد. ارتفاع و تغییرات آن و جهت گیری رشته کوهها در برابر جریانات هوایی، عوامل توپوگرافیک شکل یابی اقلیمی یک منطقه میباشد. سلسله جبال سبلان در جهت شرقی - غربی کشیده شده است و رشته کوههای باغرو چون دیواره ای بین قسمتهای داخلی استان و دریای خزر حائل شده است. ارتفاع عمومی استان نیز از ۴۰ تا ۴۸۱۱ متر متغیر است. قاعدتاً چنین اختلاف ارتفاعی خود به تنهایی تفاوتی در حدود ۲۰ درجه سانتیگراد را در متوسط دمای سالانه سبب میشود.

بیان انرژی و یا بیان حرارتی یکی از عوامل اساسی اقلیم و آب و هوای یک منطقه میباشد، بنابراین دومین عامل موثر در خصوصیات اقلیمی، زاویه تابش آفتاب یا بعبارت دیگر عرض جغرافیایی است. همانگونه که گفته شد استان اردبیل بین (۳۷ درجه و ۴۵ دقیقه) تا (۳۹ درجه و ۴۲ دقیقه) عرض شمالی در شمالی ترین قسمت ایران قرار دارد که این امر اختلاف زاویه ای در حدود ۱۰ درجه را با قسمتهای جنوبی ایران، در زاویه تابش آفتاب سبب میشود.

سومین عامل موثر در اقلیم استان جریانات هوایی می باشد. در مجموع سه جریان هوایی با خصوصیات متفاوت، اقلیم و آب و هوای استان را تحت تاثیر خود قرار می دهند. جریان مدیترانه ای با ماهیت معتدل و بحری خود که قسمت اعظم بخارات خود را در کوهستانهای ترکیه و زاگرس و آذربایجان غربی از دست می دهد، در نهایت استان اردبیل را نیز متأثر می سازد. این جریان منشاء قسمت اعظم نزولات جوی ایران میباشد و ورود آن به منطقه با تعدیل درجه حرارت و رطوبت هوا همراه است. جریان هوایی سبیری آسیای مرکزی که ماهیتی برّی و سرد دارد از سمت شمال و شمال شرق و پس از عبور از دریای خزر و جذب بخارات آن، استان را تحت تاثیر قرار میدهد. این جریان نیز قسمت اعظم بخارات خود را در دامنه های شرقی تالش و باغرو بر جای میگذارد. ورود این جریان هوایی در نواحی شمالی و مرکزی و جنوبی استان با سرما و افزایش میزان رطوبت هوا همراه است و در مناطق دیگر و بویژه مناطق مرتفع سرما و یخبندان خشک را سبب میشود. جریان هوایی سبیری در تابستان باعث کاهش شدت گرما و خنک شدن هوا میگردد. سومین جریان هوایی، جریان اطلس شمالی یا اسکاندیناوی است که دارای ماهیتی سرد و بحری میباشد با وجود اینکه این جریان نیز قسمت اعظم بخارات خود را در سراسر اروپا و

روسیه بر جای میگذارد، ولی در استان نیز ورود این جریان از سمت شمال و شمال غرب با سرمای شدید و بارش برف سنگین همراه است. چهارمین عامل موثر در اقلیم استان، وجود دریای خزر در شرق استان میباشد که علاوه بر برخورداری کردن منطقه از بخارات خود در مناطق نزدیک به ساحل، عامل تعدیل درجه حرارت نیز میباشد. بر اساس تقسیم بندی بیو کلیماتیک آمبرژه، اقلیم مدیترانه ای بر اساس ضریب رطوبت (Q) و معدل حداقل درجه حرارت روزانه سردترین ماه (M) به شش نوع تقسیم شده است که بجز اقلیم صحرائی، دیگر انواع اقلیم در پهنه استان به چشم میخورد. اقلیم خشک سرد و نیمه خشک سرد، آب و هوای غالب در اکثر مناطق استان میباشد، که مقدار (Q) در اقلیم خشک سرد ۱۵ الی ۳۰ و در اقلیم نیمه خشک سرد ۲۰ الی ۵۰ و مقدار (M) نیز در این دو اقلیم ۵ تا ۱۴ درجه سانتیگراد زیر صفر میباشد. قسمتی از شهرستانهای اردبیل، مشگین شهر و خلخال نیز دارای اقلیم نیمه مرطوب سرد میباشد. در این نوع اقلیم مقدار (Q) از ۴۰ تا ۸۰ و مقدار (M) از صفر تا ۷- درجه سانتیگراد زیر صفر میباشد. همچنین قسمت شمالی استان یعنی شهرستانهای پارس آباد، بیله سوار و مغان دارای اقلیم نیمه خشک معتدل میباشد. ولی دامنه تغییرات مقادیر عوامل آب و هوایی، اقلیم این منطقه را نیز تا حدودی به سردی متمایل میکند. با وجود تنوع اقلیمی در استان، از نظر ویژگیهای حرارتی، سرد بودن (در اثر ارتفاع، جریان هوایی سرد و عرض جغرافیایی) ویژگی مشترک تمامی گونه های اقلیمی استان میباشد. حتی قسمت شمالی استان که به جهت پست بودن منطقه دارای اقلیم معتدل میباشد، بطور متوسط در ۵۰ روز سال شاهد یخبندان بوده و پدیده یخبندان در ایستگاههای مرتفع استان (مناطق که ارتفاع آنها حدود ۲۰۰۰ متر میباشد) تا ۱۷۰ روز در سال افزایش می یابد و این اتفاق در ۹ ماه از سال به چشم میخورد. با توجه به این واقعیت که حدود ۲۰٪ از استان دارای ارتفاع بیش از ۲۰۰۰ متر میباشد و با توجه به گرادیان حرارتی در دامنه های کوهستانها، میتوان نتیجه گرفت که در قسمت قابل توجهی از استان در بیش از نصف روزهای سال، یخبندان رخ میدهد که در سراسر ماههای سال حتی در تابستان، قابل رویت میباشد. با وجود شدت سرما و ثبت برودتهای کمتر از ۳۰- درجه سانتیگراد در ایستگاههای هواشناسی مرتفع، درجه حرارتهای بالای ۴۰ درجه سانتیگراد نیز در گرمترین ساعات روز ماههای گرم تابستان، در داده های برخی از ایستگاهها مانند پارس آباد قابل رویت میباشد. دامنه نوسان بین معدل حداقل و حداکثر درجه حرارت سردترین و گرمترین ماه سال یک منطقه در

حدود ۴۰ درجه سانتیگراد می‌باشد. میانگین دمای روزانه نیز در بین ایستگاههای استان ۶/۵ تا ۱۵ درجه سانتیگراد می‌باشد. بر اساس داده های این ایستگاهها، نواحی پست دره رود، ارس و دشت مغان گرمترین و ارتفاعات دامنه های سبلان سردترین مناطق استان محسوب میشود. میزان نزولات جوی در استان بطور متوسط از ۲۵۰ الی ۶۰۰ میلی متر در نوسان است. فصول بهار و زمستان، فصول بارندگی منطقه محسوب میشوند و بیشترین شدت بارندگی در بهار مشاهده میشود و فصل پائیز از نظر میزان بارندگی پس از بهار و زمستان در مرتبه سوم قرار دارد.

۱-۳- ناهمواریهای استان

معروف ترین و بزرگترین رشته کوههای استان، سبلان و تالش می باشد. رشته کوه سبلان از شمالی ترین نقطه استان و ادامه رشته کوه قره داغ در استان آذربایجان شرقی به سمت شرق کشیده است و به دره رودخانه قره سو و دره رود ختم می شود. شاخه ای از این کوه در آن سوی دره رود به کوههای خروسلو و شاخه ای دیگر به کوههای برزند (صلوات داغ) می پیوندد که این کوهها نیز پس از عبور از شهرستانهای بيله سوار و مغان در حدود شرقی استان به منتهی الیه شمالی رشته کوه تالش می پیوندد. سبلان با ۴۸۱۱ متر ارتفاع، منتهی الیه شرقی رشته کوه قوشا داغ و بلندترین نقطه استان بشمار می آید و این آتشفشان خاموش با مناظر بدیع و نعمات فراوان اطراف خود از زیباترین قله جهان محسوب می شود. از قله دیگر این توده آتشفشانی هرم، کسری، قرخ بلاغ و قزل بره را می توان نام برد. دیگر رشته کوه بزرگ استان، تالش می باشد که به موازات کناره دریای خزر از شمال به جنوب کشیده شده است. این رشته کوه از منتهی الیه شرقی کوههای برزند آغاز و در سراسر حدود شرقی استان با افزایش تدریجی ارتفاع به طرف جنوب کشیده می شود و در خارج حدود استان سرانجام به رشته کوههای البرز می پیوندد. رشته کوه تالش در قسمتهای مختلف خود به نامهای باغرو، پشت سارا، و پلنگا نیز نامیده می شود. رشته کوه پلنگا در حوالی دریاچه نئور از رشته اصلی منشعب و در سراسر شهرستان خلخال کشیده شده است. بلندترین نقطه این شاخه فرعی، قله ۳۳۲۲ متری آق داغ است و کوههای پلنگا، سهدی و ازناو، از دیگر قله آن می باشند. از قله دیگر رشته کوه تالش میتوان حصار بلاغی، عجم و شاه معلم را نام برد. در جدول شماره (۱-۲) مهمترین قله های استان بهمراه توضیحاتی آورده شده است.

جدول شماره (۱-۲) مهمترین قله استان اردبیل

نام قله	ارتفاع (متر)	رشته اصلی	شهرستان محل استقرار
یاغلی داغ	۲۸۴۵	قوشا داغ	مشگین شهر
قراوول	۲۲۰۴	صلوات	مشگین شهر
خروسلو	۱۰۹۶	خروسلو	بيله سوار
سبلان	۴۸۱۱	سبلان	مشگین شهر
قرخ بلاغ	۳۸۹۰	سبلان	اردبیل
قره گونی	۳۸۸۲	سبلان	مشگین شهر
قزل بره	۳۸۵۰	سبلان	اردبیل
چال	۳۶۰۴	سبلان	مشگین شهر
ای قار	۳۷۸۳	سبلان	مشگین شهر
آق داغ	۳۳۲۲	تالش پلنگا	خلخال
اسر خانی	۲۸۶۵	تالش پلنگا	خلخال
پلنگا	۲۸۸۶	تالش پلنگا	خلخال
سهدی	۲۷۱۵	تالش پلنگا	خلخال
از ناو	۲۴۱۲	تالش پلنگا	خلخال
شاه معلم	۳۱۰۰	تالش	خلخال
بابا رشت	۲۸۵۰	تالش	خلخال
علا مجار	۲۷۵۰	تالش	خلخال
حصار بلاغی	۲۹۰۴	تالش - باغرو	اردبیل
عجم	۳۰۱۰	تالش - باغرو	خلخال

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

۱-۴- حوزه‌های آبخیز و شبکه رودخانه‌ها

وجود کوهستانهای مرتفع و قرار گرفتن آنها در مسیر جریانات هوایی مدیترانه‌ای و اطلس شمالی، پیدایش مناطقی با بیش از نه ماه پوشش برفی و دامنه‌هایی با چشمه‌های فراوان را سبب شده و این پهنه بصورت آبخیز لایزال رودخانه‌های بزرگ و کوچک متعددی در آمده است. استان اردبیل آبخیز حوضه بسته خزر بشمار می‌رود که کلیه نزولات جوی آن توسط دو شریان اصلی ارس در شمال و قزل اوزن در جنوب به دریای خزر می‌ریزند.

الف) رود ارس:

رود ارس در محدوده استان اردبیل توسط رودخانه‌های کوچک و بزرگ متعددی که از چند کیلومتر تا بالای ۲۵۰ کیلومتر طول دارند تغذیه می‌شود و از پرآب‌ترین رودهای استان می‌باشد. قسمتی از حوزه آبریز ارس شامل حوزه دره رود و بالهارود می‌باشد. این رود با ۲۸۰ کیلومتر طول و حدود ۵۵۴ میلیون متر مکعب متوسط آبدهی سالانه طویل‌ترین و پرآب‌ترین رودخانه داخلی استان اردبیل به شمار می‌رود. رودخانه دره رود که به ارس می‌ریزد، از وسیع‌ترین حوزه آبخیز برخوردار می‌باشد. و قسمت اعظم کوه‌های سبلان، برزند، خروسلو، تالش، باغرو و پشت سارا آبخیز این رودخانه به شمار می‌آیند. از شاخه‌های اصلی دره رود می‌توان قره سو، بالیغلو و خیابوچای را نام برد. بالهارود یکی دیگر از رودهای مرزی ایران و جمهوری آذربایجان می‌باشد که از ارتفاعات شرقی کوه‌های برزند سرچشمه می‌گیرد. شاخه اصلی این رودخانه از شرق گرمی تا بیله‌سوار مرز مشترک ایران و جمهوری آذربایجان را تشکیل می‌دهد. از شاخه‌های فرعی بالهارود، گرمی‌چای، ساری‌قمیش، آزادچای، شره دره و آزادلو را می‌توان نام برد.

ب) رود قزل اوزن:

قسمت جنوبی حوضه آبریز خزر شامل حوزه قزل اوزن می‌باشد که کوه‌های بزقوش، جنوب شرقی سهند و تالش را در برمی‌گیرد. در این قسمت نیز که منطقه نسبتاً وسیعی از جنوب استان اردبیل یعنی شهرستان خلخال را تحت پوشش دارد، وجود کوه‌های مرتفع و برف‌گیر، جاری شدن رودهای پرآبی را سبب گشته است که از طریق شریان اصلی خود یعنی قزل اوزن از استان خارج و از طریق دره سفید رود به دریای خزر می‌ریزند.

۱-۵- دشتها

در میان رشته کوه‌ها و واحدهای توپوگرافیک یاد شده و در روند تکامل مورفولوژیک آنها، دشتهای کوچک و بزرگ متعددی بوجود آمده است، که امروزه بعنوان یکی از بسترهای مهم فعالیت‌های اقتصادی در استان بشمار می‌روند. البته بجز دشت مغان که در محل پس روی آب دریای خزر، در اثر تغییرات آب و هوای دیرینه زمین و حرکات تکتونیکی آن بعلت کوهستانی بودن منطقه بوجود آمده

است ، دشتهای موجود در این استان از وسعت قابل توجهی برخوردار نمی‌باشند و عموماً بصورت جلگه‌های کوچک و بزرگ آبرفتی پایکوهی بچشم می‌خورند که از مهمترین آنها بلحاظ وسعت می‌توان به دشتهای اردبیل و مشگین‌شهر اشاره نمود.

دشت مغان ایران تنها قسمت کوچکی از دشت بزرگ مغان می‌باشد ، که قسمت اعظم آن در خاک جمهوری آذربایجان قرار گرفته است. این دشت پر برکت و حاصلخیز در محدوده استان اردبیل ۳۵۰ هزار هکتار وسعت دارد که بوسیله کوههای خروسلو از جنوب ، رود ارس از شمال و مرز بین‌المللی ایران و جمهوری آذربایجان از شرق محدود شده است. این دشت در آنسوی مرز تا ساحل دریاچه خزر کشیده است. دشت مغان پست ترین منطقه استان محسوب می‌شود و ۱۲۰۰ متر پائین تر از دشتهای دیگر استان و در ارتفاع ۱۰۰ متری قرار دارد. دشت اردبیل در بین دامنه‌های سبلان و رشته کوه تالش و بزقوش قرار دارد. این دشت با وسعتی در حدود ۹۵ هزار هکتار در ارتفاع ۱۳۵۰ متری واقع شده است . ارتفاع دشت مشگین‌شهر ۱۱۰۰ متر و حوزه آبخیز آن ۳۹۲۱ کیلومتر مربع و مساحت دشت در حدود ۴۳۰ کیلومتر مربع است که از شمال به کوههای صلوات و از جنوب به دامنه سبلان و از شرق به اردبیل و از غرب به شهرستان اهر محدود می‌شود و رودخانه‌های مهم این دشت عبارتند از قره سو و خیاوچای که اهمیت فوق‌العاده‌ای در تولیدات باغی و تاکی منطقه مذکور دارند.^۱

---

^۱ ماخذ : گزارش وضع موجود کشاورزی استان (سازمان جهاد کشاورزی استان)

جمهوری آذربایجان

۱-۶- تقسیمات جغرافیایی بر حسب شهرستانها در سال ۱۳۸۴

بر اساس آخرین تقسیمات کشوری، استان اردبیل با وسعتی بالغ بر ۱۷۸۶۷ کیلومتر مربع حدود ۱/۰۹ درصد مساحت کل کشور را بخود اختصاص داده است. این استان به مرکزیت شهر اردبیل دارای ۹ شهرستان، ۲۱ شهر، ۲۵ بخش، ۶۶ دهستان و ۱۸۵۵ آبادی می باشد. که تعداد آبادی ۱۷۶۸ دارای سکنه و تعداد ۸۷ آبادی خالی از سکنه بوده است و به عبارت دیگر حدود ۹۵/۳۰ درصد آبادیهای استان دارای سکنه و ۴/۶۹ درصد دیگر نیز خالی از سکنه بوده است. مراکز شهرستانهای استان عبارت است از اردبیل، بیله سوار، پارس آباد، خلخال، گرمی، مشگین شهر، کیوی، نمین و نیر و سایر مراکز شهری استان نیز عبارت از سرعین، هیر، جعفرآباد، اصلاندوز، کلور، هشتجین، تازه کند انگوت، لاهرود، رضی، آبیگلو، عنبران، و کورائیم می باشند. جدول شماره (۱-۳)

جدول شماره (۱-۳) اطلاعات مربوط به آخرین تقسیمات کشوری استان بر حسب شهرستان در سال ۱۳۸۴

شرح نام شهرستان	تعداد بخشی	تعداد شهر	تعداد دهستان	مساحت (کیلومتر مربع)	تعداد آبادی		
					جمع	دارای سکنه	خالی از سکنه
اردبیل	۳	۳	۱۱	۲۴۹۸	۲۱۴	۱۸۲	۳۲
بیله سوار	۲	۲	۴	۱۷۵۸	۲۹۳	۲۸۷	۶
پارس آباد	۳	۲	۶	۱۳۸۳	۲۷۴	۲۴۴	۱۰
خلخال	۳	۳	۸	۲۸۰۰	۱۵۰	۱۴۷	۳
مشگین شهر	۴	۳	۱۲	۳۸۲۵	۳۱۲	۲۹۵	۱۷
مغان	۳	۲	۹	۲۰۵۹	۳۳۳	۳۲۶	۷
کوثر	۲	۱	۴	۱۲۹۳	۱۰۴	۱۰۰	۴
نمین	۳	۳	۷	۱۰۳۷	۹۴	۸۹	۵
نیر	۲	۱	۵	۱۲۱۴	۱۰۱	۹۸	۳
جمع	۲۵	۲۱	۶۶	۱۷۸۶۷	۱۸۵۵	۱۷۶۸	۸۷

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

منطقه اردبیل دست کم از هزاره ششم قبل از میلاد مسکون بوده است. بر اساس پژوهش های مقدماتی باستان شناسی، سراسر منطقه از تپه های باستانی یا به عبارت دیگر مناطق استقراری که روزگاری دژ یا شهرک یا روستا بوده اند، پوشیده است. کاوش های مقدماتی در برخی از نواحی اردبیل به ویژه در قسمت های شمالی و شرقی آن نشان می دهد که اردبیل و بطور کلی شرق آذربایجان از کانونهای مهم فرهنگ مگالی تیک یا سنگ افراستی بوده است. مردم مگالی تیک شرق آذربایجان که ماهیت قومی آنها می باید از عناصر کاسی و هوری بوده باشد دهها اثر مگالی تیک پر ارزش از خود به یادگار گذاشته اند. کشفیات اخیر در محوطه باستانی «شهر یثری» مشگین شهر، پرتو تازه ای به تمدن و فرهنگ هشت هزار ساله اقوام ساکن در اردبیل و اطراف آن افکنده است و انتشار نتیجه کشفیات می تواند ارتباط تمدن و فرهنگ مگالی تیک اردبیل را با دیگر مناطق ایران و آذربایجان تاریخی و قفقاز و شرق آسیای صغیر مشخص نماید. بنظر می رسد که تصاویر هیکل های سنگی «شهر یثری» با تصاویر هیکل ها و سرهای آدمیانی که بر روی اجاق های نعل اسبی ایغدیر (ایگدیر در شمال شرق ترکیه) در نزدیکی مرز ایران و ارمنستان نقش بسته شباهت زیادی دارد.

در اردبیل از عصر مفرغ نیز آثار ارزنده ای کشف شده است، شمشیرهای مسی، خنجرهای مختلف، تیر و سرنیزه، حلقه برای گرفتن زه کمان و تیردان های مسی، تیر از نوع تبری که در لرستان پیدا شده و باستان شناسان قدمت آنرا قریب سه هزار سال قبل از میلاد معین کرده اند. اشیاء مفرغی اردبیل غالباً از مفرغ های لرستان ساده ترند و احتمال داده می شود که از حیث قدمت زمان، مقدم بر آنها باشند.

در اواخر دوره مفرغ و بطور قطع در اواخر هزاره چهارم قبل از میلاد دو مهاجرت تاریخی از کرانه غربی دریای خزر و دره ارس به حوالی روسیه و فلسطین و کوه های زاگرس صورت گرفته است. این مهاجرت ها را مدارک باستان شناسی تائید و تصدیق می نماید. به احتمال قوی دست کم خاستگاه یکی از عناصر مهاجر یعنی کاسی ها که در کوهپایه های زاگرس مرکزی در حدود لرستان و کرمانشاه اسکان یافتند اردبیل و نواحی اطراف آن بوده است.

بر طبق کاوشهای میراث فرهنگی در استان اردبیل (تپه نادری اردبیل) آثاری از دوره مفرغ پیدا شده اند که ۵ هزار سال قدمت دارند. مدنیت این محل مربوط به تمدن کل آذربایجان است بطوریکه قدمت این تمدن حداقل به دو هزار سال قبل از آمدن آریایی ها به فلات آذربایجان و ایران مربوط می گردد.

در خصوص ارتباط مهاجرت دوم با ناحیه اردبیل می توان گفت که عناصر مهاجر یعنی عناصری که در منابع تاریخی از آنها بعنوان هوری- هیتی نام برده شده است از اقوام مگالی تیک بوده و از لحاظ نام شناسی «حور»، «هیر» در اردبیل و هوراند در ۴۸ کیلومتری شمال اهر با نام قوم هوری در ارتباط است.

ناحیه اردبیل به احتمال بسیار قوی در عصر مفرغ در حوزه فرهنگ بزرگ و شگفت انگیز (کورا-ارس) قرار داشته است. این فرهنگ که از هزاره چهارم قبل از میلاد آغاز و تا هزاره سوم قبل از میلاد را در بر می گیرد از ناشناخته ترین فرهنگ هایی است که مرتبط با شمال غرب ایران و کشورهای گرجستان، آذربایجان، ارمنستان و شمال شرق ترکیه بوده و این مناطق را دربر می گرفته است. پژوهش های انجام یافته اخیر نشان داده است که محوطه های آق توره در پارس آباد (شمال شرق اردبیل) که شامل تعدادی اشیاء از دوره مفرغ است با نفوذ فرهنگ (کورا-ارس) در نواحی شرقی آذربایجان در رابطه می باشد.

چنانچه از گزارش جغرافی دانان و مورخان دوره اسلامی بر می آید اردبیل در اواخر دوره ساسانی مرکز آذربایجان و به تعبیر وسیع مرکز «کوست اباختر» یا «کوست آتورپاتکان» بوده است. کوست آتورپاتکان که موسی خورنی در جغرافیای خود از آن بعنوان کوست کپکوه (قفقاز) نام برده است از سرزمین های زیر (استانها) تشکیل شده بود:

۱- آتورپاتکان ۲- ارمن (هایک) ۳- اری (ری) ۴- گیلان و شنجان (گیلان و زنجان) ۵- رن (الوانک یا اران یا آلبانیا) ۶- بلسکان (بلاسجان، در منابع عربی دشت مغان یا میل مغان امروزی) ۷- دلمونک (دیلمان) ۸- دمباوند (دماوند) ۹- تبرستان (مازندران) ۱۰- رون (رویون در جنوب دریای خزر) ۱۱- سیسکان (سیونیک در شمال رود ارس تا دریاچه گولی گول در ارمنستان) ۱۲- آمل (آمل در مازندران) ۱۳- ورجان (گرجستان)

اما نام اردبیل در قدیم چه تلفظی داشته دقیقاً معلوم نیست. آقای به آذین بر این باور است که چون نام اردبیل در منظومه ویس و رامین که منصوب به دوره اشکانی است آمده لذا نام اردبیل در دوره اشکانی موجود بوده است و وجود نام اردبیل در دوره اشکانی مورد قبول است اردبیل در طول قرون نخستین اسلامی یعنی از سال ۲۲ هجری قمری تا قرن چهارم به مانند عصر ساسانی همچنان به عنوان کرسی نشین آذربایجان بود.

نام اردبیل در منابع تاریخی بعد از اسلام به صورتهای اردویل (حدود العالم)، اردبیل (تقویم البلدان ابوالفدا) و بیشتر به صورت اردبیل در اغلب آثار جغرافیایی جغرافی دانان مسلمان (ابن خرد اذبه، ابن رسته، یعقوبی و...) آمده است نام اردبیل به صورت کنونی اش در اکثر سکه هایی که در قرون چهارالی هشت در این شهر ضرب شده (به استثنای سکه ابوبکر بن محمد) تکرار شده است. مورخ ارمنی «لوند» در پایان قرن هشتم میلادی (قرن دوم هجری) نام اردبیل را بصورت «ارت ویت» ضبط کرده که بعدها به ظن مارکوارت «ارت ویل» شده است (یوزف مارکوارت. ایران شهر، ۲۰۶) تا آنجایی که منابع موجود نشان می دهند نام اردبیل یا اردویل در هیچ نوشته ای به صورت «آرتاویل» نیامده است بلکه این صورت، هیئت بازسازی شده «اردویل» منابع بعد از اسلام می باشد.

- زبان و گویش های منطقه اردبیل

الف) تاریخچه زبان منطقه

قبل از مهاجرت آریایی ها به فلات ایران، مردمی در این سرزمین زندگی می کردند که بومی محل بودند و به زبان مخصوص سخن می گفتند. برخی از محققان آمدن آریایی ها را به این منطقه از بیست تا چهارده قرن قبل از میلاد می دانند ولی تحقیقات دیگری که در این منطقه صورت گرفته است حکایت از آن دارد که پنج هزار سال پیش قوم اورارتو که محققان آنرا شاخه هایی از نژاد آریایی می دانند در این ناحیه، یعنی منطقه ای که در جنوب کوههای قفقاز از ارمنستان تا کردستان و خلخال و سراب (در شرق و جنوب اردبیل) واقع است زندگی می کردند. زبانهای باستانی را با آن که در اصل و ریشه یکی بوده است به سه شکل پارسی قدیم، اوستایی و پهلوی منقسم می دانند و بیشتر زبانهای کنونی ایران را شاخه های

دگرگون گشته آنها می پندارند. زبان اوستایی از آن جهت که اوستا کتاب دینی و مقدس زردشت بدان نوشته شده است بزبان اوستایی معروف گردیده است. این پیامبر ایران باستان از آذربایجان و به احتمال قریب به یقین از مغان اردبیل و دامنه های کوه سبلان برخاسته که زبان رایج در آن زمان زبان مادها بود به این ترتیب می توان گفت که زبان اوستایی قدیمترین زبان آریایی است که احیاناً اردبیلیهای باستان بدان سخن گفته اند. بعدها چون مادها شکست خوردند زبان پارسی بر اثر تسلط هخامنشیان ، در آذربایجان نفوذ یافت ولی ساکنان این منطقه زبان پیشین خود را حفظ کردند و حتی سلوکیها و اشکانیان و ساسانیان نیز به زبان آذری که همان زبان مادی آمیخته با لغاتی از زبان بومیان پیشین بود سخن می گفتند.

ب) زبان ترکی

زبان ترکی ره آورد ترکان است که با نفوذ تدریجی آنها در این منطقه کم کم رایج گشته است. طوایف ترک نژاد برای بدست آوردن مراتع و چراگاه بسمت ایران آمدند ولی با اقتداری که دولتهای اشکانی و ساسانی داشتند اجازه ورود به ایران نمی یافتند بعد از انقراض ساسانیان قبایل ترک بداخل ایران نفوذ کردند بعضی ها چنین پنداشته اند که شاه اسماعیل صفوی این زبان را رواج داد و آنرا زبان مردم آذربایجان نمود در حالیکه در زمان او بیش از یکصد سال از آزادی و توطن قزلباشها در آن نواحی می گذشت و لذا وقتیکه شاه اسماعیل قیام کرد زبان ترکی بین مردم آذربایجان شایع بوده و عامه مردم نیز بدان سخن می گفتند .

- دین و مذهب :

الف) دین در قبل از اسلام

ساکنان باستانی اردبیل که از طایفه ماد و بازماندگان بومیان اولیه بوده اند و مذهب هورمزد پرستی داشته اند هنگامی که زردشت قیام کرد و در دشت مغان و اردبیل و دامنه های سبلان به تبلیغ احکام دین خود پرداخت جمعی از مردم به آئین وی گرویده اند. از نوشته مورخان چنین بر می آید که زردشت هورمزد پرستی را از اباطیل و اوهام زدود و آئین زردشت همان دین اصلاح شده مردم باستان شد در این

صورت باید قبول کرد که دین مذکور مثل آیین زردشت مبتنی بر ثنویت بوده و در مقابل هورمزد که آفریننده نور و نیکی ها بوده است به وجود خبیثی نیز اعتقاد داشته اند که خالق بدیها و تاریکیها بوده است و زردشت پس از آنکه آن دین را از خرافات پاک ساخته این دو منشاء قدرت را به نامهای «اهورامزدا» و «انگره مینیو» یا اهریمن معرفی کرده است .

ب) دین اردبیلیها بعد از ظهور اسلام

پس از آنکه مرزهای اردبیل به دست سپاه اسلام گشوده شد دین اسلام با استقبال مردم روبرو گردید و اسلام جانشین آیین گذشته شد به طوریکه اولین مسجد جامع اسلام این شهر در سال ۳۵ یا ۳۶ هجری به وسیله اشع بن القیس الکندی ساخته شد و اعتقاد به وجود یگانه حضرت باریتعالی، جانشین ثنویت کیش زردشتی گردید مردم در اندک زمانی به احکام قرآن و اصول دیانت جدید آشنایی یافتند و علماء آنان را به وظایف و تکالیف شرعی آگاه ساختند.

- اردبیل و مذهب تشیع

در اردبیل نیز مانند سایر بلاد اسلامی مذهب رایج آئین شافعی بود ولی کسانی به خاندان حضرت علی ارادت می ورزیدند و هر وقت مقتضیات زمان برای ترویج کیش علوی مساعد می گشت به تبلیغ تشیع می پرداختند . بعدها با نفوذ و قدرتی که فرزندان شیخ صفی الدین به دست آوردند ، شیعه گری رواج یافت و شیخ جنید و شیخ حیدر صفوی ، جد و پدر شاه اسماعیل اول ، در زمان خود به حمایت از آن مذهب برخاستند و خود شاه اسماعیل نیز پس از آنکه بر اریکه قدرت تکیه زد ، آن را مذهب رسمی ایرانیان گردانید. از آن تاریخ مردم این شهر مذهب تشیع اختیار کردند و اکنون نیز بدان مذهب هستند و تنها بخش کوچکی از جمعیت شهرستان های نمین و خلخال اهل تسنن هستند که اکثراً مهاجرینی هستند که از سایر نقاط کشور به این منطقه مهاجرت داده شده اند. به هر حال شیعیان اردبیل امام دوازدهم راحی و غائب می دانند و معتقدند پس از آنکه به امر خدا ظهور کرد دنیا را پر از عدل و داد خواهد کرد .

محیط زیست به طور معمول تحت تاثیر فعالیت ها و تحرکات انسانی و طبیعی قرار دارد. فعالیتها و تحرکات انسانی می تواند شامل استقرار و تراکم جمعیت در بعضی مکان های خاص مانند شهرها، مناطق ویژه اقتصادی و یا کشاورزی باشد. از سوی دیگر برخی از تحرکات خود طبیعت نیز مانند سیلاب ها بر روی محیط زیست تاثیر می گذارند.

در بخش محیط زیست آنچه مد نظر قرار دارد این است که تا حد امکان، فعالیت ها و تحرکات انسانی و طبیعی تحت کنترل در آید که بعنوان نمونه می توان به حفظ و احیای منابع محیط زیست (آب و هوا، خاک، جنگل و تنوع زیستی)، بهره برداری صحیح و پایدار از منابع موجود، ارتقای فرهنگ زیست محیطی در سطح جوامع و یا ترسیم اثرات فعالیت های گذشته بر محیط زیست اشاره کرد.

اهمیت محیط زیست در دو دهه اخیر خصوصاً با پیدایش الگوی توسعه پایدار موجب گردیده تا محیط زیست در تهیه و تدوین برنامه های سوم و چهارم توسعه و چشم انداز بیست ساله کشور از جایگاه ویژه ای برخوردار گردد و بعنوان یک موضوع فرابخشی موقعیت نوینی را در نظام برنامه ریزی بخود گیرد. به رغم فعالیتهای متفاوت در فرابخش محیط زیست به دلیل ضعف های بنیادی نتایج حاصل از اجرای سیاست ها فاصله زیاد و قابل توجهی با فرایندهای تنش و تخریب در زیست بوم های منطقه دارد لذا ضروری است برای رفع کمبودها و جبران ضعف ها، اقدامات جدی و اساسی در طول برنامه چهارم توسعه و برنامه های آتی توسعه ای کشور به عمل آید و مقابله با آثار مخرب فعالیتهای انسان بر زیست بومها و رفع یا تقلیل آنها مورد توجه خاص مدیران قرار گیرد. از جمله سیاستهای اصلی در حفاظت از محیط زیست ادغام ملاحظات زیست محیطی در فرایند تصمیم گیریهای توسعه ای است که با هدف تصحیح و کاهش آثار و پیامدهای سوء آنها (صنعت، کشاورزی و امور زیربنایی) بر فرآیندهای اکولوژیک می باشد.

۱-۸-۱ - وضعیت زیستگاه ها و محیط های طبیعی استان

مناطق تحت مدیریت حفاظتی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴ شامل ۲ منطقه حفاظت شده و ۲ اثر طبیعی ملی بوده که جمعاً با مساحتی بالغ بر ۷۵۸۰۵ هکتار در حدود ۴/۳ درصد از مساحت کل استان را بخود اختصاص داده و در محدوده مناطق حفاظت شده مجموعاً تعداد ۵۱ آبادی دارای سکنه واقع گردیده است. در مقایسه با سایر استانهای مشابه وسعت مناطق حفاظت شده در استان بسیار ناچیز است.

الف) منطقه حفاظت شده لیسار(نئور)

این منطقه با وسعت ۴۰۶۲ هکتار در بخشی از فولادلوی جنوبی شهرستان اردبیل تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۵/۳۶ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی ملی استان را بخود اختصاص داده و ۲ آبادی دارای سکنه نیز در محدوده این منطقه واقع گردیده است .

ب) منطقه حفاظت شده و شکار ممنوع آق داغ

این منطقه بعنوان بزرگترین منطقه حفاظت شده و شکار ممنوع استان با وسعت ۶۴۰۰۰ هکتار در شهرستان خلخال تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۸۴/۴۳ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی ملی استان را بخود اختصاص داده و ۴۹ آبادی دارای سکنه نیز در محدوده این منطقه قرار گرفته است.

ج) اثر طبیعی ملی سبلان

ارتفاعات بالای ۳۶۰۰ متری کوه سبلان بعنوان اثر طبیعی ملی حفاظت شده استان تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان درآمده و با ۶۶۴۳ هکتار حدود ۸/۷۶ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی استان را بخود اختصاص داده است .

د) اثر طبیعی ملی غار یخکان

این اثر طبیعی ملی در بخش مرکزی شهرستان خلخال با وسعت ۱۱۰۰ هکتار تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۱/۴۵ درصد مناطق چهارگانه تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان را بخود اختصاص داده است.

۱-۸-۲- وضعیت حیات وحش استان

بر اساس بررسی های بعمل آمده توسط اداره کل حفاظت محیط زیست استان در مناطق حفاظت شده و آثار طبیعی ملی استان تعداد ۱۴ گونه حیوانات وحشی به شرح آتی مشاهده گردیده است که در مقایسه با سال قبل یک گونه حیوانی (گره وحشی) در منطقه اثر ملی سبلان به آن اضافه گردیده است.

الف) منطقه شکار ممنوع آق داغ:

در منطقه شکار ممنوع آق داغ کلاً تعداد ۶ گونه حیوانی مشاهده گردیده است که شامل تعداد ۵۱ راس کل و بز کوهی (پازن)، یک قلاده خرس قهوه ای، یک قلاده گرگ، ۱۷ قلاده گراز وحشی، ۴ قلاده روباه و ۸ قلاده خرگوش بوده است و در مقایسه با سال قبل به ترتیب کل و بز کوهی تعداد ۱۸۳ راس کمتر، خرس قهوه ای و گرگ ۴ و ۹ قلاده کمتر، گراز وحشی ۷ قلاده بیشتر، روباه ۲۶ قلاده کمتر و خرگوش نیز ۵ قلاده بیشتر مشاهده گردیده است.

ب) اثر طبیعی سبلان

در منطقه اثر طبیعی و ملی سبلان در سال ۱۳۸۴ تعداد ۶ گونه حیوانی مشاهده گردیده است که ۳ گونه (روباه، خرگوش و گره وحشی) سال قبل مشاهده نشده و یک گونه (قوچ و میش ارمنی) نیز که در سال ۱۳۸۳ مشاهده گردیده بود در سال ۱۳۸۴ مشاهده نشده است بطور کلی از ۶ گونه حیوانی مشاهده شده در این منطقه تعداد ۳ قلاده خرس قهوه ای، ۴۴ قلاده گرگ، ۶۹ قلاده گراز وحشی، ۳۸ قلاده روباه، ۵ قلاده خرگوش و یک قلاده گره وحشی بوده است که در مقایسه با سال قبل خرس قهوه ای تعداد ۲ قلاده کمتر، گرگ ۳۹ قلاده و گراز وحشی ۵۹ قلاده بیشتر مشاهده گردیده است.

ج) منطقه شکار ممنوع گندیشمن

در این منطقه کلاً تا سال ۱۳۸۳ دو گونه حیوانی گراز وحشی و روباه مشاهده گردیده بود که در سال ۱۳۸۴ تعداد سه گونه حیوانی دیگر نیز به آن اضافه گردیده است و در حال حاضر تعداد گونه های حیوانی این منطقه به ۵ گونه افزایش یافته است.

بطور کلی تعداد ۳۹ قلاده گرگ، ۱۵ قلاده گراز وحشی، ۵۲ قلاده روباه، ۵۵ قلاده خرگوش و یک قلاده گربه وحشی در این منطقه مشاهده گردیده است که تعداد ۷ قلاده گراز وحشی و ۵۰ قلاده خرگوش نسبت به سال قبل بیشتر مشاهده شده است.

د) منطقه حفاظت شده پارس آباد

در سال ۱۳۸۳ تعداد ۵ گونه جانوری در این منطقه مشاهده گردیده که در سال ۱۳۸۴ به سه گونه جانوری کاهش یافته است.

بطور کلی در سال مورد بررسی ۳ جوجه تیغی و ۳۳ قلاده روباه در این منطقه مشاهده گردیده است که نسبت به سال قبل به ترتیب ۷۵ درصد کمتر و ۵۰ درصد بیشتر از سال قبل بوده و تعداد ۲۶۸۷ قطعه پرندگان آبزی و کنار آبزی در تالابهای این منطقه دیده شده است. موش مغان، زنگوله بال و تشی نیز که گونه های بومی این منطقه هستند مشاهده نشده است.

ز) تالاب های حفاظت شده استان

بطور کلی در تالاب های حفاظت شده استان در سال ۱۳۸۴ بالغ بر تعداد ۴۵۶۴ قطعه انواع پرندگان مهاجر آبزی و کنار آبزی مشاهده گردیده است که نسبت به سال قبل تقریباً حدود ۱۲/۴ درصد بیشتر بوده است. همچنین در ۱۶ زیست گاه جانوری شناسایی شده استان از جمله آق داغ، پلنگا، درجاق، قزل بره، پیر آقاجی، قره داغ، صلوات، آق بابا، لنگان، فندقلو، بزداغ و جنگلهای شرق و شمال شرق استان گونه های مختلف جانوری از جمله پلنگ، خرس قهوه ای، کل و بزکوهی، قوچ و میش، شنگ، سمور جنگلی، خرگوش، گراز وحشی، گرگ و روباه مشاهده گردیده است.

جدول شماره (۵-۱) مناطق حفاظت شده استان در سال ۱۳۸۴

ردیف	عنوان منطقه	وضعیت یا موقعیت جغرافیایی	وسعت منطقه		تعداد آبادی واقع در منطقه حفاظت شده	
			هکتار	درصد	دارای سکنه	خالی از سکنه
۱	منطقه حفاظت شده لیسار (نئور)	اردبیل - فولادلوی جنوبی	۴۰۶۲	۵/۳۶	۲	-
۲	منطقه حفاظت شده و شکار ممنوع آق داغ	خلخال	۶۴۰۰	۸۴/۴۳	۴۹	-
۳	اثر طبیعی ملی سبلان	۳۶۰۰ متری کوه سبلان	۶۶۴۳	۸/۷۶	-	-
۴	اثر طبیعی ملی غار یخگان	خلخال - بخش مرکزی	۱۱۰۰	۱/۴۵	-	-
	جمع		۷۵۸۰۵	۱۰۰	۵۱	-

ماخذ: اداره کل حفاظت محیط زیست استان

جدول شماره (۶-۱) وحوش مشاهده شده در مناطق حفاظت شده استان در سال ۱۳۸۴

ردیف	نام زیستگاه	منطقه شکار ممنوع آق داغ		اثر طبیعی ملی سبلان		شکار ممنوع گندیشمن	
		۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳
۱	کل و بز کوهی (بازن)	۵۱	۲۳۴	-	-	-	-
۲	خرس قهوه ای	۱	۵	۳	۵	-	-
۳	گرگ	۱	۱۰	۴۴	۵	۳۹	-
۴	قوچ و میش ارمنی	-	-	-	۱۱	-	-
۵	گراز وحشی	۱۷	۱۰	۶۹	۱۰	۱۵	۸
۶	روباه	۴	۳۰	۳۸	-	۵۲	۲
۷	خرگوش	۸	۳	۵	-	۵۵	-
۸	گرچه وحشی	-	-	۱	-	۱	-

ادامه جدول شماره (۶-۱) وحوش مشاهده شده در مناطق حفاظت شده استان در سال ۱۳۸۴

ردیف	نام زیستگاه	منطقه پارس آباد		تالابهای استان	
		۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳
۹	جوجه تیغی	۱۲	۳	-	-
۱۰	موش مغان	۳۱	-	-	-
۱۱	پرنندگان آبی و کنار آبی	-	۲۶۸۷	۴۰۶۱	۴۵۶۴
۱۲	زنگوله بال	۳۰۰	-	-	-
۱۳	روباه	۲۲	۳۳	-	-
۱۴	تشی	۳	-	-	-

ماخذ: پیشین

در سال ۱۳۸۴ تعداد شکارچیان دارای پروانه استان و پروانه های صادر شده بالغ بر ۱۰۸۶ فقره و تعداد افراد دارای پروانه استفاده از تور ماهیگیری و کبک نیز ۱۸۹ نفر/ رشته بوده است در سال ۱۳۸۴ تعداد ۱۲ قبضه سلاح گرم ، ۵۰۰ رشته دام ماهیگیری و کبک از شکارچیان غیر مجاز کشف و ضبط گردیده است. هیچگونه جانور شکار شده (پستاندار) غیر مجاز در استان مشاهده نگردیده است ولی تعداد پرندگان شکار شده غیر مجاز استان ۲۵۵ قطعه و تعداد ماهیهای غیر مجاز صید شده ۲۵۵۴ قطعه بوده است و در مقایسه با سال قبل بطور کلی تعداد شکارچیان دارای پروانه و تعداد پروانه های صادر شده ۱۹/۶ درصد کمتر بوده ولی تعداد پروانه های صادر شده ماهیگیری و کبک با ۱۷۹ رشته افزایش حدود ۱۷۹۰ درصد بیشتر شده است . تعداد سلاحهای گرم غیر مجاز کشف و ضبط شده ، ۲۰ درصد و تعداد شکار غیر مجاز پرندگان نیز ۱۴۷/۶ درصد افزایش داشته ولی تعداد دام های ماهیگیری و کبک و صید غیر مجاز ماهی به ترتیب ۱۶/۷ و ۶۸/۰۸ درصد کاهش داشته است .درآمد حاصل از ضرر و زیان اخذ شده ناشی از شکار و صید غیر مجاز استان در سال ۱۳۸۴ بالغ بر ۵۲۴۰۰ هزار ریال و درآمد حاصل از فروش پروانه شکار و صید نیز بالغ بر ۱۱۸۲۰۶ هزار ریال بوده است که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۱۸۲/۹۴ و ۷/۲۴ درصد افزایش و کاهش داشته اند.

در سال مورد بررسی تعداد ۶۴۴ مورد از کارخانجات و کارگاههای مختلف استان بازدید کارشناسی شده و با ادامه فعالیت تعداد ۱۳۳ واحد در حال بهره برداری موافقت و با ادامه فعالیت تعداد ۹ واحد دیگر نیز بعلت عدم رعایت موازین زیست محیطی مخالفت گردیده است. ضمناً با ایجاد ۴۸ واحد صنعتی جدید نیز مخالفت شده است .

که در مقایسه با سال قبل تعداد کل موارد کارشناسی شده ۲۸/۷۶ درصد کمتر بوده در عوض تعداد مراکز و موسسات در حال بهره برداری موافقت شده ۱۲۹/۳ درصد بیشتر بوده است. همچنین تعداد مراکز مخالفت شده با فعالیت آنها در موسسات در حال بهره برداری ۶۵/۳۸ درصد و در موسسات جدید و یا در حال احداث ۲۱/۳ درصد کاهش داشته است که نشان از بهبود وضعیت زیست محیطی آنهاست. همچنین در حدود ۱۳۲ مورد نسبت به دفع جانوران زیانکار اقدام گردیده است که نسبت به سال قبل در

حدود ۸/۹۷ درصد کاهش داشته است. در سال ۱۳۸۴ تعداد ۲ نفر به پرسنل گارد مناطق حفاظت شده استان اضافه گردیده و تعداد ۳۲۴۱۵ نفر نیز از تنها موزه تاریخ طبیعی استان واقع در منطقه توریستی و گردشگری شورابیل اردبیل بازدید بعمل آورده اند که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۶/۹ و ۲۶/۷ درصد افزایش نشان می دهد.

جدول شماره (۷-۱) فعالیت های انجام شده اداره کل حفاظت محیط زیست استان در سالهای ۸۴-۱۳۸۳

شرح فعالیت	تعداد شکار چیان دارای پروانه (نفر)	تعداد پروانه های صادر شده شکار (فقره)	تعداد وسایل و تجهیزات و صید و شکار غیر مجاز ضبط شده					
			تعداد پروانه های صادر شده دامهای ماهیگیری و کپک (نفر/رشته)	تعداد سلاح گرم غیر مجاز (قبضه)	تعداد دام های ماهیگیری و کپک (رشته)	تعداد شکار غیر مجاز (پستانداران (راس))	تعداد صید غیر مجاز (ماهی (قطعه))	تعداد شکار غیر مجاز (پرندگان (قطعه))
سال ۱۳۸۴	۱۰۸۶	۱۰۸۶	۱۸۹	۱۲	۵۰۰	-	۲۵۵۴	۲۵۵
سال ۱۳۸۳	۱۳۵۰	۱۳۵۰	۱۰	۱۰	۶۰۰	۱۰	۸۰۰۰	۱۰۳
درصد تغییرات	-۱۹/۶	-۱۹/۶	۱۷۹۰	۲۰	-۱۶/۷	-۱۰۰	-۶۸/۰۸	۱۴۷/۶

دنباله جدول شماره (۷-۱)

شرح فعالیت	درآمدهای حاصل شده (هزار ریال)				تعداد کارخانجات و کارگاههای تحت بازدید			تعداد پاسگاهها و محیط بانی های فعال
	ضرر و زیان اخذ شده ناشی از صید و شکار غیر مجاز	فروش پروانه شکار و صید	تعداد کل موارد کارشناسی (مورد)	تعداد مراکز و مؤسسات در حال بهره برداری موافقت شده (مورد)	مخالفت شده در اثر عدم رعایت استانداردهای لازم (مورد)			
					در حال بهره برداری	جدید و در حال احداث		
سال ۱۳۸۴	۵۲۴۰۰	۱۱۸۲۰۶	۶۴۴	۱۳۳	۹	۴۸	۴	
سال ۱۳۸۳	۱۸۵۲۰	۱۲۷۴۳۱	۹۰۴	۵۸	۲۶	۶۱	۳	
درصد تغییرات	۱۸۲/۹۳	-۷/۲۳	-۲۸/۷۶	۱۲۹/۳	-۶۵/۳۸	-۲۱/۳	۳۳/۳	

دنباله جدول شماره (۷-۱)

شرح فعالیت	دفع جانوران زیانکار (مورد)	تعداد پرسنل گارد در مناطق حفاظت شده (نفر)	آمار بازدید کنندگان از موزه تاریخ طبیعی اردبیل واقع در شورابیل (نفر)
سال ۱۳۸۴	۱۳۲	۳۱	۳۲۴۱۵
سال ۱۳۸۳	۱۴۵	۲۹	۲۵۵۸۴
درصد تغییرات	-۸/۹۷	۶/۹	۲۶/۷

مأخذ: همان

۲- جمعیت

۲-۱- جمعیت و رشد آن

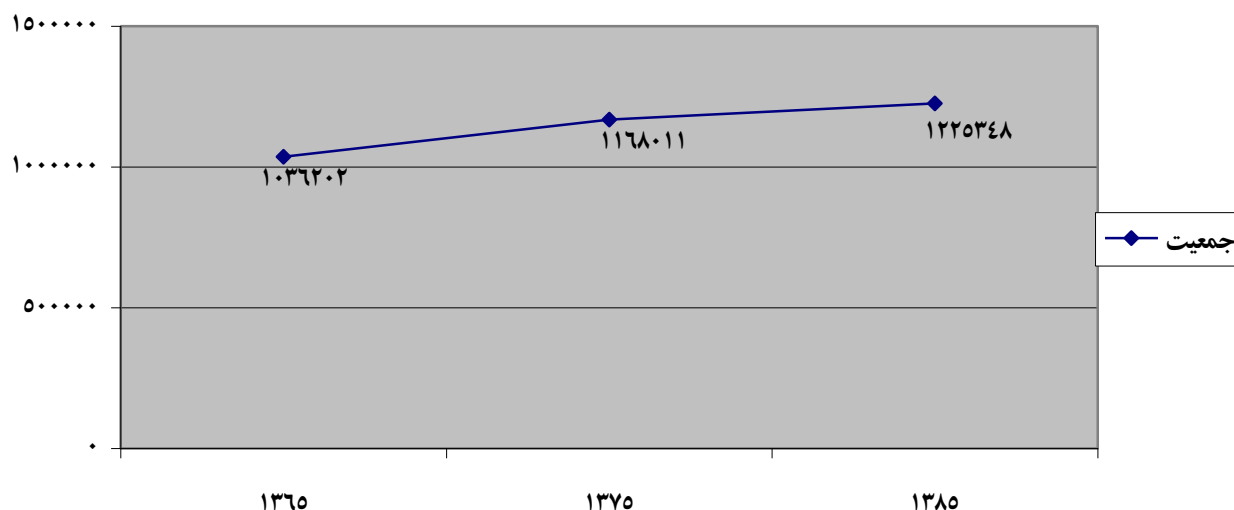
جمعیت استان اردبیل بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ بالغ بر ۱۲۲۵۳۴۸ نفر بوده که نسبت به جمعیت سال ۱۳۷۵ که بالغ بر ۱۱۶۸۰۱۱ نفر بوده و در حدود ۱/۹ درصد از جمعیت کشور را بخود اختصاص داده بود. با نرخ رشد ۰/۴۸ درصد، در حدود ۴/۹ درصد افزایش داشته است. و در حدود ۱/۷۴ درصد جمعیت کشور بوده است. این در حالیست که نرخ رشد جمعیت کشور ۱/۶۱ درصد بوده و نشان می دهد نرخ رشد استان اردبیل بسیار کمتر از متوسط نرخ رشد کشور بوده است. این نرخ رشد در جمعیت شهری ۲/۳۳ و در جمعیت روستایی ۱/۶۱- درصد بوده است بطوریکه در ۱۰ سال گذشته جمعیت شهری با ۱۳۸۳۶۶ نفر افزایش ولی جمعیت روستایی با ۷۸۷۴۵ نفر کاهش مواجه بوده که عمده ترین دلایل آن نیز مهاجرت و تاثیر سیاست های کنترل جمعیت در استان بوده است. نرخ رشد جمعیت استان بین سالهای ۷۵-۱۳۶۵ به میزان ۱/۲ درصد (در مناطق شهری ۳/۲۶ و در مناطق روستایی ۰/۳۹- درصد) بوده است. بر همین اساس استان دارای ۲۱۳۲۹۰ خانوار « ۱۱۱۲۱۳ خانوار در مناطق شهری و ۱۰۱۶۰۱ خانوار در مناطق روستایی و ۴۷۶ خانوار غیر ساکن » بوده است. بعبارت دیگر از تعداد ۲۱۳۲۹۰ خانوار استان در حدود ۹۹/۷۷ درصد ساکن و معمولی و تنها ۰/۲۳ درصد غیر ساکن بوده اند. همچنین بعد خانوار (میانگین تعداد افراد خانوار) در سطح استان ۵/۴۸ نفر محاسبه گردیده که این رقم برای خانوار های شهری ۵/۱۹، برای خانوارهای روستایی ۵/۷۹ و برای خانوارهای غیر ساکن ۵/۵۶ نفر بوده است. که در دوره ده ساله (۸۵-۱۳۷۵) در کل استان به ۲۸۱۳۰۱ خانوار (در مناطق شهری ۱۷۰۹۶۸ خانوار، مناطق روستایی ۱۱۰۲۴۸ و غیر ساکن ۸۵) افزایش پیدا کرده و بعد خانوار نیز در مناطق شهر ۴/۱۹، مناطق روستایی ۴/۶۲ و غیر ساکن ۴/۲۷ نفر بوده که بیانگر کوچک شدن بعد خانوار در استان بوده است. جدول شماره (۲-۱) توضیحات بیشتری را در این مورد بر اساس نتایج سرشماریهای عمومی نفوس و مسکن سالهای ۸۵-۷۵-۶۵-۱۳۵۵ نشان میدهد.

جدول شماره (۲-۱) مقایسه بعد خانوارهای معمولی در سالهای ۸۵ و ۷۵ ، ۶۵ ، ۱۳۵۵

سال	بعد خانوار در سطح استان	بعد خانوار شهری	بعد خانوار روستایی	بعد خانوار غیر ساکن
۱۳۵۵	۵/۸	۵/۷	۵/۸	-
۱۳۶۵	۶/۰	۵/۶	۶/۳	-
۱۳۷۵	۵/۴۸	۵/۱۹	۵/۷۹	۵/۵۶
۱۳۸۵	۴/۳۶	۴/۱۹	۴/۶۲	۴/۲۷

ماخذ: نتایج سرشماریهای عمومی نفوس و مسکن سالهای ۸۵ و ۷۵ ، ۶۵ ، ۱۳۵۵ استان اردبیل

نمودار شماره (۱) جمعیت استان در سالهای ۸۵-۷۵-۱۳۶۵

ماخذ: نتایج سرشماری نفوس و مسکن سالهای ۸۵ و ۷۵ ، ۱۳۶۵ استان اردبیل

۲-۲- ساختار سنی جمعیت

بررسی ساختار سنی جمعیت حاکی از آن است که جمعیت استان جمعیتی جوان است بطوریکه بر اساس داده های سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ در حدود ۴۲/۲ درصد جمعیت در گروه سنی کمتر از ۱۵ سال، ۵۳/۵ درصد در گروه سنی ۱۵-۶۴ سال و ۴/۳ درصد در گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر قرار داشته اند .

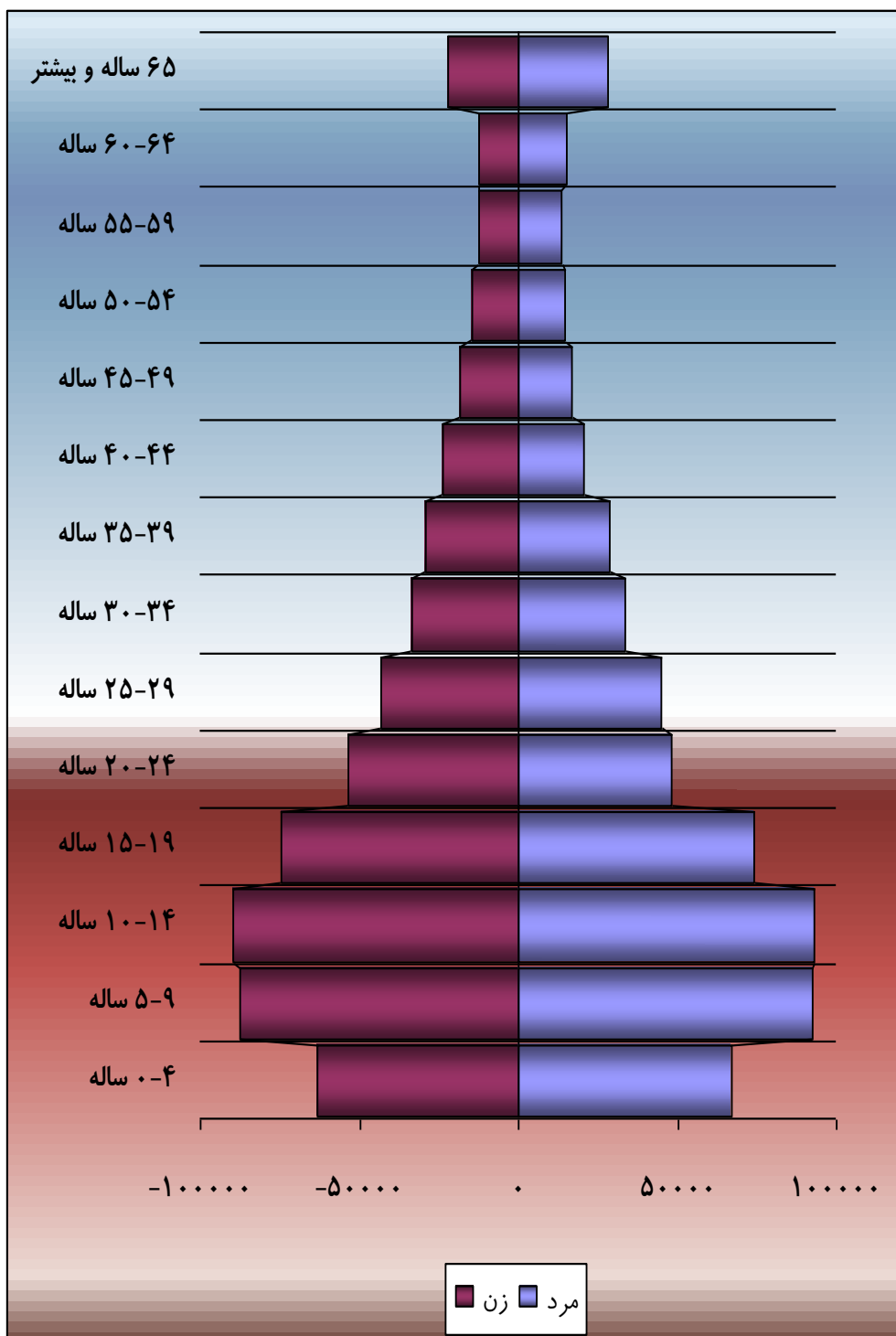
همچنانکه در جدول شماره (۲-۲) دیده می شود، نسبت جمعیت کمتر از ۱۵ سال استان که شاخص جوانی جمعیت است در سال ۱۳۷۵ برابر با ۴۲/۲ درصد (در مناطق شهری ۴۶/۵ و در مناطق روستایی و عشایری ۵۳/۵ درصد) بوده است. این شاخص در سال ۱۳۵۵ برای کل استان برابر با ۴۹/۸ درصد و در سال ۱۳۶۵ معادل ۴۹ درصد بوده است. نمودار شماره (۲) هرم سنی جمعیت استان را بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ نشان می دهد. همچنانکه در این هرم مشخص است گستردگی طیف گروه سنی (۱۰-۱۴) ساله و سپس (۹-۰) ساله از گستردگی سایر طیفها بیشتر بوده و کمترین گستردگی را جمعیت واقع در (۵۹-۵۵) ساله و سپس (۶۴-۶۰) ساله دارا می باشد. لازم به توضیح است که توزیع جمعیت بر حسب گروههای عمده سنی در همان سرشماری نشان می دهد که میانسالان (۲۵-۶۴ ساله) بیشترین فراوانی را دارند. این در حالیست که در سال ۱۳۸۵ (در طول ده سال گذشته) سهم گروه سنی کمتر از ۱۵ به شدت پایین آمده و به ۲۶/۲۲ درصد کاهش پیدا کرده است و در مقابل گروه های سنی ۱۵-۶۴ و بالاتر افزایش پیدا کرده است که یکی از دلایل عمده آن تاثیر سیاست های کنترل جمعیتی در سطح استان بوده است. در نمودار (۳) توزیع فراوانی جمعیت بر حسب گروههای ۶ گانه سنی آمده است.

جدول شماره (۲-۲) مقایسه گروههای عمده سنی در سالهای ۸۵ و ۷۵، ۶۵، ۱۳۵۵

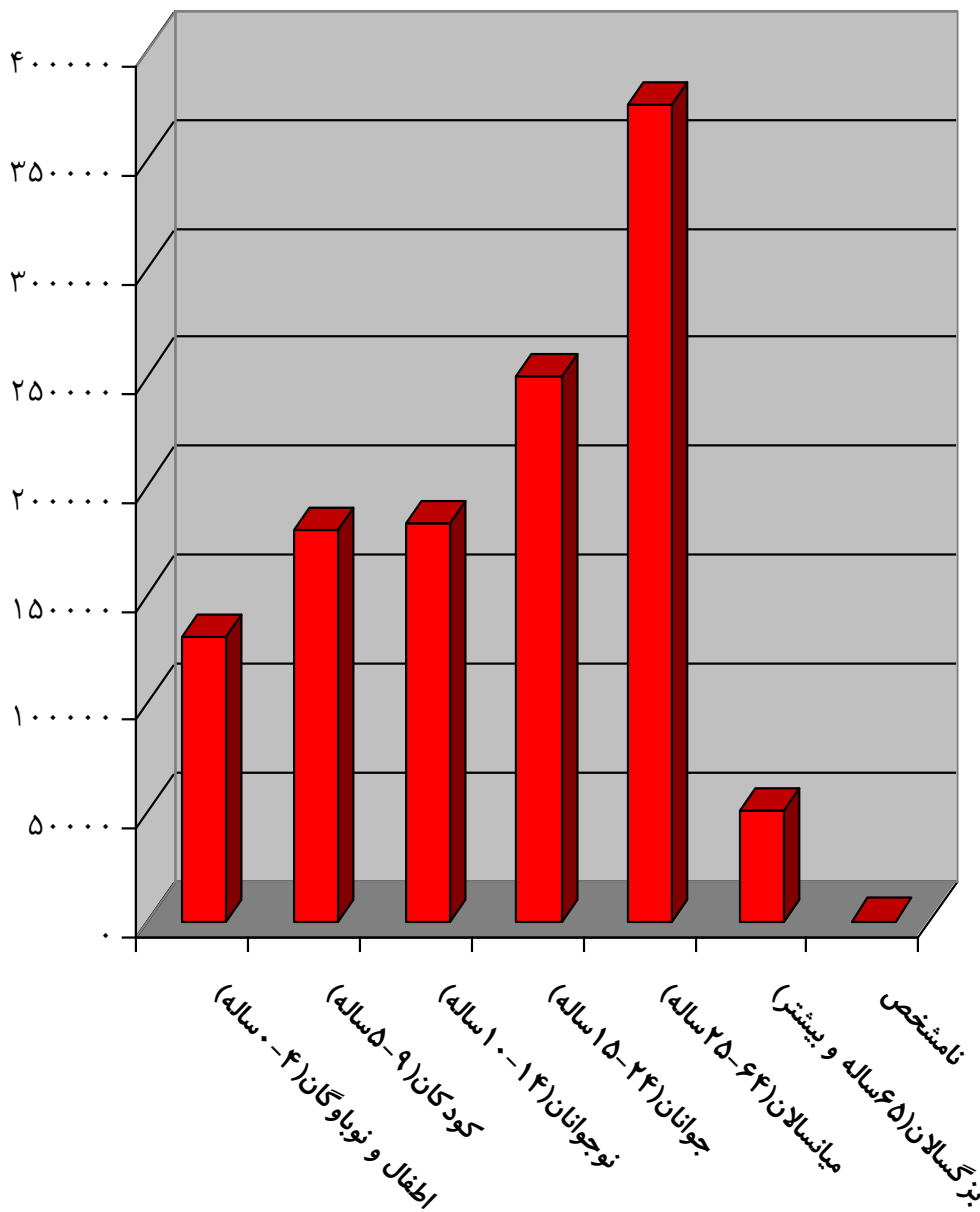
شرح	گروه سنی کمتر از ۱۵ سال (درصد)	گروه سنی ۱۵-۶۴ (درصد)	گروه سنی ۶۵ سال و بیشتر (درصد)
۱۳۵۵	۴۹/۸	۴۶/۹	۳/۳
۱۳۶۵	۴۹	۴۸/۶	۲/۴
۱۳۷۵	۴۲/۲	۵۳/۵	۴/۳
۱۳۸۵	۲۶/۲۲	۶۸/۲۰	۵/۵۹

ماخذ: نتایج سرشماریهای عمومی نفوس و مسکن سالهای ۸۵ و ۷۵، ۶۵، ۱۳۵۵ استان اردبیل

نمودار شماره (۲) هرم سنی جمعیت استان اردبیل بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن آبان ۱۳۷۵

نمودار شماره (۳) توزیع جمعیت استان بر حسب گروههای عمده سنی در سال ۱۳۷۵

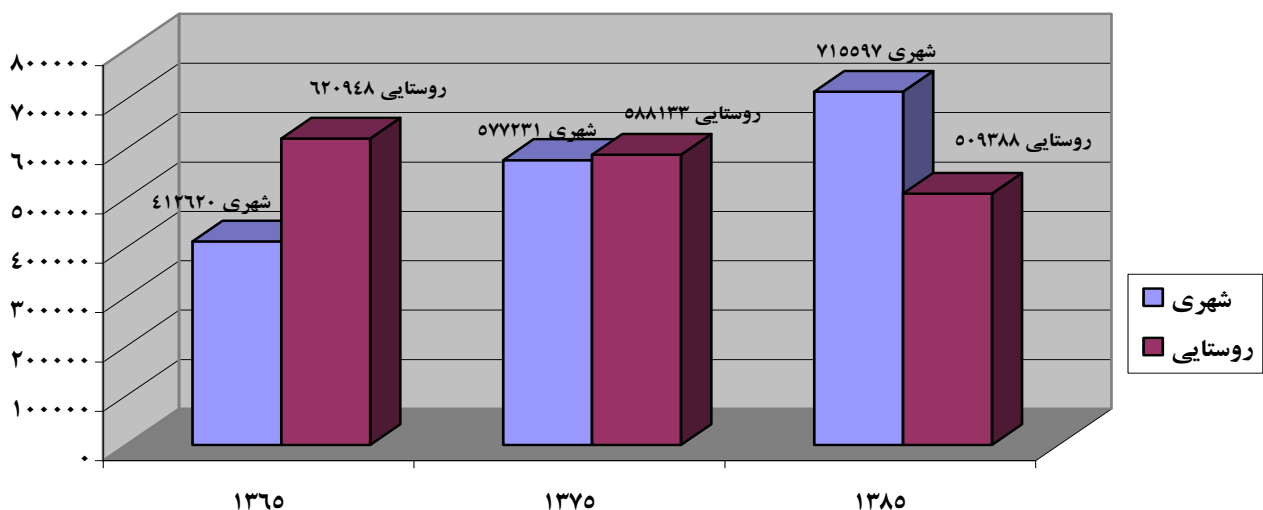
۲-۳- شهر نشینی، روستا نشینی و روند آن

بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ از مجموع جمعیت استان ۵۸/۴ درصد در مناطق شهری و ۴۱/۵۷ درصد در مناطق روستایی ساکن بوده و در حدود ۰/۰۳ درصد نیز در مناطق مختلف استان غیر ساکن بوده اند. این در حالیست که بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ در حدود ۴۹/۴۲ درصد جمعیت استان در مناطق شهری و ۵۰/۳۵ درصد نیز در مناطق روستایی استان ساکن بوده اند و در حدود ۰/۲۳ درصد دیگر نیز در مناطق مختلف استان غیر ساکن بوده اند. به عبارت دیگر تا سال ۱۳۷۵ بیش از ۵۰ درصد جمعیت استان در مناطق روستایی و عشایری ساکن بوده اند ولی در سال ۱۳۸۵ این درصدها جای خود را عوض کرده و بیشترین درصد ساکنین استان را مناطق شهری بخود اختصاص داده اند.

جمعیت مناطق شهری استان که در سال ۱۳۵۵ در حدود ۲۶/۶ درصد از کل جمعیت استان را شامل می شد، در سال ۱۳۶۵ به ۳۹/۸۲ درصد ارتقاء یافته است.

جمعیت مناطق روستایی استان نیز که در سال ۱۳۵۵ در حدود ۷۳/۴ درصد از کل جمعیت استان را تشکیل می داده است، در سال ۱۳۶۵ به ۶۰/۱۸ درصد تقلیل یافته است این روند نشان می دهد مهاجرت از روستاها بشدت جریان داشته و با یک آهنگ مشخص میزان درصد ساکنین مناطق شهری و روستایی در حال تغییرات معنی داری بوده است بطوریکه در جداول شماره (۲-۳) و (۲-۴) ترکیب شهری و روستایی جمعیت و خانوار استان در سالهای ۷۵ و ۸۵ و ۱۳۶۵ آمده است.

نمودار شماره (۴) ترکیب جمعیت شهری و روستایی استان در سالهای ۷۵-۸۵-۱۳۶۵

جدول شماره (۲-۳) ترکیب شهری و روستایی جمعیت و خانوارهای استان طی سالهای ۸۵ و ۷۵ و ۱۳۶۵

روستایی*		شهری		کل استان	شرح
درصد سهم	تعداد	درصد سهم	تعداد		
۴۱/۶	۵۰۹۷۵۱	۵۸/۴	۷۱۵۵۹۷	۱۲۲۵۳۴۸	تعداد جمعیت استان در سال ۱۳۸۵
۵۰/۵۸	۵۹۰۷۸۰	۴۹/۴۲	۵۷۷۲۳۱	۱۱۶۸۰۱۱	تعداد جمعیت استان در سال ۱۳۷۵
-۱۷/۷۵	-۱۳/۷۲	۱۸/۱۷	۲۳/۹۷	۴/۹	درصد تغییرات نسبت به سال ۱۳۷۵
۳۹/۲۲	۱۱۰۳۳۳	۶۰/۷۸	۱۷۰۹۶۸	۲۸۱۳۰۱	تعداد خانوار استان در سال ۱۳۸۵
۴۷/۸۶	۱۰۲۰۷۷	۵۲/۱۴	۱۱۱۲۱۳	۲۱۳۲۹۰	تعداد خانوار استان در سال ۱۳۷۵
-۱۸/۰۵	۸/۰۹	۱۶/۵۷	۵۳/۷۳	۳۱/۸۹	درصد تغییرات نسبت به سال ۱۳۷۵
-	۴/۶۲	-	۴/۱۹	۴/۳۶	بعد خانوار در سال ۱۳۸۵
-	۵/۷۹	-	۵/۱۹	۵/۴۸	بعد خانوار در سال ۱۳۷۵
-	-۲۰/۲۱	-	-۱۹/۲۷	-۲۰/۴۴	درصد تغییرات نسبت به سال ۱۳۷۵

ماخذ: نتایج سرشماری نفوس و مسکن سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۷۵ استان اردبیل
* جمعیت غیر ساکن استان نیز که تعداد ۳۶۳ نفر می باشند با جمعیت روستایی ملحوظ شده است.

۲-۴- باروری و مرگ و میر جمعیت

بر اساس اطلاعات ارائه شده از طرف اداره کل ثبت احوال استان در سال ۱۳۸۴ تعداد متولدین ثبت شده جمعاً ۲۱۵۴۳ نفر بوده که تعداد ۱۰۸۹۵ نفر (معادل ۵۰/۶ درصد) از آنها پسر و تعداد ۱۰۶۴۸ نفر دیگر (۴۹/۴ درصد) دختر بوده اند. از کل متولدین دختر و پسر تعداد ۱۲۸۰۵ نفر در مناطق شهری و تعداد ۸۷۳۸ نفر دیگر نیز در مناطق روستایی بوده اند که در مقایسه با تعداد کل متولدین ثبت شده مناطق شهری و روستایی سال قبل در مجموع حدود ۱/۹ درصد، تعداد متولدین ثبت شده مناطق شهری اعم از دختر و پسر در حدود ۱/۸۳ درصد و تعداد متولدین ثبت شده مناطق روستایی و عشایری استان در حدود ۸/۳ درصد افزایش (رشد) داشته است. بنابر این روند تغییرات جمعیت از نظر میزان زاد و ولد های ثبت شده در سال ۱۳۸۴ برخلاف سال ۱۳۸۳ در تمامی مناطق (شهری، روستایی و عشایری) صعودی بوده است و در مقایسه با متولدین ثبت شده کشور حدود ۱/۷ درصد کل متولد شدگان و ۱/۵ درصد مناطق شهری و ۲ درصد مناطق روستایی مربوط به استان اردبیل بوده است.

بر اساس شاخص توزیع جنسی جمعیت، نسبت جنسی متولد ثبت شده استان در سال ۱۳۸۴ در حدود ۱۰۲ بوده است که نسبت به سال قبل تقریباً ۵ واحد کمتر شده است. تعداد فوت ثبت شده استان مجموعاً ۶۶۸۴ نفر بوده که تعداد ۳۷۰۲ نفر آن (۵۵/۴ درصد) مرد و تعداد ۲۹۸۲ نفر دیگر نیز (۴۴/۶ درصد) زن بوده اند که در مقایسه با سال قبل مجموعاً میزان مرگ و میر ثبت شده استان در حدود ۱۴/۸۶ درصد افزایش داشته است. از کل فوت شدگان ثبت شده تعداد ۳۴۹۷ نفر (۵۲/۳۲ درصد) در مناطق شهری و تعداد ۳۱۸۷ نفر دیگر نیز (۴۷/۶۸ درصد) در مناطق روستایی بوده است. در مقایسه با کل کشور حدود ۱/۸ درصد کل فوت شدگان ثبت شده مربوط به استان اردبیل می باشد که این نسبت در مناطق شهری ۱/۴ درصد و در مناطق روستایی ۲/۵ درصد از کل کشور بوده است و در مقایسه با درصد سهم جمعیت استان از کل کشور نسبت بالایی را نشان می دهد.

تعداد وقایع ازدواج ثبت شده در سال ۱۳۸۴ بالغ بر ۱۶۴۵۹ فقره بوده که در مقایسه با سال قبل در حدود ۷/۴۸ درصد افزایش داشته است. تعداد وقایع ازدواج ثبت شده در مناطق شهری بالغ بر ۱۱۴۶۷ فقره و در حدود ۶۹/۶۷ درصد کل ازدواج ثبت شده استان بوده و تعداد ۴۹۹۲ فقره دیگر نیز با ۳۰/۳۳ درصد مربوط به مناطق روستایی استان بوده است که در مقایسه با سال قبل تعداد وقایع ازدواج مناطق شهری در حدود ۲/۷ درصد کاهش و تعداد وقایع ازدواج مناطق روستایی در حدود ۴۱/۵۸ درصد افزایش داشته است و در مقایسه با وقایع ازدواج ثبت شده کل کشور حدود ۲ درصد کل ازدواج ثبت شده در کشور مربوط به استان اردبیل بوده است. این نسبت در مناطق شهری و روستایی نیز تقریباً ۲ درصد بوده است و در مقایسه با متوسط کل کشور سهم مناسبی را بخود اختصاص داده است.

تعداد طلاق ثبت شده کل استان در سال مورد بررسی ۱۲۵۲ فقره بوده که ۹۷۹ فقره آن (معادل ۷۸/۲ درصد) در مناطق شهری و ۲۷۳ فقره دیگر نیز (در حدود ۲۱/۸ درصد) در مناطق روستایی واقع شده و در مقایسه با سال قبل تعداد طلاق ثبت شده در سطح استان بالغ بر ۱۶/۳۶ درصد افزایش داشته است این در حالیست که اطلاعات موجود نشان می دهد تعداد طلاق ثبت شده در مناطق شهری نسبت به سال قبل در

حدود ۱۴/۷۷ درصد ولی در مناطق روستایی در حدود ۲۲/۴۲ درصد افزایش داشته است بنابراین آهنگ رشد طلاق در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری می باشد و در مقایسه با کل کشور نیز ۱/۴ درصد کل طلاق کشور مربوط به استان اردبیل بوده که در مناطق شهری این نسبت ۱/۳ درصد و در مناطق روستایی ۱/۹ درصد بوده است. همچنین مقایسه تعداد وقایع ازدواج سال ۱۳۸۴ با تعداد وقایع طلاق ثبت شده در کل استان نشان می دهد تعداد طلاق در حدود ۷/۶ درصد تعداد وقایع ازدواج سال ۱۳۸۴ بوده است این رقم در مناطق شهری ۸/۵۴ و در مناطق روستایی ۵/۴۷ درصد بوده است.

جدول شماره (۲-ع) متولدین ثبت شده بر حسب جنس در نقاط شهری و روستایی استان و مقایسه آن با کل کشور

طی سالهای ۱۳۸۰-۱۳۸۴

نقاط روستایی			نقاط شهری			جمع			شرح
دختر	پسر	پسر و دختر	دختر	پسر	پسر و دختر	دختر	پسر	پسر و دختر	
۵۷۴۱	۵۷۶۷	۱۱۵۰۸	۵۰۸۳	۵۱۹۹	۱۰۲۸۲	۱۰۸۲۴	۱۰۹۶۶	۲۱۷۹۰	استان
۱۹۰۵۲۰	۱۹۷۵۲۹	۳۸۸۰۴۹	۳۵۴۰۰۰	۳۶۸۷۸۷	۷۲۲۷۸۷	۵۴۴۵۲۰	۵۶۶۳۱۶	۱۱۱۰۸۳ ۶	کشور
۳	۲/۹	۲/۹	۱/۴	۱/۴	۱/۴	۱/۹	۱/۹	۱/۹	درصد سهم
۴۸۳۵	۵۰۷۷	۹۹۱۲	۵۶۳۰	۵۶۵۷	۱۱۲۸۷	۱۰۴۶۵	۱۰۷۳۴	۲۱۱۹۹	استان
۱۹۱۱۶۴	۱۹۶۶۰۸	۳۸۷۷۷۲	۳۵۸۲۸۱	۳۷۶۰۵۱	۷۳۴۳۳۲	۵۴۹۴۴۵	۵۷۲۶۵۹	۱۱۲۲۱۰ ۴	کشور
۲/۵	۲/۵	۲/۵	۱/۵	۱/۵	۱/۵	۱/۹	۱/۸	۱/۸	درصد سهم
۴۵۱۹	۴۷۱۵	۹۲۳۴	۵۹۹۷	۶۲۳۱	۱۲۲۲۸	۱۰۵۱۶	۱۰۹۴۶	۲۱۴۶۲	استان
۱۹۸۰۴۲	۲۰۴۶۸۶	۴۰۲۷۲۸	۳۷۵۸۰۱	۳۹۳۰۴۴	۷۶۸۸۴۵	۵۷۳۸۴۳	۵۹۷۷۳۰	۱۱۷۱۵۷ ۳	کشور
۲/۲	۲/۳	۲/۲	۱/۶	۱/۶	۱/۶	۱/۸	۱/۸	۱/۸	درصد سهم
۴۱۶۷	۴۴۰۱	۸۰۶۸	۶۰۴۵	۶۵۳۰	۱۲۵۷۵	۱۰۲۱۲	۱۰۹۳۱	۲۱۱۴۳	استان
۱۹۴۳۱۵	۲۰۰۸۹۱	۳۹۵۲۰۶	۳۶۹۹۴۳	۳۸۹۲۱۹	۷۵۹۱۶۲	۵۶۴۲۵۸	۵۹۰۱۱۰	۱۱۵۴۳۶ ۸	کشور
۲/۱	۲/۱	۲	۱/۶	۱/۷	۱/۶	۱/۸	۱/۸	۱/۸	درصد سهم
۴۳۷۶	۴۳۶۲	۸۷۳۸	۶۲۷۲	۶۵۳۳	۱۲۸۰۵	۱۰۶۴۸	۱۰۸۹۵	۲۱۵۴۳	استان
۲۰۵۸۵۱	۲۱۲۵۷۶	۴۱۸۴۲۷	۳۹۷۲۵۱	۴۱۸۱۹۴	۸۱۵۴۴۵	۶۰۳۱۰۲	۶۳۰۷۷۰	۱۲۳۳۸۷ ۲	کشور

۲/۱	۲	۲	۱/۵	۱/۵	۱/۵	۱/۷	۱/۷	۱/۷	درصد سهم	
-----	---	---	-----	-----	-----	-----	-----	-----	----------	--

ماخذ: اداره کل ثبت احوال استان اردبیل

جدول شماره (۲-۵) فوت شدگان ثبت شده بر حسب جنس در نقاط شهری و روستایی استان اردبیل و مقایسه آن با

کل کشور طی سالهای ۸۴-۱۳۸۰

نقاط روستایی			نقاط شهری			جمع			شرح	
زن	مرد	مردوزن	زن	مرد	مردوزن	زن	مرد	مردوزن		
۱۲۵۷	۱۷۶۳	۳۰۲۰	۱۲۲۹	۱۴۸۳	۲۷۱۲	۲۴۸۶	۳۲۴۶	۵۷۳۲	استان	۱۳۸۰
۸۸۵۸۸	۸۹۵۰۲	۱۷۸۰۹۰	۱۰۹۲۶۸	۱۳۴۱۶۷	۲۴۳۴۳۵	۱۹۷۸۵۶	۲۲۳۶۶۹	۴۲۱۵۲۵	کشور	
۱/۴	۱/۹	۱/۶	۱/۱	۱/۱	۱/۱	۱/۲	۱/۴	۱/۳	درصد سهم	
۱۱۳۷	۱۴۹۹	۲۶۳۶	۱۵۸۵	۱۸۵۶	۳۴۴۱	۲۷۲۲	۳۳۵۵	۶۰۷۷	استان	۱۳۸۱
۴۶۳۴۹	۵۶۷۹۷	۱۰۳۱۴۶	۱۰۲۷۰۵	۱۳۱۳۸۶	۲۳۴۰۹۱	۱۴۹۰۵۴	۱۸۸۱۸۳	۳۳۷۲۳۷	کشور	
۲/۴	۲/۶	۲/۵	۱/۵	۱/۴	۱/۴	۱/۸	۱/۸	۱/۸	درصد سهم	
۱۱۶۸	۱۵۵۵	۲۷۲۳	۱۳۷۰	۱۷۹۷	۳۱۶۷	۲۵۳۸	۳۳۵۲	۵۸۹۰	استان	۱۳۸۲
۴۳۴۵۹	۵۹۸۲۰	۱۰۳۲۷۹	۱۱۷۳۳۱	۱۴۷۹۰۸	۲۶۵۲۳۹	۱۶۰۷۹۰	۲۰۷۷۲۸	۳۶۸۵۱۸	کشور	
۲/۷	۲/۵	۲/۶	۱/۱	۱/۲	۱/۲	۱/۵	۱/۶	۱/۶	درصد سهم	
۱۱۳۶	۱۴۸۱	۲۶۱۷	۱۳۹۵	۱۸۲۷	۳۲۰۲	۲۵۳۱	۳۲۸۸	۵۸۱۹	استان	۱۳۸۳
۴۹۸۵۹	۶۴۴۸۲	۱۱۴۳۴۱	۱۰۰۳۵۲	۱۴۰۵۲۰	۲۴۰۸۷۲	۱۵۰۲۱۱	۲۰۵۰۰۲	۳۵۵۲۱۳	کشور	
۲/۲	۲/۲	۲/۲	۱/۴	۱/۳	۱/۳	۱/۶	۱/۶	۱/۶	درصد سهم	
۱۴۷۰	۱۷۱۷	۳۱۸۷	۱۵۱۲	۱۹۸۵	۳۴۹۷	۲۹۸۲	۳۷۰۲	۶۶۸۴	استان	۱۳۸۴
۵۴۶۲۳	۶۸۴۷۰	۱۲۳۰۹۳	۹۸۸۸۲	۱۳۹۳۵۷	۲۳۸۲۳۹	۱۵۳۵۰۵	۲۰۷۸۲۷	۳۶۱۳۳۲	کشور	
۲/۷	۲/۵	۲/۵	۱/۵	۱/۴	۱/۴	۱/۹	۱/۸	۱/۸	درصد سهم	

مأخذ: پیشین

جدول شماره (۲-۶) ازدواج و طلاق ثبت شده در نقاط شهری و روستایی استان اردبیل و مقایسه آن با کل کشور طی

سالهای ۸۴-۱۳۸۰

نقاط روستایی		نقاط شهری		جمع		سال	
ازدواج	طلاق	ازدواج	طلاق	ازدواج	طلاق		
۴۵۷۸	۵۹	۹۰۶۸	۸۰۳	۱۳۶۴۶	۸۶۲	استان	۱۳۸۰
۱۴۵۷۱۱	۵۹۶۴	۴۹۶۲۲۹	۵۴۵۳۶	۶۴۱۹۴۰	۶۰۵۰۰	کشور	
۳/۱	۰/۹	۱/۸	۱/۴	۲	۱/۴	درصد سهم	
۳۸۴۴	۷۶	۱۰۲۳۹	۸۸۶	۱۴۰۸۳	۹۶۲	استان	۱۳۸۱
۱۳۷۱۸۸	۶۱۸۲	۵۱۳۷۷۲	۶۱۰۷۴	۶۵۰۹۶۰	۶۷۲۵۶	کشور	
۲/۸	۱/۲	۱/۹	۱/۴	۲/۱	۱/۴	درصد سهم	
۳۵۰۶	۱۰۵	۱۱۱۲۲	۹۲۱	۱۴۶۲۸	۱۰۲۶	استان	۱۳۸۲
۱۵۸۸۷۴	۸۱۴۶	۵۲۲۱۶۰	۶۴۲۱۳	۶۸۱۰۳۴	۷۲۳۵۹	کشور	
۲/۲	۱/۳	۲/۱	۱/۴	۲/۱	۱/۴	درصد سهم	
۳۵۲۶	۲۲۳	۱۱۷۸۷	۸۵۳	۱۵۳۱۳	۱۰۷۶	استان	۱۳۸۳
۱۷۳۵۰۰	۹۱۸۱	۵۴۵۱۶۷	۶۶۱۰۰	۷۱۸۶۶۷	۷۵۲۸۱	کشور	
۲	۲/۴	۲/۱	۱/۳	۲/۱	۱/۴	درصد سهم	
۴۹۹۲	۲۷۳	۱۱۴۶۷	۹۷۹	۱۶۴۵۹	۱۲۵۲	استان	۱۳۸۴
۲۲۹۲۴۷	۱۴۲۱۹	۵۵۸۴۲۴	۷۰۰۲۴	۷۸۷۶۷۱	۸۴۲۴۳	کشور	
۲/۱	۱/۹	۲	۱/۳	۲	۱/۴	درصد سهم	

ماخذ: همان

۲-۵- توزیع جغرافیایی جمعیت

همانطوریکه قبلاً نیز اشاره شد، جمعیت استان در سال ۱۳۸۵ بالغ بر ۱۲۲۵۳۴۸ نفر بوده است که ۵۸/۴ درصد آن در مناطق شهری و ۴۱/۶ درصد دیگر نیز در مناطق روستایی و عشایری استان ساکن بوده اند .

شهرستان اردبیل ۴۴/۷۹ درصد ، پارس آباد ۱۳/۴۳ درصد و مشگین شهر ۱۳ درصد از جمعیت استان را در خود جای داده و رتبه های اول تا سوم را از نظر تعداد جمعیت در استان به خود اختصاص داده اند .

شهرستانهای خلخال ، مغان، نمین ،بيله سوار، کوثر و نیر به ترتیب با ۱/۸۸ و ۲/۳۴ ، ۴/۴۹ ، ۴/۸۷ ، ۷/۴۵ ، ۷/۷۵ درصد از جمعیت استان در مراتب بعدی قرار دارند.

جدول شماره (۲-۷) جمعیت شهرستانهای استان به تفکیک شهری و روستایی در سال ۱۳۸۵

روستا نشینی (درصد)	جمعیت* روستائی (نفر)	شهر نشینی (درصد)	جمعیت شهری (نفر)	سهم جمعیت شهرستان از استان (درصد)	جمعیت (نفر)	عنوان شرح عنوان شهرستان
۲۲/۴۶	۱۲۳۲۶۴	۷۷/۵۴	۴۲۵۵۶۸	۴۴/۷۹	۵۴۸۸۳۲	اردبیل
۶۱/۱۹	۳۳۶۶۸	۳۸/۸۱	۲۱۳۵۸	۴/۴۹	۵۵۰۲۶	بيله سوار
۴۷/۶۱	۷۸۳۵۰	۵۲/۳۹	۸۶۲۲۷	۱۳/۴۳	۱۶۴۵۷۷	پارس آباد
۴۹/۷۵	۴۷۲۶۵	۵۰/۲۵	۴۷۷۴۰	۷/۷۵	۹۵۰۰۵	خلخال
۷۴/۷۲	۲۱۶۴۰	۲۵/۲۸	۷۲۶۱	۲/۳۴	۲۸۷۲۱	کوثر
۵۶/۹	۹۰۷۲۱	۴۳/۰۳	۶۸۵۲۱	۱۳	۱۵۹۲۴۲	مشگین شهر
۶۶/۳۱	۶۰۵۲۱	۳۳/۶۹	۳۰۷۴۹	۷/۴۵	۹۱۲۷۰	مغان
۶۳/۳۵	۳۷۷۸۱	۳۶/۶۵	۲۱۸۵۹	۴/۸۷	۵۹۶۴۰	نمین
۷۲/۵۹	۱۶۷۲۱	۲۷/۴۱	۶۳۱۴	۱/۸۸	۲۳۰۳۵	نیر
۴۱/۶	۵۰۹۷۵۱	۵۸/۴	۷۱۵۵۹۷	۱۰۰	۱۲۲۵۳۴۸	جمع

ماخذ: نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ استان اردبیل

اطلاعات مربوط به جمعیت غیر ساکن استان که تعداد ۳۶۳ نفر می باشد در این جدول همراه با جمعیت روستایی ملحوظ شده است

بررسی نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان اردبیل در سال ۱۳۷۵ نشان می دهد میانگین سنی جمعیت در استان در حدود ۲۳ سال بوده که این شاخص برای مردان ۲۳/۰۹ سال و برای زنان ۲۲/۹۰ سال بوده است با توجه به پایین بودن میانه سنی از میانگین سنی ، گویای جوان بودن جمعیت استان می باشد و می بایست در برنامه ریزی های مختلف مد نظر مدیران ، برنامه ریزان و تصمیم گیرندگان استان قرار گیرد.

جدول شماره (۲-۸) شاخصهای عمده جمعیتی بر حسب جنس در نقاط شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۷۵

آبان ۱۳۷۵			شرح
نقاط روستایی	نقاط شهری	کل استان	
			مرد و زن
۲۲/۸۶	۲۳/۱۹	۲۳	میانگین سنی
۱۷/۴۰	۱۸/۷۴	۱۸/۰۷	میانه سنی
-	-	-	میانگین سن در اولین ازدواج
			مرد
۲۲/۸۳	۲۳/۳۷	۲۳/۰۹	میانگین سنی
۱۶/۹۰	۱۸/۸۲	۱۷/۸۷	میانه سنی
۲۳/۹۵	۲۵/۳۲	۲۴/۶۸	میانگین سن در اولین ازدواج
			زن
۲۲/۸۲	۲۳/۰۱	۲۲/۹	میانگین سنی
۱۷/۸۹	۱۸/۶۷	۱۸/۲۶	میانه سنی
۲۲/۵۱	۲۱/۶۳	۲۲/۰۶	میانگین سن در اولین ازدواج

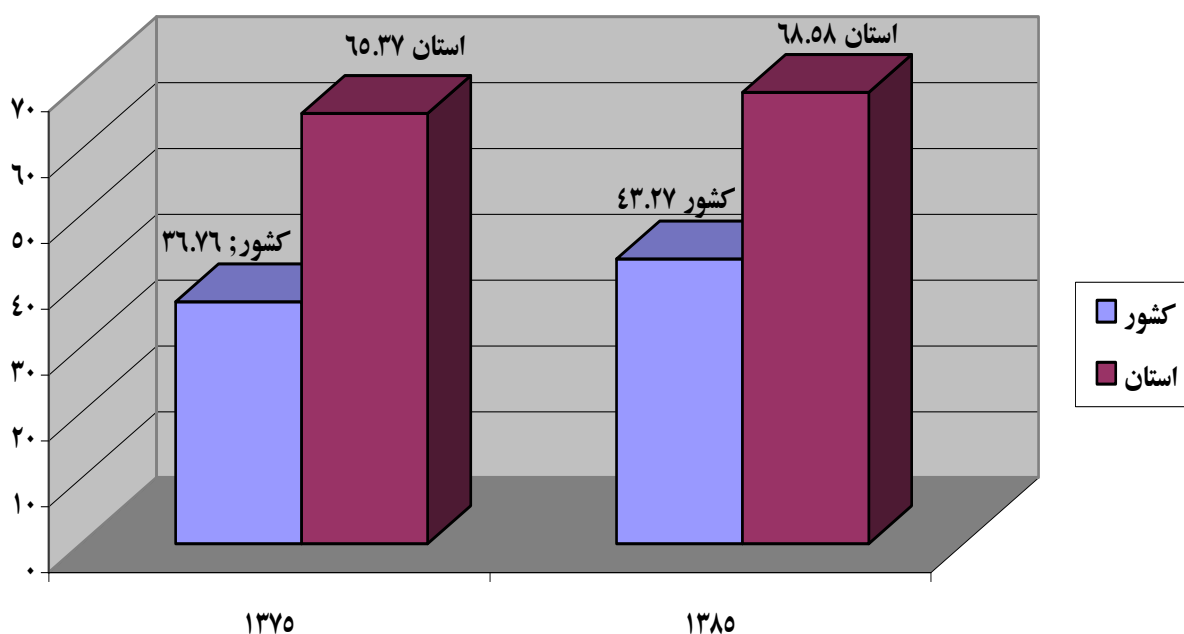
ماخذ : نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ، آبان ۱۳۷۵

۲-۶- تراکم جمعیت استان و مقایسه آن با کشور طی سالهای ۸۵-۱۳۷۵

تراکم جمعیت به معنای متوسط تعداد افرادی است که در هر کیلومتر مربع زندگی می کنند. این رقم از تقسیم تعداد جمعیت بر مساحت منطقه بدست می آید . تراکم جمعیت در استان اردبیل در سال ۱۳۷۵ در حدود ۶۵/۳۷ نفر در هر کیلومتر مربع بوده است و در مقایسه با کل کشور که دارای تراکم ۳۶/۷۶ نفر در هر کیلومتر مربع می باشد ، استان اردبیل جزء استانهای پرتراکم محسوب می شود این در حالیست

که بر اساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ میزان تراکم جمعیت استان اردبیل با ۴/۹۱ درصد افزایش به ۶۸/۵۸ نفر در هر کیلومتر مربع رسیده است بعبارت دیگر تراکم جمعیت استان با ۳/۲۱ نفر افزایش در هر کیلومتر مربع نسبت به سال ۱۳۷۵ در حدود ۴/۹۱ درصد بیشتر شده است که تقریباً با آهنگ رشد جمعیت استان برابر بوده است. این در حالیست که تراکم جمعیت در سطح کشور ۴۳/۲۷ نفر در هر کیلومتر مربع بوده که نسبت به سال ۱۳۷۵ در حدود ۱۷/۷ درصد افزایش داشته است و نشان می دهد نرخ رشد جمعیت در کشور نسبت به استان اردبیل بالا بوده است.

نمودار شماره (۵) تراکم جمعیت استان و مقایسه آن با کل کشور در طی سالهای ۸۵ و ۱۳۷۵

ماخذ: نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۷۵

جدول شماره (۲-۹) مقایسه جمعیت استان به تفکیک شهرستان در طی سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۷۵

شهرستان	جمعیت ۷۵			جمعیت ۸۵			نرخ رشد جمعیت شهری و روستایی (کل) ۸۵-۷۵	نرخ رشد جمعیت شهری ۷۵-۸۵	نرخ رشد جمعیت روستایی ۷۵-۸۵
	روستایی	شهری	جمع	روستایی	شهری	جمع			
اردبیل	۱۱۵۴۸۸	۳۴۷۰۹۰	۴۶۲۶۳۲	۱۲۳۲۶۴	۴۲۵۵۶۸	۵۴۸۸۳۲	۱/۷۲	۲/۰۶	-۰/۶۵
مرکزی	۷۸۲۴۴	۳۴۰۳۸۶	۴۱۸۶۳۰	۸۹۵۸۳	۴۱۸۲۶۲	۵۰۷۸۴۵	۱/۹۵	۲/۰۸	۱/۳۶
هیر	۲۱۵۰۶	۳۱۲۱	۲۴۶۲۷	۲۰۹۶۲	۲۷۰۷	۲۳۶۶۹	-۰/۴	-۱/۴۱	-۰/۲۶
سرعین	۱۵۷۳۸	۳۵۸۳	۱۹۳۲۱	۱۲۷۱۹	۴۵۹۹	۱۷۳۱۸	-۱/۰۹	۲/۵۳	-۲/۱۱
غیر ساکن	-	-	۵۴	-	-	-	-	-	-
بيله سوار	۴۰۴۶۸	۱۹۱۱۶	۵۹۵۸۴	۳۳۶۶۸	۲۱۳۵۸	۵۵۰۲۶	-۰/۷۹	۱/۱۲	-۱/۸۲
مرکزی	۱۵۱۴۷	۱۳۲۵۳	۲۸۴۰۰	۱۵۸۱۳	۱۴۱۸۰	۲۹۹۹۳	/۵۵	-۰/۶۸	/۴۳
قشلاق دشت	۲۵۳۲۱	۵۸۶۳	۳۱۱۸۴	۱۷۸۵۵	۷۱۷۸	۲۵۰۳۳	-۲/۱۷	۲/۰۴	-۳/۴۳
غیر ساکن	-	-	-	-	-	-	-	-	-
پارس آباد	۷۳۳۰۹	۶۳۳۲۳	۱۳۸۸۸۷	۷۸۳۵۰	۸۶۲۲۷	۱۶۴۵۷۷	۱/۸۸	۳/۱۴	-۰/۶۷
مرکزی	۵۳۴۸۸	۶۰۴۸۵	۱۱۳۹۷۳	۳۹۷۱۷	۸۲۲۵۶	۱۲۱۹۷۳	/۶۸	۳/۱۲	-۲/۹۳
تازه کند	-	-	-	۱۴۲۴۶	-	۱۴۲۴۶	-	-	-
اصلاندوز	۱۹۸۲۱	۲۸۳۸	۲۲۶۵۹	۲۴۳۸۷	۳۹۷۱	۲۸۳۵۸	۲/۲۷	۳/۴۲	۲/۰۹
غیر ساکن	-	-	۲۲۵۵	-	-	-	-	-	-
خلخال	۶۰۱۱۵	۴۴۳۳۹	۱۰۴۴۶۰	۴۷۲۶۴	۴۷۷۴۰	۹۵۰۰۵	-۰/۹۴	/۷۴	-۲/۳۸
مرکزی	۳۰۲۸۵	۳۵۶۱۲	۶۵۸۹۷	۲۵۸۸۴	۳۹۷۵۴	۶۵۶۳۸	-۰/۰۴	۱/۱۱	-۱/۵۶
خورش رستم	۱۵۷۴۵	۵۰۶۵	۲۰۸۱۰	۱۰۰۵۹	۵۱۴۵	۱۵۲۰۴	-۳/۰۹	-۰/۱۶	-۴/۳۸
امامرود	۱۴۰۸۵	۳۶۶۲	۱۷۷۴۷	۱۱۳۲۱	۲۸۴۱	۱۴۱۶۲	-۲/۲۳	-۲/۵۱	-۲/۱۶
غیر ساکن	-	-	۶	-	-	۱	-	-	-
مشگین شهر	۱۰۸۵۵۸	۵۵۴۴۹	۱۶۴۰۰۷	۹۰۳۵۹	۶۸۵۲۱	۱۵۹۲۴۲	-۰/۲۹	۲/۱۴	-۱/۸۲
مرکزی	۵۶۷۶۶	۴۹۷۸۷	۱۰۶۵۵۳	۵۰۹۰۷	۶۳۶۵۵	۱۱۴۵۶۲	-۰/۷۳	۲/۴۹	-۱/۰۸
ارشق	۳۱۲۰۲	۱۷۸۸	۳۲۹۹۰	۱۰۹۴۱	۱۸۹۵	۱۲۸۳۶	-۹/۰۱	/۵۸	-۹/۹۵
مرادلو	-	-	-	۱۳۸۳۴	-	۱۳۸۳۴	-	-	-
مشگین شرقی	۲۰۵۹۰	۳۸۷۴	۲۴۴۶۴	۱۴۶۷۷	۲۹۷۱	۱۷۶۴۸	-۳/۲۱	-۲/۶۲	-۳/۳۳
غیر ساکن	-	-	-	-	-	۳۶۲	-	-	-
مغان	۷۵۵۶۶	۲۸۱۶۶	۱۰۴۰۶۴	۶۰۵۲۱	۳۰۷۴۹	۹۱۲۷۰	-۱/۲۷	/۸۸	-۲/۲۰
مرکزی	۴۴۶۴۳	۲۸۱۶۶	۷۲۸۰۹	۲۰۸۱۹	۲۸۹۳۲	۹۴۷۵۱	-۳/۷۴	/۲۷	-۷/۳۴
موران	-	-	-	۱۳۲۷۱	-	۱۳۲۷۱	-	-	-
انگوت	۳۰۹۲۳	-	۳۰۹۲۳	۲۶۴۳۱	۱۸۱۷	۲۸۲۴۸	-۰/۰۹	-	-۱/۵۶
غیر ساکن	-	-	۳۳۲	-	-	-	-	-	-
کوثر	۲۷۷۰۹	۶۸۰۵	۳۴۵۱۴	۲۱۴۶۰	۷۲۶۱	۲۸۷۲۱	-۱/۸۲	/۶۵	-۲/۵۲
مرکزی	۱۸۱۰۳	۶۸۰۵	۲۴۹۰۸	۱۴۴۵۴	۷۲۶۱	۲۱۷۱۵	-۱/۳۶	/۶۵	-۲/۲۳
فیروز	۹۶۰۶	-	۹۶۰۶	۷۰۰۶	-	۷۰۰۶	-۳/۱۱	-	-۳/۱۱
غیر ساکن	-	-	-	-	-	-	-	-	-
نمین	۶۱۴۹۷	۷۸۵۲	۶۹۳۴۹	۳۷۷۸۱	۲۱۸۵۹	۵۹۶۴۰	-۱/۵	۱۰/۷۸	-۴/۷۶
مرکزی	۳۱۷۷۵	۷۸۵۲	۳۹۶۲۷	۱۴۶۴۲	۱۰۴۵۶	۲۵۰۹۸	-۴/۴۶	۲/۹۱	-۷/۴۶
ویلگیج	۲۹۷۲۲	-	۲۹۷۲۲	۱۸۷۰۷	۵۲۴۲	۲۳۹۴۹	-۲/۱۴	-	-۴/۵۲
عنبران	-	-	-	۴۴۳۲	۶۱۶۱	۱۰۵۹۳	-	-	-
غیر ساکن	-	-	-	-	-	-	-	-	-
نیر	۲۵۴۲۳	۵۰۹۱	۳۰۵۱۴	۱۶۷۲۱	۶۳۱۴	۲۳۰۳۵	-۲/۷۷	۲/۱۸	-۴/۱
مرکزی	۱۱۰۴۰	۵۰۹۱	۱۶۱۳۱	۷۷۸۹	۵۴۶۰	۱۳۲۴۹	-۱/۹۵	/۷	-۳/۳۴
کوراآئیم	۱۴۳۸۳	-	۱۴۳۸۳	۸۹۳۲	۸۵۴	۹۷۸۶	-۳/۷۸	-	-۴/۶۵
غیر ساکن	-	-	-	-	-	-	-	-	-
کل استان	۵۸۸۱۳۳	۵۷۷۲۳۱	۱۱۶۸۰۱۱	۵۰۹۳۸۸	۷۱۵۵۹۷	۱۲۲۵۴۸	-۰/۴۸	۲/۳۳	-۱/۶۱

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان- معاونت آمار- نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سالهای ۸۵ و ۱۳۷۵

نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ نشان می دهد در ده سال گذشته تعداد ۴۷۶۸۰۰۰ نفر از جمعیت کشور در سطح ۳۰ استان بعنوان مهاجر جابجا شده که در حدود ۶/۷۷ درصد از جمعیت کل کشور بوده است. تعداد مهاجران وارد شده استان اردبیل با ۱/۶۶ درصد سهم از کل مهاجران وارد شده کشور ۷۹۰۰۰ نفر بوده و در مقابل تعداد مهاجران خارج شده استان نیز با ۲/۸۲ درصد سهم ۱۳۵۰۰۰ نفر بوده است بطوریکه خالص مهاجرت استان که از تفاضل تعداد مهاجران خارج شده از تعداد مهاجران وارد شده استان بدست می آید با ۵۶۰۰۰ نفر در حدود ۴/۵۵ درصد از جمعیت استان بوده است بنابراین تعداد جمعیت جابجا شده استان بعنوان مهاجر در مقایسه با میانگین کل کشور بسیار پایین تر بوده ولی در عین حال خالص مهاجرت استان بسیار بالا بوده است. عبارت دیگر در اغلب استانهای کشور هر چند میزان مهاجرتها بالا بوده است لیکن بین تعداد مهاجران وارد شده و تعداد مهاجران خارج شده یک تعادل نسبی برقرار بوده ولی در استان اردبیل بین تعداد مهاجران وارد شده و تعداد مهاجران خارج شده اختلاف فاحشی وجود داشته این استان را بعنوان یکی از استانهای مهاجر فرست در کشور مطرح کرده و رتبه سوم را پس از استانهای کرمانشاه و همدان در بین ۳۰ استان کشور بخود اختصاص داده است.

جدول شماره (۲-۱۰) مهاجران وارد شده و خارج شده استان اردبیل از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۷۵ و مقایسه آن با کل کشور

خالص مهاجرت		مهاجران خارج شده		مهاجران وارد شده		نام استان
رتبه در کل کشور	درصد نسبت به جمعیت استان	تعداد (نفر)	درصد	تعداد (نفر)	درصد	
-	-	-	۱۰۰/۰۰	۴۷۶۸۰۰	۱۰۰/۰۰	کل کشور
۶	-۳/۹۶	-۱۴۳۰۰۰	۶/۳۱	۳۰۱۰۰۰	۳/۳۲	آذربایجان شرقی
۱۶	-۰/۹۲	-۲۶۰۰۰	۳/۱۰	۱۴۸۰۰۰	۲/۵۵	آذربایجان غربی
۳	-۴/۵۵	-۵۶۰۰۰	۲/۸۲	۱۳۵۰۰۰	۱/۶۶	اردبیل
۲۵	۱/۵۲	۶۹۰۰۰	۴/۸۴	۲۳۱۰۰۰	۶/۲۹	اصفهان
۱۲	-۲/۰۳	-۱۱۰۰۰	۱/۰۱	۴۸۰۰۰	۰/۷۸	ایلام
۲۶	۱/۷۵	۱۵۰۰۰	۱/۵۹	۷۶۰۰۰	۱/۹۲	بوشهر
۳۰	۴/۶۰	۶۱۶۰۰۰	۱۷/۲۲	۸۲۲۰۰۰	۳۰/۱۵	تهران
۱۱	-۲/۰۵	-۱۸۰۰۰	۱/۳۸	۶۶۰۰۰	۱/۰۱	چهارمحال و بختیاری
۱۴	-۱/۶۲	-۱۰۰۰۰	۱/۳۱	۶۲۰۰۰	۱/۱۰	خراسان جنوبی
۲۱	۰/۵۶	۳۱۰۰۰	۵/۷۳	۲۷۴۰۰۰	۶/۳۹	خراسان رضوی
۷	-۳/۰۸	-۲۵۰۰۰	۱/۶۰	۷۷۰۰۰	۱/۰۸	خراسان شمالی
۹	-۲/۵۵	-۱۰۹۰۰۰	۵/۸۵	۲۷۹۰۰۰	۳/۵۷	خوزستان
۱۳	-۱/۶۷	-۱۶۰۰۰	۲/۰۱	۹۶۰۰۰	۱/۶۷	زنجان
۲۴	۱/۴۱	۸۰۰۰	۱/۳۳	۶۳۰۰۰	۱/۵۰	سمنان
۸	-۲/۹۴	-۷۰۰۰۰	۲/۸۸	۱۳۷۰۰۰	۱/۴۰	سیستان و بلوچستان
۱۷	-۰/۷۹	-۳۴۰۰۰	۴/۱۸	۱۹۹۰۰۰	۳/۴۶	فارس
۱۹	۰/۱۴	۲۰۰۰	۱/۹۹	۹۴۰۰۰	۲/۰۲	قزوین
۲۸	۲/۲۱	۲۳۰۰۰	۲/۰۴	۹۷۰۰۰	۲/۵۲	قم
۴	-۴/۰۸	-۵۹۰۰۰	۲/۷۳	۱۳۰۰۰۰	۱/۵۰	کردستان
۱۵	-۰/۹۹	-۲۶۰۰۰	۲/۳۸	۱۱۳۰۰۰	۱/۸۳	کرمان
۱	-۶/۳۴	-۱۱۹۰۰۰	۴/۱۹	۲۰۰۰۰۰	۱/۶۹	کرمانشاه
۱۰	-۲/۳۳	-۱۵۰۰۰	۰/۹۱	۴۳۰۰۰	۰/۶۰	کهگیلویه و بویر احمد
۲۷	۱/۷۲	۲۸۰۰۰	۲/۰۵	۹۷۰۰۰	۲/۶۳	گلستان
۲۲	۰/۹۹	۲۴۰۰۰	۳/۷۳	۱۷۸۰۰۰	۴/۲۳	گیلان
۵	-۴/۰۲	-۶۹۰۰۰	۳/۰۲	۱۴۴۰۰۰	۱/۵۷	لرستان
۲۳	۱/۱۸	۳۴۰۰۰	۳/۴۲	۱۶۳۰۰۰	۴/۱۴	مازندران
۲۰	۰/۴۶	۶۰۰۰	۲/۷۴	۱۳۱۰۰۰	۲/۸۷	مرکزی
۱۸	-۰/۰۵	۰	۲/۱۹	۱۰۵۰۰۰	۲/۱۹	هرمزگان
۲	-۵/۲۹	-۹۰۰۰۰	۴/۱۵	۱۹۸۰۰۰	۲/۲۷	همدان
۲۹	۳/۹۴	۳۹۰۰۰	۱/۲۷	۶۱۰۰۰	۲/۰۹	یزد

مأخذ: نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵

۳- نیروی انسانی و بازار کار

منابع انسانی پایه اصلی ثروت ملتها را تشکیل می دهد. در واقع چگونگی روند توسعه اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی هر کشور و استان را در نهایت منابع انسانی آن تعیین می کند. بدین روی ، بهره برداری کامل و متناسب از منابع انسانی هر کشور باید به عنوان یکی از هدفهای راهبردی توسعه در نظر گرفته شود .

۳-۱- نرخ مشارکت عمومی و تغییرات آن

جمعیت شاغل و بیکاری که در محدوده سنی ۶۴-۱۰ساله واقع شده اند بر اساس تعاریف بین المللی بعنوان جمعیت فعال از نظر اقتصادی بحساب می آیند که اگر بر اساس سهم درصد از کل جمعیت محاسبه شود بعنوان نرخ مشارکت یا عرضه نیروی کار جمعیت را نشان می دهد بر این اساس میزان مشارکت عمومی در استان طبق نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ حدود ۳۵/۰۳ درصد می باشد و جمعیت فعال اقتصادی استان برابر ۳۰۰۵۶۰ نفر بوده که ۸۹/۵ درصد آن را جمعیت شاغل و ۱۰/۵ درصد دیگر را نیز جمعیت بیکار تشکیل داده است. براساس همین نتایج فعالیت های کشاورزی، شکار، جنگلداری و ماهیگیری با ۳۵/۹ درصد، ساختمان با ۱۴/۹ درصد ، فعالیتهای صنعتی با ۱۱/۳ درصد ، فعالیتهای عمده فروشی و خرده فروشی ، تعمیر وسایل موتوری، شخصی و خانگی با ۱۱/۳ درصد به ترتیب بیشترین جمعیت شاغل را بخود اختصاص داده اند. جدول شماره (۳-۱) توضیحات بیشتری را در این خصوص نشان میدهد.

جدول شماره (۳-۱) جمعیت شاغل به تفکیک نوع فعالیت در سال ۱۳۷۵

درصد	تعداد	گروههای عمده فعالیت
۱۰۰	۲۶۸۸۵۹	جمع شاغلین
۳۵/۹	۹۶۶۳۸	کشاورزی، شکارچی و جنگلداری
۰/۰۲	۴۹	ماهیگیری
۰/۲	۴۲۰	استخراج
۱۱/۳	۳۰۲۶۱	صنعت (ساخت)
۰/۶	۱۵۱۴	تامین آب و برق، گاز
۱۴/۹	۴۰۰۹۷	ساختمان
۱۱/	۳۰۲۵۴	عمده فروشی، تعمیر وسائط نقلیه موتوری، شخصی خانگی
۰/۸	۲۲۸۲	رستوران و هتل داری
۵/۴	۱۴۶۲۳	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۰/۶	۱۷۴۵	واسطه گریهای مالی
۰/۵	۱۴۰۶	مستغلات، اجاره و فعالیت کالا
۷/۲	۱۹۴۵۷	اداره عمومی و دفاع تامین اجتماعی اجباری
۶/۴	۱۷۲۹۵	آموزش
۱/۴	۳۷۹۶	بهداشت و مددکار اجتماعی
۱/۳	۳۴۸۴	سایر فعالیت های خدماتی عمومی اجتماعی و شخصی
۰/۱	۲۹۰	خانواده های معمولی دارای مستخدم
۰/۰۹	۲۳۳	دفاعی و ادارات مرکزی
۰/۰۰۱	۴	سازمانها و هیأت های برون مرزی
۱/۹	۵۰۱۱	فعالیت های اظهار نشده

ماخذ: نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن - ۱۳۷۵

۳-۲- سهم اشتغال در بخشهای عمده اقتصادی

نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ حاکی از آن است که میزان اشتغال استان برابر با ۸۹/۵ درصد جمعیت فعال می‌باشد و از کل ۲۶۸۸۵۹ نفر جمعیت شاغل در استان ۳۸/۲ درصد در بخش کشاورزی و منابع طبیعی، ۲۵/۲ درصد در بخش صنعت و معدن و ۳۵/۷ درصد در بخش خدمات مشغول فعالیت بوده اند.

شهرستانهای نیر با ۷۲/۵ درصد، بيله سوار با ۶۱/۵ درصد، کوثر با ۵۷/۳ درصد، مشگین شهر با ۴۸/۵ درصد و نمین با ۴۷/۳ درصد به ترتیب بالاترین سهم اشتغال در بخش کشاورزی را دارا بوده اند. در بخش صنعت و معدن بالاترین سهم شاغلان در شهرستان پارس آباد با ۵۲/۴۴ درصد و سپس شهرستان اردبیل با ۲۷/۶ درصد و شهرستان های مشگین شهر و خلخال نیز به ترتیب با ۲۱/۹۶ و ۲۱ درصد در رده های بعدی بوده است (جدول شماره ۳-۲)

جدول شماره (۳-۲) سهم بخشهای مختلف اقتصادی از اشتغال استان در سال ۱۳۷۵

خدمات (درصد)	صنعت و معدن (درصد)	کشاورزی (درصد)	شهرستان
۴۷/۹	۲۷/۶	۲۴/۵	اردبیل
۲۲/۴	۱۶/۱	۶۱/۵	بيله سوار
۱۳/۴۶	۵۲/۴۴	۳۴/۱	پارس آباد
۲۹/۵۴	۲۱/۹۶	۴۸/۵	مشگین شهر
۵۳/۰۶	۲۰/۲۴	۲۶/۷	مغان
۳۶/۴۴	۲۱	۴۱/۶	خلخال
۲۶/۳۳۷	۱۶/۳۳	۵۷/۳	کوثر
۲۱/۲۹	۶/۲۱	۷۲/۵	نیر
۳۷/۵۲	۱۵/۱۸	۴۷/۳	نمین
۳۵/۷	۲۵/۲	۳۸/۲	*جمع

ماخذ: پیشین

* ۰/۹ درصد اشتغال استان غیر قابل طبقه بندی در بخش های مختلف اقتصادی بوده است .

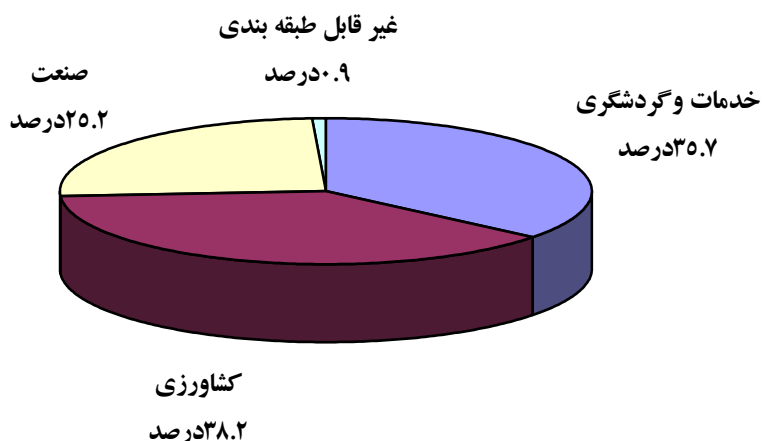
بر اساس نتایج آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری استان طی سالهای ۸۳-۱۳۸۲ میزان سهم بخش های کشاورزی و صنعت و معدن نسبت به سال ۱۳۷۵ در حدود ۸/۷ درصد کاهش یافته است. ولی سهم بخش خدمات از ۳۵/۷ درصد در سال ۱۳۷۵ بترتیب به ۴۱/۷ و ۴۲ درصد در سالهای ۸۳-۱۳۸۲ افزایش یافته است و در مقایسه با کل کشور سهم بخش کشاورزی استان تقریباً ۵۶/۵ درصد بیشتر از میانگین کشوری بوده و در بخش صنایع و معادن ۳۶/۸ درصد کمتر از میانگین کشوری و در بخش خدمات نیز تقریباً در حدود ۱۱/۹ درصد کمتر از میانگین کشوری بوده است در سال ۱۳۸۴ سهم بخش کشاورزی با ۲۵ درصد رشد نسبت به سال قبل به ۴۵ درصد افزایش یافته و در مقابل سهم بخش صنعت و خدمات به ترتیب به ۹/۱- و ۱۶/۶۷ درصد کاهش به ۳۵ و ۲۰ درصد رسیده است این در حالیست که توسعه بخش کشاورزی و استفاده از مکانیزاسیون کشاورزی رابطه معکوسی با میزان اشتغال دارد و خود نشان دهنده این واقعیت مهم است که عمده فعالیت اقتصادی مردم استان در بخش کشاورزی متمرکز بوده و طی سالهای متمادی توجه کمتری به بخش صنعت شده و فاصله بسیار زیادی با میانگین کشوری وجود دارد و برای رسیدن به توسعه اقتصادی، اجتماعی و ایجاد اشتغال مولد می بایست سیاستهای اقتصادی استان در جهت افزایش میزان سهم بخش صنایع و معادن و خدمات متمرکز گردد (جدول شماره ۳-۳)

جدول شماره (۳-۳) سهم بخشهای مختلف اقتصادی از اشتغال استان در سال های ۸۴-۱۳۸۲

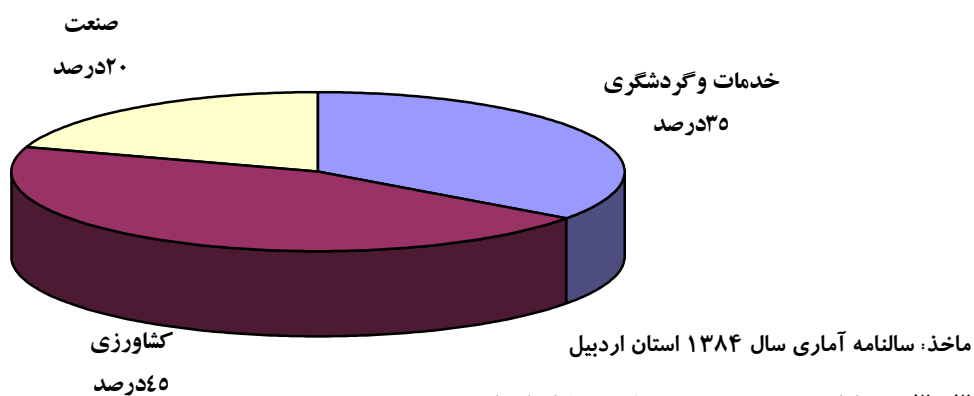
عنوان	کشاورزی(درصد)	صنعت و معدن(درصد)	خدمات(درصد)
استان	۳۵/۳	۲۳	۴۱/۷
	۳۶	۲۲	۴۲
	۴۵	۲۰	۳۵
کشور	۲۱/۹	۳۰/۷	۴۷/۴
	۲۲/۹	۳۰/۱	۴۷
	-	-	-
۸۴*			

ماخذ: نتایج آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری سالهای ۸۴-۱۳۸۲- سالنامه آماری سال ۱۳۸۴ استان اردبیل
* بعلت عدم دسترسی منظور نگردیده است

نمودار شماره (۶) ترکیب اشتغال بخشهای مختلف اقتصادی استان در سال ۱۳۷۵

نمودار شماره (۷) ترکیب اشتغال بخشهای مختلف اقتصادی استان در سال ۱۳۸۴

۳-۳- تحلیل وضعیت جمعیت و نیروی کار استان

اشتغال و بیکاری از جمله مقولات حساس و اساسی اقتصاد جهانی است به گونه ای که افزایش اشتغال و کاهش بیکاری بعنوان یکی از شاخص های توسعه یافتگی جوامع تلقی می شود و یکی از دغدغه های اساسی برنامه های توسعه در کشور نیز تلاش در جهت کاهش معضل بیکاری است.

از سوی دیگر اطلاعات مربوط به ساختار نیروی انسانی (کار) مبنایی برای ارزیابی و تحلیل سیاست های اقتصادی کلان یک کشور و یک منطقه خاص جغرافیایی محسوب می شود. به ویژه نرخ بیکاری به طور عام بعنوان یک شاخص کل در ارزیابی عملکرد جاری اقتصاد یک منطقه یا کشور مورد استفاده قرار می گیرد.

عمده ترین شاخص های جمعیتی و نیروی کار استان بر اساس نتایج طرح آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری استان در سال ۱۳۸۴ و همچنین نتایج سرشماری نفوس و مسکن سالهای ۸۵ و ۱۳۷۵ در جداول (۴-۴) و (۳-۴) منعکس گردیده است.

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی استان نشان می دهد از کل جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر استان در بهار سال ۱۳۸۴ در حدود ۴۷/۱ درصد فعال بوده اند که در مقایسه با نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور ۵/۴ درصد بیشتر بوده است این نرخ در فصل تابستان با ۳ درصد افزایش به ۵۰/۱ درصد رسیده است که این میزان در کل کشور با ۱/۱ درصد افزایش ۴۲/۸ درصد بوده است بدین ترتیب نرخ مشارکت استان اردبیل در تابستان نیز در حدود ۷/۳ درصد بیشتر از میانگین کشور بوده است.

در فصل پائیز نرخ مشارکت استان با ۶/۳۶ درصد کاهش به ۴۳/۷۴ درصد رسیده که در مقایسه با کل کشور ۲/۹۴ درصد بیشتر بوده است. در فصل زمستان نیز مجدداً نرخ مشارکت اقتصادی در استان اردبیل در مقایسه با فصل پاییز در حدود ۲/۲۴ درصد کاهش پیدا کرده و به ۴۱/۵ درصد رسیده است. این در حالی است که نرخ مشارکت اقتصادی کشور با ۱/۰۳ درصد کاهش همچنان پایین تر از استان و در حد ۳۹/۱ درصد بوده است.

همچنین بررسی اطلاعات مربوط به نرخ بیکاری در استان نشان می دهد در فصل بهار استان اردبیل با نرخ بیکاری ۱۰/۷ درصد مواجه بوده که در فصل تابستان با ۰/۳ درصد کاهش به ۱۰/۴ درصد رسیده است ولی در فصل های پاییز و زمستان به ترتیب در مقایسه با فصل های قبلی با ۱/۹۵ و ۰/۷۵ درصد رشد به ۱۲/۳۵ و ۱۳/۱ درصد رسیده است این در حالیست که نرخ بیکاری کل کشور در فصلهای بهار و تابستان به ترتیب با ۱۱/۹ و ۱۰/۹ درصد، بیشتر از استان اردبیل بوده ولی در فصلهای پاییز و زمستان با ۱۰/۸۵ و ۱۲/۱ درصد، کمتر از استان اردبیل بوده است و این نشانگر این واقعیت مهم است که فرصتهای شغلی اردبیل ناپایدار و بیشتر مربوط به بخش کشاورزی و فصلی بوده و از این بابت مشکلات عدیده ای را متوجه استان نموده است و ضمن تاثیر گذاری در میزان تولید ناخالص داخلی باعث بروز پدیده

مهاجرتهای فصلی نیز می گردد و این خود ضرورت ایجاد تغییرات اساسی در جهت گیریهای برنامه ریزهای اقتصادی و بستر سازی برای ایجاد زمینه های اشتغال دائمی و ساماندهی وضعیت اشتغال استان را بیش از پیش نمایان می سازد.

جدول شماره (۳-۴) شاخص های نیروی کار استان در سال ۱۳۸۴ و مقایسه آن با کل کشور

نرخ بیکاری		نرخ مشارکت اقتصادی				شرح
مقایسه شاخص های استانی با کشور	کشور	استان	مقایسه شاخص های استانی با کشور	کشور	استان	
-۱/۲	۱۱/۹	۱۰/۷	۵/۴	۴۱/۷	۴۷/۱	بهار
-/۵	۱۰/۹	۱۰/۴	۷/۳	۴۲/۸	۵۰/۱	تابستان
-/۷	-۱	-/۳	۱/۹	۱/۱	۳	تغییرات فصلی از بهار به پاییز
۱/۵	۱۰/۸۵	۱۲/۳۵	۲/۹۴	۴۰/۸۳	۴۳/۷۴	پاییز
۱/۹	-/۰۵	۱/۹۵	-۴/۳۹	-۱/۹۷	-۶/۳۶	تغییرات فصلی از تابستان به پاییز
۱	۱۲/۱	۱۳/۱	۱/۷	۳۹/۸	۴۱/۵	زمستان
-/۵	۱/۲۵	/۷۵	-۱/۲۱	-۱/۰۳	-۲/۲۴	تغییرات فصلی از پاییز به زمستان

ماخذ: مرکز آمار ایران - نتایج طرح آمارگیری ویزگیهای اشتغال و بیکاری استان در سال ۱۳۸۴

$$\text{نرخ مشارکت اقتصادی} = \frac{\text{جمعیت فعال}}{\text{تعداد کل جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر}} \times ۱۰۰$$

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times ۱۰۰$$

جدول شماره (۳-۵) شاخص های جمعیتی استان در سال ۱۳۸۴

تراکم نسبی جمعیت (نفر در هر کیلومتر مربع)	ضریب شهرنشینی	تعداد جمعیت روستایی	تعداد جمعیت شهری	جمع کل جمعیت	شرح
۶۵/۳۷	۴۹/۴۲	۵۹۰۷۸۰	۵۷۷۲۳۱	۱۱۶۸۰۱۱	۱۳۷۵
۶۸/۵۸	۵۸/۴	۵۰۹۷۵۱	۷۱۵۵۹۷	۱۲۲۵۳۴۸	۱۳۸۵
۴/۹۱ (درصد تغییرات)	۱۸/۱۷ (درصد تغییرات)	-۱/۶۱	۲/۳۳	/۴۸	نرخ رشد و درصد تغییرات

ماخذ: نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سالهای ۸۵-۱۳۷۵

$$\text{ضریب شهرنشینی} = \frac{\text{تعداد جمعیت شهری}}{\text{تعداد کل جمعیت استان}} \times ۱۰۰$$

$$\text{تراکم نسبی جمعیت} = \frac{\text{تعداد کل جمعیت استان}}{\text{مساحت کل استان (کیلومتر مربع)}}$$

۳-۴- تحلیلی از وضعیت اشتغال بخش دولتی استان

بطور کلی در سال ۱۳۸۴ تعداد کل کارکنان دولت بالغ بر ۳۷۸۵۲ نفر در استان بوده است که تعداد ۵۲۷۶ نفر از آنها دارای مدرک تحصیلی کمتر از دیپلم، ۹۳۳۵ نفر دارای مدرک دیپلم، تعداد ۸۰۴۷ نفر دارای مدرک فوق دیپلم، تعداد ۱۳۷۰۵ نفر دارای مدرک لیسانس، تعداد ۹۴۴ نفر دارای مدرک فوق لیسانس و تعداد ۵۴۵ نفر نیز دارای مدرک تحصیلی دکتری بوده اند بنابراین کارکنان دارای مدارک تحصیلی لیسانس با ۳۶/۲ درصد اولین و بالاترین رتبه و کارکنان دارای مدرک دکترا با ۱/۴ درصد پایین ترین رتبه را به خود اختصاص داده اند که در مقایسه با سال ۱۳۸۲ تعداد کارکنان دولت ۱۱۷۱۶ نفر کاهش پیدا کرده که در حدود ۲۳/۶۴ درصد کارکنان دولت بوده است این در حالیست که سهم کارکنان دولت با مدرک تحصیلی کارشناسی و دکتری به ترتیب ۰/۲ و ۰/۴ درصد افزایش داشته است. مباحث بهره وری و منطقی نمودن اندازه دولت سیاستهای تعدیل در ترکیب نیروی کار دولتی استان از نظر کیفی و کمی مد نظر مدیران و برنامه ریزان استان بوده است.

جدول شماره (۳-۶) کارکنان دولت بر حسب وضعیت استخدامی و شهرستان محل خدمت در سال ۱۳۸۴

شهرستان محل خدمت	جمع	رسمی	غیر رسمی
ادارات کل و ستادهای مرکزی	۴۰۵۲	۲۷۶۶	۱۲۸۶
اردبیل	۱۳۱۱۳	۴۰۳۹	۹۰۷۴
بيله سوار	۱۶۲۲	۴۵۹	۱۱۶۳
پارس آباد	۳۸۳۴	۹۴۷	۲۸۸۷
خلخال	۳۴۶۶	۱۰۵۵	۲۴۱۱
کوثر	۹۸۷	۲۸۲	۷۰۵
مشگین شهر	۵۲۹۶	۱۴۰۵	۳۸۹۱
مغان	۲۷۹۶	۷۶۴	۲۰۳۲
نمین	۱۶۸۳	۴۴۴	۱۲۳۹
نیر	۱۰۰۳	۲۹۳	۷۱۰
جمع کل استان	۳۷۸۵۲	۱۲۴۵۴	۲۵۳۹۸

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان - معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی

جدول شماره (۳-۷) کارکنان دولت بر حسب مدرک تحصیلی و شهرستان محل خدمت در سال ۱۳۸۴

شهرستان محل خدمت	جمع	کمتر از دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	دکتر
ادارات کل و ستادهای مرکزی	۴۰۵۲	۵۳۰	۸۹۶	۴۶۷	۱۶۰۴	۳۸۸	۱۶۷
اردبیل	۱۳۱۱۳	۱۵۸۲	۳۰۰۹	۲۷۰۷	۵۳۲۹	۲۹۵	۱۹۱
بيله سوار	۱۶۲۲	۱۸۸	۵۱۸	۳۸۴	۵۰۹	۱۱	۱۲
پارس آباد	۳۸۳۴	۴۸۷	۹۲۶	۹۹۷	۱۳۵۴	۴۲	۲۸
خلخال	۳۴۶۶	۶۹۶	۷۷۸	۷۳۵	۱۱۶۱	۵۸	۳۸
کوثر	۹۸۷	۱۶۰	۲۱۴	۲۳۲	۳۵۲	۱۹	۱۰
مشگین شهر	۵۲۹۶	۸۱۵	۱۵۵۰	۱۱۸۲	۱۶۴۶	۵۹	۴۴
مغان	۲۷۹۶	۴۰۰	۷۹۲	۶۹۶	۸۵۱	۳۳	۲۴
نمین	۱۶۸۳	۲۵۰	۳۸۹	۴۲۳	۵۷۴	۲۶	۲۱
نیر	۱۰۰۳	۱۶۸	۲۶۳	۲۲۴	۳۲۵	۱۳	۱۰
جمع کل استان	۳۷۸۵۲	۵۲۷۶	۹۳۳۵	۸۰۴۷	۱۳۷۰۵	۹۴۴	۵۴۵

ماخذ : پیشین

۳-۵- ویژگیهای کیفی شاغلین و بیکاران ثبت نام شده در سازمان کار و امور اجتماعی استان

بر اساس آمار و اطلاعات ارائه شده از طرف سازمان کار و امور اجتماعی استان تعداد افراد ثبت نام شده جویای کار در سال ۱۳۸۳ بالغ بر ۱۵۶۶۸ نفر بوده که از این تعداد، فقط ۹۱۰ نفر از طریق اداره اشتغال سازمان کار و امور اجتماعی استان و کاریابی های بخش خصوصی تحت پوشش وزارت کار و امور اجتماعی استان به مراکز، مؤسسات و بنگاههای مختلف اقتصادی معرفی شده اند که در حدود ۸/۵ درصد افراد ثبت نام شده جویای کار بوده است .

بیشترین تعداد ثبت نام شدگان جویای کار و معرفی شدگان به مراکز مختلف اقتصادی به ترتیب با ۳۸ و ۳۹ درصد سهم و ۵۹۶۰ و ۲۲۷۷ نفر مربوط به مقطع تحصیلی دیپلم بوده است . از کل ثبت نام شدگان جویای کار ۵/۳ درصد مربوط به مقطع تحصیلی فوق دیپلم و ۷/۸۶ درصد نیز مربوط به مقطع تحصیلی

لیسانس و بالاتر بوده است که تنها ۵/۳۸ و ۳/۵ درصد آنها جهت اشتغال به مراکز مختلف اقتصادی معرفی شده اند ضمناً در طول سال ۱۳۸۳ تعداد ۵۸۲۳ نفر نیز از طریق دریافت وام خود اشتغالی از لیست افراد ثبت نام شده تقاضای کار خارج گردیده است که در حدود ۳۷/۱۶ درصد کل افراد ثبت نام شده بوده است. در سال ۱۳۸۴ تعداد کل افراد ثبت نام شده جوینای کار بالغ بر ۱۳۶۶۲ نفر بوده که در مقایسه با سال قبل حدود ۱۲/۸ درصد کاهش داشته است از کل ثبت نام شدگان، تعداد ۳۳۳ نفر به مراکز، مؤسسات و بنگاههای مختلف اقتصادی استان (اعم از دولتی و خصوصی) معرفی شده اند که در حدود ۲/۴ درصد ثبت نام شدگان بوده است. در مقایسه با سال قبل از نظر نسبت حدود ۷۱/۷۶ درصد و از نظر تعداد حدود ۶۳/۴ درصد کاهش داشته است این ارقام بلحاظ رفع بسیاری از موانع و مشکلات سرمایه گذاری و ایجاد بسترهای مناسب در جهت افزایش فرصت های جدید شغلی در دولت نهم و حذف طرح های خود اشتغالی از سیستم اعطای تسهیلات اشتغالزا و افزایش چند برابری تسهیلات بنگاههای زود بازده و اشتغالزای استان در سال ۱۳۸۴ و تدوین سند توسعه اشتغال استان قابل تأمل می باشد. همچنین بررسی های آماری حاکی از این واقعیت است که فرصت های شغلی اعلام شده به تفکیک گروه های شغلی جوابگوی متقاضیان کار نبوده و عرضه نیروی کار به مراتب بالاتر بوده است و ضرورت دارد با اتخاذ سیاستهای اجرائی مناسب و شناخت مسائل و مشکلات موجود، راهکارهای عملی ارائه گردد.

جدول شماره (۳-۸) تعداد متقاضیان کار ثبت نام شده و تعداد افراد بکار گمارده شده بر اساس سطح تحصیلات طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(تعداد/نفر)

سال ۱۳۸۴		سال ۱۳۸۳			شرح فعالیت ها سطح تحصیلات	
تعداد افراد بکار گمارده شده		تعداد افراد ثبت نام شده جویای کار	تعداد افراد بکار گمارده شده			
از طریق معرفی به مؤسسات، نهادها و بنگاههای اقتصادی	از طریق وام خود اشتغالی*		نام شده جویای کار	از طریق معرفی به مؤسسات، نهادها و بنگاههای اقتصادی	از طریق وام خود اشتغالی	تعداد افراد ثبت نام شده جویای کار
۱	-	۱۴۱	۱	۱۷	۱۰۹	بیسواد
۱۳	-	۳۸	۲۱	-	-	خواندن و نوشتن
-	-	-	-	۱۵۷	۴۲۵	نهضت سواد آموزی
۷۷	-	۳۵۰۶	۲۵۸	۱۲۳۶	۳۹۲۵	ابتدائی
۸۲	-	۲۷۱۲	۲۲۰	۹۴۵	۲۹۵۵	راهنمائی
-	-	-	-	۱۰۷	۲۲۵	دبیرستان
۱۱۶	-	۵۱۲۱	۳۲۲	۲۲۷۷	۵۹۶۰	متوسط(دیپلم)
۲۱	-	۷۷۰	۴۵	۴۲۷	۸۳۷	فوق دیپلم
۲۳	-	۱۰۲۳	۴۳	۶۵۷	۱۲۳۲	لیسانس و بالاتر
۳۳۳	-	۱۳۶۶۲	۹۱۰	۵۸۲۳	۱۵۶۶۸	جمع کل

مأخذ: سازمان کار و امور اجتماعی استان - سالهای ۱۳۸۴-۱۳۸۳

* در سال ۱۳۸۴ وام خود اشتغالی در بودجه سنواتی کشور حذف و به سرجمع تسهیلات اعطایی بنگاههای زود بازده اشتغالزا اضافه گردیده است .

۴- حسابهای اقتصادی استان

۴-۱- کلیات

برای بررسی عملکرد هر نظام اقتصادی چند شاخص اساسی را مورد توجه قرار می‌دهند که یکی از آنها تولید ناخالص داخلی حقیقی است که در واقع نشان‌دهنده نتیجه کلی فعالیت اقتصادی کشور است. تولید ناخالص داخلی نتیجه نهایی فعالیت‌های اقتصادی واحدهای تولیدی یک کشور در یک دوره زمانی معین است و شاخصی است که با بررسی آن می‌توان از کل اقتصاد آگاه شد. در واقع روند این شاخص، روند تحول تولید کالاها و خدمات را نشان می‌دهد.

حسابهای منطقه‌ای نیز مجموعه‌ای از حسابها، جداول استاندارد، تعاریف و مفاهیم، طبقه بندی‌ها و روشهای محاسباتی است که بر اساس آن کلیه فعالیت‌های اقتصادی یک منطقه (استان) در یک دوره زمانی معین به صورت منظم و هدفمند مورد اندازه گیری قرار می‌گیرد و نتایج این حسابها در قالب کمیت‌های اقتصادی که بیانگر توان اقتصادی منطقه در ابعاد مختلف است، ارائه می‌شود. مهمترین شاخصهای این حسابها محصول ناخالص داخلی منطقه (GDP) و اجزاء آن بر حسب رشته فعالیت‌های اقتصادی است. نتایج حاصل از تهیه حسابهای منطقه‌ای نقش گسترده‌ای در برنامه ریزی منطقه‌ای داشته و تحقق اهداف برنامه ریزی منطقه‌ای بدون استفاده از یافته‌های حسابهای منطقه‌ای در آینده امکان پذیر نخواهد بود.

در ادامه این بحث بعضی از شاخصهای عمده از حسابهای تولید استان را مد نظر قرار داده و با مقادیر کشور مورد مقایسه قرار می‌دهیم تا وضعیت اقتصادی استان و مشارکت آن در تقسیم کار ملی از جنبه تولید مورد توجه قرار گیرد. البته ذکر این نکته ضروری است که برای رسیدن به تحلیل و نتیجه گیری دقیق نیاز به وجود سری زمانی بیشتری از متغیرهای کلان کشور و استان خواهد بود.

۴-۲- فرآیند تهیه حسابهای منطقه ای استان

بعد از گذشت چهار سال از تجربه برآورد حسابهای منطقه ای در استان و بررسی نتایج آن، در این قسمت زمینه ارائه این حسابها در گزارش اقتصادی - اجتماعی استان فراهم شده است. اولین حرکت تهیه حساب تولید استان اردبیل همزمان با استانهای شش گانه گروه دوم به اوایل سال ۱۳۷۹ بر می گردد که فعالیت مربوط به تهیه و تدوین حساب تولید سال ۱۳۷۸ را همگام با ۱۱ استان دیگر آغاز نمودند. پس از طی مراحل مختلف، توان اجرایی و دانش فنی قابل قبولی در سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان فراهم آمد تا محاسبه حسابهای اقتصادی برای سالهای آتی با همکاری مرکز آمار ایران ادامه یابد.

۴-۳- حسابهای اقتصادی استان در سالهای ۸۲-۱۳۷۹

محصول ناخالص داخلی استان به قیمت بازار در سال ۱۳۷۹ معادل ۶۸۱۱ میلیارد ریال بوده است که با ۱۵/۷۵ درصد رشد به ۷۸۸۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۰ رسیده است و در سال ۱۳۸۱ با ۲۹/۹۵ درصد رشد از ۷۸۸۴ میلیارد ریال به ۱۰۲۴۵/۷ میلیارد ریال رسیده است که در هر دو این مقایسه ها رشد استان کمتر از رشد کشور در سالهای مورد بررسی بوده است. در سال ۱۳۸۲ محصول ناخالص داخلی استان به قیمت بازار معادل ۱۲۴۹۲/۲ میلیارد ریال محاسبه شده است که نسبت به سال قبل ۲۱/۹۲ درصد رشد نشان می دهد و برای اولین بار از رشد متوسط کشور (۲۱/۵۰ درصد) بیشتر نشان میدهد.

با بررسی جدول (۴-۱) و مقایسه «سهم جمعیت استان از کشور» و «سهم محصول ناخالص داخلی استان از کشور» در سالهای ۸۲-۱۳۷۹ نتیجه میگیریم که تولید محصول ناخالص داخلی استان با توجه به سهم جمعیتی نسبت به کشور ضعیف بوده و به عبارتی دیگر اقتصاد استان نسبت به کشور رونق کمتری دارد.

جدول شماره (۱-۴) مقایسه حسابهای ملی استان اردبیل و کشور در سالهای ۸۲-۱۳۷۹

(میلیارد ریال-درصد)

سال ۱۳۸۲			سال ۱۳۸۱			سال ۱۳۸۰			سال ۱۳۷۹			عنوان
رتبه استان در کشور	استان اردبیل	کل کشور	رتبه استان در کشور	استان اردبیل	کل کشور	رتبه استان در کشور	استان اردبیل	کل کشور	رتبه استان در کشور	استان اردبیل	کل کشور	
۲۳	۱۸۷۱۰/۸	۱۸۴۷۶۵۱/۰	۲۵	۱۵۲۶۶/۷	۱۵۰۳۰۱۶/۹	۲۴	۱۱۴۹۳/۳	۱۱۳۳۷۰۲/۵	۲۵	۱۰۲۸۰/۳	۹۸۸۱۸۲/۹	ستانده
۲۳	۶۴۲۶/۳	۶۷۰۹۰۴/۱	۲۴	۵۱۵۷/۴	۵۳۰۶۷۵/۳	۲۴	۳۶۹۲/۹	۳۹۷۵۵۲/۸	۲۱	۳۴۶۹/۳	۳۳۹۵۵۶/۲	مصرف واسطه
۲۱	۱۲۲۸۴/۴	۱۱۷۶۷۴۶/۸	۲۴	۱۰۱۰۳/۳۳	۹۷۲۳۴۱/۶	۲۴	۷۸۰۰/۴	۷۳۶۱۴۹/۶	۲۳	۶۸۷۸/۸	۶۴۵۲۵۵/۷	ارزش افزوده
۲۰	۱۲۴۹۲/۲	۱۱۹۸۳۸۹/۸	۲۴	۱۰۲۴۵/۷	۹۸۶۲۶۸/۶	۲۴	۷۸۸۴/۰	۷۴۵۵۳۵/۶	۲۲	۶۸۱۱	۶۳۸۶۲۶/۷	محصول ناخالص داخلی به قیمت بازار
۲۰	۲۱/۹۲	۲۱/۵۰	۲۱	۲۹/۹۵	۳۲/۲۸	۲۰	۱۵/۷۵	۱۶/۷۴	-	-	-	رشد GDP
۲۲	۱/۰۴	۱۰۰	۲۴	۱/۰۳	۱۰۰	۲۴	۱/۰۶	۱۰۰	۲۳	۱/۰۷	۱۰۰	سهام استان در تولید محصول ناخالص داخلی
۱۸	۱/۹	۱۰۰	۱۹	۱/۸	۱۰۰	۱۹	۱/۸۶	۱۰۰	۱۸	۱/۸۷	۱۰۰	سهام استان از جمعیت کل کشور

ماخذ : سالنامه آماری کشور ۸۲-۱۳۷۹

برای رسیدن به سهم بخش های اقتصادی بر اساس نوع فعالیت شکل گرفته هر منطقه انجام طبقه بندی (GDPR) استان ضروری است تا فعالیت های عمده در استان و جهت گیری آن مشخص گردد. در این جا برای بسط فعالیتهای استان از بخش های چهارگانه بر اساس طبقه بندی استاندارد بین المللی رشته فعالیتهای اقتصادی بکار رفته در حساب تولید استان استفاده شده است تا وضعیت اقتصادی تولید در استان نشان داده شود.

بررسی جداول (۲-۴) و (۳-۴) بیانگر آن است که استان اردبیل نسبت به کل کشور با گستردگی فعالیتهای بخش کشاورزی و ماهیگیری مواجه بوده و سهم این بخش در دوره زمانی ۸۱-۱۳۷۹ روند صعودی را نشان می دهد. در مقابل بخش صنعت استان در این سالها رشد خوبی را نداشته، بنحوی که سهم این بخش از ۹/۸۶ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۷/۵۲ درصد در سال ۱۳۸۱ رسیده است و تفاوت بین سهم این بخش در استان با کشور در سال ۱۳۸۱ بسیار قابل توجه است.

بخش خدمات نیز حدود ۵۴/۱۶ درصد تولید ناخالص داخلی استان را در سال ۱۳۸۱ به خود اختصاص داده است که بیشتر از متوسط سهم کشوری این بخش می باشد.

با توجه به زیرساختهای مهیا شده در استان و موقعیت جغرافیایی خاص آن در بین بزرگترین قطبهای اقتصادی تولید و مصرف کشور، امکان گسترش فعالیتهای صنعتی در استان مهیا می باشد. لذا بر گسترش فعالیتهای صنعتی در قالب شهرکهای صنعتی، صنایع مادر و تخصصی و صنایع مرتبط با بخشهای کشاورزی و معدنی برای رسیدن به اهداف توسعه تاکید می گردد. ایجاد بورس منطقه ای و منطقه ویژه سرمایه گذاری خارجی نیز از اقدامات پیشنهادی در جهت رونق اقتصادی بخش صنعت می باشد.

وضعیت ارزش افزوده رشته فعالیتها در استان و مقایسه آن با سطوح کشوری در جداول (۲-۴) و (۳-۴) ارائه می گردد.

جدول شماره (۴-۲) ارزش افزوده بخشهای عمده اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۸۱-۱۳۷۹

(میلیارد ریال)

سال ۱۳۸۱		سال ۱۳۸۰		سال ۱۳۷۹		عنوان
استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	
۳۰۱۸/۵	۱۰۶۱۳۶	۲۲۸۲/۵	۸۲۷۲۳/۶	۱۹۳۲/۳	۷۵۱۰۲/۹	کشاورزی و ماهیگیری
۷۷۰/۸	۳۰۹۵۳۵	۶۱۶	۲۲۷۲۸۱	۶۷۸/۱	۲۱۲۷۹۷	صنعت و معدن
۷۷۱/۴	۶۶۴۶۴/۳	۴۴۳/۲	۴۹۲۹۹	۳۸۷/۶	۴۱۲۴۹/۶	ساختمان، آب، برق و گاز طبیعی
۵۵۴۸/۶	۴۹۰۲۰۵/۸	۴۴۵۸/۷	۳۷۶۸۴۶	۳۸۱۳	۳۰۹۴۷۷	خدمات
۱۰۱۰۹/۳	۹۷۲۳۴۱/۲	۷۸۰۰/۴	۷۳۶۱۵۰	۶۸۱۱	۶۳۸۶۲۷	جمع
۱۳۶/۵	۱۳۹۲۷	۸۳/۶	۹۳۸۶	۶۷/۸	۶۶۲۹	خالص مالیات بر واردات
۱۰۲۴۵/۷	۹۸۶۲۶۸/۲	۷۸۸۴	۷۴۵۵۳۵/۶	۶۸۱۱	۶۳۸۶۲۶/۷	محصول ناخالص داخلی به قیمت بازار

ماخذ: حساب تولید استانهای کشور سالهای ۸۱-۱۳۷۹

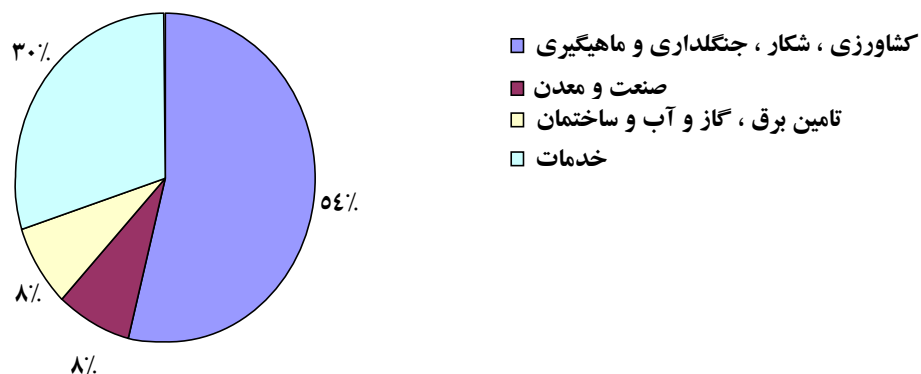
جدول شماره (۴-۳) سهم ارزش افزوده بخشهای عمده اقتصادی در محصول ناخالص داخلی استان اردبیل و کشور

در سالهای ۱۳۸۱-۱۳۷۹

سال ۱۳۸۱		سال ۱۳۸۰		سال ۱۳۷۹		عنوان
استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	
۲۹/۴۶	۱۰/۷۶	۲۸/۹۵	۱۱/۱	۲۸/۰۹	۱۱/۶۴	کشاورزی و ماهیگیری
۷/۵۲	۳۱/۳۸	۷/۸۱	۳۰/۴۹	۹/۸۶	۳۲/۹۸	صنعت و معدن
۷/۵۳	۶/۷۴	۵/۶۲	۶/۶۱	۵/۶۴	۶/۳۹	ساختمان، آب، برق و گاز طبیعی
۵۴/۱۶	۴۹/۷۰	۵۶/۵۵	۵۰/۵۵	۵۵/۴۳	۴۷/۹۶	خدمات
۹۸/۶۷	۹۸/۵۹	۹۸/۹۴	۹۸/۷۴	۹۹/۰۱	۹۸/۹۷	جمع
۱/۳۳	۱/۴۱	۱/۰۶	۱/۲۶	۰/۹۹	۱/۰۳	خالص مالیات بر واردات
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	محصول ناخالص داخلی به قیمت بازار

ماخذ: همان

نمودار (۸) سهم ارزش افزوده بخشهای عمده اقتصادی استان در سال ۱۳۸۱

در خاتمه می توان نتایج زیر را از بررسی حساب تولید استان و مقایسه آن با کشور در سالهای اخیر قابل توجه دانست :

- رشد محصول ناخالص داخلی به قیمت بازار در استان اردبیل در سالهای ۸۱-۱۳۷۹ از متوسط رشد کشور پائین تر است ولی در سال ۱۳۸۲ رشد معقولی داشته و از متوسط کشوری فراتر رفته است.

- سهم استان اردبیل از محصول ناخالص داخلی کشور در سالهای ۸۱-۱۳۷۹ نزولی و به ترتیب معادل ۱/۰۷ و ۱/۰۶ و ۱/۰۳ درصد بوده است و این سهم در سال ۱۳۸۲ سیر صعودی یافته و به ۱/۰۴ درصد رسیده است .

- تولید ناخالص داخلی سرانه کشور تقریباً ۱/۷ برابر این شاخص در استان می باشد .

- سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی و ماهیگیری در محصول ناخالص داخلی استان در سالهای ۸۱-۱۳۷۹ صعودی و با فاصله چشمگیری از سهم ارزش افزوده این بخش در محصول ناخالص داخلی کشور بالاتر است . (استان اردبیل در سال ۱۳۸۱ بیشترین سهم ارزش افزوده (۲۹/۴۶ درصد) بخش کشاورزی و ماهیگیری از کل محصول ناخالص داخلی استان را در مقایسه با سایر استانها به خود اختصاص داده است .)

- سهم ارزش افزوده بخش صنعت و معدن در محصول ناخالص داخلی استان در سالهای ۸۱-۱۳۷۹ نزولی و با فاصله چشمگیری از سهم ارزش افزوده این بخش در محصول ناخالص داخلی کشور پائین تر است .

لازم به توضیح است که به علت تاخیر در ارائه گزارش حساب تولید استانهای کشور امکان ورود و مقایسه اطلاعات مربوط به حساب تولید بخشهای مختلف اقتصادی در سال ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ در این گزارش میسر نگردید.

۵- بودجه و درآمدهای عمومی استان

بودجه عمومی دولت، بودجه ای است که در آن بر اساس مصوبات مجلس شورای اسلامی، برای اجرای برنامه سالانه، منابع مالی لازم پیش بینی و اعتبارات هزینه ای و تملک داراییهای سرمایه ای دستگاههای اجرائی تعیین می شود.

۵-۱- اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استانی به تفکیک امور، فصول و دستگاههای اجرایی

اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای در افقهای زمانی مختلف گویای برنامه های مالی دولت جهت توسعه منطقه ای در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و تلاش در جهت زدودن فقر و محرومیت و احداث زیر ساختهای توسعه میباشد. به بیان دیگر اینگونه اعتبارات یکی از ابزارهای مهم سیاستهای مالی برای ایجاد تعادل منطقه ای در کشور بوده و از این طریق برخی از اهداف کلان اقتصادی از قبیل ایجاد بستر و زمینه های اشتغال، توزیع عادلانه درآمد و ثروت و رشد متوازن در جنبه های مختلف تامین میشود. منظور از اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای، اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنجساله به صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به تفکیک، جهت اجرای طرحهای عمرانی (اعتبارات عمرانی ثابت) و همچنین توسعه هزینه ای جاری مربوط به برنامه های اقتصادی، اجتماعی دولت (اعتبارات عمرانی غیر ثابت) پیش بینی می شود.

تا سال ۱۳۸۳ اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استانی در قالب سه امور عمومی، اجتماعی و اقتصادی و ۲۶ فصل عمرانی توزیع و جذب می شد ولی از سال ۱۳۸۴ این تقسیم بندی بدلیل تغییر در ساختار بودجه ریزی کشور به ۱۷ فصل کاهش پیدا کرده و اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استانی در قالب تقسیم بندیهای جدید توزیع و هزینه گردیده است.

در جدول شماره (۵-۱) عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان از محل درآمدهای عمومی بر حسب ۱۷ فصل امور سه گانه نشان داده شده است. همانگونه که در جدول دیده می شود در سال ۱۳۸۴ عملکرد اعتبارات امور عمومی با سهمی معادل ۲/۷۷ درصد نسبت به رقم مشابه سال قبل

حدود ۱۱/۲ درصد کاهش ولی اعتبارات امور اجتماعی با ۴۹/۹۴ درصد سهم در حدود ۷۰/۶۹ درصد و امور اقتصادی با ۴۷/۲۹ درصد سهم در حدود ۱۳۷/۹ درصد افزایش نشان می‌دهد که بیانگر تغییر سیاست های عمرانی در بودجه ریزی کشور می باشد. بررسی میزان اعتبارات مصوب و عملکرد تملک دارائی های سرمایه ای استان از محل درآمدهای عمومی نشان می دهد در سال ۱۳۸۲ حدود ۹۴/۳ درصد اعتبارات مصوب و در سال ۱۳۸۳ (علیرغم کاهش ۲۶/۲۲ درصدی میزان اعتبارات مصوب نسبت به سال قبل آن) حدود ۶۲/۱ درصد اعتبارات مصوب تخصیص پیدا کرده بود بعبارت دیگر تخصیص اعتبار مصوب سال ۱۳۸۳ استان با فرض عدم وجود تورم، حدود ۲۶/۲ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان در سال ۱۳۸۲ کمتر بوده است و این کاهش دقیقاً در امور اجتماعی و اقتصادی رخ داده است. این در حالی است که امور عمومی از ۵۹/۲ درصد افزایش برخوردار بوده است و نشانگر این واقعیت مهم است که در سال ۱۳۸۴ به امور اجتماعی و اقتصادی توجه بیشتری شده است. (جدول شماره ۵-۲)

تعداد ۷۰ دستگاه اجرائی اعم از نهادها، سازمانها، ادارات کل و موسسات عمومی از اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استان از محل درآمدهای عمومی برخوردار بوده اند و در مقایسه با سال ۱۳۸۳ تعداد ۴ دستگاه اجرائی کاهش یافته است زیرا مدیریت ایرانگردی و جهانگردی با اداره کل میراث فرهنگی ادغام شده و مدیریت شیلات نیز به سازمان جهاد کشاورزی الحاق گردیده است و برای دانشگاه محقق اردبیلی و شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی نیز اعتبار خاصی تخصیص داده نشده است. بررسیهای بعمل آمده نشان می دهد اداره کل راه و ترابری استان با ۲۶/۳۵ درصد سهم، بیشترین میزان اعتبار تملک دارائی های سرمایه ای استان را بخود اختصاص داده و در رتبه اول قرار گرفته و سازمان جهاد کشاورزی و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و شرکت آب و فاضلاب روستایی نیز به ترتیب با ۱۱/۱۷، ۷/۰۵ و ۷/۰۲ درصد سهم در رده های بعدی قرار گرفته اند و کمترین میزان آن نیز با ۰/۱ درصد مربوط به اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی استان بوده است و بیشترین میزان رشد نسبت به سال قبل نیز به ترتیب با ۵۰۰۰، ۱۸۶۵/۵۳ و ۱۲۶۰ درصد مربوط به دادگستری کل استان، اداره کل میراث فرهنگی،

صنایع دستی و گردشگری و اداره کل تعاون روستایی استان بوده است و بیشترین میزان کاهش نیز به ترتیب با ۹۹/۲، ۵۹ و ۴۷/۲۶ درصد کاهش (رشد منفی) مربوط به دانشگاه علوم پزشکی، خدمات بهداشتی و درمانی استان، سازمان امور اقتصادی و دارایی و شهرداری سرعین بوده است. (جدول شماره ۵-۳).

جدول شماره (۵-۱) عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان از محل درآمد های عمومی بر حسب فصول در سال ۱۳۸۴

«مبالغ: میلیون ریال»

ردیف	فصل	عملکرد سال ۱۳۸۴	درصد سهم
۱	اداره امور عمومی	۱۶۳۳۴/۰۲۷	۲/۳
۲	امور قضایی	۲۵۵۸/۳۶۹	/۳۶
۳	خدمات مالی، فنی، مدیریت و برنامه ریزی	۸۲۱/۸۸۴	۰/۱۲
۴	آموزش	۵۰۵۹۴/۴۷۲	۷/۱۷
۵	فرهنگ و هنر، رسانه های جمعی و گردشگری	۷۲۹۵۸/۱۲۴	۱۰/۳۳
۶	بهداشت و سلامت	۷۵۴/۸۲	/۱۱
۷	رفاه و تامین اجتماعی	۷۳۳۲/۹۰۱	۱/۰۴
۸	تربیت بدنی	۳۴۸۵۷/۹۵۳	۴/۹۴
۹	کشاورزی و منابع طبیعی	۴۶۰۹۸/۹۳۷	۶/۵۳
۱۰	منابع آب	۵۵۹۹۰/۴۵۵	۷/۹۳
۱۱	صنعت و معدن	۳۰۸۸۸/۵۲۴	۴/۳۷
۱۲	محیط زیست	۱۶۳۶/۹۷۷	/۲۳
۱۳	بازرگانی و تعاون	۶۷۴۴/۵۹۲	/۹۶
۱۴	انرژی	۲۷۵۹/۵۶۹	/۳۹
۱۵	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۳۷۸۳/۸۹	/۵۴
۱۶	مسکن، عمران شهری، روستایی و عشایری	۱۸۱۸۰۲/۶۸۲	۲۵/۷۵
۱۷	حمل و نقل	۱۹۰۱۲۹/۵۲۷	۲۶/۹۳
	جمع	۷۰۶۰۴۷/۷۰۳	۱۰۰
	درصد تغییرات	۳۶۸۹۶۷/۷	۱۰۰
		۹۱/۳۶	

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان - معاونت امور بودجه

جدول شماره (۵-۲) اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استان از محل درآمد عمومی بر حسب امور و به تفکیک برآورد،
مصوب و عملکرد در سالهای ۸۴-۱۳۸۰

«مبالغ میلیارد ریال»

شرح	عملکرد ۱۳۸۰	عملکرد ۱۳۸۱	عملکرد ۱۳۸۲	۱۳۸۳			۱۳۸۴			درصد تغییرات نسبت به سال ۸۳	درصد سهام		
				برآورد	مصوب	عملکرد	برآورد	مصوب	عملکرد				
امور عمومی	۸	۱۵۱	۱۳/۸	۰/۱۷	۳۶/۰۱	۰/۵۱	۰/۳۱۲	۰/۳۱۲	۰/۵۸۲	۲/۷۷	۲۹/۷۲	-	۱۱/۲
امور اجتماعی	۱۸۸	۳۳۵	۳۰/۱	۰/۷۱۱	۳۴۵	۰/۵۸۶	۰/۱۲۶	۰/۱۲۶	۰/۶۱۹	۴۹	۲۳/۲۶	۷۰/۶۹	
امور اقتصادی	۷۷	۱۳۲	۱۸۴	۰/۳۸۳	۲۱۲	۰/۳۳۰	۰/۶۳۹	۰/۶۳۹	۰/۸۴۶	۴۷	۹۱/۴۶	۱۳۷/۹	
جمع کل	۲۷۳	۴۸۲	۵۰۰	۰/۱۱۱	۵۹۴	۰/۹۶۷	۰/۰۷۷	۰/۰۷۷	۰/۰۴۷	۱۰۰	۴۴/۴۳	۹۱/۳۶	

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

جدول شماره (۵-۳) بررسی عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای دستگاههای اجرائی استان از محل درآمد عمومی طی سالهای ۱۳۸۴-۱۳۸۰

«مبالغ: میلیون ریال»

ردیف	عنوان دستگاههای اجرائی	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	
						مبلغ	درصد تغییرات نسبت به سال قبل
۱	سازمان مدیریت و برنامه ریزی	۷۰۰	۳۰۷	۸۶۰	۵۲۱	۵۸۱	۱۱/۵۲
۲	استانداری	۱۱۲۱۹	۱۸۴۶۴	۱۴۶۲۶	۱۳۲۴۷/۸	۸۰۳۶/۰۲۷	-۳۹/۳۴
۳	اداره کل ثبت احوال	۵۵۰	۹۳۶	۱۰۷۰	۲۳۴/۵	۴۴۵/۴۹۸	۸۹/۹۸
۴	سازمان زندانها و اقدامات تامینی و تربیتی	۳۵۰	۲۰۰۰	۱۳۸۰	۱۶۸۴/۵	۳۰۲۸/۵۹۵	۷۹/۷۹
۵	اداره کل ثبت اسناد و املاک	-	۱۵۰	۵۰	۱۰۰	۱۳۰	۳۰
۶	اداره کل اوقاف و امور خیریه	۸۳۱	۲۵۰۴	۱۶۱۶	۱۹۴۰/۵۳	۵۱۶۳/۶۶	۱۶۶/۱
۷	اداره کل حمل و نقل و پایانه ها	۲۳۴	-	۴۸۰	-	۵۰۰	۱۰۰
۸	سازمان امور اقتصادی و دارائی	۴۳۵	۸۷۷	۴۷۴	۱۰۰۰	۴۱۰	-۵۹
۹	اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۴۳۶۷	۱۰۴۲۰	۱۸۴۹۳	۹۹۳/۴۷۵	۱۹۵۲۷/۰۱۱	۱۸۶۵/۵۳
۱۰	مدیریت صنایع دستی	۲۸۳	۶۳۲	۸۵۹	۸۴۷/۷۵	۲۵۰۰/۵۴	۱۹۴/۹۶
۱۱	سازمان کار و امور اجتماعی	۲۰۰	۳۰۰	۲۰۰	۱۴۴۰/۷	۹۳۴/۵	۹۳/۵
۱۲	شرکت شهرک های صنعتی	۴۲۸۸	۸۵۵۰	۶۹۰۰	۲۹۸۴	۱۲۰۱۱	۳۰۲/۵
۱۳	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی	۴۷۷۳	۷۷۵۵	۵۸۲۴	۲۵۳۱/۷	۱۵۶۲/۷۸۷	-۳۸/۲۷
۱۴	حوزه هنری تبلیغات اسلامی	۵۰۰	۱۵۰	-	-	۴۲۰	۱۰۰
۱۵	اداره کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس	۴۲۵۵۴	۵۹۰۰۲	۴۴۶۸۲	۳۲۱۲۱	۴۶۷۰۲/۱۵۵	۴۵/۴
۱۶	بهداشت و درمان (علوم پزشکی)	۸۴۴۰	۷۳۵۷	۷۹۱۹	۲۵۴۰۵	۲۰۰	-۹۹/۲
۱۷	اداره کل تربیت بدنی	۱۰۴۴۴	۲۹۸۳۵	۳۲۵۴۱	۲۲۴۲۸	۲۵۶۲۹/۸۷۲	۱۴/۳
۱۸	سازمان مسکن و شهرسازی	۱۲۱۸۰	۱۶۵۳۲	۱۸۱۳۸	۱۴۱۶۶	۱۵۱۳۶/۵۳	۶/۸۵
۱۹	اداره کل تعاون	۳۱۴	۲۸۳	۳۸۰	۸۵۰	۷۹۴۵/۷۵	۸۳۴/۸
۲۰	جمعیت هلال احمر	۲۰۰	۱۰۰	۳۰۰	۱۳۰۰	۱۶۲۹/۴۸۱	۲۵/۳۴
۲۱	شرکت برق منطقه ای	۴۸	۵۵۸۵	۳۸۸۵	۸۵۵	۲۷۰۴/۹۲	۲۱۶/۳۶

دنباله جدول شماره (۵-۳) بررسی عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای دستگاههای اجرایی استان از محل

درآمد عمومی طی سالهای ۱۳۸۴-۱۳۸۰

«مبالغ: میلیون ریال»

ردیف	عنوان دستگاههای اجرایی	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	
						مبلغ	درصد تغییرات نسبت به سال قبل
۲۲	اداره کل دامپزشکی	۱۷۷۰	۱۸۱۳	۲۳۲۳	۲۱۶۹	۲۰۶۰/۳۵	-۵
۲۳	اداره کل منابع طبیعی	۴۳۰۳	۵۴۸۹	۴۹۵۳	۳۴۰۷	۳۴۲۹/۸	-۰/۶۷
۲۴	اداره کل حفاظت محیط زیست	۱۴۲۸	۸۰۰	۱۷۰۰	۷۹۶	۱۷۵۴/۶۷	۲۰/۴۴
۲۵	سازمان صنایع و معادن	۶۳۷	۲۸۷۰	۶۵۰	۸۳۶	۱۲۴۱۷/۷۵	۱۳۸۵/۳۸
۲۶	سازمان تبلیغات اسلامی	۴۹۰	۸۲۵	۳۶۰	۶۶۸	۱۲۵۹	۸۸/۴۷
۲۷	بنیاد مسکن انقلاب اسلامی	۹۷۷۰	۱۰۱۰۰	۱۵۰۳۲	۵۸۱۰	۴۹۷۵۹/۹۲۴	۷۵۶/۴۵
۲۸	اداره کل دیوان محاسبات	-	۱۰۰	۴۷۰	۳۰۰	۵۰۰	۶۶/۶۷
۲۹	منطقه مقاومت بسیج	-	۳۰۰۰	-	-	۴۱۳۷/۳۶۷	۱۰۰
۳۰	سازمان آموزش و پرورش	-	۱۱۷۲۶	۱۴۰۹۹	-	۷۵۰	۱۰۰
۳۱	اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی	-	۲۹	-	-	۵۵	۱۰۰
۳۲	اداره کل بهزیستی	-	۵۰۰	۴۵۰	۷۷۹	۹۹۱	۲۷/۲
۳۳	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	-	۱۳۱۰	۱۴۶۰	۵۰۰	۸۵۱	۷۰/۲
۳۴	اداره کل آموزش فنی و حرفه ای	۴۲۵۰	۴۵۰۰	۶۸۲۵	۲۶۲۲	۴۶۴۹/۷۴۸	۷۷/۳۳
۳۵	شرکت آب منطقه ای اردبیل	۱۱۷۵۷۰	۲۵۳۰۹	۳۱۰۳۲	۱۹۸۹۱	۴۲۰۰۹/۵۹	۱۱۱/۲
۳۶	شرکت آب و فاضلاب شهری	۹۱۲۸	۵۴۱۲	۲۷۷۷۳	۸۵۴۲/۳	۷۷۹۶/۰۳۱	-۸/۷۴
۳۷	شرکت آب و فاضلاب روستایی	۲۲۶۱۶	۳۵۳۸۳	۲۲۳۱۶	۱۵۷۳۵	۴۹۵۷۹/۴۱۴	۲۱۵/۰۹
۳۸	سازمان جهاد کشاورزی	۴۹۳۴۹	۳۱۹۷۸	۲۴۳۳۳	۱۸۳۸ ۱۶۱۰۳	۷۸۸۷۵/۸۹۴	۴۸۹/۸
۳۹	امور عشایری	۶۲۷۱	۲۷۸۹۵	۲۲۳۰۵	۱۵ ۱۶۶۳۰	۲۲۷۰۲/۵	۳۶/۵
۴۰	اداره کل هواشناسی	۵۳۰	۱۸۵۰	۲۰۸۶	۷۳۶	۸۵۰/۲۵	۱۵/۵۲
۴۱	ناحیه انتظامی استان	۵۰۰	۳۹۲۰	-	۵۰	۴۱۵۰	۷۳۰
۴۲	پایگاه انتقال خون استان	۳۰۰	۵۱	-	۲۵۴/۲۵	۲۴۲/۵۲۷	-۴/۶
۴۳	اداره کل پست	۷۰۰	۷۵۰	۶۲۵	۲۴۰	۶۱۵	۱۵۶/۲۵
۴۴	اداره کل راه و ترابری	۲۱۶۴۳	۹۷۷۶۵	۱۲۰۷۸۶	۱۲۳۷ ۱۰۷۳۸۵	۱۸۶۰۵۷/۹۲۶	۷۳/۲۶
۴۵	شهرداری اردبیل	۶۳۶۰	۹۰۹۷	۱۳۸۵۵	۴۱۳۹/۵	۱۴۸۲۳/۹۱۳	۲۵۸/۱
۴۶	شهرداری سرعین	۶۹۷	۱۰۲۰	۱۱۳۰	۲۰۸۱	۱۰۹۷/۴۷۶	-۴۷/۲۶
۴۷	شهرداری هیر	۴۳۱	۸۴۰	۶۴۰	۴۴۶	۷۶۱/۷۹	۷۰/۸
۴۸	شهرداری مشگین شهر	۹۷۱	۱۶۵۰	۱۷۰۰	۱۱۵۱	۴۴۰۰	۲۸۲/۲۸
۴۹	شهرداری لاهرود	۳۰۷	۷۶۰	۴۰۰	۴۹۲	۸۸۸	۸۰/۵
۵۰	شهرداری رضی	۳۰۷	۷۰۰	۴۸۰	۴۴۶	۱۳۵۰	۲۰۲/۶۹
۵۱	شهرداری پارس آباد	۱۰۷۰	۱۷۵۰	۲۸۰۰	۲۸۲۵	۴۳۲۴/۹۲	۵۳/۰۹
۵۲	شهرداری اصلاندوز	۴۶۴	۶۲۵	۵۶۰	۵۵۴	۹۰۰	۶۲/۴۵
۵۳	شهرداری نیر	۱۷۱۱	۳۳۷۰	۲۲۰۰	۱۹۱۶	۲۵۸۷	۳۵/۰۲
۵۴	شهرداری نمین	۱۶۶۸	۱۵۷۰	۱۳۰۰	۵۲۱	۲۰۹۰	۳۰۱/۱۵
۵۵	شهرداری آبی بیگلو	۴۵۷	۷۲۰	۷۲۰	۳۲۲	۱۱۲۰	۲۴۷/۸۳

دنباله جدول شماره (۵-۳) بررسی عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای دستگاههای اجرایی استان از محل

درآمد عمومی طی سالهای ۱۳۸۴-۱۳۸۰

«مبالغ: میلیون ریال»

۱۳۸۴			۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	عنوان دستگاههای اجرایی	ردیف
درصد از کل	درصد تغییرات نسبت به سال قبل	مبلغ						
/۵۶	۲۰۵/۱۹	۳۹۴۳	۱۲۹۲	۱۷۷۷	۲۵۰۰	۱۵۶۲	شهرداری بيله سوار	۵۶
/۲	۱۷۹/۵	۱۴۴۵	۵۱۷	۸۳۲	۶۳۰	۴۵۳	شهرداری جعفرآباد	۵۷
/۸۶	۴۷۳/۱۵	۶۰۴۱	۱۰۵۴	۲۸۵۰	۲۵۴۰	۱۰۶۱	شهرداری خلخال	۵۸
/۲	۲۲۵/۸۴	۱۴۵۰	۴۴۵	۶۴۰	۵۴۰	۳۹۶	شهرداری کلور	۵۹
/۲	۸۹/۳	۱۴۵۰	۷۶۶	۸۴۵	۵۳۵	۳۹۶	شهرداری هشتجین	۶۰
۰/۴	۲۲۶/۹۲	۲۹۲۲/۶۸۷	۸۹۴	۱۲۰۰	۲۸۲۳	۱۳۵۷	شهرداری کوثر	۶۱
۱/۴۲	۲۲۶/۴۵	۱۰۰۰۹	۳۰۶۶	۲۲۷۰	۳۵۲۳	۲۲۸۰	شهرداری گرمی	۶۲
۰/۳۲	۳۳۸/۸۲	۲۲۶۸/۷۲	۵۱۷	۱۲۴۰	۶۵۰	۵۰۴	شهرداری تازه کند انگوت	۶۳
۰/۱۶	۲۴۷/۸۳	۱۱۲۰	۳۲۲	-	-	-	شهرداری عنبران	۶۴
/۲۱	۱۵۳/۲	۱۴۶۰/۳۵	۵۷۶/۷۵	-	-	-	سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران	۶۵
/۰۲	۱۸۰	۱۴۰	۵۰	-	-	-	اداره کل گمرکات	۶۶
/۱۴	۸۱/۳۳	۹۹۵/۵	۵۴۹	-	-	-	سازمان بازرگانی	۶۷
/۹۳	۶۰۷/۹۳	۶۵۴۱/۲۸	۹۲۴	-	-	-	صدا و سیمای مرکز اردبیل	۶۸
/۰۳	۱۲۶۰	۲۰۴	۱۵	-	-	-	اداره کل تعاون روستایی	۶۹
/۱۴	۵۰۰۰	۱۰۲۰	۲۰	-	-	-	دادگستری کل استان اردبیل	۷۰
۱۰۰	۹۱/۳۶	۷۰۶۰۴۷/۷۰۳	/۷ ۳۶۸۹۶۷	۵۰۰۱۷۲	۴۸۲۲۳۴	۳۷۷۳۳۳	جمع کل	

مأخذ: پیشین

۵-۲- اعتبارات هزینه ای به تفکیک دستگاههای اجرایی و فصول هزینه

اعتبارات هزینه ای اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج ساله به صورت کلی و در بودجه عمومی به تفکیک، جهت تامین هزینه های جاری دولت و همچنین هزینه نگهداری سطح فعالیت های اقتصادی و اجتماعی دولت در قوانین بودجه سنواتی منظور می گردد.

در سال ۱۳۸۴ با ادغام اداره کل بنیاد شهید و بنیاد جانبازان و امور ایثارگران استان تعداد دستگاههای اجرایی استان از ۳۵ دستگاه به ۳۴ دستگاه اجرایی کاهش پیدا کرده و میزان عملکرد آنها برابر با ۱۶۰۱۶۵۹ میلیون ریال بوده است. این میزان عملکرد نسبت به سال گذشته (۴۵۲۴۲۷ میلیون ریال) در حدود ۳۹/۳۷ درصد رشد نشان میدهد.

درصد تغییرات توزیع اعتبارات هزینه ای بین دستگاههای اجرایی استان در سال مورد بررسی از ضریب یکسانی برخوردار نبوده و با مد نظر قرار دادن تغییرات پرسنلی شاغل در دستگاههای اجرایی در مقایسه با عملکرد سال قبل شرکت آب و فاضلاب ، سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران و سازمان تبلیغات اسلامی استان به ترتیب با ۳۷۸ ، ۱۱۴ . ۱۰۵ درصد افزایش ، بیشترین افزایش و سازمان مدیریت و برنامه ریزی ، اداره کل بهزیستی (کمک به توسعه خدمات مراکز غیر دولتی) و حوزه هنری تبلیغات اسلامی به ترتیب با ۸/۷ ، ۱۱/۲ و ۱۱/۷۹ درصد کمترین میزان و ضریب رشد را بخود اختصاص داده اند .

از نظر میزان اعتبارات هزینه ای جذب شده سازمان آموزش و پرورش استان با ۷۰/۲۵ درصد ، سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران با ۹/۵۸ درصد و سازمان جهاد کشاورزی با ۳/۴۲ درصد به ترتیب بیشترین سهم اعتبارات هزینه ای استان را بخود اختصاص داده اند بعبارت دیگر ۸۳/۲۶ درصد اعتبارات هزینه ای استان در اختیار این سه دستگاه اجرایی بوده و بقیه اعتبارات هزینه ای استان نیز در بین ۳۱ دستگاه اجرایی دیگر توزیع گردیده است که کمترین میزان آن به ترتیب با ۰/۰۵ ، ۰/۰۷ و ۰/۰۷ درصد مربوط به حوزه هنری تبلیغات اسلامی ، اداره کل اوقاف و امور خیریه و اداره کل بهزیستی (کمک به توسعه خدمات مراکز غیر دولتی) بوده است . (جدول شماره ۴-۵)

جدول شماره (۴-۵) عملکرد اعتبارات هزینه ای (جاری) دستگاههای اجرایی استان از محل در آمد عمومی طی سالهای ۱۳۸۰-۸۴

«مبالغ: میلیون ریال»

ردیف	عنوان دستگاههای اجرایی	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴		
						مبلغ	درصد تغییرات نسبت به سال قبل	درصد از کل
۱	سازمان مدیریت و برنامه ریزی	۲۴۶۵	۶۸۳۹	۷۷۳۰	۱۰۴۷۱	۱۱۳۸۴	۸/۷	۰/۷۱
۲	استانداری	۱۴۱۳۳	۱۸۱۳۳	۲۳۳۸۴	۳۰۴۰۳	۳۹۵۵۹	۳۰	۲/۵
۳	اداره کل ثبت احوال	۳۴۴۸	۴۲۴۳	۴۷۷۲	۵۹۷۰	۸۳۸۳	۴۰	۵۲/
۴	اداره کل زندانها و اقدامات تامینی و تربیتی	۷۵۰۵	۸۴۶۵	۹۵۰۲	۱۲۶۰۳	۱۵۰۷۸	۱۹/۶	۹۴/
۵	اداره کل ثبت اسناد و املاک	۳۹۵۴	۵۷۵۰	۶۹۹۱	۸۲۳۵	۱۱۰۹۵	۷۴/۲	۶۹/
۶	اداره کل اوقاف و امور خیریه	۶۵۶	۷۱۸	۸۳۷	۱۰۵۶	۱۱۹۶	۱۳/۲	۰۷/
۷	سازمان امور اقتصادی و دارایی	۸۴۱۶	۱۰۵۴۱	۱۲۴۸۴	۴۶۵۲	۶۶۳۲	۴۲/۵	۴۱/
۸	سازمان کار و امور اجتماعی	۲۳۸۰	۲۹۹۲	۳۳۷۷	۴۴۹۵	۵۹۸۱	۳۳	۳۷/
۹	اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۸۲۰	۱۰۷۵	۱۳۳۴	۱۶۵۹	۳۲۹۰	۹۸/۳	۲۱/

۳۸ /	۳۹/۲	۶۱۲۶	۴۳۹۸	۳۸۳۱	۳۶۲۳	۲۹۰۰	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۰
۷۰/۲۵	۴۰/۴	۱۱۲۵۲۴۳	۸۰۱۳۳۸	۶۸۹۰۴۸	۵۴۸۰۹۶	۴۳۲۳۲۰	سازمان آموزش و پرورش	۱۱
۱۸ /	۵۳	۲۹۴۱	۱۹۱۷	۱۶۴۴	۱۵۲۷	۱۳۵۸	اداره کل نوسازی ، توسعه و تجهیز مدارس	۱۲

مأخذ: معاونت امور بودجه

دنباله جدول شماره (۵-ع) عملکرد اعتبارات هزینه ای (جاری) دستگاههای اجرایی استان از محل در آمد عمومی
طی سالهای ۸۴-۱۳۸۰

«مبالغ: میلیون ریال»

ردیف	عنوان دستگاههای اجرایی	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	
						مبلغ	درصد تغییرات نسبت به سال قبل
۱۳	اداره کل تربیت بدنی	۱۷۸۲	۱۹۸۱	۲۶۲۹	۳۴۱۸	۴۷۶۷	۳۹/۴
۱۴	اداره کل تعاون	۲۰۲۷	۱۹۴۹	۲۲۴۳	۲۶۸۸	۳۵۰۹	۳۰/۵
۱۵	اداره کل بهزیستی - کمک به توسعه خدمات مراکز غیر دولتی	۱۱۳۸	-	۱۰۴۵	۱۰۴۵	۱۱۶۳	۱۱/۲
۱۶	اداره کل بهزیستی	۱۵۱۶۶	۲۰۹۴۵	۲۲۰۴۲	۲۵۷۵۸	۳۰۸۸۴	۱۹/۹
۱۷	سازمان مسکن و شهرسازی	۱۹۶۰	۲۵۱۶	۲۹۱۰	۳۴۸۱	۴۸۲۶	۳۸/۶
۱۸	اداره کل دامپزشکی	۲۸۰۴	۳۵۶۸	۴۱۸۸	۵۳۰۵	۸۳۴۸	۵۷/۳
۱۹	اداره کل منابع طبیعی	۳۰۰۰	۳۵۳۴	۴۴۲۰	۵۵۵۱	۸۶۸۸	۵۶/۵
۲۰	اداره کل حفاظت محیط زیست	۱۸۶۰	۱۹۳۶	۲۳۴۵	۲۸۶۶	۳۹۷۸	۳۸/۸
۲۱	سازمان صنایع و معادن	۱۲۲۲	۱۴۷۰	۱۶۷۸	۲۱۹۵	۲۶۰۱	۱۸/۵
۲۲	سازمان تبلیغات اسلامی	۱۱۰۳	۱۱۷۳	۱۸۸۰	۲۳۳۷	۴۷۹۶	۱۰۵
۲۳	سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران	۳۳۷	۴۳۱۴۵	۵۵۹۱۲	۷۱۶۷۸	۱۵۳۵۰۹	۱۱۴
۲۴	اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی	۴۳۰	۸۷۱	۱۰۲۹	۱۲۲۸	۱۴۸۵	۲۱
۲۵	سازمان بازرگانی	۱۶۴۰	۳۶۰۱	۴۵۱۲	۵۶۹۳	۶۹۸۹	۲۳
۲۶	شرکت آب و فاضلاب روستایی	۱۳۰۰	۱۸۱۰	۲۰۳۹	۲۰۳۸	۹۷۴۵	۳۷۸
۲۷	اداره کل امور عشایر	۱۰۱۲	۱۴۲۸	۱۸۲۰	۲۲۸۳	۳۹۱۰	۷۱
۲۸	اداره کل هواشناسی	۱۰۷۰	۱۴۰۰	۱۸۲۸	۲۱۵۸	۳۲۵۸	۵۰
۲۹	سازمان جهاد کشاورزی	۲۵۳۵۰	۳۱۷۵۸	۳۴۴۳۹	۴۳۴۸۰	۵۴۷۳۷	۲۵/۸
۳۰	اداره کل انتقال خون	۱۳۹۵	۱۶۲۰	۱۹۷۵	۲۴۲۰	۳۵۰۰	۴۴/۶
۳۱	اداره کل راه و ترابری	۱۰۴۷۰	۱۳۷۷۷	۱۹۶۴۷	۲۳۶۱۳	۲۹۰۹۲	۲۳
۳۲	* بنیاد مستضعفان و جانبازان	-	۱۶۷۲۶	۱۷۶۲۸	۳۴۱۷۱	-	-
۳۳	اداره کل گمرکات استان	-	۵۱۹۱	۵۶۷۰	۶۹۸۴	۸۳۷۷	۱۹/۹۵
۳۴	حوزه های هنری تبلیغات اسلامی	-	-	-	۷۵۵	۸۴۴	۱۱/۷۹
۳۵	اداره کل امور مالیاتی	-	-	-	۱۰۸۹۰	۱۵۷۴۵	۴۴/۵۸
	جمع کل	۵۸۸۷۸۹	۷۷۲۴۰۱	۹۵۶۸۱۲	۱۱۴۹۲۳۲	۱۶۰۱۶۵۹	۳۹/۳۷

مأخذ: سالنامه آماری استان - سال ۱۳۸۴

* در سال ۱۳۸۴ با سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران ادغام گردیده است.

۵-۳- عملکرد درآمدهای استانی و نقش آن در ساختار بودجه استان

در آمد عمومی عبارت است از درآمدهای حاصل از فروش نفت و گاز، مالیات و سایر درآمدهایی که در بودجه کل دولت تحت عنوان در آمد عمومی منظور می شود. در سال ۱۳۸۴ درآمدهای عمومی مصوب استان مبلغ ۲۷۹۷۹۶ میلیون ریال بوده و عملکرد آن در پایان سال به مبلغ ۳۳۲۶۰۷ میلیون ریال افزایش یافته است که در مقایسه با مبلغ مصوب حدود ۱۸/۸۷ درصد و در مقایسه با عملکرد سال قبل در حدود ۴۲/۸۷ درصد افزایش داشته است عمده ترین میزان درآمدهای استانی مربوط به درآمدهای مالیاتی استان بوده که با مبلغ ۲۸۰۴۵۶ میلیون ریال، ۸۴/۳۲ درصد درآمدهای استانی را بخود اختصاص داده است. درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا با سهمی معادل ۱۳/۷۲ درصد در رده دوم و درآمدهای مربوط به حق بیمه و درآمدهای متفرقه و درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت نیز به ترتیب با ۱/۴۸ و ۴۸ درصد در رده های بعدی قرار گرفته اند.

در مقایسه با عملکرد سال قبل درآمدهای مربوط به حق بیمه و درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت با ۱۴۵ درصد، درآمدهای مالیاتی با ۶۰/۴۷ درصد و درآمدهای حاصل از حق بیمه و درآمدهای متفرقه با ۱/۴۲ درصد به ترتیب بیشترین میزان رشد را بخود اختصاص داده اند و درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا نیز در حدود ۱۳/۱۴ درصد کاهش داشته است. همچنین یک بررسی دیگر نشان می دهد همواره میزان عملکرد استان بیشتر از میزان مصوب قانون طی سالهای مورد بررسی بوده که خود مؤید این واقعیت مهم است که در بررسیهای کارشناسی طی سالهای متمادی برخورد واقع بینانه ای با این موضوع نشده است (جدول شماره ۵-۵)

جدول شماره (۵-۵) بررسی درآمدهای استانی در طی سالهای ۱۳۸۴-۱۳۸۰ در استان اردبیل

(مبالغ: میلیون ریال)

درصد تغییرات عملکرد سال ۸۴ نسبت به		درصد سهم	۱۳۸۴			۱۳۸۳			۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	شرح
عملکرد ۸۳	مصوب ۸۴		عملکرد	مصوب	برآورد	عملکرد	مصوب	برآورد				
۶۰/۴۷	۲۰/۲۷	۸۴/۳۲	۲۸۰۴۵۶	۲۳۳۱۹۵	۲۳۳۱۹۵	۱۷۴۷۷۰	۱۳۷۳۱۸	۱۳۷۳۱۸	۱۵۴۰۸۶	۱۱۸۹۰۲	۱۰۳۴۹۰	درآمدهای مالیاتی
۲۸/۱۵	-۲/۷۳	۱۸/۶۸	۵۲۳۸۴	۵۳۸۵۶	۵۳۸۵۶	۴۰۸۷۸	۲۴۶۲۶	۲۴۶۲۶	۲۷۰۰۹	۲۱۵۱۷	۱۷۵۲۴	-بند اول: مالیات بر شرکتهای
۵۱/۴۳	۲۵/۰۸	۴۹/۵۵	۱۳۸۹۷۲	۱۱۱۰۹۹	۱۱۱۰۹۹	۹۱۷۷۱	۷۸۶۷۸	۷۸۶۷۸	۷۸۷۳۶	۷۲۰۴۰	۷۴۶۸۴	-بند دوم: مالیات بر درآمد
۷/۵۹	-۸/۶۹	۵/۴۲	۱۵۱۹۹	۱۶۶۴۵	۱۶۶۴۵	۱۴۱۲۷	۱۲۸۵۷	۱۲۸۵۷	۱۴۱۷۷	۱۵۴۱۴	۱۰۷۵۸	-بند سوم: مالیات بر ثروت
-	-	-	-	-	-	-	۴۰۰۰	۴۰۰۰	۹۵۴۱	۴۹۶۵	-	-بند چهارم: مالیات بر واردات
۱۶۳/۹۹	۴۳/۲۳	۲۶/۳۵	۷۳۹۰۱	۵۱۵۹۵	۵۱۵۹۵	۲۷۹۹۴	۱۷۱۵۷	۱۷۱۵۷	۲۴۶۲۳	۴۹۶۶	۵۲۴	-بند پنجم: مالیات بر مصرف و فروش
۱۴۵	-۲۲/۲	/۴۸	۱۵۹۵	۲۰۵۰	۲۰۵۰	۶۵۱	۱۳۳۰	۱۳۳۰	۱۳۴۹	۱۸۴۵	۱۱۹۸	درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت
-۱۳/۱۴	۱۴/۰۰	۱۳/۷۲	۴۵۶۱۸	۴۰۰۱۳	۴۰۰۱۳	۵۲۵۲۱	۴۱۲۹۱	۴۱۲۹۱	۴۶۱۷۹	۳۴۳۱۲	۲۸۵۲۷	درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا
۱/۴۲	۸/۸	۱/۴۸	۴۹۳۸	۴۵۳۸	۴۵۳۸	۴۸۶۹	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۲۴۸۵	۱۷۱۲	۱۷۹۲	حق بیمه و درآمدهای متفرقه
۴۲/۸۷	۱۸/۸۷	۱۰۰	۳۳۲۶۰۷	۲۷۹۷۹۶	۲۷۹۷۹۶	۲۳۲۸۱۱	۱۸۲۹۵۹	۱۸۲۹۵۹	۲۰۴۰۹۹	۱۵۶۷۷۱	۱۳۵۰۰۷	جمع کل

مأخذ: همان

۵-۴- عملکرد درآمدهای مالیاتی شهرستانهای استان طی سالهای ۸۴-۱۳۸۲

در سال ۱۳۸۴ مجموع درآمدهای مالیاتی شهرستانهای استان بالغ بر ۲۴۱۲۴۰۹۷۱ هزار ریال بوده است و در همین سال شهرستان های اردبیل با ۷۲/۴۴ درصد ، پارس آباد با ۷/۷۴ درصد و نمین با ۶/۱۹ درصد به ترتیب بیشترین سهم درآمدهای مالیاتی استان را بخود اختصاص داده‌اند و شهرستانهای نیر ، کوثر و بيله سوار به ترتیب با سهمی معادل ۰/۴۷ ، ۰/۶۵ و ۱/۶۳ درصد کمترین سهم را بخود اختصاص داده‌اند .

در مقایسه با عملکرد سال قبل درآمدهای مالیاتی شهرستانهای استان در مجموع ۲۳/۰۵ درصد افزایش نشان می دهد و بیشترین تغییرات با ۸۴/۶۲ درصد افزایش مربوط به شهرستان کوثر و کمترین میزان تغییرات نیز با ۲۳/۸۳ درصد افزایش مربوط به شهرستان مغان بوده است. شهرستان اردبیل بعنوان مرکز سیاسی و اقتصادی استان افزایشی به میزان ۳۰ درصد را بخود اختصاص داده که تقریباً ۶/۹۵ درصد از میانگین استانی بیشتر بوده است و شهرستانهای نمین و پارس آباد نیز نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۹/۸۶ و ۱۱/۶۴ درصد کاهش داشته اند و بعبارت دیگر در آمد مالیاتی این دو شهرستان به میزان قابل توجهی کاهش داشته است . (جدول شماره ۵-۶)

جدول شماره (۵-۶) عملکرد درآمدهای مالیاتی شهرستانهای استان طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

«مبالغ: هزار ریال»

شهرستانها										درآمدهای مالیاتی
جمع کل استان	خلخال	مشگین شهر	نمین	نیر	کوثر	مغان	پارس آباد	بيله سوار	اردبیل	
۲۴۱۲۴۰۹۷۱	۹۵۲۴۵۶۹	۱۲۸۰۴۹۶۵	۱۴۹۲۵۲۶۴	۱۱۳۹۵۵۱	۱۵۵۸۹۴۵	۳۹۳۲۶۸۱	۱۸۶۷۶۹۷۱	۳۹۳۱۴۲۸	۱۷۴۷۴۶۵۹ ۷	مجموع عملکرد درآمدهای مالیاتی سال ۱۳۸۴
۱۰۰	۳/۹۵	۵/۳	۶/۱۹	۰/۴۷	۰/۶۵	۱/۶۳	۷/۷۴	۱/۶۳	۷۲/۴۴	سهم شهرستان از درآمدهای مالیاتی در سال ۱۳۸۴ (درصد)
۱۹۶۰۵۷۵۱۷	۶۳۳۴۱۷۷	۷۷۸۸۶۹۷	۱۸۶۲۵۱۹۰	۸۲۰۲۲۰	۸۴۴۴۲۱	۳۱۷۵۹۳۱	۲۱۱۳۸۴۹۶	۲۹۲۰۰۶۶	۱۳۴۴۱۰۳۱ ۹	مجموع عملکرد درآمدهای مالیاتی سال ۱۳۸۳
۲۳/۰۵	۵۰/۳۷	۶۴/۴	-۱۹/۸۶	۳۸/۹۳	۸۴/۶۲	۲۳/۸۳	-۱۱/۶۴	۳۴/۶۳	۳۰	درصد تغییرات نسبت به سال ۸۳

ماخذ : سازمان امور اقتصادی و دارایی استان - ۱۳۸۴

۵-۵- مقایسه عملکرد هزینه ها و درآمدهای استانی و واگذاری دارائیهای سرمایه ای^(۱) استان در طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

بررسیهای موجود نشان می دهد در سال ۱۳۸۴ جمع کل هزینه های استان با ۵۲ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۸۳ به مبلغ ۲۳۰۷۷۰۶/۷ میلیون ریال بوده است که مبلغ ۱۶۰۱۶۵۹ میلیون ریال آن با ۳۹/۳۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل مربوط به هزینه های جاری و مبلغ ۷۰۶۰۴۷/۷ میلیون ریال نیز مربوط به هزینه های تملک دارائیهای سرمایه ای (عمرانی) استان بوده است که در حدود ۹۱/۳۶ درصد نسبت به سال قبل افزایش داشته است کل درآمدهای استانی و واگذاری دارائیهای سرمایه ای استان بالغ بر ۶۱۶۷۸۱ میلیون ریال بوده که نسبت به سال ۱۳۸۳ در حدود ۱۶۱/۴ درصد افزایش داشته است که قسمت اعظم آن (۹۹/۳۹ درصد) مربوط به درآمدهای استانی بوده است بعبارت دیگر مبلغ ۶۱۳۰۶۳ میلیون ریال از آن مربوط به درآمدهای استانی بوده که نسبت به سال قبل در حدود ۱۶۳/۳۳ درصد افزایش داشته است و مبلغ ۳۷۱۸ میلیون ریال نیز مربوط به واگذاری دارائیهای سرمایه ای استان بوده است.

نسبت درآمدهای مالیاتی به هزینه های جاری در سال ۱۳۸۳ در حدود ۱۵/۲ درصد بوده که در سال ۱۳۸۴ با ۱۵/۱۳ درصد رشد به ۱۷/۵ درصد افزایش یافته است بعبارت دیگر سهم درآمدهای مالیاتی در تامین هزینه های جاری استان در حدود ۱۷/۵ درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۸۳ سهم درآمدهای مالیاتی در حدود ۲/۳ درصد افزایش پیدا کرده است .

همچنین نسبت درآمدهای استانی و واگذاری دارائیهای سرمایه ای به کل هزینه های استانی در سال ۱۳۸۳ در حدود ۱۵/۵۴ درصد بوده که در سال ۱۳۸۴ با رشدی معادل ۷۲/۰۱ درصد به ۲۶/۷۳ درصد رسیده است بعبارت دیگر سهم درآمدهای استانی و واگذاری دارائیهای سرمایه ای استان به کل هزینه های جاری و عمرانی استان در سال ۱۳۸۴ با ۱۱/۱۹ درصد افزایش به ۲۶/۷۳ درصد رسیده است . هزینه وصول درآمدهای مالیاتی به ازای هر هزار ریال در آمد در سال ۱۳۸۳ در حدود ۶۲/۳ ریال بوده که در سال ۱۳۸۴ تقریباً با ۱۸/۲۲ درصد کاهش به ۵۶/۴۸ ریال تقلیل پیدا کرده است .

(۱) واگذاری دارائیه‌های سرمایه‌ای: (Disposal Of Nonfinancial Assets) به مفهوم فروش دارائیه‌های ثابت و ثروت ملی مانند نفت و فرآورده های نفتی، اموال منقول و غیر منقول، فروش ساختمان‌ها و تاسیسات دولتی، فروش و واگذاری اراضی، فروش ماشین‌آلات و تجهیزات دولتی و ... می باشد.

ضمناً بررسیهای بعمل آمده نشان داده است، سرانه درآمدهای مالیاتی استان نیز در سال ۱۳۸۳ در حدود ۱۴۴/۰۷ هزار ریال بوده که در سال ۱۳۸۴ با رشد معادل ۶۰/۴۷ درصد به ۲۳۱/۱۹ هزار ریال افزایش یافته است که نشان می دهد ضمن کاهش ۱۸/۲۲ درصدی هزینه های وصول درآمدهای مالیاتی اقدامات و حرکت های مناسبی در جهت اصلاح روش های وصول درآمدهای مالیاتی و شناسایی مؤدیان جدید و در نهایت افزایش میزان درآمدهای مالیاتی استان بعمل آمده است .

جدول شماره (۵-۷) مقایسه عملکرد هزینه ها و درآمدهای استانی و واگذاری دارائیهای سرمایه ای استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

«مبالغ: میلیون ریال»

ردیف	عنوان	سال ۱۳۸۳	سال ۱۳۸۴	درصد تغییرات نسبت به سال قبل
۱	جمع کل هزینه ها	۱۵۱۸۱۹۹/۷	۲۳۰۷۷۰۶/۷	۵۲/۰۰
۲	هزینه های جاری	۱۱۴۹۲۳۲	۱۶۰۱۶۵۹	۳۹/۳۷
۳	هزینه های تملک دارائیهای سرمایه ای (عمرانی)	۳۶۸۹۶۷/۷	۷۰۶۰۴۷/۷	۹۱/۳۶
۴	درآمدهای استانی و واگذاری دارائیهای سرمایه ای	۲۳۵۹۴۵	۶۱۶۷۸۱	۱۶۱/۴
۵	درآمدهای استانی	۲۳۲۸۱۳	۶۱۳۰۶۳	۱۶۳/۳۳
۶	درآمد های مالیاتی به هزینه های جاری (درصد)	۱۵/۲	۱۷/۵	۱۵/۱۳
۷	نسبت درآمدهای استانی و واگذاری دارائیهای سرمایه ای به کل هزینه های استانی (درصد)	۱۵/۵۴	۲۶/۷۳	۷۲/۰۱

ماخذ: پیشین

جدول شماره (۵-۸) هزینه های وصول درآمدهای مالیاتی استان به ازای هر ۱۰۰۰ ریال درآمد در طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

«مبالغ: میلیون ریال»

ردیف	سال	هزینه های جاری	درآمدهای مالیاتی	هزینه های وصول درآمد مالیاتی به ازای هر هزار ریال
۱	۱۳۸۳	۱۰۸۹۰	۱۷۴۷۷۲	۶۲/۳
۲	۱۳۸۴	۱۵۸۴۰	۲۸۰۴۵۶	۵۶/۴۸
۳	درصد تغییرات	۴۵/۴۵	۶۰/۴۷	۳۳/۰۵

ماخذ: همان

جدول شماره (۵-۹) سرانه درآمدهای مالیاتی استان اردبیل در طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

«مبالغ: هزار ریال»

ردیف	عنوان	سال ۱۳۸۳	سال ۱۳۸۴	درصد تغییرات نسبت به سال ۱۳۸۳
۱	درآمدهای مالیاتی	۱۷۴۷۷۲۹۲	۲۸۰۴۵۶۰۰۰	۶۰/۴۷
۲	جمعیت سال ۱۳۸۵ (نفر)	۱۲۱۳۱۲۲	۱۲۱۳۱۲۲	-
۳	درآمد سرانه مالیاتی استان	۱۴۴/۰۷	۲۳۱/۱۹	۶۰/۴۷

۶- پول، بانکداری

عمده ترین روش تامین مالی کوتاه مدت در بازار سرمایه، توسط بانکها در بازار پول صورت می گیرد. عملیات بانکی با قبول سپرده، اعطای تسهیلات بانکی، معاملات برات و سفته، ارز، اوراق بهادار و... انجام می گیرد. مازاد نقدینگی افراد و واحدهای اقتصادی در بازار پول از طریق پس انداز و سپرده گذاری بانکی در اختیار بنگاههای اقتصادی قرار می گیرد. بدین ترتیب نقدینگی از طریق سیستم بانکی به کل سیستم اقتصادی انتقال می یابد لذا بانکها می توانند با اعمال سیاست مناسب پولی نقش مهمی را در رشد و توسعه اقتصادی داشته باشند.

۶-۱- بانکهای استان

طبق اطلاعات جدول (۶-۱) در سال ۱۳۸۴ تعداد ۶ بانک تجاری دولتی در استان اردبیل شامل بانکهای ملت، ملی، رفاه کارگران، سپه، تجارت، صادرات و ۳ بانک تخصصی دولتی شامل بانکهای مسکن، کشاورزی و صنعت و معدن و سه بانک خصوصی مجموعاً با ۲۶۹ شعبه یا نمایندگی مشغول فعالیت بوده اند. بانک ملی با ۵۲ شعبه معادل ۱۹/۳۳ درصد سهم کل تعداد شعب بانکهای استان، بیشترین تعداد شعبه و نمایندگی بانکی را به خود اختصاص داده است و بانکهای خصوصی و بانک صنعت و معدن نیز هر کدام تنها با شعبه مرکزی خود فعالیت می کردند.

با توجه به نقش بانک تخصصی توسعه صادرات در شکوفایی بخش خدمات و صنعت استان و از آنجائیکه این بانک نمایندگی خود را در استان دایر نکرده است ضروری است که توسط مسئولین امر در این خصوص اقدامات لازم انجام گیرد تا تجار و بازرگانان و صاحبان صنایع از خدمات و تسهیلات خاص این بانک بهره مند گردند.

جدول شماره (۶-۱) تعداد شعب و نمایندگی بانکهای مختلف استان در سال ۱۳۸۴

نام بانک	ملت	ملی	رفاه کارگران	سپه	تجارت	صادرات	مسکن	کشاورزی	صنعت و معدن	بانکهای خصوصی	جمع کل
تعداد شعب	۳۴	۵۲	۲۰	۲۹	۳۳	۳۹	۱۳	۴۵	۱	۳	۲۶۹
سهم از کل شعب بانکهای استان (درصد)	۱۲	۱۹	۷/۴۳	۱۰/۷۸	۱۲/۲۷	۱۴/۵	۴/۸۳	۱۶/۷۳	۳/۷	۱/۱۲	۱۰۰

۶-۲- سپرده های بانکی

بر اساس اطلاعات جدول (۶-۲) در سال ۱۳۸۴ مبلغ کل سپرده های بانکی در استان معادل ۵۵۶۵۲۰۰ میلیون ریال بوده است که از این مبلغ ۱۴۱۵۸۸۳ میلیون ریال مربوط به قرض الحسنه جاری، ۹۳۸۵۵۹ میلیون ریال قرض الحسنه پس انداز، ۱۲۴۵۰۲۰ میلیون ریال سرمایه گذاری کوتاه مدت، ۱۰۱۲۷۹۸ میلیون ریال سرمایه گذاری بلند مدت و مبلغ ۹۵۲۹۴۰ میلیون ریال نیز مربوط به سایر انواع سپرده های بانکی بوده است. بانک ملی ایران با ۲۴/۲۶ درصد بیشترین و بانک صنعت و معدن با ۰/۰۶ درصد کمترین سهم از کل مبلغ سپرده های بانکی استان را به خود اختصاص داده اند.

جدول شماره (۶-۲) مبلغ و میزان سهم انواع سپرده های بانکی به تفکیک بانکهای استان در سال ۱۳۸۴

(مبلغ : میلیون ریال)

نام بانک	جمع مبلغ	نوع سپرده				
		قرض الحسنه جاری	قرض الحسنه پس انداز	سرمایه گذاری کوتاه مدت	سرمایه گذاری بلند مدت	سایر
ملت	۸۴۰۰۱۹	۲۴۵۹۶۰	۱۳۵۲۳۲	۱۵۸۹۹۱	۲۸۳۱۳۱	۱۶۷۰۵
ملی	۱۳۴۹۸۷۰	۳۰۳۲۸۳	۱۷۸۷۴۸	۲۹۳۳۳۵	۲۵۹۰۱۳	۳۱۵۴۹۱
رفاه کارگران	۲۹۱۹۴۰	۷۴۸۹۸	۵۷۵۶۴	۸۳۸۷۰	۴۶۱۱۶	۲۹۴۹۲
سپه	۵۱۳۹۳۵	۱۱۷۳۶۴	۴۸۸۴۱	۱۹۲۷۰۸	۸۰۱۲۲	۷۴۹۰۰
تجارت	۵۷۲۹۱۹	۱۹۸۹۲۷	۸۶۳۷۵	۱۷۲۹۵۱	۸۸۴۸۷	۲۶۱۷۹
صادرات	۷۳۴۹۰۰	۲۵۹۲۰۰	۱۱۱۸۰۰	۱۷۳۴۰۰	۹۲۹۰۰	۹۷۶۰۰
مسکن	۴۲۴۷۰۰	۲۶۵۹۲	۲۴۸۷۵	۴۸۹۰۱	۹۲۷۵۲	۲۳۱۵۸۰
کشاورزی	۸۳۳۶۸۶	۱۸۸۰۰۵	۲۹۳۵۹۸	۱۲۰۸۳۴	۷۰۲۵۶	۱۶۰۹۹۳
صنعت و معدن	۳۲۳۱	۱۶۵۴	۱۵۲۶	۳۰	۲۱	-
جمع	۵۵۶۵۲۰۰	۱۴۱۵۸۸۳	۹۳۸۵۵۹	۱۲۴۵۰۲۰	۱۰۱۲۷۹۸	۹۵۲۹۴۰
درصد سهم از کل	۱۰۰	۲۵/۴۵	۱۶/۸۶	۲۲/۳۷	۱۸/۲	۱۷/۱۲

ماخذ : سالنامه آماری استان - سال ۱۳۸۴

همچنین بر اساس اطلاعات جدول (۶-۳) جمعاً تعداد ۲۹۹۱۰۳۰ فقره انواع سپرده بانکی در بانکهای مختلف استان وجود داشته است که بانک ملت با ۲۸/۰۸ درصد بیشترین و بانک صنعت و معدن با ۰/۰۲ درصد کمترین سهم از کل تعداد سپرده های بانکی استان را دارا بوده اند.

مقایسه تعداد و مبلغ سپرده های بانکی استان در سال ۱۳۸۴ نسبت به تعداد و مبلغ سپرده های بانکی در سال ۱۳۸۳ نشان می دهد که در سال ۱۳۸۴ کل مبلغ سپرده های بانکی استان ۲۵/۳۶ درصد و کل تعداد سپرده های بانکی ۵۴/۵۹ درصد رشد داشته اند .

همچنین سرانه سپرده بانکهای استان در سال ۱۳۸۴ معادل ۱۸۶۰۶۳۰ ریال بوده که در مقایسه با سال قبل ۱۸/۹ درصد کاهش داشته است . بعبارتی تعداد سپرده گذاریها افزایش یافته ولی میزان مبلغ در هر سپرده گذاری کاهش یافته است.

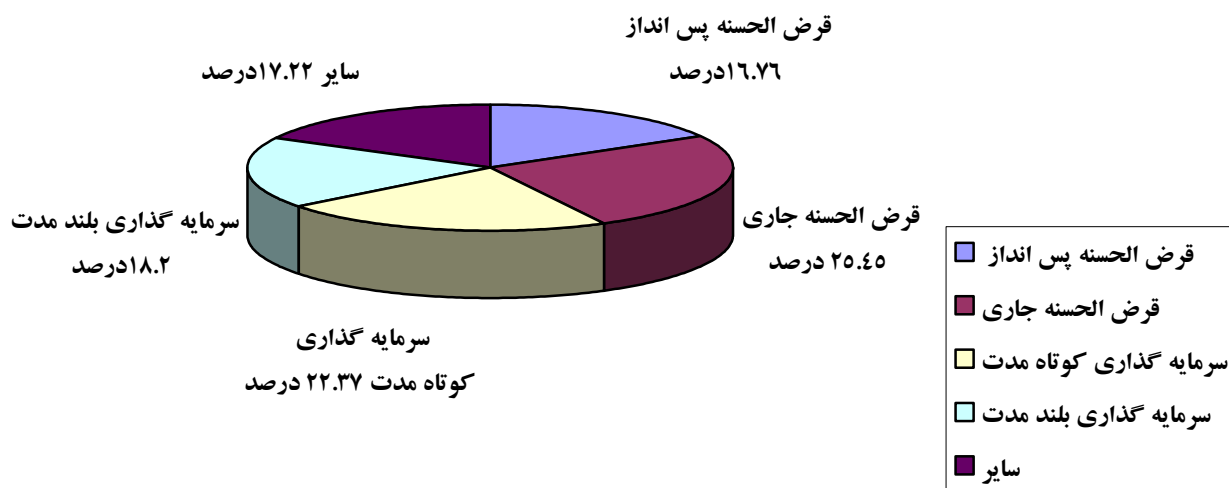
جدول شماره (۶-۳) تعداد انواع سپرده های بانکی به تفکیک بانکها و سهم هر یک از کل در استان در سال ۱۳۸۴

نوع سپرده						جمع تعداد سپرده ها	نام بانک
سهم از کل (درصد)	سایر	سرمایه گذاری بلند مدت	سرمایه گذاری کوتاه مدت	قرض الحسنه پس انداز	قرض الحسنه جاری		
-	-	-	-	-	-	-	* ملت
۳۴/۹۴	۲۶۹۳۸۱	۲۰۴۶۳	۶۴۵۳۹	۳۲۰۰۹۹	۷۷۱۶۰	۷۵۱۶۴۲	ملی
۵/۹	-	۶۵۳۸	۷۹۱۲	۹۷۴۱۲	۱۵۰۱۷	۱۲۶۸۷۹	رفاه کارگران
۷/۹	-	۴۵۱۶	۴۴۱۰۳	۹۱۴۳۲	۲۹۹۳۲	۱۶۹۹۸۳	سپه
۱۰/۷۷	۱۷۱	۵۶۷۹	۴۱۴۳۵	۱۵۸۳۲۸	۲۶۰۳۷	۲۳۱۶۵۰	تجارت
۱۰/۵۳	۴۷۰۸	۵۲۵۳	۳۳۳۳۴	۱۵۰۸۰۹	۳۲۳۱۵	۲۲۶۴۱۹	صادرات
۵/۸۳	۳۰۴۲۲	۴۱۲۳	۱۱۴۶۳	۷۰۱۰۰	۹۲۲۲	۱۲۵۳۳۰	مسکن
۲۴/۱۱	۲۲۶۰۳	۱۲۱۹۹	۲۵۳۱۲	۴۲۸۲۷۷	۳۰۲۶۰	۵۱۸۶۵۱	کشاورزی
/۰۲	-	۵۱	۲	۱۰۶	۲۹۸	۴۵۷	صنعت و معدن
۱۰۰	۳۲۷۲۸۵	۵۸۸۲۲	۲۲۸۱۰۰	۱۳۱۶۵۶۳	۲۲۰۲۴۱	۲۱۵۱۰۱۱	جمع
-	۱۵/۲۳	۲/۷۳	۱۰/۶	۶۱/۲	۱۰/۲۴	۱۰۰	درصد سهم

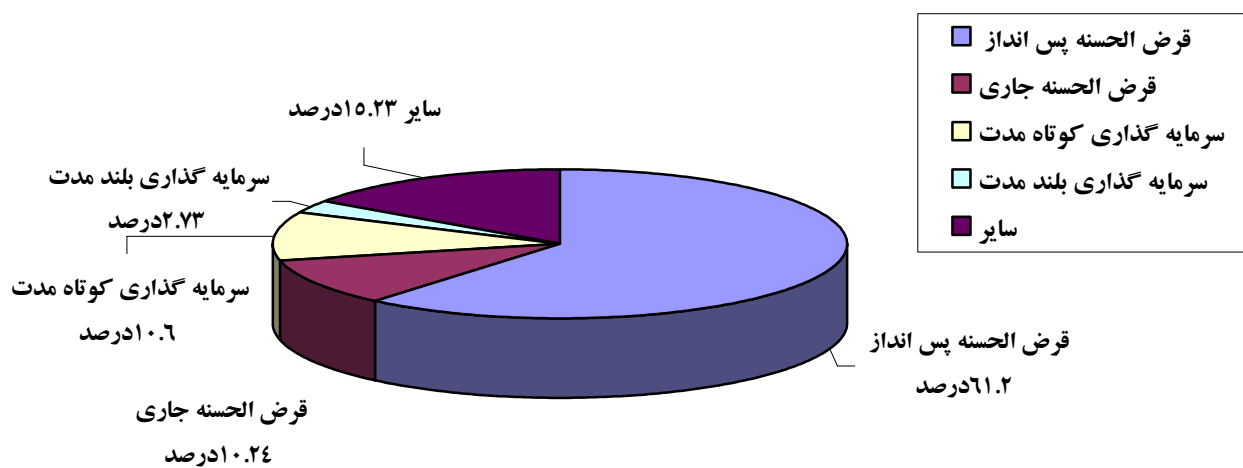
مأخذ : پیشین

* اطلاعات مربوط به بانک ملت بعلت عدم دسترسی منظور نگردیده است.

نمودار شماره (۹) توزیع فراوانی سهم مبلغ انواع سپرده های بانکی استان در سال ۱۳۸۴

نمودار شماره (۱۰) توزیع فراوانی سهم انواع سپرده های بانکی استان در سال ۱۳۸۴

۶-۳- تسهیلات اعطایی

بر اساس اطلاعات جدول (۶-۴) در سال ۱۳۸۴ بانکهای استان مبلغ ۸۲۲۲۷۷۴۷۲ میلیون ریال انواع تسهیلات در قالب تعداد ۷۳۲۱۵۶ مورد قرارداد به بخشهای مختلف اقتصادی (کشاورزی، مسکن، ساختمان، صنعت و معدن و خدمات و بازرگانی) اعطا نموده اند که از لحاظ تعداد، انواع تسهیلات اعطایی نسبت به سال قبل ۲۴۷/۲۲ درصد و از لحاظ مبلغ تسهیلات اعطایی در حدود ۱۵۳۹۲/۸۷ درصد افزایش نشان می دهد. بیشترین میزان تسهیلات با مبلغ ۳۲۶۵۳۱۹۲۹ میلیون ریال به بخش صنعت و معدن و کمترین میزان تسهیلات با مبلغ ۱۲۵۱۶۲۶۶۴ میلیون ریال به بخش مسکن پرداخت شده است بعد از بخش مسکن بخش کشاورزی با مبلغ ۱۵۴۸۳۳۴۱۱ میلیون ریال کمترین میزان تسهیلات اعطایی را دارا بوده است.

جدول شماره (۶-۴) تعداد و مبلغ تسهیلات اعطایی بانکها به بخش غیر دولتی استان به تفکیک بخشهای عمده اقتصادی در سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(مبالغ: میلیون ریال)

شرح	سال	جمع	کشاورزی	مسکن و ساختمان	صنعت و معدن	خدمات و بازرگانی
تعداد تسهیلات	۱۳۸۴	۷۳۲۱۵۶	۱۵۳۷۸۰	۱۴۲۳۲۱	۱۲۰۸۸۷	۳۱۵۱۶۸
	۱۳۸۳	۲۱۰۸۶۲	۴۲۳۳۹	۷۴۷۶۸	۱۰۳۸۴	۸۳۳۷۱
درصد تغییرات		۲۴۷/۲۲	۲۶۳/۲۱	۹۰/۳۵	۱۰۶۴/۱۷	۲۷۸/۰۳
مبلغ تسهیلات	۱۳۸۴	۸۲۲۲۷۷۴۷۲	۱۵۴۸۳۳۴۱۱	۱۲۵۱۶۲۶۶۴	۳۲۶۵۳۱۹۲۹	۲۱۵۷۴۹۴۶۸
	۱۳۸۳	۵۳۰۷۴۵۸	۱۰۷۶۹۸۳	۱۵۹۰۳۵۱	۶۰۱۲۶۹	۲۰۳۸۸۵۵
درصد تغییرات		۱۵۳۹۲/۸۷	۱۴۲۷۶/۵۹	۷۷۷۰/۱۳	۵۴۲۰۷/۱۲	۱۰۴۸۱/۹

ماخذ: همان

۶-۴- تسهیلات اعطایی بر حسب عقود اسلامی

مانده بدهی بخش غیر دولتی به بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی بابت تسهیلات اعطایی براساس عقود اسلامی در پایان سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳ در جدول (۶-۵) آمده است. در سال ۱۳۸۴ این رقم برای بانکهای تخصصی ۱۷۹۳۹۰۵ میلیون ریال و برای بانکهای تجاری برابر با ۵۳۵۹۹۷۷ میلیون ریال بوده است که در بانکهای تخصصی نسبت به سال قبل ۱۴/۹۹- درصد کاهش و در بانکهای تجاری نسبت به سال قبل ۱۱/۶۸ درصد افزایش داشته اند.

سهم فروش اقساطی با ۵۴/۷۷ درصد سهم بالاترین مانده بدهی بخش غیر دولتی به بانکهای تخصصی و ۵۳/۷۶ درصد سهم بالاترین مانده بدهی بخش غیر دولتی به بانکهای تجاری را بخود اختصاص داده است.

جدول شماره (۵-۶) مانده بدهی بخش غیر دولتی به بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی بابت تسهیلات اعطایی براساس عقود اسلامی در پایان سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(مبالغ: میلیون ریال)

شرح	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد سهم	درصد تغییرات
- بانکهای تخصصی				
فروش اقساطی	۱۴۴۱۴۹۸	۹۸۲۴۴۳	۵۴/۷۷	-۳۱/۸۵
مضاربه	۶۰۳۰۴	۶۶۶۳۲	۳/۷۲	۱۰/۴۹
مشارکت مدنی	۲۳۶۲۶۸	۲۹۴۳۰۴	۱۶/۴	۲۴/۵۶
قرض الحسنه اعطایی	۱۰۶۷۴۵	۱۳۹۵۵۴	۷/۷۸	۳۰/۷۴
اجاره به شرط تملیک	۵۹۳۱۴	۵۶۷۵۷	۳/۱۶	-۴/۳
معاملات سلف	۱۷۰۶۵۵	۲۱۵۳۴۳	۱۲	۲۶/۱۹
مشارکت حقوقی	-	-	-	-
سرمایه گذاری مستقیم	-	-	-	-
جعاله	۲۲۰۳۷	۳۸۰۱۵	۲/۱۲	۷۲/۵
خرید دین	-	-	-	-
سایر	۱۳۳۵۸	۸۵۷	/۰۵	-۹۳/۵۸
جمع	۲۱۱۰۱۷۹	۱۷۹۳۹۰۵	۱۰۰	-۱۴/۹۹
- بانکهای تجاری				
فروش اقساطی	۲۹۲۳۷۰۸	۲۸۸۱۷۸۳	۵۳/۷۶	-۱/۴۳
مضاربه	۵۰۴۶۰۸	۴۶۰۲۰۹	۸/۵۹	-۸/۷۹
مشارکت مدنی	۳۵۳۸۵۵	۳۵۱۵۳۵	۶/۵۶	-/۶۶
قرض الحسنه اعطایی	۳۸۷۸۲۰	۵۱۱۹۶۴	۹/۵۵	۳۲
اجاره به شرط تملیک	۵۲۵۵۸	۱۶۱۸۵	/۳	-۶۹/۲
معاملات سلف	۹۹۷۶۴	۸۸۲۱۸	۱/۶۵	-۱۱/۵۷
مشارکت حقوقی	-	-	-	-
سرمایه گذاری مستقیم	۱۵۵۰۰	۴۶۵۰۰	/۸۷	۲۰۰
جعاله	۲۳۶۳۳۹	۳۱۱۸۸۱	۵/۸۲	۳۱/۹۶
خرید دین	-	-	-	-
سایر	۲۲۵۱۷۱	۶۹۱۷۰۲	۱۲/۹	۲۰۷/۱۹
جمع	۴۷۹۹۳۲۳	۵۳۵۹۹۷۷	۱۰۰	۱۱/۶۸

ماخذ: همان

۶-۵- تسهیلات تکلیفی اعطایی

تسهیلات تکلیفی اعطا شده در سال ۱۳۸۴ عمدتاً از محل اعتبارات سهم متمرکز ریاست جمهوری در قوانین بودجه سنواتی تامین گردیده است که توزیع بانکی میزان اعتبارات ابلاغی و سقف پذیرش و میزان اعتبار طرحهای مختلف و اشتغالی آنها به تفکیک بانکهای عامل در جداول (۶-۶)، (۶-۷) و (۶-۸) آمده است.

در سال ۱۳۸۴ بالغ بر ۹۴۰۳۵۵ میلیون ریال انواع تسهیلات اشتغالزا در بین سرمایه گذاران بخش های مختلف اقتصادی توزیع گردیده که در مقایسه با سال قبل در حدود ۱۱۷/۲۴ درصد افزایش داشته است و تعداد اشتغالی این تسهیلات بالغ بر ۲۲۵۸۹ نفر بوده که در مقایسه با سال قبل حدود ۱۸۰/۸۸ درصد افزایش داشته است بعبارتی سرانه اشتغال در سال ۱۳۸۴ کاهش پیدا کرده است بطوریکه هزینه اشتغال متوسط هر یک نفر در سال ۱۳۸۳ بالغ بر ۵۳/۸۲ میلیون ریال بوده که در سال ۱۳۸۴ به ۴۱/۶۲ میلیون ریال کاهش یافته است .

این در حالی است که با در نظر گرفتن افزایش نرخ تورم و افزایش هزینه ماشین آلات، قیمت تمام شده مواد اولیه و دستمزد نسبت به سال قبل از نظر تئوریک و منطق اقتصادی کاهش سرانه سرمایه گذاری های انجام یافته در استان نسبت به سال ۱۳۸۳ عملاً امکان پذیر نبوده و ارقام ارائه شده قابل تأمل بوده و ضرورت بررسی کاربردی از میزان اشتغال ایجاد شده از طریق تسهیلات اعطایی را در استان بیش از پیش نمایان کرده است.

جدول شماره (۶-۶) عملکرد تسهیلات تکلیفی قانون بودجه سال ۱۳۸۴

(مبالغ : میلیون ریال)

نام بانک	میزان اعتبارات ابلاغی	میزان اعتبار مصوب کمیته کارشناسی	میزان اعتبار طرحهای مصوب کمیته نهایی	میزان اعتبار طرحهای قرارداد شده	میزان اعتبارات جذب شده	درصد طرحهای مصوب کارشناسی به سقف پذیرش	درصد مصوب کمیته نهایی به سقف پذیرش	درصد عقد قرارداد شده به سقف پذیرش	درصد عقد قرارداد شده به مصوب کمیته نهایی	اشتغالزایی (نفر)	هزینه سرانه اشتغال ایجاد شده
کشاورزی	۱۱۶۳	۱۱۶۳	۱۱۶۳	۱۱۶۳	۱۱۶۳	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۵۵	۲۱/۱۴
تجارت	۱۵۵۱	۱۵۵۱	۱۵۵۱	۱۵۵۱	۱۵۵۱	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۴	۲۴/۲۳
ملت	۳۱۶۳	۳۱۶۳	۳۱۶۳	۳۱۶۳	۳۱۶۳	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۳۰	۲۴/۳۳
صادرات	۵۸۷۷	۵۸۷۷	۵۸۷۷	۵۸۷۷	۵۸۷۷	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۲۸۷	۲۰/۴۷
سپه	۱۵۵۱	۱۵۵۱	۱۵۵۱	۱۵۵۱	۱۵۵۱	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۸۲	۱۸/۹۱
جمع کل	۱۳۳۰۵	۱۳۳۰۵	۱۳۳۰۵	۱۳۳۰۵	۱۳۳۰۵	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۱۸	۲۱/۵۲

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل - گروه امور اشتغال و سرمایه گذاری - ۱۳۸۴

* از سرجمع اعتبارات ابلاغی مندرج در جدول فوق مبلغ ۴۰۰۰ میلیون ریال به طرحهای اشتغالزای بنیاد شهید و امور ایثارگران و مبلغ ۹۳۰۵ میلیون ریال نیز به طرحهای اشتغالزای کمیته امداد امام خمینی (ره) اختصاص یافته است .

جدول شماره (۶-۷) عملکرد تسهیلات تکلیفی از محل اعتبارات سهم متمرکز ریاست جمهوری سال ۱۳۸۴

(مبالغ : میلیون ریال)

نام بانک	میزان اعتبارات		میزان اعتبار مصوب کمیته کارشناسی	میزان اعتبار طرحهای مصوب کمیته نهایی	میزان اعتبار طرحهای قرارداد شده	میزان اعتبارات جذب شده	درصد طرحهای مصوب کارشناسی به سقف پذیرش	درصد مصوب کمیته نهایی به سقف پذیرش	درصد عقد قرارداد شده به سقف پذیرش	درصد عقد قرارداد شده به مصوب نهایی	اشتغالی (نفر)	هزینه سرانه اشتغال ایجاد شده
	سقف پذیرش	ابلاغی										
ملی	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۵۶	۱۷۸/۵۷
تجارت	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۵۲	۶۵/۷۸
ملت	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۶	۶۲۵
صادرات	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۷	۵۸۸/۲۳
جمع کل	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۹۲۱	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۲۴۱	۱۶۵/۹۷

ماخذ: پیشین

جدول شماره (۶-۸) عملکرد تسهیلات اعطائی از محل منابع مختلف بنگاههای زود بازده اقتصادی و وجوه اداره شده سال ۱۳۸۴

(مبالغ : میلیون ریال)

ردیف	محل تامین اعتبار	میزان اعتبارات		میزان اعتبار مصوب کمیته کارشناسی	میزان اعتبار طرحهای مصوب نهایی	میزان اعتبار طرحهای قرارداد شده	میزان اعتبارات جذب شده	درصد طرحهای مصوب کارشناسی به سقف پذیرش	درصد مصوب نهایی کمیته به سقف پذیرش	درصد عقد قرارداد شده به مصوب نهایی کمیته	تعداد اشتغالزایی	هزینه سرانه اشغال ایجاد شده
		سقف پذیرش	ابلاغی									
۱	بنگاههای زود بازده اقتصادی	۴۸۲۳۹۸	۴۸۲۳۹۸	۶۱۶۵۹۳۹	۱۵۸۹۵۵۳	۷۷۸۲۱۹/۳	۱/۶۲۰۲۱۰	۱۲۷/۸	۳۳	۱۶/۱	۲۱۱۷۶	۳۶/۷۵
۲	بندهای «ذ» و «ز» تبصره ۲ قانون بودجه	۱۶۳۸۴۹	۱۶۳۸۴۹	۲۶۶۰۹۹	۱۳۸۰۵۰/۸	۱۰۸۸۳۱	۱۰۸۸۳۱	۱۶۲	۸۴/۲	۶۶/۴	۵۵۴	۱۹۶/۴۴
	جمع کل	۴۹۸۷۸۲۹	۴۹۸۷۸۲۹	۶۴۳۲۰۳۸	۱۷۲۷۶۰۳/۸	۸۸۷۰۵۰/۳	۱/۷۲۹۰۴۱	۱۲۹	۳۴/۶	۱۷/۸	۲۱۷۳۰	۴۰/۸۲

ماخذ: همان

* اعتبارات ابلاغی و سایر اطلاعات ردیف یک جدول مذکور مربوط به سالهای ۸۵-۱۳۸۴ بوده و امکان جدا کردن آنها بعلت ابلاغ سرجمع اعتبار از طرف وزارت کار و امور اجتماعی عملاً مقدور نمی باشد.

۷- بیمه

یکی از ابزارهای بازار مالی در اقتصاد، خدمات بیمه‌ای است که در صورت فعال شدن و ایفای نقش واسطه‌ای در بازار می‌تواند به رشد و توسعه اقتصادی منجر شود. در تقسیم بندی ISIC و حسابهای منطقه ای بیمه در قالب فعالیت واسطه‌گریهای مالی آورده می‌شود.

در سال ۱۳۸۴ چهار شرکت بیمه دولتی آسیا، البرز، ایران و دانا و چند شرکت بیمه خصوصی از جمله شرکت های بیمه رازی، دی، کارآفرین و ... در استان اردبیل فعال بوده اند که در مجموع با مبلغ ۱۹۰۶۳۸ میلیون ریال حق بیمه دریافتی بالغ بر ۱۴۵۸۰۸ میلیون ریال خسارت در قالب ۴۸۹۴۵ مورد حوادث بیمه پذیر خسارت پرداخت نموده اند. بعبارت دیگر ۷۶/۴۸ درصد حق بیمه های دریافت شده برای پرداخت خسارت هزینه گردیده است.

ارقام فوق نسبت به سال ۱۳۸۳ به ترتیب ۳۷/۴۷ درصد در حق بیمه دریافتی، ۳۶/۸ درصد در خسارات پرداختی و ۴۵/۷ درصد در تعداد خسارت رشد نشان می‌دهد.

جدول شماره (۷-۱) عملکرد شرکت های بیمه استان بر حسب نوع بیمه در سالهای ۸۴-۱۳۸۳

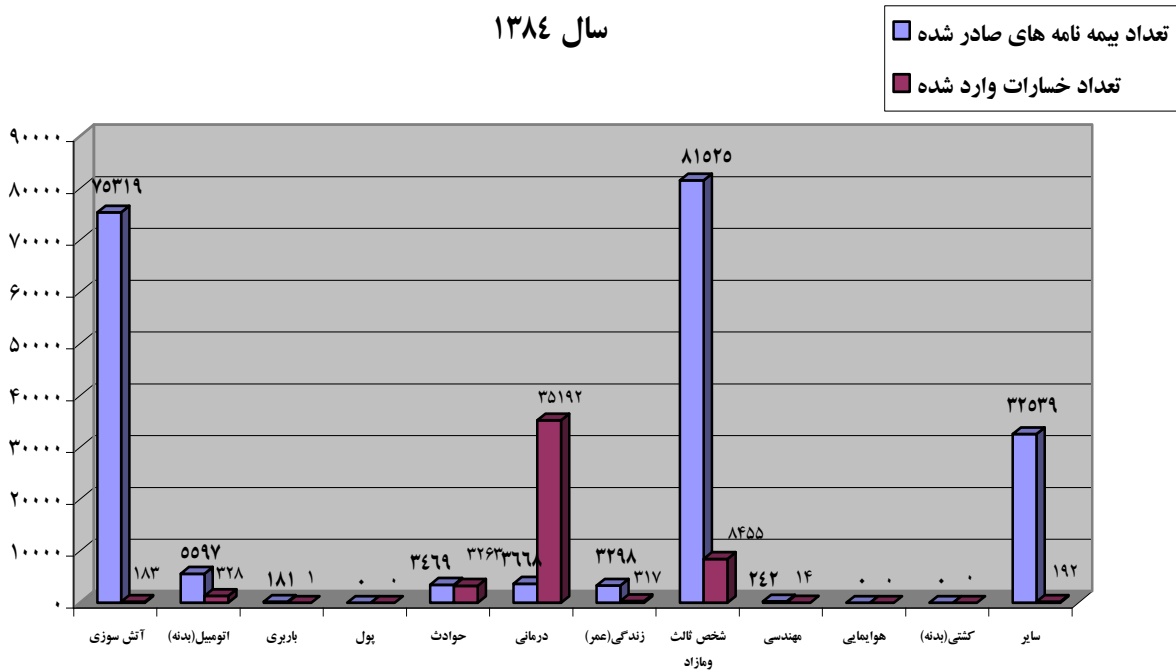
(مبلغ : میلیون ریال)

مبلغ خسارات واقع شده		تعداد خسارت واقع شده		حق بیمه عاید شده		بیمه نامه صادر شده		شرح عملیات نوع بیمه
۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۱۴۵۸۰۸	۱۰۶۵۸۷	۴۸۹۴۵	۱۹۹۲۱	۱۹۰۶۳۸	۱۳۸۶۸۰	۲۳۶۹۹۸	۲۱۴۱۷۶	جمع
۱۰۸۶	۹۹۶	۱۸۳	۲۶۶	۷۶۴۴	۷۵۸۲	۷۵۳۱۹	۷۶۹۶۳	آتش سوزی
۶۴۴۷	۵۱۳۱	۱۳۲۸	۱۴۱۳	۱۲۴۳۰	۸۷۶۱	۵۵۹۷	۴۳۶۱	اتومبیل (بدنه)
۳۵	۳۵	۱	۱	۱۴۸۴	۲۷۵	۱۸۱	۶۴	باربری
۳۴۷۵	۵۲۰۶	۳۲۶۳	۲۷۴۲	۶۲۶۷	۵۲۶۵	۳۴۶۲۹	۳۱۸۱۰	حوادث
۱۱۶۸۴	۱۱۴۰۳	۳۵۱۹۲	۷۱۵۵	۱۹۳۷۴	۱۳۳۸۳	۳۶۶۸	۱۴۸	درمانی
۶۸۳۰	۴۴۷۰	۳۱۷	۲۴۲	۸۴۴۲	۹۲۷۹	۳۲۹۸	۶۵۱۹	زندگی (عمر)
۱۱۳۰۶۲	۷۲۵۳۲	۸۴۵۵	۷۵۰۴	۱۲۴۳۴۳	۸۲۶۵۱	۸۱۵۲۵	۶۸۱۳۳	شخص ثالث و مازاد
۵۲۰	۲۹۰	۱۴	۴	۱۰۲۶	۴۷۰	۲۴۲	۵۷	مهندسی
۲۶۶۹	۶۵۲۴	۱۹۲	۵۹۴	۹۶۲۸	۱۱۰۱۴	۳۲۵۳۹	۲۶۱۲۱	سایر

مأخذ : سالنامه آماری استان - ۱۳۸۴

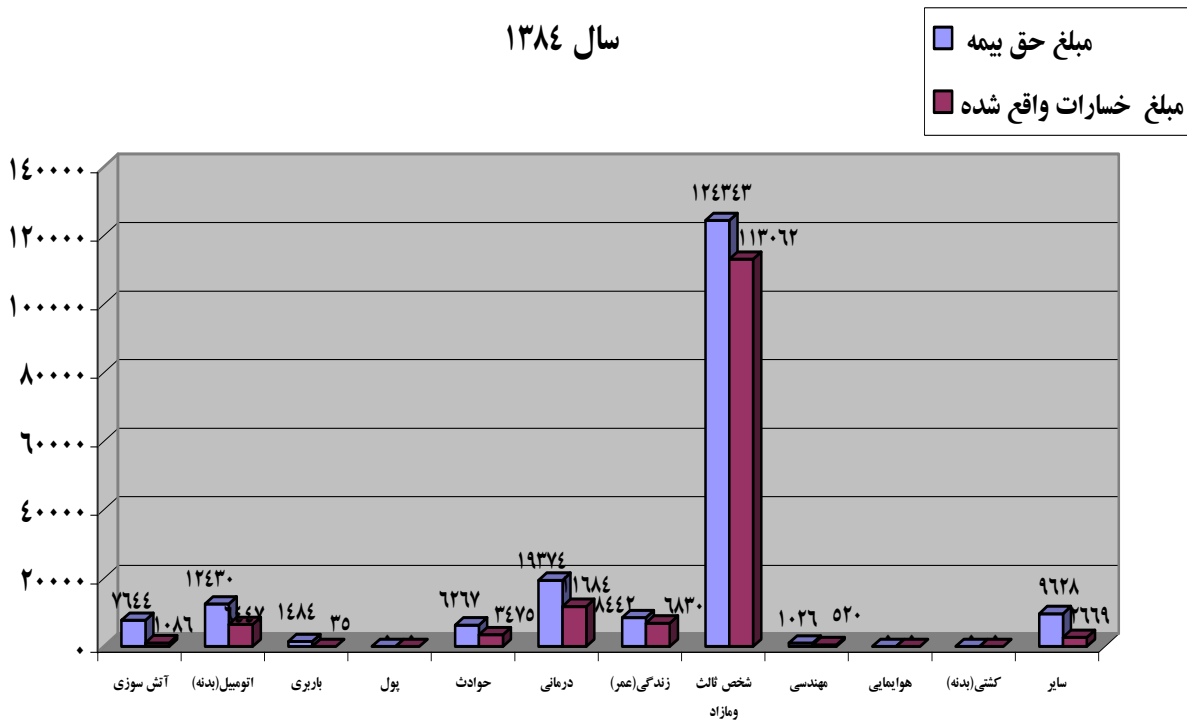
نمودار شماره (۱۱) مقایسه تعداد بیمه نامه های صادر شده و تعداد خسارات واقع شده در

سال ۱۳۸۴

نمودار شماره (۱۲) مقایسه حق بیمه صادر شده و مبلغ خسارات وارد شده در

سال ۱۳۸۴

۷-۱- ارزش افزوده فعالیتهای واسطه گریهای مالی استان در سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱

واسطه گریهای مالی شامل رشته فعالیتهای بانک، بیمه، سایر واسطه گریهای مالی و فعالیتهای جنبی می باشد. سایر واسطه گریهای مالی و فعالیتهای جنبی آنها شامل خدماتی است که در ارتباط نزدیک با واسطه گریهای مالی می باشند. این بخش در استان شامل فعالیت صندوقهای قرض الحسنه، سازمان بورس و اوراق بهادار، کارگزاران بورس، پست بانک، شرکتهای سرمایه گذاری و ... می باشد. رشته فعالیت بیمه نیز شامل اشخاص، اموال و مسئولیت می باشد.

با توجه به اطلاعات جدول (۷-۲) ارزش افزوده واسطه گریهای مالی استان در سال ۱۳۸۱ معادل ۱۷۷/۶ میلیارد ریال بوده است که نسبت به سال ۱۳۸۰ معادل ۱۰۶/۷ درصد رشد نشان می دهد و در مجموع سهم استان در کشور در این نوع فعالیت ها نسبت به سال ۱۳۸۰ افزایش داشته است.

جدول شماره (۷-۲) ارزش افزوده فعالیتهای واسطه گریهای مالی در حساب تولید استان در سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱

(میلیارد ریال - درصد)

۱۳۸۰				فعالیت/شرح
سهم ارزش افزوده فعالیت در استان GDP	سهم استان در کشور	کشور	استان	
۰/۹۱	۰/۶۸	۱۰۵۸۴/۴	۷۲/۰۰	بانک
۰/۰۶	۰/۰۹	۴۹۴۴/۲	۴/۵	سایر واسطه گریها و فعالیتهای جنبی
۰/۱۲	۰/۶۶	۱۴۱۲/۰۰	۹/۴	بیمه

ادامه جدول شماره (۷-۲)

(میلیارد ریال - درصد)

۱۳۸۱				فعالیت/شرح
سهم ارزش افزوده فعالیت در استان GDP	سهم استان در کشور	کشور	استان	
۱/۳۴	۰/۸۲	۱۶۵۸۴/۳	۱۳۷/۶	بانک
۰/۰۷	۰/۱۰	۶۵۹۹/۲	۷/۰	سایر واسطه گریها و فعالیتهای جنبی
۰/۳۲	۰/۸۹	۳۶۶۷/۷	۳۳/۰	بیمه

مأخذ: حساب تولید استانهای کشور - سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱

۸- شاخص قیمت

معیار سنجش تغییرات قیمت کالاها در بازارهای عمده فروشی نسبت به سال پایه، شاخص بهای عمده فروشی کالاها نامیده می‌شود. این شاخص برای اندازه‌گیری سطح عمومی قیمت‌ها محاسبه می‌شود و نموداری از تغییر قیمت‌ها در سطح تولید کننده و عرضه کننده دست اول می‌باشد.

معیار سنجش تغییرات قیمت تعداد معینی از کالاها و خدمات مصرفی خانوار نسبت به سال پایه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI) نامیده می‌شود. این شاخص معیاری برای اندازه‌گیری تغییر رفاه خانوارها در طول زمان دارای کاربردهای فراوانی در حوزه سیاستگذاری کلان اقتصادی و تبدیل متغیرهای حسابهای ملی از ارقام جاری به ثابت می‌باشد. در اغلب موارد نرخ کلی تورم در اقتصاد کشور نیز با این شاخص محاسبه می‌شود. این معیار با وجود کاربردهای گسترده، دارای اشکالات عدیده در حوزه نظری و کاربردی است یکی از اشکالات (CPI) این است که بازگو کننده تغییرات هزینه زندگی خانوارهای مختلف نیست و این در حالیست که اثرات تورمی برای خانوارهای مختلف متفاوت است و همچنین به دلیل اینکه در برگیرنده تمامی کالاها و خدمات مصرفی ممکن نیست و تنها بخشی از کالاها و خدمات را در بر می‌گیرد به خوبی نمی‌تواند آثار افزایش نقدینگی را بر روی قیمت کالاها و خدمات نشان دهد. با در نظر گرفتن معیار تغییرات شاخص قیمت برای محاسبه تورم گسست رشد نقدینگی و تورم زیاد است.

بر اساس آخرین اصلاحات در سال ۱۳۷۸ برای شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران سال ۱۳۷۶ به عنوان سال پایه در نظر گرفته شده و شاخصهای مربوط به سال گذشته مورد تجدید نظر قرار گرفته است (کلیه نقاطی که در سال پایه ۱۳۷۶- جمعیتی معادل ۵۰۰۰ نفر و بیشتر داشته اند شهر تلقی شده اند).

بر اساس آخرین تجدید نظر در سال ۱۳۸۴ برای شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی ایران، سال ۱۳۸۱ به عنوان سال پایه مبنای محاسبه قرار گرفته است. جدول (۸-۱)

شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط شهری استان و کشور را بر حسب گروههای اصلی و جدول (۸-۲) همین شاخص را برای نقاط روستایی استان و کشور در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ نشان می دهد همانگونه که ملاحظه می گردد در سال ۱۳۸۴ در مناطق شهری کشور گروه کالاهای بهداشت و درمان بالاترین مقدار شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی را دارد در مناطق شهری استان نیز شاخص بهای گروه کالاهای بهداشت و درمان بالاتر از شاخص بهای سایر گروههای کالاها و خدمات مصرفی بوده است.

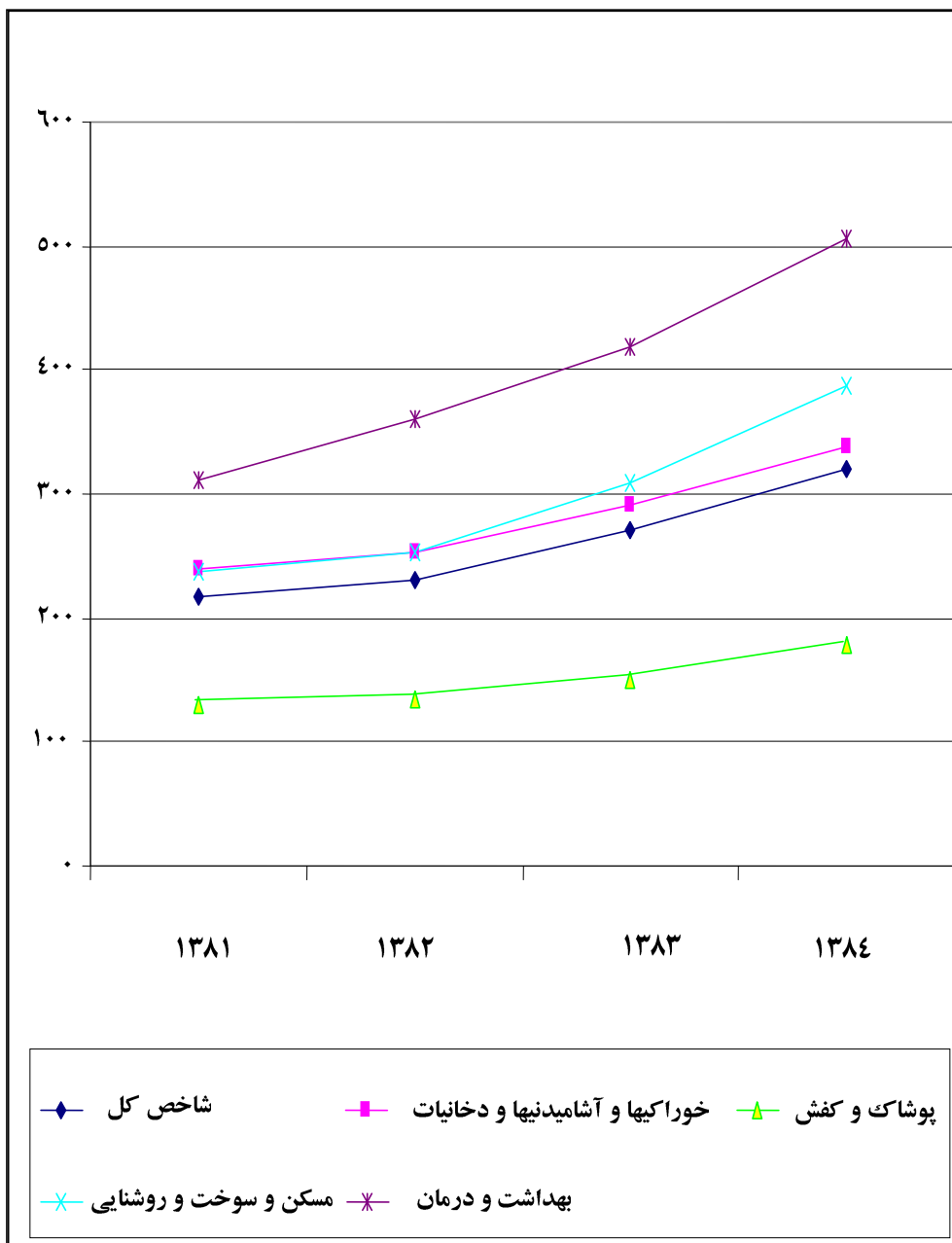
از طرف دیگر این شاخص در مناطق شهری استان (۴۷۳/۳) بالاتر از مناطق شهری کشور (۴۰۲/۸) می باشد. در سال مذکور در مناطق روستایی کشور گروه کالاهای «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها» دارای بالاترین شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی بوده است. اما در مناطق روستایی استان «آموزش» بالاترین شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی را دارا بوده است. همچنین شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور بالاتر از مناطق شهری استان و در مناطق روستایی کشور بالاتر از مناطق روستایی استان بوده است.

در سال ۱۳۸۴ در مناطق شهری کشور گروه کالاهای «بهداشت و درمان» با ۱۹/۳ درصد رشد دارای بیشترین تغییرات نسبت به سال قبل بوده و در سطح استان نیز گروه کالاهای «مسکن، سوخت و روشنایی» با ۱۶ درصد رشد دارای بیشترین تغییرات نسبت به سال قبل بوده است. پایین ترین درصد تغییرات در مناطق شهری کشور مربوط به گروه کالاهای «حمل و نقل و ارتباطات» با ۷/۶ درصد و در مناطق شهری استان نیز مربوط به این گروه از کالاها با ۴/۶ درصد بوده است.

درصد تغییرات شاخص بهای خرده فروشی کالاها و خدمات در مناطق شهری نشانگر تورم مصرفی می باشد و این نشان می دهد که قیمت هر گروه از کالاها و خدمات چند درصد تورم داشته است. با توجه به اینکه درصد تغییرات شاخص بهای خرده فروشی کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور و استان مثبت بوده این امر حاکی از وجود تورم بر روی کالاها و خدمات مصرفی می باشد.

نمودار شماره (۱۳) شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری استان در سال ۱۳۸۴
 (۱۳۷۶=۱۰۰)

جدول شماره (۸-۱) شاخص سالانه بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در مناطق شهری استان و کشور بر اساس گروههای اصلی در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

(۱۰۰=۱۳۷۶)

درصد تغییرات (کل کشور) سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۸۳	درصد تغییرات (استان اردبیل) سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۸۳	سال ۱۳۸۴		سال ۱۳۸۳		شرح
		کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	
۱۲/۱	۱۱/۵	۳۰۷/۶	۳۰۱/۴	۲۷۴/۵	۲۷۰/۳	شاخص کل
۱۰/۴	۹/۲	۳۱۰/۳	۳۱۸/۱	۲۸۱/۰	۲۹۱/۱	خوراکی ها و آشامیدنی ها و دخانیات
۹/۴	۱۲/۲	۱۷۱/۰	۱۶۷/۵	۱۵۶/۳	۱۴۹/۲	پوشاک و کفش
۱۳/۸	۱۶/۰	۳۸۴/۸	۳۵۹/۲	۳۳۸	۳۰۹/۵	مسکن ، سوخت ، روشنایی
۱۱/۹	۱۲/۰	۲۱۴/۰	۲۰۶/۹	۱۹۱/۲	۱۸۴/۶	اثاث ، کالاها و خدمات منزل
۷/۶	۴/۶	۲۵۴/۷	۳۴۹/۱	۲۳۶/۶	۳۳۳/۷	حمل و نقل و ارتباطات
۱۹/۳	۱۳/۲	۴۰۲/۸	۴۷۳/۳	۳۳۷/۵	۴۱۸/۰	بهداشت و درمان
۱۵/۲	۱۴/۱	۲۸۸/۸	۳۱۰/۹	۲۵۰/۸	۲۷۲/۴	تفریح ، تحصیل و مطالعه
۱۲/۴	۷/۶	۳۱۵/۸	۳۱۲/۳	۲۸۱/۰	۲۹۰/۱	کالاها و خدمات متفرقه

ماخذ : سالنامه آماری کشور - ۱۳۸۴

جدول شماره (۸-۲) شاخص سالانه بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی استان و کشور بر حسب گروههای اصلی در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

(۱۳۸۱=۱۰۰)

درصد تغییرات (کل کشور) سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۸۳	درصد تغییرات (استان اردبیل) سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۸۳	سال ۱۳۸۴		سال ۱۳۸۳		شرح
		کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	* استان اردبیل	
۱۲/۰	-	۱۴۵/۹	۱۳۵/۵	۱۳۰/۲	-	شاخص کل
۱۰/۵	-	۱۳۹/۸	۱۳۳/۴	۱۲۶/۵	-	خوراکی ها ، آشامیدنی ها و دخانیات
۱۳/۶	-	۱۴۳/۸	۱۲۷/۹	۱۲۶/۶	-	پوشاک و کفش
۱۴/۹	-	۱۷۱/۶	۱۵۸/۵	۱۴۹/۳	-	مسکن ، آب ، برق ، گاز و سایر سوختها
۱۲/۶	-	۱۳۹/۶	۱۳۴/۲	۱۲۴/۰	-	مبلمان ، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آنها
۱۹/۱	-	۱۵۶/۳	۱۵۱/۷	۱۳۱/۲	-	بهداشت و درمان
۷/۶	-	۱۴۳/۸	۱۳۰/۵	۱۳۳/۷	-	حمل و نقل
۱/۸	-	۱۰۷/۱	۱۰۴/۴	۱۰۵/۳	-	ارتباطات
۸/۳	-	۱۱۶/۰	۱۱۳/۵	۱۰۷/۱	-	تفریح و فرهنگ
۳/۳	-	۱۲۲/۳	۱۶۹/۴	۱۱۸/۵	-	آموزش
۱۲/۸	-	۱۵۵/۶	۱۴۲/۶	۱۳۷/۹	-	هتل و رستوران
۱۴/۶	-	۱۵۱/۴	۱۴۴/۱	۱۳۲/۱	-	کالاها و خدمات متفرقه

ماخذ : سالنامه آماری کشور - ۱۳۸۴

* به علت عدم دسترسی به شاخصهای تجدید نظر شده سال ۱۳۸۳ در مناطق روستایی استان بر اساس سال پایه ۱۳۸۱ ، اطلاعات مربوطه درج نگردیده است.

۹- بودجه خانوارهای استان

اطلاعات مربوط به بودجه خانوارهای استان شامل متوسط هزینه و درآمد خالص خانوارهای شهری و روستایی در استان از نتایج طرح آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی استخراج شده است و در سالنامه آماری استان قابل دسترسی می‌باشد. بررسی آمار مربوط به هزینه و درآمد خانوار و شاخصهای مربوط به آن از قبیل ضریب جینی، نسبت شکاف مصرف بین شهر و روستا و ... می‌تواند نمایی از عملکرد اقتصاد کشور در زمینه توزیع عادلانه تر درآمد باشد.

۹-۱- هزینه خانوارها

طبق تعریف، هزینه ارزش پولی کالای تهیه شده یا خدمت انجام شده توسط خانوار به منظور مصرف اعضا و یا هدیه به دیگران نامیده می‌شود. تهیه شامل خرید، تولید خانگی، در برابر خدمت، از محل کسب، پایی و یا مجانی است که به صورت پولی برآورد و جزو هزینه منظور می‌شود.

کل هزینه خالص خانوار شامل دو قسمت هزینه های خالص خوراکی و دخانی و هزینه های خالص غیر خوراکی می‌باشد. هزینه های خالص خوراکی و دخانی شامل هزینه های مربوط به گروه کالاهای «آرد، رشته، نان و فرآورده های آن»، «گوشت خام، شیر و فرآورده های آن و تخم پرندگان»، «روغنها و چربیها»، «میوه ها و سبزیها»، «خشکبار و حبوبات»، «قند و شکر، شیرینیا، چای، قهوه و کاکائو»، «ادویه، چاشنیا و سایر ترکیبات خوراکی»، و «نوشابه ها، غذاهای آماده و دخانیات» می‌باشد.

هزینه های خالص غیر خوراکی نیز شامل هزینه های صرف شده روی گروه کالاهای «پوشاک و کفش»، «مسکن، لوازم و اثاثه و ملزومات و خدمات خانوار»، «بهداشت و درمان»، «تفریحات، سرگرمیها و خدمات فرهنگی»، «حمل و نقل و ارتباطات» و «کالاها و خدمات متفرقه خانوار» می‌باشد.

۹-۱-۱- متوسط کل هزینه های خالص سالانه خانوارها در مناطق شهری و روستایی کشور و استان

بر اساس اطلاعات جدول (۹-۱) متوسط کل هزینه های خالص سالانه یک خانوار شهری کشور در سال ۱۳۸۳ (شامل هزینه های خالص خوراکی و دخانی و هزینه های خالص غیر خوراکی) معادل ۵۱۴۷۸۹۲۱ ریال بوده که با ۱۵/۰۸ درصد رشد به ۵۹۲۴۲۴۲۶ ریال در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته است.

متوسط کل هزینه‌های خالص یک خانوار روستایی کشور نیز با ۱۱/۷۹ درصد رشد از ۳۳۵۴۴۷۷۱ ریال در سال ۱۳۸۳ به ۳۷۵۰۲۹۵۲ ریال در سال ۱۳۸۴ رسیده است. همچنین در سال ۱۳۸۴ معادل ۲۴/۰۶ درصد هزینه‌های خالص خانوارهای شهری کشور را هزینه‌های خوراکی و دخانی و ۷۵/۹۳ درصد را هزینه‌های غیر خوراکی تشکیل داده است. این نسبت برای مناطق روستایی کشور شامل ۳۸/۱۶ درصد هزینه‌های خوراکی و دخانی و ۶۱/۸۳ درصد هزینه‌های غیر خوراکی بوده است.

همچنین کل هزینه‌های خالص سالانه یک خانوار شهری استان در سال ۱۳۸۳ معادل ۵۶۵۴۷۶۰۸ ریال و در مناطق روستایی معادل ۴۹۳۷۸۶۵۹ ریال بوده است که میزان این شاخص در سال ۱۳۸۴ با ۱۰/۹۷ درصد رشد در مناطق شهری استان به ۶۲۷۵۲۸۷۳ ریال و با ۵/۸۱ درصد رشد در مناطق روستایی استان به ۵۲۲۴۷۷۹۶ ریال رسیده است.

در سال ۱۳۸۴ معادل ۲۹/۴۴ درصد هزینه خالص خانوارهای شهری استان را هزینه‌های خوراکی و دخانی و ۷۰/۵۵ درصد آن را هزینه‌های غیر خوراکی تشکیل داده است. در سال مذکور این نسبت برای مناطق روستایی استان شامل ۴۲/۶۸ درصد هزینه‌های خوراکی و دخانی و ۵۷/۳۱ درصد هزینه‌های غیر خوراکی بوده است.

بدین ترتیب ملاحظه می‌گردد که سهم هزینه‌های خوراکی و دخانی در هزینه خالص خانوارهای استان هم در مناطق شهری و هم در مناطق روستایی بالاتر از سهم هزینه‌های خوراکی و دخانی خانوارهای شهری و روستایی کشور می‌باشد. از طرف دیگر سهم هزینه‌های غیر خوراکی در هزینه خالص خانوارهای شهری هم در استان و هم در کشور بالاتر از سهم هزینه‌های غیر خوراکی در هزینه خالص خانوارهای روستایی در استان و کشور می‌باشد. مقایسه کل هزینه‌های خالص خانوارهای شهری و روستایی کشور با استان در سال ۱۳۸۴ نشان دهنده بالا بودن میزان هزینه‌های خالص خانوارهای شهری و روستایی استان از متوسط هزینه‌های خالص خانوارهای شهری و روستایی کشور می‌باشد.

جدول شماره (۹-۱) متوسط هزینه های خالص سالانه یک خانوار شهری و روستایی کشور و استان
در طول سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(مبالغ: ریال)

۱۳۸۴		۱۳۸۳		شرح
استان	کشور	استان	کشور	
شهری				
۶۲۷۵۲۸۷۳	۵۹۲۴۲۴۲۶	۵۶۵۴۷۶۰۸	۵۱۴۷۸۹۲۱	متوسط کل هزینه ها
۴۴۲۷۷۱۸۳	۴۴۹۸۸۰۵۴	۳۹۲۵۴۷۷۴	۳۸۲۸۱۳۵۷	هزینه های غیر خوراکی
۱۸۴۷۵۶۹۰	۱۴۲۵۴۳۷۲	۱۷۲۹۲۸۳۴	۱۳۱۹۷۵۶۴	هزینه های خوراکی و دخانی
روستایی				
۵۲۲۴۷۷۹۶	۳۷۵۰۲۹۵۲	۴۹۳۷۸۶۵۹	۳۳۵۴۴۷۷۱	متوسط کل هزینه ها
۲۹۹۴۴۵۲۱	۲۳۱۸۹۸۵۲	۲۸۸۰۰۷۳۸	۲۰۵۱۲۸۵۱	هزینه های غیر خوراکی
۲۲۳۰۳۲۷۵	۱۴۳۱۳۱۰۰	۲۰۵۷۷۹۲۱	۱۳۰۳۱۹۲۰	هزینه های خوراکی و دخانی

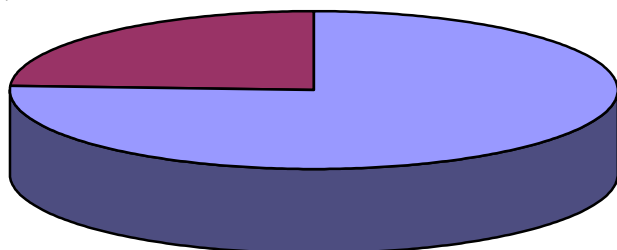
ماخذ: سالنامه آماری کشور و استان اردبیل - ۱۳۸۴

نمودار شماره (۱۴) مقایسه سهم هزینه های خوراکی و دخانی و هزینه های غیر خوراکی
خانوارهای شهری کشور در سال ۱۳۸۴

هزینه های خوراکی

ودخانی

۲۴٪

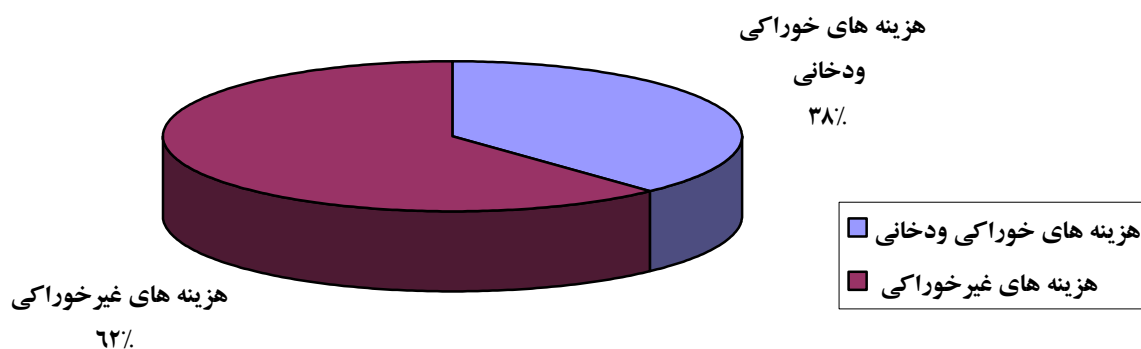
هزینه های غیر خوراکی

هزینه های خوراکی و دخانی

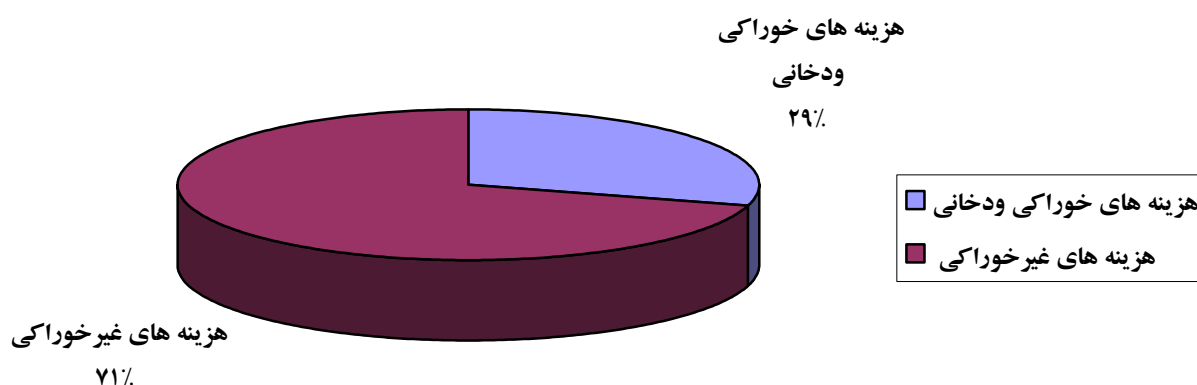
هزینه های غیر خوراکی

۷۶٪

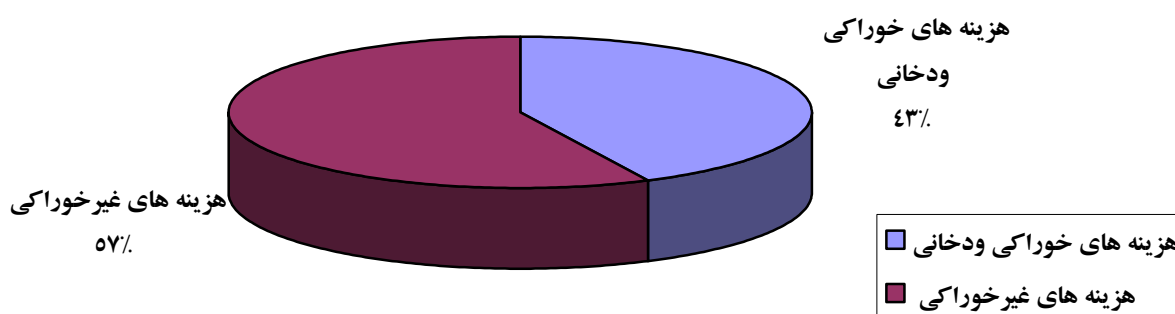
نمودار شماره (۱۵) مقایسه سهم هزینه های خوراکی و ودخانی و هزینه های غیر خوراکی خانوارهای روستایی کشور در سال ۱۳۸۴

نمودار شماره (۱۶) مقایسه سهم هزینه های خوراکی و ودخانی و هزینه های غیر خوراکی خانوارهای شهری استان در سال ۱۳۸۴

نمودار شماره (۱۷) مقایسه سهم هزینه های خوراکی و ودخانی و هزینه های غیر خوراکی خانوارهای روستایی استان در سال ۱۳۸۴

۹-۱-۲- متوسط هزینه های خالص سالانه خوراکی و دخانی خانوارها و ترکیب آن در مناطق شهری و روستایی کشور و استان

مقایسه هزینه های خالص خوراکی و دخانی خانوارهای شهری و روستایی استان و کشور نشان می دهد که در سال ۱۳۸۴ متوسط هزینه های خالص سالانه خوراکی و دخانی خانوار شهری در استان بالاتر از متوسط هزینه خالص سالانه خوراکی و دخانی خانوار شهری کشور می باشد.

متوسط هزینه های خوراکی و دخانی خانوار روستایی استان نیز بالاتر از خانوار روستایی کشور است. در سال مذکور خانوارهای شهری کشور و استان به ترتیب با اختصاص ۲۵/۲۶ درصد و ۲۶/۲۹ درصد از هزینه های خالص خوراکی و دخانی خود به گروه کالاهای گوشت شامل گوشت دام، گوشت پرندگان و گوشت حیوانات دریایی بیشترین هزینه خوراکی و دخانی خود را صرف این گروه از کالاها نموده اند.

همچنین در مناطق شهری کشور گروه کالاهای «ادویه ها، چاشنیها و سایر ترکیبات خوراکی» با ۳/۲۳ درصد و در مناطق شهری استان گروه کالاهای «روغنها و چربیها» با ۲/۲۲ درصد کمترین سهم را در هزینه خالص خوراکی و دخانی خانوارها دارا بوده اند. خانوارهای روستایی کشور و استان نیز در سال ۱۳۸۴ به ترتیب معادل ۲۴/۳۶ درصد و ۲۶/۴۸ درصد هزینه های خوراکی و دخانی خود را صرف خرید کالاهای گروه گوشت نموده اند و به این ترتیب بیشترین سهم هزینه های خوراکی و دخانی صرف این گروه از کالاها شده است. کمترین سهم هزینه های خوراکی و دخانی خانوارهای روستایی استان و کشور به ترتیب با ۲/۱۶ درصد و ۳/۲۸ درصد به گروه کالاهای «ادویه ها، چاشنیها و سایر ترکیبات خوراکی» اختصاص یافته است.

جدول شماره (۹-۲) متوسط هزینه های خوراکی و دخانی سالانه یک خانوار شهری در استان اردبیل و کل کشور در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

(مبالغ به: ریال)

کل کشور		استان اردبیل		شرح
۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۱۴۲۵۴۳۷۲	۱۳۱۹۷۵۶۴	۱۸۴۷۵۶۹۱	۱۷۲۹۲۸۳۴	جمع
۲۳۹۸۶۰۲	۲۲۶۲۳۸۶	۳۱۹۸۲۷۸	۲۹۳۰۱۷۲	آرد، رشته، نان، و فرآوردهای آن آرد، رشته و ماکارونی غلات انواع نان بیسکویت، کیک و ویفر
۱۷۹۶۳۴	۱۸۱۰۸۷	۲۲۴۴۱۶	۱۹۲۳۳۲	
۱۵۴۸۵۹۱	۱۴۶۳۱۰۹	۱۷۸۲۵۶۲	۱۷۵۳۶۸۶	
۵۶۶۲۵۳	۵۲۸۶۶۱	۹۳۳۷۱۲	۷۸۷۹۵۱	
۱۰۴۱۲۴	۸۹۵۳۰	۲۵۷۵۸۸	۱۹۶۲۰۲	
۳۶۰۱۷۵۱	۳۳۴۵۲۱۲	۴۸۵۸۸۱۹	۴۳۴۷۸۸۱	گوشت
۲۰۱۰۶۷۹	۱۸۵۰۳۶۳	۲۷۸۳۰۶۰	۲۲۳۱۷۴۴	گوشت دام
۱۱۴۷۳۰۶	۱۰۸۱۷۷۰	۱۴۷۸۱۶۷	۱۵۷۲۰۶۹	گوشت پرندگان
۴۴۳۷۶۶	۴۱۳۰۷۹	۵۹۷۵۹۲	۵۴۴۰۶۸	گوشت حیوانات دریایی
۱۵۸۷۳۶۷	۱۴۴۱۳۶۸	۱۸۵۹۷۲۳	۱۷۱۲۰۰۳	شیر و فرآوردهای آن و تخم پرندگان
۴۳۳۶۳۵	۳۶۱۴۵۹۰	۴۹۲۵۷۶	۳۵۸۲۴۳	انواع شیر
۹۰۸۱۲۳	۸۱۴۷۷۴	۱۰۴۱۶۷۵	۹۷۴۰۲۶	فرآوردهای شیر
۲۴۵۶۰۹	۲۶۵۱۳۵	۳۲۵۴۷۲	۳۷۹۷۳۳	انواع تخم پرندگان
۴۹۸۸۶۱	۴۸۳۳۹۷	۴۱۰۵۸۵	۵۰۸۴۳۶	روغنها و چربیها
۲۷۱۲۳	۲۲۵۰۲	۲۹۲۲	۲۲۴۳	روغنها و چربیهای حیوانی
۴۷۱۷۳۸	۴۶۰۸۹۵	۴۰۷۶۶۳	۵۰۶۱۹۳	روغنهای نباتی
۲۴۹۳۸۰۲	۲۳۰۲۲۰۵	۳۰۶۵۴۹۹	۲۸۰۴۳۳۱	میوه ها و سبزیها
۱۲۴۸۶۷۹	۱۱۳۶۸۰۵	۱۶۳۳۲۶۱	۱۳۵۲۲۷۰	انواع میوه
۱۲۲۳۷۴۷	۱۱۴۳۸۱۷	۱۳۵۷۰۳۳	۱۳۴۸۷۳۹	انواع سبزی
۲۱۳۷۶	۲۱۵۸۳	۷۵۲۰۵	۱۰۳۳۲۲	میوه های و سبزیهای آماده (برای مصرف در منزل)
۷۰۱۰۵۵	۶۳۷۷۹۰	۱۰۱۴۰۸۷	۹۶۹۰۵۳	خشکبار و حبوبات
۴۴۶۳۷۸	۴۱۳۷۷۸	۷۳۰۱۸۳	۶۴۵۶۰۸	خشکبار
۲۵۴۶۷۷	۲۲۴۰۱۲	۲۸۳۹۰۴	۳۲۳۴۴۵	حبوبات
۱۰۵۶۹۸۲	۱۰۱۵۷۱۹	۱۴۵۷۲۷۹	۱۴۳۷۵۶۷	قند، شکر، شیرینیها، چای، قهوه و کاکائو
۲۶۶۱۷۲	۲۴۲۱۶۳	۳۰۸۵۹۹	۳۶۴۹۶۱	قند و شکر
۴۵۵۵۸۲	۴۴۷۹۷۹	۸۰۳۹۷۵	۶۶۸۵۶۹	انواع شیرینیها، مرباها و عسل
۳۳۵۲۲۸	۳۲۵۵۷۷	۳۴۴۷۰۵	۴۰۴۰۳۶	چای، قهوه و کاکائو
۴۶۱۶۱۹	۴۲۱۸۰۷	۴۱۸۹۷۱	۳۷۹۷۳۳	ادویه ها، چاشنیها و سایر ترکیبات خوراکی
۱۲۶۵۶۱	۱۲۵۳۷۰	۱۰۶۴۹۹	۱۰۵۴۸۰	انواع ادویه
۳۳۵۰۵۹	۲۹۶۴۳۸	۳۱۲۴۷۲	۲۷۴۲۵۳	چاشنیها و سایر ترکیبات خوراکی
۱۴۵۴۳۳۳	۱۲۸۷۶۷۸	۲۱۹۲۴۵۰	۲۲۰۳۶۵۸	نوشابه ها، غذاهای آماده و دخانیات
۲۷۵۸۹۷	۲۶۱۵۱۵	۳۸۳۳۸۴	۴۱۲۶۲۳	انواع نوشابه
۸۳۴۹۶۵	۷۱۶۵۸۳	۱۲۷۳۴۴۷	۱۳۰۵۴۴۷	غذاهای آماده و تنقلات
۳۴۳۴۷۱	۳۰۹۵۷۹	۵۳۵۶۱۹	۴۸۵۵۸۹	دخانیات

ماخذ: سالنامه آماری کشور و استان-۱۳۸۴

جدول شماره (۹-۳) متوسط هزینه های خالص خوراکی و دخانی سالانه یک خانوار روستایی در استان اردبیل و کل کشور در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

(مبالغ به: ریال)

کل کشور		استان اردبیل		شرح
۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۱۴۳۱۳۱۰۰	۱۳۰۳۰۹۲۰	۲۲۳۰۳۲۷۴	۲۰۵۷۷۹۲۱	جمع
۲۹۷۷۰۳۲	۲۸۰۷۴۵۵	۴۶۴۲۸۴۶	۴۰۰۱۹۱۲	آرد، رشته، نان، و فرآوردهای آن آرد، رشته و ماکارونی غلات انواع نان بیسکویت، کیک و ویفر
۵۰۵۱۲۸	۴۴۲۱۰۹	۸۱۸۰۴۱	۸۳۱۲۴۱	
۱۸۰۶۴۸۷	۱۷۵۸۲۸۲	۲۵۵۶۵۹۸	۲۱۹۶۳۳۵	
۵۷۳۸۹۵	۵۳۳۴۸۷	۱۰۱۶۳۷۶	۷۷۳۲۴۷	
۹۱۵۲۲	۷۳۵۶۶	۲۵۱۸۳۱	۲۰۱۰۸۹	
۳۴۸۶۸۴۰	۳۱۰۲۴۹۲	۵۹۰۶۲۸۵	۵۲۴۲۶۷۲	گوشت
۱۹۱۷۰۰۹	۱۶۷۷۶۸۶	۳۶۸۰۳۱۸	۳۱۰۹۲۳۳	گوشت دام
۱۲۰۸۱۱۱	۱۱۰۹۶۶۷	۱۷۹۵۶۵۲	۱۷۴۱۳۱۷	گوشت پرندگان
۳۶۱۷۲۰	۳۱۵۱۴۰	۴۳۰۳۱۵	۳۹۲۱۲۱	گوشت حیوانات دریایی
۱۴۸۱۰۹۰	۱۳۹۰۲۱۵	۲۴۳۰۹۴۷	۲۲۵۱۷۸۱	شیر و فرآوردهای آن و تخم پرندگان
۵۴۶۶۷۷	۵۳۴۶۳۳	۱۲۴۳۴۸۹	۱۱۱۹۸۶۴	انواع شیر
۶۳۸۹۷۹	۵۵۷۸۷۷	۷۱۱۰۸۰	۶۴۰۵۹۹	فرآوردهای شیر
۲۹۵۴۳۳	۲۹۷۷۰۵	۴۷۶۳۷۸	۴۹۱۳۱۹	انواع تخم پرندگان
۶۵۴۶۹۱	۶۳۵۷۳۸	۷۰۲۱۸۱	۶۹۲۴۳۷	روغنها و چربیها
۴۴۲۴۹	۳۲۷۸۱	۲۱۳۰۰	۱۵۸۴۰	روغنها و چربیهای حیوانی
۶۱۰۴۴۱	۶۰۲۹۵۷	۶۸۰۸۸۱	۶۷۶۵۹۷	روغنهای نباتی
۲۲۴۸۳۳۰	۲۰۳۴۳۷۳	۳۱۴۶۴۹۷	۲۹۷۳۸۸۹	میوه ها و سبزیها
۹۵۰۲۹۴	۸۷۱۷۷۱	۱۴۸۲۴۹۲	۱۲۹۱۰۰۸	انواع میوه
۱۲۶۵۰۳۵	۱۱۳۵۷۱۴	۱۵۵۰۱۱۰	۱۵۵۹۶۶۰	انواع سبزی
۳۳۰۰۱	۲۶۸۸۸	۱۱۳۸۹۵	۱۲۳۲۲۱	میوه های و سبزیهای آماده (برای مصرف در منزل)
۶۹۶۱۸۵	۶۱۰۱۷۰	۱۱۶۲۶۲۹	۱۲۴۸۶۱۳	خشکبار و حبوبات
۳۵۸۷۴۰	۳۱۵۸۰۹	۷۱۹۲۷۴	۷۵۶۷۶۱	خشکبار
۳۳۷۴۴۵	۲۹۴۳۶۱	۴۴۳۳۵۵	۴۹۱۸۵۲	حبوبات
۱۲۱۳۹۲۱	۱۱۳۰۶۳۴	۱۸۶۶۴۲۷	۱۷۴۱۸۱۳	قند، شکر، شیرینیها، چای، قهوه و کاکائو
۴۲۲۰۵۷	۳۷۶۷۰۰	۶۵۲۸۰۲	۵۸۶۶۳۲	قند و شکر
۳۹۴۵۸۹	۳۹۱۹۴۳	۶۹۹۵۱۹	۶۴۰۶۳۱	انواع شیرینیها، مرباها و عسل
۳۹۷۲۷۵	۳۶۱۹۹۱	۵۱۴۱۰۶	۵۱۴۵۵۱	چای، قهوه و کاکائو
۴۶۹۴۷۶	۳۹۲۸۱۴	۴۸۲۷۴۰	۳۷۹۱۸۷	ادویه ها، چاشنیها و سایر ترکیبات خوراکی
۱۳۹۰۷۳	۱۲۲۱۳۶	۱۳۹۶۲۲	۱۴۰۰۶۱	انواع ادویه
۳۳۰۴۰۳	۲۷۰۶۷۸	۳۴۳۱۱۸	۲۳۹۱۲۵	چاشنیها و سایر ترکیبات خوراکی
۱۰۸۵۵۳۷	۹۲۷۰۳۰	۱۹۶۲۷۲۲	۲۰۴۵۶۱۶	نوشابه ها، غذاهای آماده و دخانیات
۲۳۹۶۹۹	۲۰۴۶۱۰	۳۶۵۴۸۵	۳۹۰۶۳۳	انواع نوشابه
۴۶۸۰۸۹	۳۹۶۷۱۰	۱۰۴۲۵۴۶	۱۱۰۸۸۳۷	غذاهای آماده و تنقلات
۳۷۷۷۴۹	۳۲۵۷۱۱	۵۵۴۶۹۱	۵۴۶۱۴۵	دخانیات

ماخذ: سالنامه آماری کشور و استان-۱۳۸۴

۹-۱-۳- متوسط هزینه های خالص سالانه غیر خوراکی خانوارها و ترکیب آن در مناطق شهری و روستایی استان و کشور

مقایسه هزینه های غیر خوراکی خانوارهای شهری و روستایی کشور و استان نشان دهنده آن است که هزینه های خالص غیر خوراکی خانوار شهری کشور بالاتر از هزینه های خالص غیر خوراکی خانوار شهری استان می باشد اما تفاوت آنها چندان زیاد نیست. بر خلاف خانوارهای شهری هزینه های خالص غیر خوراکی خانوارهای روستایی استان بالاتر از میزان این نوع هزینه ها در خانوارهای روستایی کشور می باشد. بررسی سهم کالاها در هزینه های غیر خوراکی خانوارهای شهری و روستایی کشور و استان در سال ۱۳۸۴ نشان دهنده آن است که هزینه های مربوط به مسکن شامل «اجاره بها و سایر هزینه های منزل مسکونی، آب، سوخت و روشنایی منزل مسکونی» با $36/69$ درصد بیشترین سهم هزینه خالص غیر خوراکی خانوار شهری کشور را به خود اختصاص داده است.

خانوارهای شهری استان نیز با اختصاص $24/39$ درصد هزینه های غیر خوراکی خود به گروه کالاهای مسکن، بیشترین سهم هزینه های غیر خوراکی خود را روی این گروه از کالاها صرف نموده اند. گروه کالاهای «تفریحات، سرگرمیها و خدمات فرهنگی» نیز با $4/86$ درصد در مناطق شهری کشور و $5/49$ درصد در مناطق شهری استان کمترین سهم را در هزینه های خالص غیر خوراکی خانوارها دارد. در سال مذکور خانوارهای روستایی کشور بیشترین سهم هزینه های غیر خوراکی خود را با $24/45$ درصد صرف گروه کالاهای «مسکن» نموده اند اما در خانوارهای روستایی استان گروه کالاهای «پوشاک و کفش» با $19/78$ درصد بیشترین سهم از هزینه های غیر خوراکی را دارد. «تفریحات، سرگرمیها و خدمات فرهنگی» با $4/11$ درصد در مناطق روستایی کشور و $4/79$ درصد در مناطق روستایی استان کمترین سهم را در هزینه های خالص غیر خوراکی خانوارها به خود اختصاص داده است.

جدول شماره (۹-۸) متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی و دخانی سالانه یک خانوار شهری در استان اردبیل و کل کشور در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

(مبالغ به : ریال)

کل کشور		استان اردبیل		شرح
۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۴۴۹۸۸۰۵۴	۳۸۲۸۱۳۵۷	۴۴۲۷۷۱۸۳	۳۹۲۵۴۷۷۴	جمع
۳۵۴۴۰۹۴	۳۱۳۶۷۷۵	۵۸۲۰۵۸۰	۵۱۵۱۹۰۵	پوشاک و کفش
۲۷۹۱۶۹۲	۲۴۶۱۶۲۶	۴۷۹۱۳۱۶	۴۲۲۴۱۸۹	پوشاک و تعمیرات آن
۷۵۲۴۰۱	۶۷۵۱۴۸	۱۰۲۹۲۶۴	۹۲۷۷۱۶	انواع کفش و تعمیرات آن
۱۶۵۰۹۳۴۸	۱۴۹۸۹۰۵۸	۱۰۸۰۰۱۲۱	۹۶۱۴۴۷۵	مسکن
۱۴۸۰۵۰۷۰	۱۳۳۰۴۰۵۸	۹۸۱۰۳۲۷	۸۴۷۱۰۷۹	اجاره بها و سایر هزینه های منزل مسکونی
۱۷۰۴۲۷۸	۱۶۸۵۰۰۰	۹۸۹۷۹۴	۱۱۴۳۳۹۶	آب و فاضلاب، سوخت و روشنایی منزل مسکونی
۳۳۱۸۴۹۵	۲۸۹۰۴۱۹	۶۴۸۵۶۵۱	۶۳۴۱۹۳۳	لوازم ، اثاثه ملزومات و خدمات خانوار
۸۲۱۸۱۶	۶۸۷۰۶۸	۱۴۴۱۴۵۹	۱۳۷۰۶۳۱	مبلمان، اثاثه ثابت، فرش و کفپوش و تعمیرات آن
۴۰۲۶۵۷	۳۶۹۷۹۹	۱۳۶۳۷۹۱	۱۷۰۵۳۱۳	لوازم و اثاثه منزل
۷۴۳۷۴۹	۵۹۷۱۸۵	۱۵۵۷۵۰۱	۱۲۷۷۲۸۲	وسایل حرارتی، یخت و یز، یخچال و سایر وسایل عمده
۵۲۹۶۸۹	۵۰۱۶۸۱	۱۱۷۷۵۱۰	۱۰۷۹۱۱۷	ظروف و لوازم آشپزخانه و سایر وسایل منزل و تعمیرات آنها
۷۷۴۵۱۱	۶۹۰۷۰۴	۸۴۴۹۷۶	۸۷۳۹۸۴	کالاها و لوازم مصرفی بی دوام و کم دوام منزل
۴۶۰۷۳	۴۳۹۸۲	۸۰۴۱۴	۳۵۶۰۷	خدمات خانگی
۴۷۹۵۷۶۱	۳۷۷۷۸۵۹	۴۵۴۵۰۷۷	۳۹۶۲۲۰۹	بهداشت و درمان
۳۷۲۵۰۶۰	۲۷۷۱۴۳۴	۳۵۰۸۴۲۹	۳۰۶۱۱۴۷	هزینه های بهداشتی و درمانی
۱۰۷۰۷۰۲	۱۰۰۶۴۲۵	۱۰۳۶۶۴۹	۹۰۱۰۶۲	هزینه بیمه های اجتماعی و درمانی
۹۱۰۳۸۹۹	۷۱۲۹۰۰۴	۶۳۶۲۶۰۵	۶۰۸۹۵۹۵	حمل و نقل و ارتباطات
۶۹۷۳۸۸۴	۵۴۴۷۵۲۶	۴۸۶۰۵۳۱	۴۷۴۹۴۷۳	حمل و نقل
۲۱۳۰۰۱۵	۱۶۸۱۴۷۷	۱۵۰۲۰۷۴	۱۳۴۰۱۲۳	ارتباطات
۲۱۹۰۵۳۳	۱۹۱۹۵۳۳	۲۴۳۳۲۷۶	۲۲۹۵۱۸۴	تفریحات ، سرگرمیها و خدمات فرهنگی
۷۱۲۷۷۷	۶۷۶۳۵۲	۱۰۶۴۷۳۲	۱۰۸۱۲۱۳	تفریحات و سرگرمیها
۱۴۷۷۷۵۶	۱۲۴۳۱۸۱	۱۳۶۸۵۴۴	۱۲۱۳۹۷۱	تحصیل و آموزش
۵۵۲۵۹۲۴	۴۴۳۸۷۰۹	۷۸۲۹۸۷۴	۵۷۹۹۴۷۳	کالاها و خدمات متفرقه خانوار
۷۰۶۴۹۱	۶۱۴۳۳۵	۸۵۲۴۰۷	۷۸۲۴۹۲	خدمات شخصی و وسایل آرایشی
۴۳۲۶۹۶	۳۶۶۶۸۵	۱۰۵۴۴۶۸	۶۰۵۷۸۶	لوازم زینتی و شخصی
۶۴۴۰۹۰	۵۱۳۵۲۶	۳۴۴۸۴۷	۲۹۵۴۵۶	هزینه های هتل، مسافر خانه و مسافرت های دستجمعی
۱۳۴۵۴۰	۱۱۲۸۷۳	۱۷۲۴۰۲	۶۲۰۷۶	خدمات مالی و حقوقی
۲۷۷۴۹۲	۱۶۷۸۸۰	۴۰۰۰۳۵	۲۱۰۷۵۲	هزینه های مذهبی
۳۳۳۰۶۱۵	۲۶۶۳۴۱۰	۵۰۰۵۷۱۵	۳۸۴۲۹۱۱	هزینه های متفرقه

ماخذ: سالنامه آماری کشور و استان-۱۳۸۴

جدول شماره (۹-۵) متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی و دخانی سالانه یک خانوار روستایی در استان اردبیل و کل کشور در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

(مبالغ به : ریال)

کل کشور		استان اردبیل		شرح
۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۲۳۱۸۹۸۵۲	۲۰۵۱۲۸۵۱	۲۹۹۴۴۵۲۲	۲۸۸۰۰۷۳۷	جمع
۳۱۹۳۱۸۶	۲۸۷۷۸۳۸	۵۹۲۴۲۰۱	۵۶۸۶۰۵۹	پوشاک و کفش
۲۴۵۸۷۳۲	۲۲۴۴۶۵۰	۴۷۸۷۱۵۹	۴۵۴۱۸۶۵	پوشاک و تعمیرات آن
۷۳۴۴۵۵	۶۳۳۱۸۸	۱۱۳۷۰۴۲	۱۱۴۴۱۹۳	انواع کفش و تعمیرات آن
۵۶۷۰۵۲۱	۵۱۷۳۸۲۸	۴۰۴۵۸۴۰	۳۹۲۸۵۳۴	مسکن
۴۰۱۷۳۶۹	۳۴۵۹۲۳۶	۲۶۰۴۱۵۹	۲۴۸۶۸۳۸	اجاره بها و سایر هزینه های منزل مسکونی
۱۶۵۳۱۵۲		۱۴۴۱۶۸۱	۱۴۴۱۶۹۶	آب و فاضلاب، سوخت و روشنایی منزل مسکونی
۲۹۲۴۹۴۰	۲۴۶۰۹۰۸	۵۸۱۶۶۸۵	۴۷۳۰۹۵۳	لوازم ، اثاثه ملزومات و خدمات خانوار
۵۴۰۸۲۶	۴۰۶۶۳۹	۷۶۹۸۱۰	۸۲۲۷۲۳	مبلمان، اثاثه ثابت، فرش و کفپوش و تعمیرات آن
۴۸۴۴۳۶	۴۱۱۸۰۳	۱۷۰۹۴۷۶	۱۳۳۱۹۶۷	لوازم و اثاثه منزل
۵۷۱۲۴۹	۴۴۶۴۴۰	۸۰۳۵۹۱	۶۷۸۹۰۳	وسایل حرارتی، یخت و پز، یخچال و سایر وسایل عمده
۶۰۲۱۷۵	۵۵۱۰۹۳	۱۵۳۱۱۶۰	۱۰۶۵۵۰۴	ظروف و لوازم آشپزخانه و سایر وسایل منزل و تعمیرات آنها
۷۰۰۲۶۳	۶۲۸۷۲۲	۹۰۹۸۹۸	۸۱۲۱۲۳	کالاها و لوازم مصرفی بی دوام و کم دوام منزل
۲۵۹۹۱	۱۶۲۱۲	۹۲۷۵۰	۱۹۷۳۳	خدمات خانگی
۲۷۸۷۹۷۵	۲۵۰۳۷۶۵	۲۹۱۴۴۴۲	۳۳۵۷۵۲۰	بهداشت و درمان
۲۳۶۶۹۹۸	۲۱۲۵۵۳۵	۲۵۹۸۳۰۰	۳۰۴۸۳۶۰	هزینه های بهداشتی و درمانی
۴۲۰۹۷۷	۳۷۸۲۲۹	۳۱۶۱۴۲	۳۱۰۱۶۰	هزینه بیمه های اجتماعی و درمانی
۴۴۸۱۲۹۶	۳۸۷۴۴۳۸	۳۹۰۹۸۲۴	۴۴۷۶۶۷۲	حمل و نقل و ارتباطات
۳۵۸۱۵۸۱	۳۱۵۸۱۷۰	۳۱۴۴۴۴۹	۳۵۵۵۳۳۸	حمل و نقل
۸۹۹۷۱۵	۷۱۶۲۶۸	۷۶۵۳۷۵	۹۲۱۳۳۴	ارتباطات
۹۵۳۳۵۷	۸۸۸۳۲۵	۱۴۳۴۷۱۳	۱۳۱۷۵۸۳	تفریحات ، سرگرمیها و خدمات فرهنگی
۵۴۹۱۴۶	۵۲۷۸۸۶	۱۰۴۰۶۹۲	۹۳۱۸۷۸	تفریحات و سرگرمیها
۴۰۴۲۱۱	۳۶۰۴۳۹	۳۹۴۰۲۱	۳۸۵۷۰۵	تحصیل و آموزش
۳۱۷۸۵۷۴	۲۷۳۳۷۴۹	۵۸۹۸۸۱۷	۵۳۰۳۴۱۸	کالاها و خدمات متفرقه خانوار
۵۰۲۷۳۰	۴۳۵۸۰۱	۶۶۷۶۸۰	۵۵۹۸۰۴	خدمات شخصی و وسایل آرایشی
۴۷۹۱۴۸	۳۹۲۲۴۲	۹۴۵۱۶۹	۷۵۹۵۳۷	لوازم زینتی و شخصی
۲۹۸۰۹۴	۳۷۵۲۴۸	۲۹۳۰۶۹	۴۷۲۸۲۴	هزینه های هتل، مسافر خانه و مسافرت های دستجمعی
۱۰۶۵۵۵	۹۵۲۰۳	۱۵۵۶۸۵	۱۸۱۸۸۸	خدمات مالی و حقوقی
۳۱۶۱۲۴	۱۸۸۶۸۹	۴۴۳۰۱۹	۳۶۰۵۲۰	هزینه های مذهبی
۱۴۷۵۹۲۴	۱۲۴۵۵۶۵	۳۳۹۴۱۹۵	۲۹۶۸۸۴۶	هزینه های متفرقه

ماخذ: سالنامه آماری کشور و استان-۱۳۸۴

درآمد شامل کلیه وجوه و ارزش کالاهایی است که در برابر کار انجام یافته یا سرمایه به کار رفته یا از طریق دیگر (حقوق بازنشستگی، درآمدهای اتفاقی و ...) در زمان معین به خانوارها تعلق می گیرد. بدین ترتیب درآمد خانوار شامل درآمد کلیه اعضای شاغل مزد و حقوق بگیر خانوار در بخشهای عمومی، خصوصی و تعاونی است که شامل دریافتهای مستمر و غیر مستمر پولی و غیر پولی آنها بعد از کسر مالیات و بازنشستگی می باشد آمار درآمد متوسط سالانه خانوارهای شهری و روستایی برحسب انواع منابع درآمد، از روی نتایج طرحهای آماری که «مرکز آمار ایران» همه ساله به روش نمونه گیری و از طریق مراجعه به خانوارهای نمونه در نقاط شهری و روستایی انجام داده و نتایج آن را در سالنامه آماری کشور ارائه می نماید، استخراج شده است.

۹-۲-۱- ترکیب درآمد خانوارها در مناطق شهری و روستایی کشور و استان

اطلاعات مربوط به ترکیب درآمد خانوارهای مناطق شهری کشور و استان در جدول (۹-۶) و خانوارهای مناطق روستایی کشور و استان در جدول (۹-۷) آمده است. مقایسه درآمد خانوارهای شهری کشور و استان در سال ۱۳۸۴ نشان دهنده بالا بودن درآمد خانوارهای مناطق شهری استان نسبت به درآمد خانوارهای مناطق شهری کشور می باشد. همچنین بررسی انواع منابع درآمد در سال ۱۳۸۴ نشان می دهد که خانوارهای شهری کشور بیشترین سهم درآمدی خود را از درآمدهای متفرقه (۳۷/۰۵ درصد) و خانوارهای شهری استان بیشترین سهم درآمدی خود را از درآمد حاصل از مشاغل آزاد (۳۵/۹۵ درصد) کسب نموده اند.

مقایسه متوسط درآمد خانوارهای مناطق روستایی کشور و استان در سال ۱۳۸۴ نشان دهنده بالا بودن میزان متوسط درآمد خانوارهای روستایی استان نسبت به کشور می باشد.

بررسی منابع درآمدی خانوارهای روستایی نیز نشان می دهد که در سال مذکور درآمد حاصل از مشاغل آزاد ۴۷/۰۷ درصد کل درآمد خانوارهای روستایی کشور و ۵۹/۹۷ درصد از کل درآمد خانوارهای روستایی استان را تشکیل داده و بیشترین سهم را در ترکیب منابع درآمدی خانوارهای روستایی کشور و استان داشته است.

جدول شماره (۹-۶) متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری کشور و استان اردبیل بر حسب انواع منابع تامین درآمد

(مبالغ : ریال)

۱۳۸۴		۱۳۸۳		شرح
استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	
-	-	۱۱/۹۴	۳/۴۲	درصد خطای نسبی میانگین
۵۹۶۳۶۴۶۶	۵۳۶۷۸۲۸۲	۴۶۸۲۱۸۸۱	۴۷۲۶۷۷۸۴	جمع
۱۸۶۱۴۶۴۳	۱۹۵۹۴۴۹۹	۱۷۸۹۴۳۶۷	۱۶۲۲۱۹۸۴	درآمد از حقوق بگیری
				بخش عمومی
۹۸۲۹۸۳۹	۸۶۲۱۱۶۰	۱۰۲۵۸۵۱۲	۷۱۱۸۷۳۴	پولی
۱۸۱۵۲۶۴	۱۸۸۸۲۵۷	۱۵۰۵۱۷۱	۱۴۷۳۵۳۸	غیر پولی
				بخش تعاونی
۳۱۴۲۱	۹۸۶۵۵	۴۷۲۰۰	۶۳۷۷۸	پولی
۵۵۸۰	۲۱۳۰۲	۱۰۲۹۶	۲۱۳۲۹	غیر پولی
				بخش خصوصی
۶۱۸۹۴۸۳	۸۱۱۵۸۴۳	۵۵۹۶۶۷۹	۶۷۸۲۰۲۵	پولی
۷۴۳۰۵۶	۸۴۹۲۲۸	۴۷۶۵۱۰	۷۶۲۵۹۱	غیر پولی
۲۱۴۴۱۰۹۷	۱۴۱۹۳۸۴۸	۱۵۴۴۷۱۲۴	۱۳۴۷۹۳۲۹	درآمد از مشاغل آزاد
				کشاورزی
۲۳۷۴۵۳۱	۱۳۴۴۰۷۵	۱۴۹۰۴۵۶	۱۳۶۶۲۲۱	پولی
۱۱۴۱۲۵	۵۸۱۴۲	۴۷۹۶۱	۹۵۹۸۸	غیر پولی
				غیر کشاورزی
۱۸۳۷۴۲۵۹	۱۲۵۶۵۵۷۰	۱۲۹۹۷۸۷۵	۱۱۷۹۳۶۷۲	پولی
۵۷۸۱۸۳	۲۲۶۰۶۱	۹۱۰۸۳۲	۲۲۳۴۴۸	غیر پولی
۱۹۵۸۰۷۲۶	۱۹۸۸۹۹۳۵	۱۳۴۸۰۳۹۰	۱۷۵۶۶۴۷۱	درآمدهای متفرقه
۱۱۵۴۰۳۰۰	۸۹۷۰۱۸۶	۵۸۵۲۴۳۵	۷۴۷۵۳۹۳	پولی
۸۰۴۰۴۲۶	۱۰۹۱۹۷۴۹	۷۶۲۷۹۵۵	۱۰۰۹۱۰۷۸	غیر پولی

ماخذ: سالنامه آماری کشور و استان-۱۳۸۴

جدول شماره (۹-۷) متوسط درآمد سالانه یک خانوار روستایی کشور و استان اردبیل بر حسب انواع منابع تامین درآمد

(مبالغ : ریال)

۱۳۸۴		۱۳۸۳		شرح
استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	
-	-	۱۱/۲۵	۲/۶۱	درصد خطای نسبی میانگین
۴۰۵۷۳۰۹۴	۳۴۴۷۴۶۸۶	۳۳۷۵۶۷۸۷	۲۷۸۸۳۶۵۶	جمع
۸۳۲۴۳۵۹	۹۹۹۸۳۷۹	۷۶۳۵۷۴۳	۸۷۴۳۷۷۶	درآمد از حقوق بگیری
				بخش عمومی
۳۰۴۱۶۶۷	۲۵۸۸۶۷۵	۲۵۸۱۷۲۸	۲۲۹۶۴۸۱	پولی
۴۹۲۴۳۹	۵۴۲۰۶۳	۴۵۲۰۱۶	۵۰۵۵۷۴	غیر پولی
				بخش تعاونی
۵۸۳۳	۵۱۴۰۸	۱۳۳۰۴۳	۵۴۴۴۸	پولی
-	۱۰۲۴۸	۲۵۵۲۶	۱۶۲۱۶	غیر پولی
				بخش خصوصی
۴۴۶۵۹۸۱	۶۳۹۲۵۲۸	۴۱۲۰۹۴۱	۵۴۸۵۰۲۸	پولی
۳۱۸۴۳۸	۴۱۳۴۵۸	۳۲۲۴۹۰	۳۸۶۰۳۰	غیر پولی
۲۳۱۱۴۸۵۵	۱۶۲۲۸۸۲۲	۱۹۷۵۱۲۶۸	۱۴۷۶۶۹۷۱	درآمد از مشاغل آزاد
				کشاورزی
۱۳۶۹۹۹۸۸	۹۲۷۰۴۴۷	۱۱۸۹۸۶۱۰	۸۲۴۸۳۸۱	پولی
۲۷۶۹۰۸۶	۹۱۹۸۵۷	۲۳۸۲۴۳۳	۱۰۷۱۸۴۸	غیر پولی
				غیر کشاورزی
۶۰۷۵۱۹۲	۵۸۱۹۱۳۰	۴۹۲۱۲۰۵	۵۲۳۱۸۴۴	پولی
۵۷۰۵۸۸	۲۱۹۳۸۹	۵۴۹۰۲۰	۲۱۴۸۹۸	غیر پولی
۹۱۳۳۸۸۰	۸۲۴۷۴۸۵	۶۳۶۹۷۷۶	۴۳۷۲۹۰۹	درآمدهای متفرقه
۵۲۵۳۷۳۳	۳۸۹۷۰۳۹	۴۰۲۲۴۹۹	۳۱۷۹۵۱۳	پولی
۳۸۸۰۱۴۷	۴۳۵۰۴۴۶	۲۳۴۷۲۷۷	۱۱۹۳۳۹۶	غیر پولی

ماخذ: سالنامه آماری کشور و استان-۱۳۸۴

۹-۳- بررسی وضعیت توزیع درآمد خانوارهای شهری و روستایی کشور و استان در سالهای ۸۳-۱۳۷۹

دستیابی به رفاه مطلوب در زندگی، هدف اصلی همه انسانها بوده است. پدیده هایی مانند فقر، توزیع نامتعادل درآمد و سطح درآمدهای کم، از پایین بودن سطح رفاه افراد جامعه و یا در انحصار داشتن رفاه در نزد عده ای خاص حکایت می کند.

باید توجه داشت که توزیع درآمد و اندازه گیری میزان درآمد یکی از ابعاد رفاه اجتماعی می باشد و شاخصهایی نظیر امنیت اجتماعی، امکانات عمومی (بهداشت، آموزش و ...) و ... ابعاد دیگر رفاه اجتماعی هستند (رفاه اجتماعی را می توان قدرت خرید و توانایی کسب تسهیلات و امکانات زندگی تعریف کرد).

۹-۳-۱- شاخص ضریب جینی

از آنجایی که بین رفاه اجتماعی افراد جامعه و میزان درآمد آنها ارتباط زیادی وجود دارد به همین دلیل سطح درآمد افراد و چگونگی توزیع آن بین افراد، بر سطح رفاه اجتماعی آنها تاثیر بسزایی خواهد گذاشت ضریب جینی یکی از شاخصهای توزیع درآمد می باشد که از منحنی لورنز استخراج می شود این ضریب بین صفر و یک متغیر است و هرچه قدر به صفر نزدیکتر باشد نشان دهنده توزیع عادلانه تر درآمد و هرچه قدر به یک نزدیکتر باشد نشان دهنده توزیع ناعادلانه تر درآمد می باشد.

اطلاعات مربوط به ضریب جینی در جدول (۹-۸) آمده است بر اساس این اطلاعات در طی دوره ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۲ ضریب جینی در مناطق شهری کشور بالاتر از مناطق شهری استان بوده است اما در مناطق روستایی همواره چنین روندی برقرار نبوده است. ضریب جینی در مناطق شهری کشور از ۰/۴۰ در سال ۱۳۷۹ به ۰/۳۷۹ در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است، در مناطق روستایی کشور نیز ضریب جینی در طی سالهای مورد بررسی تقریباً روند نزولی داشته و از ۰/۴۲ در سال ۱۳۷۹ به ۰/۳۹۶ در سال ۱۳۸۳ رسیده است.

در مناطق شهری استان نیز ضریب جینی از ۰/۳۸ در سال ۱۳۷۹ به ۰/۳۷۱ در سال ۱۳۸۲ کاهش یافته است. در مناطق روستایی استان هر چند ضریب جینی از ۰/۴۱ در سال ۱۳۷۹ به ۰/۳۶۰ در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است اما همواره روند نزولی نداشته است.

مقایسه ضریب جینی در مناطق شهری و روستایی نیز نشان می دهد که هم در سطح کشور و هم در استان ضریب جینی در مناطق شهری پایین تر از مناطق روستایی بوده است به عبارت دیگر توزیع درآمد در مناطق شهری کشور و استان عادلانه تر از مناطق روستایی کشور و استان بوده است.

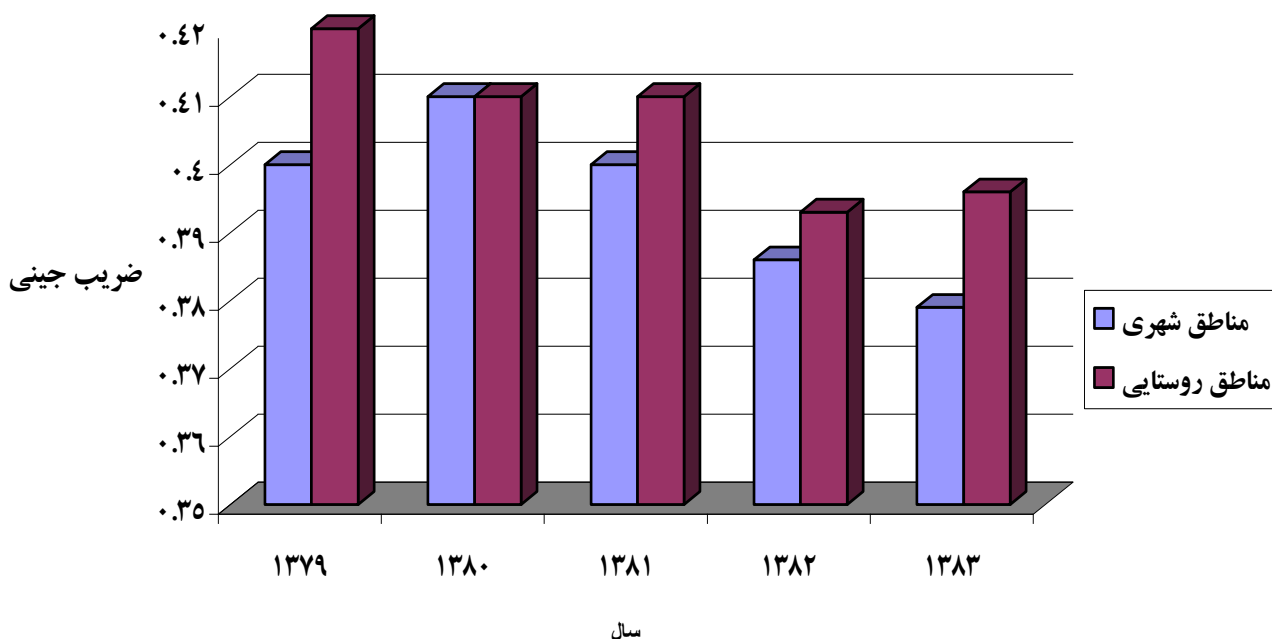
جدول شماره (۹-۸) ضریب جینی در مناطق شهری و روستایی کشور و استان در طول سالهای ۸۳-۱۳۷۹

ضریب جینی		۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳*
کشور	شهری	۰/۴۰	۰/۴۱	۰/۴۰	۰/۳۸۶	۰/۳۷۹
	روستایی	۰/۴۲	۰/۴۱	۰/۴۱	۰/۳۹۳	۰/۳۹۶
استان	شهری	۰/۳۸	۰/۳۷	۰/۳۴	۰/۳۷۱	-
	روستایی	۰/۴۱	۰/۴۱	۰/۳۷	۰/۳۹۹	۰/۳۶۰

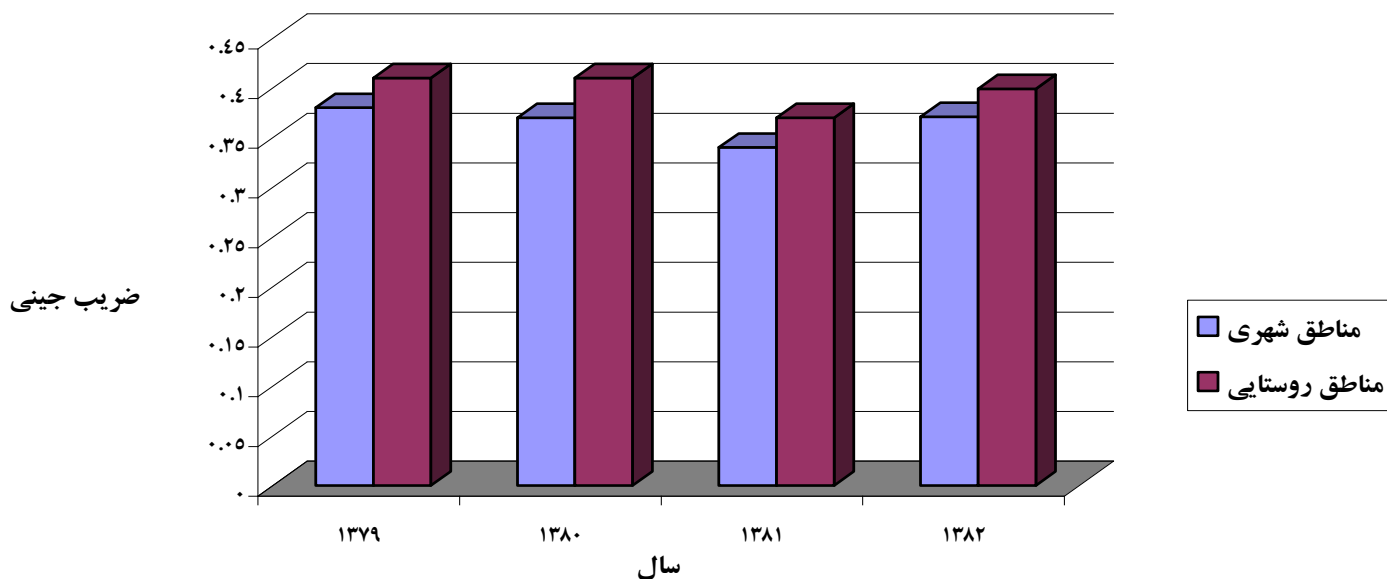
مأخذ: محاسبات از اطلاعات نتایج آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی کشور سالهای ۸۳-۱۳۷۹ انجام شده است.

*به علت عدم دسترسی به اطلاعات دهکهای هزینه ای در استان از اطلاعات گروههای هزینه ای جهت محاسبه ضریب جینی استفاده شده است که محاسبه ضریب جینی در مناطق شهری استان در سال ۱۳۸۳ با توجه به اطلاعات گروههای هزینه ای ممکن نبوده است.

نمودار شماره (۱۸) مقایسه ضریب جینی در مناطق شهری و روستایی کشور

نمودار شماره (۱۹) مقایسه ضریب جینی در مناطق شهری و روستایی استان

۹-۳-۲- شاخص نسبت شکاف مصرف بین شهر و روستا

شاخص نسبت شکاف مصرف بین شهر و روستا طبق نسبت زیر حاصل می شود و می تواند به عنوان معیار رفاهی مناسب جهت بررسی اختلاف مصرف بین مناطق شهری و روستایی مورد استفاده قرار گیرد.

$$\text{نسبت شکاف مصرف بین شهر و روستا} = \frac{\text{هزینه های مناطق شهری}}{\text{هزینه های مناطق روستایی}}$$

بر اساس اطلاعات جدول (۹-۹) این نسبت در سال ۱۳۸۳ در کل کشور ۱/۵۳ بوده است که در سال ۱۳۸۴ به ۱/۵۷ افزایش یافته است. در استان نیز این نسبت در سال ۱۳۸۳ معادل ۱/۱۴ بوده که در سال ۱۳۸۴ به ۱/۲۰ افزایش پیدا کرده است. بررسی روند این شاخص در طول برنامه سوم توسعه (۱۳۷۹-۱۳۸۳) نشان می دهد که نسبت شکاف مصرف بین شهر و روستا در سطح کشور در انتهای برنامه سوم توسعه تفاوت چندانی با سال ابتدای برنامه نداشته است.

در سطح استان هرچند افت و خیزهایی در این شاخص مشاهده می گردد ولی به طور کلی با یک روند نزولی این نسبت از ۲/۰۸ در ابتدای برنامه به ۱/۱۴ در انتهای برنامه رسیده است .

جدول شماره (۹-۹)نسبت شکاف مصرف بین شهر و روستا در کشور و استان در طول سالهای ۱۳۷۹-۱۳۸۴

سال و شرح	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴
کل کشور	۱/۵۴	۱/۶۲	۱/۶۳	۱/۵۹	۱/۵۳	۱/۵۷
استان	۲/۰۸	۱/۱۱	۱/۱۲	۱/۰۷	۱/۱۴	۱/۲۰

مأخذ: محاسبه شده از روی اطلاعات سالنامه آماری کشور و استان- ۱۳۸۴

۹-۳-۳- شاخص انگل

با افزایش درآمد خانوارها بودجه مصرفی آنها برای مواد خوراکی کاهش می یابد این قانون که در قرن نوزدهم توسط دانشمند انگلیسی به نام «انگل» مطرح گردید به نام «قانون انگل» معروف است . بنابراین ، شاخص انگل به عنوان معیاری قابل درک برای بررسی وضعیت رفاهی خانوارها مورد استفاده قرار می گیرد و از رابطه زیر محاسبه می گردد.

$$E = \frac{\text{هزینه خوراکی ها و دخانی ها}}{\text{کل هزینه ها (خوراکی و دخانی ، غیر خوراکی)}}$$

جدول شماره (۹-۱۰) میزان شاخص انگل در مناطق شهری و روستایی کشور و استان اردبیل در طول سالهای ۱۳۸۴-۱۳۷۹

سال	شرح					
	کشور	مناطق شهری	مناطق روستایی	استان	مناطق شهری	مناطق روستایی
۱۳۷۹	۰/۲۸۱	۰/۴۲۳	۰/۳۴۸	۰/۴۴۹	۰/۴۳۲	
۱۳۸۰	۰/۲۵۵	۰/۴۱۰	۰/۳۳۰	۰/۴۳۶	۰/۴۳۶	
۱۳۸۱	۰/۲۵۳	۰/۴۱۰	۰/۳۱۹	۰/۴۳۶	۰/۴۳۶	
۱۳۸۲	۰/۲۵۹	۰/۴۲۵	۰/۳۲۳	۰/۳۹۸	۰/۳۹۸	
۱۳۸۳	۰/۲۵۶	۰/۳۸۸	۰/۳۰۵	۰/۴۱۶	۰/۴۱۶	
۱۳۸۴	۰/۲۴۰	۰/۳۸۱	۰/۲۹۴	۰/۴۲۶	۰/۴۲۶	

مأخذ: محاسبه شده از : اطلاعات گزارش آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی کشور ۱۳۸۳-۱۳۷۹ و سالنامه آماری کشور

۱۳۸۴

بررسی شاخص انگل در مناطق شهری و روستایی کشور و استان در طول سالهای ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۴ نشان می دهد که :

۱- در مناطق شهری کشور در طول دوره بررسی این شاخص روند ثابتی نداشته اما از ۰/۲۸۱ در سال ۱۳۷۹ به ۰/۲۴۰ در سال ۱۳۸۴ رسیده است .

۲- در مناطق شهری استان این شاخص نوسان کمتری داشته و تقریباً با آهنگ نزولی از ۰/۳۴۸ در سال ۱۳۷۹ به ۰/۲۹۴ در سال ۱۳۸۴ کاهش یافته است .

۳- مقایسه این شاخص در مناطق شهری استان و کشور نشان می دهد که در تمام سالهای مورد بررسی شاخص انگل در مناطق شهری استان بالاتر از مناطق شهری کشور بوده است .

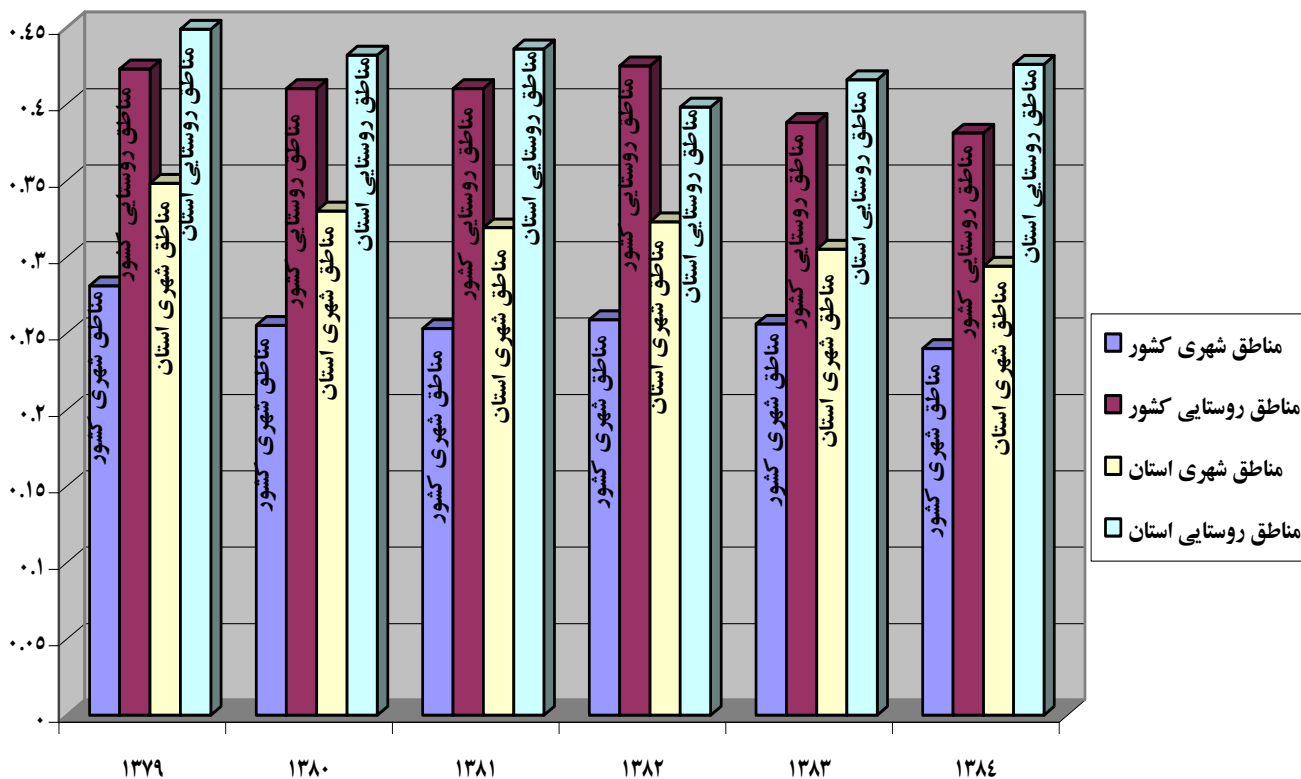
۴- در مناطق روستایی کشور شاخص انگل تقریباً با آهنگ نزولی از ۰/۴۲۳ در سال ۱۳۷۹ به ۰/۳۸۱ در سال ۱۳۸۴ کاهش یافته است .

۵- در مناطق روستایی استان نیز روند تقریباً کاهشی بوده است اما مقایسه این شاخص در مناطق روستایی استان و کشور نشان دهنده آن است که شاخص انگل در مناطق روستایی استان در تمام سالهای مورد بررسی بالاتر از مناطق روستایی کشور بوده است و تنها در سال ۱۳۸۲ شاخص انگل در مناطق روستایی استان پایین تر از مناطق روستایی کشور بوده است.

۶- به طور کلی چه در سطح کشور و چه در سطح استان شاخص انگل در مناطق روستایی بالاتر از مناطق شهری بوده است .

نمودار شماره (۲۰) مقایسه شاخص انگل در مناطق شهری و روستایی استان و کشور

در طول سالهای ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۴

۱۰- امور پیمانکاران ، مشاوران و گزارش نظارتی پروژه ها

۱۰-۱- تعداد پیمانکاران به تفکیک حقیقی و حقوقی و مقایسه آن با سال قبل

در سال ۱۳۸۳ جمعاً تعداد ۴۱۳ پیمانکار حقوقی و ۲۵۷ پیمانکار حقیقی تعیین صلاحیت شده در استان مشغول فعالیت بوده اند که این ارقام در سال ۱۳۸۴ به تعداد ۴۹۴ پیمانکار حقوقی و ۲۸۲ پیمانکار حقیقی افزایش یافته است و عمده ترین دلایل افزایش نیز تغییر آئین نامه های اجرائی مربوط به طبقه بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران در سالهای اخیر و افزایش ظرفیت های عمرانی استان عنوان گردیده است. لذا با عنایت به تغییرات ایجاد شده در نحوه ارزیابی و شرایط عمومی پیمانکاران نسبت به سالهای قبل افق های بسیار مناسبی را برای آینده استان در قسمت توان پیمانکاری نمایان ساخته است. (جداول شماره ۱۰-۲ و ۱۰-۱)

۱۰-۲- توزیع شبکه پیمانکاری استان برحسب پایه و رشته

بررسیهای بعمل آمده نشان میدهد طی سال ۱۳۸۴ در استان اردبیل ، کل پیمانکاران حقیقی و حقوقی در ۷ رشته مستقل شامل ساختمان ، حمل و نقل ، آب ، تأسیسات و تجهیزات ، کشاورزی ، برق و کاوشهای زمینی فعالیت داشته اند و رشته مرمت آثار باستانی نیز تنها در حوزه فعالیت پیمانکاران حقیقی بوده است . بیشتر شرکتهای پیمانکاری تشخیص صلاحیت شده در سال ۱۳۸۴ ، در رشته ساختمان فعالیت داشته اند . (۱۶۶ شرکت پیمانکاری) که با سهم ۴۰/۷ درصدی در رده اول قرار گرفته است و کمترین تعداد شرکتهای پیمانکاری نیز مربوط به رشته کاوشهای زمینی بوده است . بیشترین تعداد پیمانکاران حقیقی نیز در سال ۱۳۸۴ در رشته حمل و نقل بوده که با ۴۲/۲ درصد سهم در رده اول پیمانکاران حقیقی قرار گرفته است و کمترین تعداد پیمانکاران حقیقی نیز مربوط به رشته های کاوشهای زمینی و مرمت آثار باستانی بوده و در این رشته تنها به یک پیمانکار مجوز و صلاحیت پیمانکاری داده شده است. در ۱۳۸۴ بیشتر شرکتهای پیمانکاری (۹۳/۱۲ درصد) تعیین صلاحیت شده در پایه پنجم بوده اند ولی بیشترین پیمانکاران حقیقی (۴۷/۱۶) پایه سوم را اخذ نموده اند. امید است با توجه به توسعه فعالیت های عمرانی منطقه در آینده ای نه چندان دور شاهد انتقال این سهم به پایه های ۴ و ۳ در منطقه باشیم.

۱۰-۳- برآورد ظرفیت پیمانکاران

مجموع ظرفیت کل پیمانکاران حقوقی استان در سال ۱۳۸۳ بالغ بر ۱۶۲۷۶۰۰ میلیون ریال بوده که با ۱۰۰/۱۷ درصد رشد در سال ۱۳۸۴ به ۳۲۵۸۰۰۰۰ میلیون ریال رسیده است. این در حالیست که تعداد کل پیمانکاران حقوقی از ۴۱۳ شرکت در سال ۱۳۸۳ به ۴۹۴ شرکت در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته است و نشان می دهد میزان ظرفیت پیمانکاران حقوقی به شدت بالا رفته است. بعبارتی در مقابل رشد ۱۹/۶ درصدی تعداد پیمانکاران تشخیص صلاحیت شده در سال ۱۳۸۴ میزان ظرفیت این شرکت ها ۱۰۰/۱۷ درصد افزایش یافته است و علت اصلی آن نیز عمدتاً افزایش توان اجرائی پیمانکاران تعیین صلاحیت شده استان می باشد.

بالاترین ظرفیت پیمانکاران حقوقی در سال ۱۳۸۴ مربوط به رشته ساختمان با ۱۱۸۶۰۰۰ میلیون ریال و از نظر پایه به ترتیب مربوط به پایه های پنجم ، چهارم و سوم بوده است . حداکثر ظرفیت پیمانکاران حقیقی نیز در سال ۱۳۸۳ بالغ بر ۱۳۲۱۰۰ میلیون ریال بوده که در سال ۱۳۸۴ با ۹/۷۷ درصد رشد به ۱۴۵۰۰۰ میلیون ریال افزایش پیدا کرده است و این بیانگر این واقعیت مهم است که سیاست کلی در جهت توسعه شرکت های پیمانکاری بوده و بخش خصوصی نیز از آن استقبال کرده است . از نظر رشته و پایه فعالیت پیمانکاران حقیقی نیز بیشترین میزان ظرفیت با مبلغ ۶۲۴۰۰ میلیون ریال مربوط به رشته ساختمان و از نظر پایه ، به ترتیب پایه سوم ، اول و دوم بیشترین تعداد پیمانکار را در سال ۱۳۸۴ به خود اختصاص داده اند .

جدول شماره (۱-۱۰) تعداد و ظرفیت پیمانکاران حقیقی تشخیص صلاحیت شده استان در سالهای ۱۳۸۳-۱۳۸۴

«ارقام به میلیون ریال»

جمع کل		پایه														رشته	
		۳				۲				۱							
ظرفیت		تعداد		ظرفیت		تعداد		ظرفیت		تعداد		ظرفیت		تعداد			
۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳		
۶۲۴۰۰	۴۷۹۰۰	۱۱۷	۹۸	۱۶۲۰۰	۱۵۶۰۰	۵۴	۵۲	۷۰۰۰	۷۵۰۰	۱۴	۱۵	۳۹۲۰۰	۲۴۸۰۰	۴۹	۳۱	ساختمان	
۶۰۳۰۰	۶۴۵۰۰	۱۱۹	۱۱۴	۱۷۷۰۰	۲۱۰۰۰	۵۹	۷۰	۹۰۰۰	۹۵۰۰	۱۸	۱۹	۳۳۶۰۰	۲۰۰۰۰	۴۲	۲۵	حمل و نقل	
۱۶۵۰۰	۱۴۸۰۰	۳۳	۳۲	۳۶۰۰	۴۵۰۰	۱۲	۱۵	۶۵۰۰	۵۵۰۰	۱۳	۱۱	۶۴۰۰	۴۸۰۰	۸	۶	آب	
۲۴۰۰	۱۴۰۰	۵	۳	۶۰۰	۶۰۰	۲	۲	۱۰۰۰	۵۰۰	۲	۱	۸۰۰	-	۱	-	تاسیسات و تجهیزات	
۹۰۰	۱۲۰۰	۳	۴	۹۰۰	۱۲۰۰	۳	۴	-	-	-	-	-	-	-	-	کشاورزی	
۱۹۰۰	۱۷۰۰	۳	۴	۳۰۰	۹۰۰	۱	۳	-	-	-	-	۱۶۰۰	۸۰۰	۲	۱	برق	
۳۰۰	۳۰۰	۱	۱	۳۰۰	۳۰۰	۱	۱	-	-	-	-	-	-	-	-	کاوشهای زمینی	
۳۰۰	۳۰۰	۱	۱	۳۰۰	۳۰۰	۱	۱	-	-	-	-	-	-	-	-	مرمت آثار باستانی	
۱۴۵۰۰	۱۳۲۱۰	۲۸۲	۲۵۷	۳۹۹۰۰	۴۴۴۰۰	۱۳۳	۱۴۸	۲۲۵۰۰	۲۳۰۰۰	۴۷	۴۶	۸۱۶۰۰	۵۰۴۰۰	۱۰۲	۶۳	جمع کل استان	
۹/۷۶	۹/۷۲			-۱۰/۱۴			-۱۰/۱۴			-۲/۱۸			۶۱/۹			۶۱/۹	درصد تغییرات نسبت به سال ۸۳

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان - معاونت امور فنی - گروه امور مشاوران و پیمانکاران

جدول شماره (۱۰-۲) تعداد و ظرفیت شرکتهای پیمانکاری تشخیص صلاحیت شده استان در سال های ۱۳۸۳-۱۳۸۴

«ارقام به میلیون ریال»

جمع کل				پایه												رشته
				۳				۴				۵				
ظرفیت		تعداد		ظرفیت		تعداد		ظرفیت		تعداد		ظرفیت		تعداد		
۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۱۱۸۶...	۶۰۸۰۰۰	۲۰۱	۱۶۶	۵۰۰۰۰	-	۱	-	۴۰۰۰۰	۱۲۸۰۰۰	۱۶	۱۶	۷۳۶۰۰۰	۴۸۰۰۰۰	۱۸۴	۱۵۰	ساختمان
۱۰۱۹۲۰۰	۳۳۶۰۰۰	۱۱۶	۹۲	۲۱۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۳	۱	۲۱۰۰۰۰	۸۰۰۰	۶	۱	۵۹۹۲۰۰	۲۸۸۰۰۰	۱۰۷	۹۰	حمل و نقل
۸۱۲۰۰۰	۵۱۰۰۰۰	۱۰۱	۹۷	۱۴۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۲	۲	۱۴۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	۴	۵	۵۳۲۰۰۰	۳۶۰۰۰۰	۹۵	۹۰	آب
۱۶۴۸۰۰	۱۲۸۰۰۰	۴۱	۳۷	-	-	-	-	۴۰۰۰۰	۱۶۰۰۰	۲	۲	۱۲۴۸۰۰	۱۱۲۰۰۰	۳۹	۳۵	تاسیسات و تجهیزات
۱۶۰۰۰	۹۶۰۰	۱۰	۶	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۶۰۰۰	۹۶۰۰	۱۰	۶	کشاورزی
۴۸۰۰۰	۳۶۰۰۰	۲۰	۱۵	-	-	-	-	-	-	-	-	۴۸۰۰۰	۳۶۰۰۰	۲۰	۱۵	برق
۱۲۰۰۰	-	۵	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۲۰۰۰	-	۵	-	کاوشهای زمینی
۳۲۵۸۰۰۰	۱۶۲۷۶۰۰	۴۹۴	۴۱۳	۴۰۰۰۰۰	۱۴۰۰۰۰	۶	۳	۷۹۰۰۰۰	۲۰۲۰۰۰	۲۸	۲۴	۲۰۶۸۰۰۰	۱۲۸۵۶۰۰	۴۶۰	۳۸۶	جمع کل استان
۱۰۰/۱۷		۱۹/۶۱		۱۸۵/۷۱		۱۰۰		۲۹۱/۰۸		۱۶/۶۶		۶۰/۸۵		۱۹/۱۷		درصد تغییرات نسبت به سال ۸۳

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان- معاونت امور فنی- گروه امور مشاوران و پیمانکاران

۱۰-۴- گزارش نظارتی پروژه های تملک دارائیهای سرمایه ای ملی (عمرانی ملی)

هر ساله سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ، علاوه بر گزارشهای مختلف از طرحها و پروژه های عمرانی ، در اجرای بند ۱ ماده ۳۷ قانون برنامه و بودجه ، دو گزارش از وضعیت کلان پروژه های عمرانی ملی و یک گزارش از وضعیت کلان پروژه های استانی تهیه و منتشر می کند.

در این بخش ، از اطلاعات آماری خلاصه گزارش تهیه شده از گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی و استانی ، توسط گروه امور نظارت و ارزیابی طرحهای معاونت امور فنی سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل - استفاده گردیده است این اطلاعات در قالب جداول شماره (۱۰-۴ و ۱۰-۳) آورده شده اند. طبق اطلاعات جدول (۱۰-۳) تعداد کل پروژه های تملک دارائی های سرمایه ای ملی در استان اردبیل در سال ۱۳۸۴ بالغ بر ۱۱۸ پروژه بوده که در حدود ۱/۸۲ درصد کل پروژه های تملک دارائی های سرمایه ای کشور می باشد این در حالیست که تنها در حدود ۰/۴۴ درصد از اعتبار کل پروژه های کشور به استان اردبیل اختصاص داده شده است این آمار نشان می دهد استان اردبیل هم از نظر تعداد پروژه های تملک دارائی های سرمایه ای ملی و هم از نظر میزان اعتبارات تخصیص یافته برای پروژه های مذکور کمترین سهم را از میانگین کشوری بخود اختصاص داده است و این سهم نسبت به سال قبل نیز حدود ۲۱/۴۳ درصد کاهش داشته است. در شاخصهای تحقق اهداف یکساله و درصد تحقق خاتمه استان اردبیل نسبت به سال قبل و همچنین نسبت به کل کشور به مراتب وضعیت مطلوبتری را داشته است. در سال ۱۳۸۴ نحوه کیفیت اجرای پروژه ها ۵۰ درصد عالی ، ۳۹/۶ درصد متوسط و ۱۰/۴ درصد ضعیف بوده است. متأسفانه در مقایسه با سال قبل پروژه های عالی ۱۶ درصد کاهش و در مقابل پروژه های متوسط و ضعیف به ترتیب ۳۴/۷ و ۱۲۰۰ درصد افزایش داشته اند. همچنین در این دوره میانگین طول مدت اجرای کل پروژه ها در استان اردبیل ۷/۹ سال بوده که از میانگین کشوری ۳ ماه بیشتر (طولانی) بوده است ولی نسبت به سال قبل ۴ ماه کمتر شده است. از علل اصلی تأخیر در اجرای پروژه های استان اردبیل در سال ۱۳۸۴ نارسایی اعتبارات ۴۲/۷ درصد ، ضعف دستگاه اجرایی ۱۲/۷ درصد و ضعف پیمانکار ۸/۲ درصد بوده اند. به عبارت دیگر نارسایی اعتبارات مهمترین علت تأخیر در اجرای پروژه های تملک دارائی های سرمایه ای ملی استان اردبیل بوده است. وضعیت دستگاه اجرایی و پیمانکار نیز در مقایسه با سال قبل تا حدودی بهبود یافته است.

جدول شماره (۱۰-۳) شاخص های نظارتی پروژه های مربوط به تملک دارائیهای سرمایه ای ملی استان اردبیل (عمرانی) و مقایسه آن با کل کشور طی سالهای ۸۴-۱۳۸۱

ردیف	شرح	سال ۱۳۸۱		سال ۱۳۸۲		نیمه اول سال ۱۳۸۳		سال ۱۳۸۴		
		کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	
۱	تعداد پروژه های عمرانی ملی	۸۹۲۱	۱۷۴	۸۲۱۹	۱۴۴	۷۴۷۶	۱۳۵	۶۴۷۷	۱۱۸	
۲	اعتبار کل پروژه ها (بر حسب میلیون ریال)	۱۴۹۷۷۳۱۳۹	۷۷۵۹۱۳	۱۵۷۴۵۲۷۹۶	۸۴۶۱۷۹	۱۸۵۴۰۰۳۸۶	۱۰۳۸۴۶۴	۲۸۶۵۰۳۹۶۵	۱۲۵۸۴۱۷	
۳	درصد پروژه های جدید	۲۰/۳۲	۱۷/۸۲	۱۶/۲	۱۸/۱	۱۳/۸	۷/۴	۲۸	۲۷/۱	
۴	تحقق اهداف یکساله (درصد)	۵۶/۸	۴۶/۳	۶۱/۷	۶۰/۵	۶۱	۵۴/۵	۷۱/۳	۷۷/۵	
۵	درصد تحقق خاتمه	۲۵/۶	۲۳/۶	۳۸/۴	۷۳/۷	۴۷/۸	۶۷/۲	۵۱/۹	۷۹/۳	
۶	پروژه های مطابق زمانبندی (درصد)	۲۵/۵	۲۵/۲	۲۵	۲۶/۶	۳۰/۹	۳۵/۳	۳۱/۳	۳۴/۹	
۷	پروژه های جلوتر از زمانبندی (درصد)	۶/۴	۲/۸	۱۰/۵	۱۰/۹	۹/۹	۵/۹	۱۱/۳	۸/۵	
۸	پروژه های عقب تر از زمانبندی (درصد)	۶۸/۱	۷۲	۶۴/۵	۶۲/۵	۵۹/۲	۵۸/۸	۵۷/۴	۵۶/۶	
۹	کیفیت اجرای پروژه ها (درصد)	عالی و خوب	۷۶	۷۵/۷	۶۷/۲	۷۶/۸	۵۹/۶	۶۲/۱	۵۰	
		متوسط	۱۴/۷	۱۰/۴	۱۲/۵	۸/۵	۳۳/۱	۳۹/۶	۳۹/۶	
		ضعیف	۱	۱/۱	۱/۶	۰/۸	۴/۸	۱۰/۴	۱۰/۴	
		اظهار نشده	۸/۴	۱۲/۶	۱۲/۸	۱۸/۸	-	-	-	
۱۰	میانگین طول مدت اجرای پروژه ها (بر حسب سال)	کل پروژه ها	۷/۷	۸/۶	۷/۸	۷/۹	۸/۳	۷/۷	۷/۹	
		کل پروژه های جدید	۳/۶	۲	۴/۲	۴/۳	۴/۳	۲/۸	۳/۷	۳/۴
		پروژه های خاتمه یافته	۸/۵	۱۱/۶	۱۱/۲	۹	۹/۴	۷/۶	۷/۲	۴
۱۱	علل اصلی تاخیر در اجرای پروژه ها (درصد)	نارسائی اعتبارات	۴۵/۸	۳۴/۴	۴۴/۴	۲۶/۸	۴۸/۲	۳۱/۴	۴۳/۹	۴۲/۷
		ضعف دستگاه اجرائی	۱۳/۸	۷/۳	۱۴	۲۲	۱۰/۸	۱۴/۴	۱۵/۹	۱۲/۷
		ضعف پیمانکار	۷/۶	۱۵/۹	۷/۴	۱۳/۴	۵/۶	۱۱	۶/۸	۸/۲
		سایر *	۳۲/۸	۴۲/۴	۳۴/۲	۳۷/۸	۳۵/۴	۴۳/۲	۳۳/۴	۳۶/۳
۱۲	میانگین درصد پیشرفت فیزیکی پروژه ها	۴۸/۸	۵۲	۵۴/۶	۴۹/۳	۵۵/۱	۵۴/۹	۳۶/۴	۴۰/۵	

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل - گروه امور نظارت و ارزیابی طرحها

* سایر علل تاخیر شامل : زمین، مطالعه ، مشاور طرح ، تدارکات و ماشین آلات و غیره می باشد.

۱۰-۵- گزارش نظارتی پروژه های تملک دارائی های سرمایه ای استانی (عمرانی استانی)*

تعداد پروژه های عمرانی استانی در سال ۱۳۸۳ در استان اردبیل ۱۵۵۸ پروژه بوده که نسبت به سال قبل در حدود ۲/۴ درصد کاهش داشته است. همچنین در این دوره پروژه های تملک دارائی های سرمایه ای استانی در استان اردبیل در حدود ۲/۸۸ درصد از کل تعداد پروژه های استانی کشور بوده که اعتباری معادل ۱/۷۸ درصد از کل اعتبارات پروژه های استانی را نیز به خود اختصاص داده است. که در مقایسه با سال قبل در کلیه موارد سیر نزولی داشته است. در همین سال درصد تحقق اهداف یکساله پروژه ها در استان اردبیل ۸۱/۸ درصد بوده که بیشتر از میانگین کشور (۸۶/۸ درصد) بوده است.

در سال ۱۳۸۲ تحقق خاتمه پروژه ها در استان اردبیل ۷۲/۸ درصد پایین تر از میانگین کشوری ولی در سال ۱۳۸۳ این شاخص ۷۱/۸ درصد بالاتر از میانگین کشوری بوده است. (میانگین کشور ۸۱ درصد در سال ۱۳۸۲ و ۶۴/۵ درصد در سال ۱۳۸۳ بوده است).

طبق اطلاعات جدول شماره (۱۰-۴) در سال ۱۳۸۳ در استان اردبیل کیفیت اجرای پروژه ها ۷۸/۳ درصد خوب و عالی، ۸/۸ درصد متوسط و ۰/۱ درصد ضعیف بوده است. و اصلی ترین علت تاخیر پروژه های عمرانی استانی در سال ۱۳۸۳ نارسائی اعتبارات با ۹۶/۲ درصد عنوان گردیده است. بررسی علل اصلی تاخیر پروژه ها در کشور در سال فوق نشان می دهد که در کل کشور اصلی ترین عامل تاخیر در اجرای پروژه ها، نیز نارسائی اعتبارات با ۸۳ درصد عنوان گردیده است. ضعف دستگاه اجرایی و ضعف پیمانکار به ترتیب با ۵/۴ و ۲ درصد در رده های بعدی قرار گرفته اند. به عبارت دیگر در سال ۱۳۸۳ هم در استان اردبیل و هم در کل کشور نارسایی اعتبارات مهمترین علت تاخیر در اجرای پروژه ها بوده است. میانگین طول مدت اجرای کل پروژه ها در استان اردبیل در سال ۱۳۸۳ در حدود ۴/۳ سال بوده که نسبت به میانگین کشوری یکماه بیشتر بوده است.

---

* بعلت عدم دسترسی به اطلاعات سال ۱۳۸۴ اطلاعات مربوط به سال ۱۳۸۳ مورد بررسی قرار گرفته است

*جدول شماره (۱۰-ع) شاخص های نظارتی پروژه های تملک داراییهای سرمایه ای (عمرانی) استانی در استان اردبیل و مقایسه آن با کل کشور طی سالهای ۸۳-۱۳۷۹

واحد: درصد

ردیف	شرح	سال ۱۳۷۹		سال ۱۳۸۰		سال ۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳	
		کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل	کل کشور	استان اردبیل
۱	تعداد پروژه ها	۴۵۱۴۶	۱۵۳۵	۴۷۹۲۷	۱۶۲۶	۵۶۸۷۲	۲۱۱۰	۵۴۳۱۳	۱۵۹۵	۵۴۰۵۹	۱۵۵۸
۲	اعتبار پروژه ها (میلیون ریال)	۷۸۶۱۱۹۵	۲۲۴۸۶۱	۱۲۸۱۴۷۵	۳۴۶۲۶۱	۲۰۰۱۶۱۸	۶۴۴۰۷۳	۲۵۱۳۴۸۱	۶۲۲۳۰۳	۳۴۷۶۱۱۸	۶۱۸۰۴۳
۳	تحقق اهداف یکساله(درصد)	۹۰/۳	۸۸/۸	۸۱/۳	۸۱/۶	۷۹/۳	۷۳/۵	۸۳/۱	۷۷/۳	۷۶/۸	۸۱/۸
۴	تحقق خاتمه(درصد)	۷۸/۷	۷۸/۵	۷۲/۱	۷۳/۸	۷۲	۶۷/۸	۸۱	۷۲/۸	۶۴/۵	۷۱/۸
۵	پروژه های مطابق برنامه زمانی(درصد)	۷۴/۸	۷۴/۸	۶۰/۸	۵۴/۲	۶۰	۵۷/۵	۷۱/۱	۷۲/۸	۵۵/۴	۶۰/۵
۶	پروژه های جلوتر از برنامه زمانی(درصد)	۴	۶/۱	۶/۶	۵۷	۷/۵	۷/۱	۵/۵	۶۱/۴	۵/۴	۸/۷
۷	پروژه های عقب تر از برنامه زمانی(درصد)	۲۱/۲	۱۹/۲	۳۲/۶	۴۰	۳۲/۵	۳۵/۴	۲۳/۴	۶/۳	۳۹/۱	۳۰/۸
۸	پروژه های جدید(درصد)	۶۹/۳	۶۹/۹	۶۳/۲	۵۵/۲	۵۶/۴	۵۱/۱	۴۶/۷	۳۲/۳	۵۴/۸	۶۸/۷
۹	کیفیت اجرای پروژه ها: (درصد)										
	خوب و عالی	۸۳/۹	۶۲/۱	۸۱	۴۶/۱	۸۴	۸۴/۶	۸۸/۹	۷۸/۸	۸۱/۵	۷۸/۳
	متوسط	۵/۸	۲۱/۸	۶/۹	۳۷/۷	۴/۳	۲/۹	۲/۵	۳/۹	۲/۶	۰/۸
	ضعیف	۰/۸	۰/۸	۰/۵	۱/۷	۰/۴	۰/۱	۰/۲	۰/۱	۰/۲	۰/۱
۱۰	علل اصلی تاخیر پروژه ها:(درصد)										
	ضعف دستگاه اجرایی	۱۵/۵	۳۴/۹	۸/۹	۱۹/۱	۱۲/۴	۸۴/۱	۱۴/۱	۷۵/۸	۵/۴	۰
	ضعف پیمانکار	۴/۹	۴/۴	۳	۵/۹	۳/۴	۳/۹	۷/۵	۳/۹	۲	۰
	نارسایی اعتبارات	۷۵/۹	۴۵/۳	۶۴/۴	۶۹	۶۹/۸	۳۶/۹	۶۳/۲	۰/۱	۸۳	۹۶/۲
۱۱	میانگین درصد پیشرفت فیزیکی کل پروژه ها	۶۲/۲	۵۶/۲	۵۸/۴	۵۵/۷	۵۹/۶	۵۶/۸	۵۸/۹	۶۵/۸	۵۸/۳	۶۰/۳
۱۲	میانگین طول مدت اجرای پروژه ها(سال و ماه)										
	کل پروژه ها	۴/۹	۴/۷	۴/۲	۴/۴	۳/۹	۴/۱	۴/۳	۴/۸	۴/۲	۴/۳
	پروژه های جدید	۳/۱	۳/۳	۲/۳	۲/۲	۲/۱	۲	۲/۶	۱/۷	۱/۸	۱/۷
	پروژه های خاتمه یافته	۳/۵	۳/۶	۳/۱	۳/۴	۲/۹	۳/۹	۳/۲	۴/۱	۳/۴	۳/۹

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل- معاونت امور فنی - گروه امور نظارت و ارزیابی طرحها
*بعلت عدم دسترسی به اطلاعات سال ۸۴ سال ۱۳۸۳ مورد بررسی قرار گرفته است.

بخش دوم : حوزه های بخشی

الف) امور تولیدی

۱۱- کشاورزی

۱۲- صنعت

۱۳- معدن

۱۴- بازرگانی

۱۱- کشاورزی و منابع طبیعی

بخش کشاورزی و منابع طبیعی به دلیل برخورداری از پتانسیل صادرات محصولات و نقش حیاتی در تامین غذایی جمعیت کشور با اتکا به منابع داخلی از مهم ترین بخشهای اقتصادی کشور می باشد .

این بخش در استان به لحاظ دارا بودن توانمندیهای قابل توجه در منابع و عوامل تولید از جمله وجود بیش از ۷۰۰ هزار هکتار اراضی مستعد کشاورزی ، نزولات آسمانی مناسب و منابع آبهای قابل استحصال، اقلیمهای متنوع آب و هوایی با قابلیت تولید محصولات گرمسیری و سردسیری ، منابع طبیعی تجدید شونده شامل جنگلها و مراتع ، تنوع ذخایر ژنتیکی ، داشتن منابع طبیعی و مصنوعی مستعد برای آبرزی پروری ، کارشناسان مجرب و بهره برداران و تولید کنندگان پرکار و متعهد توانسته است با تکیه بر رشد مستمر ، جایگاه مناسبی در کشور کسب نماید . این منابع و عوامل تولید امکان فعالیت در اکثریت زیر بخشهای کشاورزی اعم از زراعت ، باغبانی ، دام و طیور ، زنبور عسل و شیلات را در استان فراهم ساخته است .

همچنانکه در ابتدای گزارش ذکر شده است استان اردبیل از نواحی سردسیر ایران محسوب می شود و بطور کلی می توان آنرا به سه اقلیم عمده تقسیم بندی کرد :

۱- اقلیم سرد و مرطوب در نواحی کوهستانی و مرتفع.

۲- اقلیم سرد و نیمه مرطوب شامل قسمتهایی از شهرستان مشگین شهر و خلخال.

۳- اقلیم معتدل و نیمه خشک شامل نواحی شمالی و دشت مغان.

مدت روزهای یخبندان از ۶۷ روز در شمال استان تا ۱۴۲ روز در مناطق مرکزی و جنوب استان متغیر بوده و دما نیز از ۳۰- درجه تا ۴۲+ درجه سانتیگراد در نوسان بوده و میزان نزولات آسمانی بطور متوسط معادل ۳۲۶ میلیمتر در سال می باشد .

دشتهای مهم و مستعد استان برای کشاورزی عبارتند از دشت مغان با وسعت ۳۵۰ هزار هکتار ، دشت اردبیل با وسعت ۹۵ هزار هکتار و دشت مشگین شهر با وسعت ۴۳ هزار هکتار .

۱۱-۱- زراعت و باغداری

بر اساس داده های سالنامه آماری کشور در سال ۱۳۸۲ اراضی زیر کشت محصولات سالانه و دائمی استان در سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱ بالغ بر ۷۳۱۱۶۷ هکتار می باشد که حدود ۴۰/۸۹ درصد از کل وسعت استان را تشکیل می دهد. از این وسعت حدود ۵۱۵۶۱۹ هکتار (۷۰/۵۲ درصد از سطح زیر کشت) به زیر کشت محصولات سالانه رفته و ۱۹۰۶۶۳ هکتار (۲۶/۰۷ درصد) تحت آیش بوده و مابقی در حدود ۲۴۸۸۸ هکتار (۱/۳۹ درصد) به باغ و قلمستان اختصاص دارد.

حدود ۲۲۱۷۲۵ هکتار از زمینهای کشاورزی که معادل ۳۰/۳۲ درصد از کل زمینهای زیر کشت استان می باشد به صورت آبی و در حدود ۵۰۹۴۴۲ هکتار که معادل ۶۹/۶۸ درصد از کل زمینهای زیر کشت استان می باشد، بصورت دیمی کشت می شود. در جدول شماره (۱-۱۱) توضیحات بیشتری در این خصوص دیده می شود. در کشت دیم عملکرد تولید در واحد سطح کمتر بوده و بستگی تنگاتنگ به توزیع بارش در طول سال دارد و بسیاری از متغیرهای اساسی در تولید محصولات زراعی را نمی توان پیش بینی نمود.

کشاورزی استان از نظر سطح بهره گیری از ماشین آلات در فعالیتهای تولیدی، در حد نیمه مکانیزه است و در بسیاری از فعالیتهای کشاورزی به علت وسعت کم بهره برداریها و هزینه های سنگین سرمایه گذاری برای استفاده از ماشین آلات و عدم شکل گیری و توسعه نظامهای سهامی زراعی و تعاونی امکان استفاده از ماشین آلات کشاورزی مدرن به علت عدم توجیه اقتصادی هنوز میسر نشده است.

در سال زراعی ۸۴-۱۳۸۳ بعلت وجود بارش های مناسب پس از یک دوره سه تا چهار ساله خشکسالی و با اندک افزایش سرمایه گذاری شاهد عملکرد خوبی در بخش کشاورزی استان بوده ایم. با توجه به اینکه در حدود ۷۰ درصد زراعت و باغداری استان در زمینهای دیم صورت می پذیرد، بدیهی است زمان،

نحوه و میزان نزولات آسمانی در طول سال می‌تواند آثار موثر و متفاوتی را بر مجموع عملکرد کشاورزی استان داشته باشد .

استان اردبیل کل بذور مورد نیاز چغندر بذری و سورگوم بذری کشور را بطور انحصاری و ۹۸ درصد ذرت بذری کشور را تامین می‌نماید. همچنین با استفاده از فن آوری و تکنولوژی کشت بافت و تولید ۱/۵ میلیون عدد غده بذری مینی تیوبر به عنوان پرچم دار تولید بذر سیب زمینی کشور مطرح شده است. استان اردبیل در شاخص های سطح زیر کشت رتبه هشتم ، تولید سیب زمینی رتبه دوم ، تولید دانه های روغنی رتبه سوم ، تولید پنبه رتبه چهارم ، تولید گندم و جو رتبه هشتم ، تولید حبوبات رتبه هفتم ، تولید عدس رتبه اول و راندمان تولید کلزا نیز رتبه اول کشور و با تولید حدود ۳ میلیون تن انواع محصولات کشاورزی و دامی بالغ بر ۴ درصد از تولیدات بخش کشاورزی و دامی کشور را بخود اختصاص داده است که ارزش تولید ناخالص آن در حدود ۶۰۰۰ میلیارد ریال بوده است.

جدول شماره (۱۱-۱) مساحت اراضی کشاورزی استان بر اساس نظام بهره برداری زمینهای کشاورزی و مقایسه آن با کل کشور در سال ۱۳۸۲

(هکتار)

باغ و قلمستان			آیش			زیر کشت محصولات سالانه			جمع کل			
دیم	آبی	جمع	دیم	آبی	جمع	دیم	آبی	جمع	دیم	آبی	جمع	
۱۸۵۸۴۶	۱۲۸۲۱۹۸	۱۴۶۸۰۴۴	۲۶۷۶۵۷۰	۱۸۷۳۷۰۳	۴۵۵۰۲۷۳	۶۵۰۶۰۱۴	۵۱۴۱۱۶۴	۱۱۶۴۷۱۷۸	۹۳۶۸۴۲۷	۸۲۹۷۰۶۲	۱۷۶۶۵۴۸۹	کشور
۷۶	۲۴۸۱۲	۲۴۸۸۸	۱۶۸۰۷۸	۲۲۵۸۵	۱۹۰۶۶۳	۳۴۱۲۸۸	۱۷۴۳۳۱	۵۱۵۶۱۹	۵۰۹۴۴۲	۲۲۱۷۲۵	۷۳۱۱۶۷	استان اردبیل
۰/۰۴	۱/۹۳	۱/۶۹	۶/۲۷	۱/۲	۴/۱۹	۵/۲۴	۳/۳۹	۴/۴۲	۵/۴۳	۲/۶۷	۴/۱۳	سهم استان

ماخذ : سالنامه آماری کشور- ۱۳۸۳

محصولات عمده کشت شده در استان شامل غلاتی نظیر گندم، جو، شلتوک، ذرت دانه ای و علوفه ای، سیب زمینی، پیاز، حبوبات (عدس، نخود و لوبیا) سبزیجات، محصولات جالیزی، چغندر قند، پنبه، دانه های روغنی و نباتات علوفه ای بوده است.

بررسی های موجود نشان می دهد مجموع محصولات زراعی استان در سال ۱۳۸۴ بالغ بر ۲۳۷۲۴۰۴ تن و تولید محصولات باغی نیز ۲۲۷۰۰۰ تن بوده است و در خصوص مبارزه با آفات محصولات زراعی و باغی نیز بالغ بر ۹۲۰۰ هکتار از اراضی مستعد استان تحت پوشش قرار گرفته و در ۱۶۳۰۰۰ هکتار نیز با علف های هرز محصولات زراعی و باغی مبارزه شده است. همچنین عملیات مبارزه با بیماریهای محصولات زراعی و باغی استان نیز در حدود ۵۰۰۰۰ هکتار از اراضی استان انجام پذیرفته است. در خصوص میزان تولید برخی از محصولات مهم زراعی و باغی استان نیز جدول شماره (۱۱-۲) ارائه گردیده که ضمن اشاره به میزان تولید سال ۱۳۸۴ استان، درصد تغییرات آن را نسبت به سال قبل نیز بیان کرده است.

جدول شماره (۱۱-۲) میزان تولید محصولات زراعی استان در سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(میزان : هزار تن)

درصد تغییرات	میزان تولید در سال زراعی ۱۳۸۳-۱۳۸۴	میزان تولید در سال زراعی ۸۳-۱۳۸۲	نوع محصولات کشاورزی
۲/۹۷	۵۸۸	۵۷۱	گندم
-	۱۴۴	*	جو
-	۳۲	*	حبوبات
-	۳۱/۱	*	پنبه
۳۸/۸۷	۱۲۵/۴	۹۰/۳	چغندر قند
۱/۹۷	۷۲۴	۷۱۰	سیب زمینی
-	۲۱/۶	*	تولید دانه های روغنی
-	۴۵۹/۸	*	تولید انواع علوفه
۱۱۷/۵	۱۳۵	۱۰۸	ذرت علوفه ای
-۹/۵	۱۳/۴۸	۱۴/۹	سویا
-۴۵/۰۱	۱۵/۸۸	۲۸/۸۸	عدس
-۷/۱۶	۱۳/۰۹	۱۴/۱	ذرت بذری
۶۷/۷۳	۶۷/۹۳	۴۰/۵	گوجه فرنگی

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان

* اطلاعات مذکور در دسترس نبوده است.

محصولات عمده زیر بخش باغبانی استان بر حسب میزان تولید به ترتیب سیب، هلو، انگور، زردآلو، گیلاس، آلبالو، شلیل و گردو می‌باشند که این درختان همگی در مقابل سرمای بهاره حساس و آسیب پذیر می‌باشند و ضروری است که مسئولین امر نسبت به جایگزینی و اریته‌های مقاوم و دیرگل بجای گونه‌های بومی حساس در سطح باغداران استان اقدام نمایند تا در سالهای آینده اثرات منفی سرمازدگی‌های احتمالی کاهش یابد.

علاوه بر این موضوع، نکته دیگری که بنظر میرسد باید در استان تاکید و توجه خاصی روی آن صورت بگیرد، موضوع استفاده روز افزون از کودها و سموم شیمیایی است. در سال زراعی ۸۵-۱۳۸۴ در حدود ۱۰۲۵۷۹/۷ تن از انواع مختلف کودهای شیمیایی در اختیار زارعین مصرف کنندگان استان قرار گرفته است که نسبت به سال زراعی ۸۴-۱۳۸۳ در حدود ۲/۰۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین در سال ۱۳۸۴ مقدار ۶۱۱۳۳۱ لیتر از انواع سموم و آفت کشهای کشاورزی در اختیار مصرف کنندگان استان قرار گرفته که نسبت به سال قبل در حدود ۲۷/۷ درصد افزایش نشان میدهد که با عنایت به زیانهای جانبی این سموم و تاثیر منفی آن در استانداردهای غذایی محصولات تولید شده، نگران کننده می‌باشد این در حالیست که در سال ۱۳۸۳ نسبت به سال ۸۲ در حدود ۰/۴۷ درصد مصرف سموم کاهش داشته است.

با توجه به تاکید کارشناسان بر توسعه کشاورزی پایدار و بهره‌وری بیشتر از منابع آب و خاک و جلوگیری از آلودگی محیط زیست، لازم است در این خصوص تحقیقات و پژوهشهای لازم به عمل آید و روشهای علمی و نوین چگونگی استفاده از کودها و سموم شیمیایی در میان کشاورزان و دامداران استان ترویج گردد و استفاده از سایر روشهای مکانیکی و طبیعی کم‌ضرر به آنها آموخته شود.

۱۱-۲- دام و طیور و زنبور عسل

در این بخش بحث کلی پیرامون دامهای اقتصادی و چهار پایانی است که تولیدات و فرآورده‌های ناشی از پرورش و نگهداری آنها مورد نیاز و احتیاج انسان است و نگهداری آنها برای دامداران ایجاد درآمد

می‌کند. دامهای اقتصادی استان در این زیر مجموعه شامل گوسفند و بره، بز و بزغاله و گاو و گاو میش است و هدف از پرورش یا نگهداری آنها تولید شیر، گوشت، پشم و پوست و فرآورده های لبنی و غیره است. جمعیت دامهای مزبور بر اساس آمارهای ارائه شده از طرف سازمان جهاد کشاورزی استان (جدول شماره ۱۱-۳) در سال ۱۳۸۳ بالغ بر ۳۳۲۸۸۱۶ راس بوده که از این تعداد بالغ بر ۲۴۵۵۵۵۰ راس (۷۳/۷۷ درصد) گوسفند و بره، ۲۷۴۰۰۰ راس (۸/۲۳ درصد) بز و بزغاله، ۴۴۵۳۵۴ راس (۱۳/۳۸ درصد) گاو و گوساله (بومی، دو رگ و اصیل) و ۱۵۳۱۸۶ راس (۴/۶ درصد) گاو میش و بچه گاو میش و ۷۲۶ نفر (۰/۰۲ درصد) شتر بوده است. شهرستان پارس آباد با ۹۸۶۵۳۹ راس دام (۲۹/۶۴ درصد از مجموع کل دام استان) بیشترین تعداد دام استان و شهرستان کوثر با ۱۰۷۵۱۱ راس دام (۳/۲۳ درصد از مجموع کل دام استان) کمترین تعداد دام را در استان داشته است. با عنایت به اینکه شیوه های رایج پرورش و نگهداری و بهره برداری از دام در استان از شیوه معیشتی و سنتی تا شیوه نیمه مدرن و صنعتی نوسان می‌باشد. بطوریکه بسیاری از بهره برداران عشایری با چند راس گوسفند و بز به دامداری مشغولند و از طرف دیگر در مجتمع های کشت و صنعت آخرین روشهای دامپروری بکار گرفته می‌شود. لذا در سال ۱۳۸۴ ضمن ثابت ماندن تقریبی سهم هر یک از شهرستان های استان در تولید و نگهداری مجموع انواع دام، از نظر تعداد دام نسبت به سال قبل به غیر از گاو و گوساله های دورگ که عمدتاً در پروار بندی های صنعتی از آنها نگهداری می‌شود و در حدود ۱۷/۷۵ درصد رشد داشته در بقیه موارد با یک آهنگ خاصی سیر نزولی داشته و متأسفانه تولیدات دامی استان در موارد مختلف از ۱۲ درصد تا ۱/۸۶ درصد کاهش تولید مواجه بوده است. و دلایل عمده آنها نیز می‌تواند غیر اقتصادی بودن تولید نهایی آنها در مقابل هزینه نهاده های دامی در استان باشد.

جدول شماره (۱۱-۳) تعداد انواع دام استان در سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(واحد: رأس)

درصد	شتر و بچه شتر	درصد	گاو میش و بچه گاو میش	گاو و گوساله					درصد	بز و بزغاله	درصد	گوسفند و بره	درصد	مجموع انواع دام استان و شهرستان		
				بومی	دورگ	اصیل	درصد	جمع								
۱۰۰	۷۲۶	۱۰۰	۱۵۳۱۸۶	۳۱۴۱۲ ۸	۱۰۸۷۴ ۱	۲۲۴۸۵	۱۰۰	۴۴۵۳۵۴	۱۰۰	۲۷۴۰۰۰	۱۰۰	۲۴۵۵۵۵۰	۱۰۰	۳۳۲۸۸۱۶	۱۳۸۳	استان
۱۰۰	۳۵۶	۱۰۰	۱۳۳۸۱۸	۳۰۳۱۳ ۲	۱۲۸۰۴ ۱	۲۲۴۸۵	۱۰۰	۴۵۳۶۵۸	۱۰۰	۲۶۲۱۹۰	۱۰۰	۲۳۱۷۰۳۰	۱۰۰	۳۱۶۷۰۵۲	۱۳۸۴	
-	.	۲۵/۸۷	۳۹۶۳۶	۳۰۳۲۲	۳۲۵۶۵	۵۶۸۰	۱۵/۴	۶۸۵۶۷	۵/۵۹	۱۵۳۱۴	/۰۵ ۱۲	۲۹۵۸۰۸	۱۲/۶	۴۱۹۳۲۵	۱۳۸۳	اردبیل
-	.	۲۵/۸۹	۳۴۶۴۲	۲۹۲۶۱	۳۸۳۴۵	۵۶۸۰	۱۶/۱۵	۷۳۲۸۶	۵/۵۹	۱۴۶۵۵	/۰۵ ۱۲	۲۷۹۱۲۱	/۶۸ ۱۲	۴۰۱۷۰۳	۱۳۸۴	
/۵۱ ۲۸	۲۰۷	۱۳/۲	۲۰۲۲۱	۳۱۵۳۹	۲۴۹۰	۲۰	۷/۶۵	۳۴۰۴۹	/۵۵ ۱۱	۳۱۶۴۷	۹/۳	۲۲۸۳۶۶	۹/۴۵	۳۱۴۴۹۰	۱۳۸۳	بيله سوار
/۹۳ ۲۸	۱۰۳	۱۳/۲۱	۱۷۶۷۳	۳۰۴۳۵	۲۹۳۲	۲۰	۷/۳۶	۳۳۳۸۷	/۵۵ ۱۱	۳۰۲۸۴	۹/۳	۲۱۵۴۸۴	۹/۳۸	۲۹۶۹۳۰	۱۳۸۴	
/۰۹ ۳۶	۲۶۲	۸/۴۷	۱۲۹۷۶	۳۹۲۳۵	۱۲۱۱۳	۱۰۵۰۳	۱۳/۸۹	۶۱۸۵۱	۳۰/۹	۸۴۶۶۶	/۶۷ ۳۳	۸۲۶۷۸۴	/۶۴ ۲۹	۹۸۶۵۳۹	۱۳۸۳	پارس آباد
/۶۷ ۶۰	۲۱۶	۸/۴۷	۱۱۳۴۱	۳۷۸۶۲	۱۴۲۶۳	۱۰۵۰۳	۱۳/۸	۶۲۶۲۸	۳۰/۹	۸۱۰۱۹	/۶۷ ۳۳	۷۸۰۱۴۴	/۵۳ ۲۹	۹۳۵۳۴۷	۱۳۸۴	
-	.	/۰۰۶	۹	۲۴۸۹۸	۲۵۹۰	۱۸۷	۶/۲	۲۷۶۷۵	/۸۷ ۱۶	۴۶۲۲۴	۴/۲۳	۱۰۳۸۷۰	۵/۳۴	۱۷۷۷۷۸	۱۳۸۳	خلخال
-	.	.	.	۲۴۰۲۶	۳۰۵۰	۱۸۷	۶/۰۱	۲۷۲۶۳	/۸۷ ۱۶	۴۴۲۳۲	۴/۲۳	۹۸۰۱۱	۵/۳۵	۱۶۹۵۰۵	۱۳۸۴	
-	.	۰/۰۴	۶۸	۱۶۵۹۸	۱۷۲۸	۶۱	۴/۱۳	۱۸۳۸۷	۷/۲۳	۱۹۸۱۰	۲/۸۲	۶۹۲۴۶	۳/۲۳	۱۰۷۵۱۱	۱۳۸۳	کوثر
-	.	.	.	۱۶۰۱۷	۲۰۳۵	۶۱	۴	۱۸۱۱۳	۷/۲۳	۱۸۹۵۷	۲/۸۲	۶۵۳۴۰	۳/۲۳	۱۰۲۴۰۹	۱۳۸۴	

۶/۹	۵۰	۱۲/۶۴	۱۹۳۶۳	۷۰۷۷۲	۳۷۳۱	۳۰۳	۱۶/۸	۷۴۸۰۶	۱/۶۵ ۱۴	۴۰۱۴۱	۱۰۵ ۱۵	۳۶۹۵۶۰	۱/۱۴ ۱۵	۵۰۳۹۲۰	۱۳۸۳	مشگین شهر
۱۰/۴	۳۷	۱۲/۶۵	۱۶۹۲۳	۶۸۲۹۴	۴۳۹۳	۳۰۳	۱۶/۰۹	۷۲۹۹۰	۱/۶۵ ۱۴	۳۸۴۱۲	۱۰۵ ۱۵	۳۴۸۷۱۲	۱۰۶ ۱۵	۴۷۷۰۷۳	۱۳۸۴	
۲۸/۵	۲۰۷	۸/۱۴	۱۲۴۶۹	۶۳۷۰۴	۴۶۷۷	۵۳	۱۵/۳۷	۶۸۴۳۴	۶/۳۸	۱۷۴۸۲	۸/۱۶	۲۰۰۳۷۳	۸/۹۷	۲۹۸۶۶۴	۱۳۸۳	مغان
-	.	۸/۱۵	۱۰۸۹۸	۶۱۴۷۴	۵۵۰۷	۵۳	۱۴/۷۸	۶۷۰۳۴	۶/۳۸	۱۶۷۱۸	۸/۱۶	۱۸۹۰۷۰	۸/۹۶	۲۸۳۷۲۹	۱۳۸۴	
-	.	۲۰/۱۲	۳۰۸۲۸	۶۷۳۸	۸۱۴۲	۲۲۷۲	۳/۸۵	۱۷۱۵۲	۳/۱	۸۵۰۸	۶/۶۹	۱۶۴۳۳۸	۶/۶۳	۲۲۰۸۲۶	۱۳۸۳	نمین
-	.	۲۰/۱۳	۲۶۹۴۴	۶۵۰۲	۹۵۸۷	۲۲۷۲	۴/۰۵	۱۸۳۶۱	۳/۱	۸۱۴۲	۶/۶۹	۱۵۵۰۶۷	۶/۵۸	۲۰۸۵۱۳	۱۳۸۴	
-	.	۱۱/۵	۱۷۶۱۶	۳۰۳۲۲	۴۰۷۰۵	۳۴۰۶	۱۶/۷۱	۷۴۴۳۳	۳/۷۳	۱۰۲۰۹	۸/۰۳	۱۹۷۲۰۵	۹	۲۹۹۴۶۳	۱۳۸۳	نیر
-	.	۱۱/۵	۱۵۳۹۷	۲۹۲۶۱	۴۷۹۲۹	۳۴۰۶	۱۷/۷۷	۸۰۵۹۶	۳/۷۳	۹۷۷۱	۸/۰۳	۱۸۶۰۸۱	۹/۲	۲۹۱۸۴۳	۱۳۸۴	
-۵۰/۹۶		-۱۲/۶۴		-۳/۵	۱۷/۷۵	.	۱/۸۶		-۴/۳		-۵/۶۴		-۴/۸۶		درصد تغییرات	

ماخذ : پیشین

بر اساس آمار ارائه شده از سوی سازمان جهاد کشاورزی استان در سال ۱۳۸۴ تعداد واحدهای بهره برداری صنعتی دام و طیور به شرح جدول شماره (۱۱-۴) بوده است .

همانگونه که در جدول مشاهده می شود ۶۳۵ واحد مذکور در حدود ۲۹۰۴ نفر شاغل داشته و بخش عظیمی از محصولات غذایی مورد نیاز مردم استان و کشور را تولید و عرضه کرده اند .

جدول شماره (۱۱-۴) تعداد واحدهای صنعتی دام و طیور استان اردبیل در سال ۱۳۸۴

درصد تغییرات	اشتغالزایی		درصد تغییرات	جمع ظرفیت سالانه		درصد تغییرات	تعداد		واحد سنجش	عنوان فعالیت
	۱۳۸۴	۱۳۸۳		۱۳۸۴	۱۳۸۳		۱۳۸۴	۱۳۸۳		
۲	۵۹۵	۵۸۳	۳/۳۷	۳۰۱۷۸۶۰	۲۹۱۹۳۶۰	۱/۵۵	۱۹۷	۱۹۳	قطعه	مرغداری گوشتی
۶/۱۶	۱۲۵	۱۲۰	۵/۰۷	۶۱۷۸۶۰	۵۸۶۷۸۰	۴/۱۶	۲۵	۲۴	قطعه	مرغداری تخمگذار
-	۱۲۵	۱۲۵	-	۳۹۹۴۸۷	۳۹۹۴۸۷	-	۱۲	۱۲	قطعه	مرغداری مادر گوشتی
-	۳۰	۳۰	-	۳۰۳۵۱۷۵	۳۰۳۵۱۷۵	-	۵	۵	عدد تخم	کارخانه جوجه کشی
-	۲۷۵	۲۷۵	-	۳۴۳۷	۳۴۳۷	-	۵۶	۵۶	راس	پرورش گاو شیری
۴۴/۱۵	۱۵۷۰	۱۳۶۰	۱۳/۱۴	۲۹۷۲۷	۳۴۲۲۷	۱۵/۴	۲۶۱	۲۲۶	راس	پروار بندی گوساله
-	۲	۰	۱۰۰	-	۰	۱۰۰	۱	۰	راس	پرورش گاومیش
۸/۶۶	۱۳۸	۱۲۷	۳۷/۱۸	۲۵۱۳۰	۲۱۲۳۰	۹/۱	۶۰	۵۵	راس	پروار بندی بره
-	۲۵	۲۵	-	-	۲۳۰۰	-	۳	۳	راس	گوسفند داشتی
۴۰	۷	۵	۱۳۳	۳۵۰	۱۵۰	۵۰	۳	۲	نفر	شتر داشتی
-	۳	۳	-	۶۷۰	۶۷۰	-	۳	۳	راس در روز	میدان عرضه دام
-	۸	۸	-	۲۷۵۰۰	۲۷۵۰۰	-	۸	۸	کیلو گرم در روز	مرکز جمع آوری شیر
-	-	-	-	۱۱۸۸۷۵	۱۱۸۸۷۵	-	۱	۱	راس	کشتارگاه صنعتی دام
۹/۱۳	۲۹۰۴	۲۶۶۱	-	-	-	۷/۹۹	۶۳۵	۵۸۸	-	جمع

ماخذ : همان

در جدول شماره (۱۱-۵) تولیدات عمده دامی کشور (گوشت قرمز- گوشت سفید - شیر خام و تخم مرغ) و استان با همدیگر مقایسه شده است. همانگونه که در جدول نیز مشخص شده است میزان تولید تخم مرغ و گوشت سفید (مرغ) به ترتیب ۴/۹۴ و ۵/۳ هزار تن کمتر از میزان مصرف داخلی استان، ولی تولید گوشت قرمز و شیر خام به مراتب بیشتر از میزان مصرف داخلی استان بوده (گوشت قرمز ۲۴/۲ و شیر خام ۲۸۶/۹ هزار تن) و این مازاد تولید گوشت قرمز و شیر خام قابل ملاحظه می‌باشد. با توجه به مازاد تولید محصولات دامی می‌توان گفت که استان می‌تواند در زمینه کارخانجات صنایع تبدیلی فرآورده‌های دامی سرمایه‌گذاری نموده و با صادرات محصولات دامی بصورت محصول نهایی قدمهای موثری در اشتغالزایی و حصول ارزش افزوده در این بخش بردارد. این امر مهم نیازمند برنامه ریزی دقیق و تشویق دستگاههای برنامه‌ریز و تصمیم گیرنده و حمایت از سرمایه گذاران علاقمند از طریق ایجاد تسهیلات مالی و تامین نهاده های دامی می‌باشد.

جدول شماره (۱۱-۵) مقایسه تولیدات عمده دامی استان و مقایسه آن با کشور در سال ۱۳۸۴

(واحد : هزار تن)

شرح عملیات	تولید کشور		تولید استان		سهم استان از کشور (درصد)			نیاز و مصرف داخلی استان		مازاد بر نیاز و مصرف داخلی استان		مجموعه دامی
	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات	۱۳۸۳	۱۳۸۴	
گوشت قرمز	۷۸۴/۹۲	۷۴۱/۶	۵/۸۴	۴۱/۸	۳۹/۲۵	۴۱/۸	۵	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
گوشت سفید(مرغ)	۱۱۵۱/۲۷	۹۴۱/۵	۲۲/۲۸	۱۷/۶	۱۲/۷۱	۲۷/۷۸	۱/۱	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
شیر خام	۴۷۲۹/۴۷	۵۸۷۷	۱۹/۵۳	۴۰۰/۴۴	۴۰۳/۷	۸/۱	۵/۹۵	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
تخم مرغ	۴۵۵	۵۵۲/۵	۱۷/۹۴	۷/۹	۵/۴۴	۳۱/۱۴	۸/۳	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات

ماخذ : همان

همچنین از بررسی جدول مذکور نتیجه گیری بعمل می آید که تولید تخم مرغ و گوشت سفید(مرغ) در استان کفاف نیاز داخلی مردم استان را نمی کند و ضرورت دارد با توجه به شرایط و استعدادهای نسبی موجود استان در جهت توسعه صنعت مرغ داری حمایت های لازم صورت پذیرد. با توجه به شرایط مناسب استان می تواند بعنوان یکی از صادر کنندگان مهم گوشت مرغ و تخم مرغ در کشور مطرح شود.

در سال ۱۳۸۴ استان اردبیل با تولید ۵ درصد از گوشت قرمز کشور رتبه نهم را در بین استانهای کشور و با تولید ۵/۹۵ درصد شیر خام کشور رتبه دهم و با تولید ۱/۱ درصد گوشت سفید کشور(مرغ) رتبه بیست و سوم و با تولید ۰/۸۳ درصد تخم مرغ تولیدی کشور رتبه نوزدهم را در بین استانهای کشور بخود اختصاص داده است. این در حالی است که در سال ۱۳۸۴ تولید گوشت قرمز در حدود ۱۱/۱۹ درصد، گوشت سفید (مرغ) ۴۰/۸۴ درصد، شیر خام ۱۳/۲۶ درصد و تخم مرغ ۴۱/۵۵ درصد نسبت به سال قبل کاهش داشته است.

بر اساس نتایج حاصل از سرشماری عمومی کشاورزی سال ۱۳۸۲ تعداد واحدهای بهره برداری پرورش زنبور عسل در سطح استان بالغ بر ۲۸۵۲ واحد و تعداد کندوهای مدرن ۶۰۲۴۱ کلنی و کندوهای بومی ۳۴۶۶ کلنی بوده است که کندوهای مدرن ۸۷۶۱۸۳ کیلو گرم و کندوهای بومی ۲۰۳۷۲ کیلو گرم تولید عسل داشته اند. البته لازم به ذکر است که منظور از تولیدات یاد شده مقدار عسل با موم می باشد و از این نظر استان رتبه ششم کشور را دارا می باشد. در سال ۱۳۸۴ نیز براساس آمار ارائه شده از طرف سازمان جهاد کشاورزی استان مجموع تولید عسل بالغ بر ۲۳۰۰ تن بوده که در مقایسه با سال قبل در حدود ۱ درصد افزایش نشان می دهد.

در سال ۱۳۸۲ تعداد ۱۴۱ شرکت تعاونی کشاورزی فعال با ۶۵۳۲ نفر عضو زیر پوشش اداره کل تعاون استان مشغول فعالیت در امور مختلف کشاورزی و دامداری بوده اند که این شرکت ها برای ۶۹۸ نفر

اشتغال مولد ایجاد کرده اند . همچنین در همین سال ۳۷ شرکت با ۱۶۳۲۸ عضو زیر پوشش سازمان
تعاون روستایی استان بوده اند .

۱۱-۳- جنگل و مرتع

تنوع اقلیمی و وجود ارتفاعات در قلمرو استان، موجب پیدایش زیستگاههای گسترده در استان شده است. پوشش جنگلی استان اردبیل فقط ارزش زیستگاهی و پوشش گیاهی و فونهای جانوری (چارپایان، خزندگان، حشرات، پرندگان و...) دارد و از آن بهره برداری تجاری صورت نمی گیرد و مساحت آن در حدود ۶۱۹۶۸ هکتار می باشد.

همچنین مساحت مراتع استان در حدود ۱۰۱۵۰۰۰ هکتار بوده که در حدود ۱۱۱۰۰۰ هکتار از آن در سطح خوب (۱۰/۹۴ درصد) و ۴۵۵۰۰۰ هکتار از آن در سطح متوسط (۴۴/۸۲ درصد) و ۴۴۹۰۰۰ هکتار از آن نیز در سطح فقیر (۴۴/۲۴ درصد) دسته بندی می شود.

بررسی ها نشان می دهند در سال ۱۳۸۴ حدود ۶۳ هکتار جنگل کاری دولتی انجام شده است که در مقایسه با سال قبل ۴۳/۲۴ درصد کاهش نشان می دهد.

همچنین حدود ۷۱ هکتار نهالستان در سال ۱۳۸۴ در سطح استان وجود داشته است که از این میزان ۶۶ هکتار دارای مالکیت دولتی و مابقی یعنی ۵ هکتار بصورت مالکیت خصوصی بوده است و میزان تولید نهالستانهای دولتی ۳۶۰۰۰۰ اصله و نهالستانهای خصوصی ۵۰۰۰۰۰ اصله نهال بوده است که در مقایسه با سال قبل نهالستان دولتی با ۵۰/۵۵ درصد کاهش تولید مواجه بوده ولی نهالستانهای بخش خصوصی ثابت مانده است.

چنانکه ذکر شد مراتع استان بر حسب وضعیت پوشش گیاهی و قدرت تولید علوفه در سه گروه (خوب، متوسط و فقیر) تقسیم می شوند و مجموع مساحت مناطق مرتعی استان بالغ بر ۱۰۱۵۰۰۰ هکتار بوده است. فعالیتهای انجام شده در زمینه مرتعداری و اصلاح مراتع در استان در سال مزبور حاکی از آن است که ۵۳۲ هکتار از مراتع کپه کاری شده است و در ۲۵۳۷ هکتار از مراتع کود پاشی، در ۴۵۸ هکتار از مراتع عملیات ذخیره نزولات آسمانی صورت گرفته و ۸۱۴ هکتار از دیمزارهای کم بازده به مراتع تبدیل شده و در حدود ۴۵۵۲۰ هکتار از مراتع مورد ممیزی و تنسیق واقع شده است که در مقایسه با سال قبل

عملیات کپه کاری مراتع ۷۴ درصد، کود پاشی به مراتع ۴۲/۳۴ درصد، ذخیره سازی نزولات آسمانی مراتع ۷۷/۵ درصد، تبدیل دیمزارهای کم بازده به مراتع ۶۱/۴۲ درصد و ممیزی و تنسيق مراتع ۲۱/۵۲ درصد کاهش داشته اند.

بر اساس برآورد های بعمل آمده تولید علوفه در مراتع استان با توجه به میزان فراوانی نزولات آسمانی در سالهای مختلف در حدود ۱۹۳۴۹۰ تن T.D.N می باشد و علوفه تولید شده در مزارع استان نیز در حدود ۱۰۵۷۳۷ تن T.D.N گزارش می شود.

از آنجا که نیاز غذایی دامهای موجود در استان بر اساس واحد دامی (۶ میلیون واحد دامی) در حدود ۱۴۱۲۱۵۶ تن T.D.N برآورد می گردد، بخشی از کسری نیاز غذایی فوق بصورت ضایعات محصولات کشاورزی و پس چر مزارع (در حدود ۸۳۱۶۵۷ تن T.D.N) و بخشی بصورت واردات علوفه از مناطق همجوار و بخشی بصورت گرسنگی دامها و فشار بیش از اندازه بر مراتع نمایان می شود که نتیجه آن لاغری دامها و افت وزن لاشه های کشتاری و نیز تخریب و فرسایش مراتع و نابودی آنهاست. ضروری است با اتخاذ سیاستهای مناسب جمعیت دامی استان متعادل گردد و ترکیب آن به سوی دام های سنگین سوق داده شود و سیستمهای دامداری سنتی و باز به سوی سیستم های متمرکز و صنعتی تغییر یابند.

۱۱-۴-آب و خاک

در استان اردبیل سه حوزه آبخیز وجود دارد که عبارتند از: حوزه آبخیز ارس با وسعت ۱۲۹۰۲۰۰ هکتار، حوزه آبخیز بالها رود با وسعت ۱۵۹۸۰۰ هکتار و حوزه آبخیز قزل اوزن با وسعت ۳۸۲۰۰۰ هکتار. بر اساس سرشماری کشاورزی سال ۱۳۸۲ مجموع اراضی زراعی استان حدود ۷۳۱۱۶۷ هکتار است که ۳۰ درصد آن قابل آبیاری و مابقی بصورت کشت دیم متکی به نزولات آسمانی سالانه است. پتانسیل آبی استان بر اساس گزارش اداره کل آب حدود ۱۵/۳۷۱ میلیارد متر مکعب گزارش شده که ۹/۵ میلیارد متر مکعب آن بصورت آبهای سطحی و جاری می باشد. نیاز آبی زیر بخشهای مختلف زراعت و باغبانی با راندمان ۴۰ درصد بالغ بر ۳/۸ میلیارد متر مکعب است.

در سال ۱۳۸۴ علاوه بر بهره برداری از ۶ رودخانه و ۲۱۵۳ چشمه موجود، برای بهره برداری از آبهای تحت الارضی تعداد ۱۲۰۱ حلقه چاه عمیق، ۲۰۹۵ حلقه چاه نیمه عمیق و ۱۷۲ قنات مورد استفاده قرار گرفته است.

نوع نظامهای بهره برداری کشاورزی در استان به چهار نوع نظام دهقانی، گروههای مشاع، تعاونی های تولید و واحدهای کشت و صنعت طبقه بندی می شود. در جدول شماره (۱۱-۶) توضیحات بیشتری در این خصوص مشاهده می شود.

جدول شماره (۱۱-۶) نظام های بهره برداری کشاورزی در استان اردبیل

متوسط اراضی هر بهره بردار (هکتار)		اراضی تحت تملک (هکتار)			نسبت از کل (درصد)			تعداد			نوع نظام بهره برداری	
درصد تغییرات	۸۳	۸۴	درصد تغییرات	۸۳	۸۴	درصد تغییرات	۸۳	۸۴	درصد تغییرات	۸۳		۸۴
-	۵/۵۹	۵/۵۹	-	۶۱۵۳۳۱	۶۱۵۳۳۱	-	۸۷/۳۴	۸۷/۳۴	-	-	-	دهقانی
-	۶/۳	۶/۳	-	۱۸۰۲۷	۱۸۰۲۷	-	۲/۶	۲/۶	-	۶۰۳	۶۰۳	گروههای مشاع
-۷/۹۵	۹/۰۶	۸/۳۴	۱۱/۵	۲۲۲۷۶	۲۴۸۳۸	-	۳/۲	۳/۲	۲۷/۲۷	۱۱	۱۴	تعاونی های تولید
-	۱۳۶۲۲	۱۳۶۲۲	-	۴۰۸۶۵	۴۰۸۶۵	-	۵/۷۵	۵/۷۵	-	۶	۶	واحدهای کشت و صنعت
-	-	-	-	۶۹۶۳۹۹	۶۹۸۹۶۱	-	۱۰۰	۱۰۰	-	-	-	جمع کل

ماخذ: همان

همانگونه که از بررسی جدول فوق ملاحظه می شود متوسط اراضی هر دهقان در استان معادل ۵/۵۹ هکتار بدست می آید که با توجه به سهم ۳۰ درصد کشت آبی در استان و راندمان تولیدات محصولات

کشاورزی استان در سال ۱۳۸۴ در صورت انجام یک محاسبه مقدماتی^(۱) (با در نظر گرفتن هزینه تولید محصولات کشاورزی در استان و قیمت تضمینی خرید محصولات کشاورزی) می‌توان به این نتیجه رسید که درآمد حاصل از یکسال زراعت برای دهقانهای متوسط الحال استان در حدود سیزده الی پانزده میلیون ریال می‌باشد که در صورت نداشتن فعالیت های اقتصادی دیگر مطمئناً این مقدار درآمد کفاف نیازهای یک خانوار روستایی را نخواهد نمود که نتیجه آن به صورت فقر روستایی بروز نموده و روستائیان برای پیدا نمودن راههای درآمدی دیگر روانه شهرها خواهند شد .

انجام یک پژوهش جامع و کلی در این راستا ضروری به نظر می‌رسد که نتایج خوب و قابل استفاده ای را برای سیاستگذاران و برنامه ریزان بخش فراهم می‌آورد .

---

(۱) - در انجام این محاسبه ، الگوی کشت رایج منطقه (ترکیب معینی از زراعت آبی و دیم محصولات عمده کشاورزی استان شامل گندم ، جو ، عدس و سیب زمینی) و هزینه های تولید و قیمت های تضمینی و معمول استان لحاظ شده است .

در زیر مجموعه شیلات و آبزیان استان، منابع استحصال متشکل از کارگاهها یا مزارع یا واحدهای پرورش ماهیان سرد آبی و گرم آبی، منابع آبهای طبیعی و آزاد (رودخانه ها و برکه ها، دریاچه ها و غیره) و استخرهای مصنوعی می باشد.

در سال ۱۳۸۴ تعداد ۵۰ مزرعه پرورش ماهیان سرد آبی (قلز آلائی رنگین کمان) و ۱۰ مزرعه پرورش ماهیان گرم آبی (کپور ماهیان) و ۲۸ آبگیر، برکه طبیعی، سد، دریاچه و رودخانه به امر تولید و پرورش آبزیان در استان مشغول بوده اند و در مجموع توانسته اند ۱۳۴۴ تن ماهی شامل ۲۴۳ تن ماهی گرم آبی و ۵۱۶ تن ماهی سرد آبی در استخر و در حدود ۵۸۵ تن نیز از طریق آبگیرها، سدها، دریاچه ها و رودخانه ها تولید و به بازارهای مصرف عرضه نمایند که در مقایسه با میزان تولیدات سال قبل به ترتیب تولید ماهیان گرم آبی ۲/۸۸ درصد، سرد آبی ۹/۱ درصد و محصول آبگیرها، سدها، دریاچه ها و رودخانه ها ۱۵/۶ درصد افزایش نشان می دهد.

همچنین با فعالیت ۷ واحد تکثیر بچه ماهی قلز آلا در استان به تعداد ۵۳۸۰۰۰۰ قطعه بچه ماهی با وزن متوسط ۳ گرم تولید گردید که حدود ۳/۵ میلیون قطعه آن به خارج از استان صادر شده است و بقیه آن جهت رها سازی به واحدهای پرورش استان ارائه شده است. تولید این میزان بچه ماهی افزایشی بالغ بر ۱۲ درصد را نسبت به سال قبل نشان می دهد.

با توجه به نتایج اولیه سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ جمعیت استان در سال ۱۳۸۵ بالغ بر ۱۲۱۳۱۲۲ نفر بوده است که با فرض ثابت بوده تعداد جمعیت استان مقدار سرانه ماهی تولید شده در استان برای هر نفر با ۰/۱ کیلوگرم افزایش نسبت به سال قبل تقریباً ۱/۱ کیلوگرم بوده است که با عنایت به ظرفیت های بالقوه و موجود استان و سرانه مصرفی کشور و نیاز مصرف غذایی جمعیت استان این مقدار تولید بسیار پائین بوده ولی در سالهای اخیر تلاش زیادی در جهت حمایت از سرمایه گذاران در این رشته از تولید صورت گرفته است و با توجه به میزان ارزش افزوده و وجود منابع خوب آبی در استان، صنعت پرورش

ماهی توانسته جایگاه مناسبی را در بین سایر رشته های کشاورزی و دامداری بخود اختصاص دهد . همچنین در راستای حمایت های قانونی عملیات بیمه آبریان سرد آبی در سال مذکور در مورد ۵ مزرعه اعمال گردیده و میزان ۱۷۸۹۱۶۰ هزار ریال غرامت بمنظور جبران خسارت ناشی از سرما ، سیل و غیره به ۲ مزرعه پرداخت گردیده است. در جدول شماره (۷-۱۱) توضیحات بیشتری در خصوص وضعیت شیلات و آبرزی پروری استان بیان گردیده است .

جدول شماره (۱۱-۷) وضعیت شیلات استان در سالهای ۱۳۸۴-۱۳۸۳

جمع کل (تن)	آبگیرها-سدها-دریاچه ها-رودخانه ها								واحد های مزارع پرورش ماهی فعال								پروانه های بهره برداری				پروانه های تاسیس				شهرستان			
	مساحت (هکتار)		تولید (تن)		تعداد واحد		مساحت		تولید		تعداد واحد		ظرفیت (تن)		تعداد واحد		ظرفیت (تن)		تعداد									
							گرم آبی (هکتار)	سرد آبی (متر مربع)	گرم آبی (تن)	سرد آبی (تن)	گرم آبی	سرد آبی																
۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳	۸۴	۸۳			
۲۰۰/۷	۲۰۵/۴	۸۳۹/۵	۸۲۹/۵	۱۲۵/۵	۱۲۲/۵	۸	۷	۱/۴	-	۴۲۰۰	۳۲۵۲	۵/۲	-	۷۰	۸۲/۸۹	۲	-	۴	۸	۵۸	۳۷	۵	۳	۲	-	۴	-	اردبیل
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	بيله سوار
۴۷۴/۵	۴۶۰/۵	۸۰۰	۸۰۰	۲۴۱/۵	۲۲۸/۵	۵	۵	۴۹	۵۳	-	-	۲۲۵	۲۳۲	-	-	۲	۳	-	-	۱۰۰	-	۱	-	۲۰	-	۱	-	پارس آباد
۹۴/۳	۸۲/۸۸	۱۶۴	-	۱۶/۴	-	۱	-	۱	۱	۲۶۹۶	۲۶۹۶	۴/۳	۴/۲	۷۳/۶	۷۸/۶۸	۱	۱	۵	۵	-	۵۷	-	۵	-	-	-	-	خلخال
۳۳۶	۲۶۵/۴	۱۷۲/۵	۱۶۶/۵	۷۷	۷۳	۷	۶	۰/۲۲	-	۱۱۵۹۳	۱۰۷۷۲	۳/۵	-	۲۵۵/۵	۱۹۲/۴	۳	-	۲۴	۲۷	۵۸	۶۱	۴	۳	-	۲	-	۱	مشگین شهر
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴	-	۱	-	۵	-	۱	-	مغان
۷۳/۵	۵۵/۶۱	۶۱/۵	۴۹	۵۷/۵	۴۲	۴	۳	-	-	۱۴۵۰	۱۳۰۰	-	-	۱۶	۱۳/۶۲	-	-	۶	۷	۳	-	۱	-	-	۲	-	۱	کوثر
۹۳	۶۴/۶۵	۵۵	۵۵	۵۷	۴۰	۲	۲	۲/۳	-	۶۰۵۰	۶۰۵۰	۵	-	۳۰/۹	۲۴/۶۶	۲	-	۸	۹	۵	۶	۱	۳	-	-	-	-	نمین
۷۲	۸۰/۶۹	۱۵	-	۲	-	۱	-	-	-	۱۵۳۶	۲۹۳۶	-	-	۷۰	۸۰/۶۹	-	-	۳	۷	۴۰	۱۸	۱	۱	-	-	-	-	نیر
۱۳۴۴	۱۲۱۵/۱۳	۲۱۰۷/۵	۱۹۰۰	۵۸۵	۵۰۶	۲۸	۲۳	۵۳/۱۲	۵۴	۲۷۵۲۵	۲۷۰۰۸	۲۴۳	۲۳۶/۲	۵۱۶	۴۷۲/۴	۱۰	۴	۵۰	۶۳	۲۶۸	۱۷۹	۱۴	۱۵	۲۷	۴	۶	۲	جمع
۱۰/۶	۱۰/۹۲	۱۵/۶	۲۱/۷۴	-/۱۵	۱/۹	۲/۸۸	۹/۱	۱۵۰	-۲۰/۶۳	۴۹/۷۲	-۶/۶۷	۵۷۵	۲۰۰	درصد تغییرات														

ماخذ : مدیریت شیلات استان اردبیل-۱۳۸۴

۱۱-۶- آبخیزداری

با توجه به نقش آبخیزها در حفظ سیمای طبیعی استان و حفاظت و کنترل بروز سیلاب مهار نشده به زمینهای کشاورزی و باغات و مساکن روستائیان و حتی شهرها، عملیات آبخیزداری نقش خود را نمایان می‌سازد.

در سال ۱۳۸۴ در حدود ۲۳۰۸ هکتار از آبخیزهای استان با عملیات بیولوژیکی (بذر پاشی، کپه کاری، نهالکاری و بوته کاری) حفاظت شده و همچنین در حدود ۲۴۳۲۹ متر مکعب نیز انواع عملیات مکانیکی (شامل گابیون بندی- خشکه چینی- عملیات خاکی- اجرای سنگ و ملات) در آبخیزهای استان صورت گرفته است.

در سال مذکور برای ۱۹۹۴۰ هکتار از آبخیزهای استان پروژه های عملیاتی تهیه شده است که در مقایسه با سال قبل به ترتیب عملیات بیولوژیکی ۱۱۱/۲ درصد، عملیات مکانیکی ۱۱۲/۲ درصد افزایش داشته ولی تهیه و تعریف پروژه های عملیاتی با ۵۵/۴ درصد کاهش روبرو بوده است.

۱۱-۷- مهمترین قابلیت ها و تکنها و اهداف بخش کشاورزی و منابع طبیعی

قابلیت های بخش کشاورزی و منابع طبیعی استان را می توان وجود دشتهای حاصلخیز و مستعد مغان، اردبیل و مشگین شهر و وجود تنوع آب و هوایی و منابع آب و خاک و مراتع برای انواع فعالیت های کشاورزی و دامداری و پرورش آبزیان و زنبور عسل و نژادهای مستعد دام بومی در منطقه و نیز وجود مردمان سختکوش و با تجربه در زمینه های مختلف کشاورزی بر شمرد.

از طرف دیگر پراکنده بودن و تعدد و خرد شدن قطعات زمین های قابل کشت و پایین بودن راندمان آبیاری بعلت سنتی بودن سیستمهای آبیاری و عدم استقبال خوب زارعین از کشت مکانیزه و بروز خشکسالیهای پی در پی و برداشت بی رویه از سفره های آب زیر زمینی در اثر بهره برداری نرسیدن طرحهای بزرگ تامین آب استان و نیز بهره برداری نرسیدن شبکه های پائین دستی منابع تامین آب و محاسبه هزینه برق بر اساس تعرفه صنعتی برای سیستم های آبیاری تحت فشار و عدم آشنایی کشاورزان

با فرهنگ بیمه محصولات کشاورزی و بالا رفتن متوالی هزینه تولید و منطقی نبودن قیمت های خرید تضمینی و عدم رعایت تناوب زراعی به علت تنگدستی زارعین که منجر به بروز بیماریهای گیاهی و کاهش حاصلخیزی خاک می شود ، تنگناها و محدودیت های عمده و قابل طرح در بخش می باشد.

از جمله اهداف کیفی و راهبردهای مهم بخش می توان به تسریع در اتمام و بهره برداری از طرحهای بزرگ تامین آب و احداث و بهره برداری شبکه های پائین دستی آنها و مهار آبهای مرزی و بالا بردن کیفیت محصولات کشاورزی از نظر کاهش کود و سمهای مصرفی و استفاده از ارقام نهال و بذر مناسب برای منطقه و گسترش بیمه محصولات کشاورزی و افزایش ضریب مکانیزاسیون در بخش کشاورزی و ایجاد و توسعه صنایع تبدیلی و جنبی کشاورزی و انبارها و سردخانه های مورد نیاز و تضمین خرید محصولات کشاورزی و دامی و تغییر شیوه دامداری سنتی به صنعتی و افزایش دام سنگین در ترکیب جمعیت دامی منطقه و افزایش تولید آبزیان اشاره نمود .

۱۱-۸- تحلیل عملکرد تملک دارائیهای سرمایه ای استانی فصل کشاورزی ، منابع طبیعی و منابع آب

در سال ۱۳۸۴ عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استان از محل درآمدهای عمومی در فصل کشاورزی و منابع طبیعی با ۱۲۷/۲ درصد رشد از ۲۰۲۹۰/۱۶ میلیون ریال در سال ۱۳۸۳ به ۴۶۰۹۸/۹۳۷ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته است که در حدود ۶/۵۳ درصد از کل اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استان بوده است. همچنین اعتبارات فصل منابع آب نیز با ۲۱۸ درصد رشد از مبلغ ۱۷۶۰۷/۵۴ میلیون ریال به ۵۵۹۹۰/۴۵۵ میلیون ریال افزایش پیدا کرده که در حدود ۷/۹۳ درصد کل اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استان بوده است.

نقش و اهمیت بخش صنعت در توسعه بر هیچ کس پوشیده نیست. اندیشمندانی مانند «کوزنتس» و «چنری» توسعه اقتصادی را بدون توسعه صنعتی غیر ممکن بیان نموده و نقش صنعت را در توسعه اقتصادی بسیار مهم ارزیابی می کنند. به بیان دیگر این دسته از نظریه پردازان توسعه اقتصادی را با توسعه کشاورزی و یا توسعه خدمات امکان پذیر نمی دانند.

۱۲-۱- تعداد کارگاهها، شاغلین و میزان ارزش افزوده فعالیت صنعتی

بر اساس داده های سالنامه آماری کشور در سال ۱۳۸۱ تعداد ۷۱۰۲ واحد کارگاه صنعتی در استان مشغول فعالیت بوده اند که این مقدار معادل ۱/۴۷ درصد کارگاههای صنعتی کل کشور بوده است. از این تعداد ۵۴۶۵ واحد در نقاط شهری و ۱۶۳۷ واحد در نقاط روستایی قرار داشته اند. لازم به توضیح است از نظر مالکیت نیز تعداد ۹۴ واحد صنعتی دولتی و ۷۰۰۸ واحد دیگر نیز خصوصی بوده اند.

در سال ۱۳۸۴ تعداد ۶۸۴ فقره جواز تاسیس (شامل واحدهای جدید صنعتی و توسعه واحدهای فعال) و ۹۴ فقره پروانه بهره برداری (شامل پروانه بهره برداری صنعتی جدید و پروانه بهره برداری مکمل) صادر شده است که بترتیب ۲/۱۹ درصد از جواز تاسیسهای صادر شده و ۱/۵۶ درصد از پروانه های بهره برداری صادر شده در کل کشور را بخود اختصاص داده است. و استان اردبیل از این جهت در رتبه های هیجدهم و بیست و یکم کشور قرار گرفته است.

در سال ۱۳۸۳ از ۱۳۵ کارگاه صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر استان، تعداد ۱۰۹ کارگاه بین ۱۰ تا ۴۹ نفر کارکن (۸۰/۷۴ درصد)، تعداد ۱۶ کارگاه بین ۵۰ تا ۹۹ نفر کارکن (۱۱/۸۵ درصد) و تعداد ۱۰ کارگاه نیز بیش از صد نفر کارکن داشته که در حدود ۷/۴ درصد کارگاههای ده نفر کارکن و بیشتر استان را تشکیل داده اند. از نظر نحوه مالکیت نیز تعداد ۱۲۰ کارگاه در اختیار اشخاص حقیقی و حقوقی بخش خصوصی بوده و تعداد ۱۵ کارگاه دیگر نیز بصورت مالکیت عمومی و دولتی اداره می شدند.

در سال ۱۳۸۳ جمعاً تعداد ۶۶۵۱ نفر در کارگاههای صنعتی بالای ده نفر کارکن استان مشغول فعالیت بوده اند که تعداد ۲۵۲۸ نفر از آنها مربوط به کارگاههای ۴۹-۱۰ نفر کارکن ، تعداد ۱۱۱۷ نفر مربوط به کارگاههای ۹۹-۵۰ نفر کارکن و ۳۰۰۶ نفر دیگر نیز مربوط به کارگاههای ۱۰۰ نفر کارکن و بیشتر بوده است.

در سال ۱۳۸۲ ارزش افزوده فعالیت کارگاههای صنعتی فعال استان معادل ۷۵۷۷۰۰ میلیون ریال بوده است که در مقایسه با کل کشور در حدود ۰/۵۴ درصد ارزش افزوده بخش صنعت کشور را بخود اختصاص داده است . با عنایت به نقش و اهمیت بخش صنعت در توسعه اقتصادی و اجتماعی ، تولید ارزش افزوده و ایجاد اشتغال مولد و همچنین با در نظر گرفتن جایگاه پائین استان در این بخش بسیار مهم اقتصادی ضرورت ایجاد واحدهای صنعتی خصوصاً صنایع بزرگ را در استان اردبیل بیش از پیش نمایان می سازد.

همچنین در سال ۱۳۸۴ تعداد ۶۰ شرکت تعاونی صنعتی فعال با ۵۶۲ عضو و ۹۱۵ نفر شاغل و ۱۱۰۳۴ میلیون ریال سرمایه گذاری در استان اردبیل مشغول فعالیت بوده اند . که با سهمی معادل ۱/۳۲ درصد از کل شرکتهای تعاونی صنعتی فعال کشور در رتبه بیست و چهارم قرار داشته است .

در جداول شماره (۱۲-۳) و (۱۲-۲) و (۱۲-۱) توضیحات بیشتری در خصوص صنعت استان و مقایسه آن با کشور بیان گردیده است .

نتایج طرح آمارگیری از کارگاههای صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر در سال ۱۳۸۳ نشان میدهد تعداد ۱۶۲۸۳ کارگاه صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر در کشور به فعالیت صنعتی اشتغال داشته اند که از این کارگاهها ۲۸/۱۴ درصد در استان تهران ، ۱۴/۷۴ درصد در استان اصفهان ، ۷/۵۸ درصد در استان خراسان رضوی و تنها ۰/۸۳ درصد در استان اردبیل واقع شده اند و از این نظر استان اردبیل رتبه بیست و یکم کشور را داشته است و از نظر ارزش سرمایه گذاری نیز در رتبه بیست و چهارم واقع شده است و از نظر میزان ارزش افزوده در رده بیست و سوم کشور قرار گرفته است.

بررسی ارزش جبران خدمات پرداختی سرانه به شاغلان با مزد و حقوق بگیر کارگاههای صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر ۳۰ استان کشور در سال ۱۳۸۳ نشان می دهد بیشترین میزان جبران خدمات سرانه پرداختی به ترتیب به استانهای خوزستان ، هرمزگان و بوشهر تعلق داشته و استان اردبیل تنها ۰/۵ درصد از ارزش جبران خدمات پرداختی سرانه به شاغلان با مزد و حقوق بگیر کارگاههای صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر کشور را بخود اختصاص داده است .

جدول شماره (۱۲-۱) تعداد کارگاههای صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر استان برحسب وضع مالکیت، تعداد کارکن و به تفکیک شهرستان در سالهای ۱۳۸۴-۱۳۸۳

شهرستان	کل کارگاهها			
	جمع	درصد	۱۰-۴۹ نفر	۵۰-۹۹ نفر
کل استان	۱۳۵	۱۰۰	۱۰۹	۱۶
اردبیل	۹۶	۷۱/۱۱	۷۸	۱۲
بيله سوار	۱	/۷۴	۱	-
پارس آباد	۱۷	۱۲/۶	۱۴	۱
خلخال	۶	۴/۴۴	۴	۱
کوثر	-	-	-	-
مشگین شهر	۸	۵/۹۳	۶	۱
مغان	-	-	-	-
نمین	۶	۴/۴۴	۵	۱
نیر	۱	/۷۴	۱	-

دنباله جدول شماره (۱۲-۱)

شهرستان	مالکیت خصوصی (اشخاص حقیقی و حقوقی)			
	جمع	۱۰-۴۹ نفر	۵۰-۹۹ نفر	۱۰۰ نفر و بیشتر
کل استان	۱۲۰	۱۰۱	۱۳	۶
اردبیل	۸۹	۷۵	۱۰	۴
بيله سوار	۱	۱	-	-
پارس آباد	۹	۹	-	-
خلخال	۶	۴	۱	۱
کوثر	-	-	-	-
مشگین شهر	۸	۶	۱	۱
مغان	-	-	-	-
نمین	۶	۵	۱	-
نیر	۱	۱	-	-

مالکیت عمومی (دولتی)				شهرستان
جمع	۱۰-۴۹ نفر	۵۰-۹۹ نفر	۱۰۰ نفر و بیشتر	
۱۵	۸	۳	۴	کل استان
۷	۳	۲	۲	اردبیل
-	-	-	-	بيله سوار
۸	۵	۱	۲	پارس آباد
-	-	-	-	خلخال
-	-	-	-	کوثر
-	-	-	-	مشگین شهر
-	-	-	-	مغان
-	-	-	-	نمین
-	-	-	-	نیر

ماخذ : سالنامه آماری کشور و استان اردبیل-۱۳۸۴

جدول شماره (۱۲-۲) برخی اطلاعات مربوط به بخش صنعت استان و مقایسه آن با کشور در سال ۱۳۸۴

(مبالغ : میلیون ریال)

استان	تاسیسی (۸۴)	پروانه بهره برداری صادره شده (۸۴)			* ارزش افزوده (سال ۱۳۸۲)	شرکتهای تعاونی صنعتی فعال (سال ۱۳۸۴)			
		تعداد	میزان اشتغال (نفر)	میزان سرمایه گذاری		تعداد	تعداد عضو (نفر)	تعداد اشتغال (نفر)	سرمایه
استان	۶۸۴	۹۴	۱۸۸۸	۱۱۹۶۷۱۶	۷۱۰۲	۶۰	۵۶۲	۹۱۵	۱۱۰۳۴
کشور	۳۱۲۰	۶۰۲۵	۱۲۱۳۱	۵۵۱۸۱۰۰۰	۴۸۰۳۱۶	۴۵۵۱	۷۱۹۳۹	۱۰۰۹۰۰	۸۲۳۶۶۶
سهم استان از کشور	۲/۱۹	۱/۵۶	۱/۵۶	۲/۱۷	۱/۴۸	۱/۳۲	۰/۷۸	۰/۹۱	۱/۳۴

ماخذ : سالنامه آماری کشور و سالنامه آماری استان - حسابهای ملی

* جدول شماره (۱۲-۳) برخی اطلاعات کارگاههای صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر در سال ۱۳۸۳

(مبالغ : میلیون ریال)

عنوان	تعداد کارگاه (واحد)	تعداد شاغلان (نفر)	ارزش افزوده (۱)	نحوه مدیریت		جبران خدمات مزد حقوق بگیران (۲)	سرمایه گذاری انجام شده (۳)
				عمومی (دولتی)	خصوصی		
استان	۱۳۵	۶۶۵۱	۸۷۱۹۴۲	۱۵	۱۲۰	۱۹۹۹۴۹	۱۲۵۳۸۲
کشور	۱۶۲۸۳	۱۰۷۶۶۹۳	۱۸۱۲۶۸۱۷۱	۶۳۲	۱۵۶۵۱	۳۹۹۳۵۱۹۸	۲۲۶۲۹۱۰۱
سهم استان از کشور	۰/۸۳	۱/۶۲	۱/۴۸	۲/۳۷	۱/۷۷	۱/۵	۱/۵۵

ماخذ : پیشین

- (۱) ارزش افزوده فعالیت صنعتی کارگاه عبارت است از مابه التفاوت ارزش ستانده و ارزش داده فعالیت صنعتی
 (۲) جبران خدمات عبارت است از مزد و حقوق و سایر پرداختها (پول، کالا و ...) به مزد و حقوق بگیران
 (۳) ارزش سرمایه گذاری عبارت است از تغییرات ایجاد شده در ارزش اموال سرمایه ای

* بعلت عدم دسترسی به اطلاعات مربوط به سال ۱۳۸۴ اطلاعات مربوط به سالهای قبل مورد بررسی قرار گرفته است.

۱۲-۲- تحلیل عملکرد بخش صنعت در استان

همانگونه که از مطالب مندرج در قسمتهای قبلی، بررسی و مقایسه جداول مستفاد می‌گردد، استان اردبیل یک استان صنعتی نیست و دلایل این امر را می‌توان به یک تلقی غیر واقعی از مزیت‌های نسبی استان و بافت اجتماعی روستایی استان و غالب بودن کشاورزی و خدمات در اقتصاد منطقه دانست. همچنین از مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت از کل ارزش افزوده سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ استان که در بخش چهارم همین گزارش بصورت مشروح مورد بررسی قرار گرفته است، نتیجه‌گیری بعمل می‌آید بخش صنعت و معدن در سال ۱۳۷۹ در حدود ۹/۹۵ درصد، در سال ۱۳۸۰ در حدود ۷/۸۹ درصد و در سال ۱۳۸۱ در حدود ۸ درصد از کل ارزش افزوده حاصله در استان را به خود اختصاص داده است در حالیکه این ارقام برای کشور بترتیب برابر با ۳۳/۳۲، ۳۰/۸۷ و ۳۲/۴۹ درصد از کل بوده است و این مطلب نیز دلیل دیگری بر عدم شکوفایی بخش صنعت در استان می‌باشد.

به طور کلی در این استان صنایع پایه و سنگین ایجاد و گسترش نیافته اند و یکی از علل مهم توسعه سایر صنایع، وابستگی آنها به وجود اینگونه صنایع و نهاده‌های تولید شده توسط آنها می‌باشد.

از طرف دیگر اصولاً هر نوع سرمایه‌گذاری و خصوصاً سرمایه‌گذاری در بخش صنایع ارتباط مستقیمی با امنیت سرمایه‌گذاری از لحاظ حقوقی و اقتصادی داشته و در کنار زیرساخت‌هایی همچون بنادر، شاهراه‌های ارتباطی، منابع انرژی، مراکز پشتیبانی، اداری، تجاری، صنعتی، سرمایه انسانی، مواد اولیه ارزان قیمت و بازارهای مصرف و یا سایر نقاطی که به نوعی مزیت نسبی در تولید دارند مکان‌گزینی می‌نمایند و با اندک دقتی در موقعیت استان دریافت می‌شود که استراتژی توسعه صنعتی استان باید با لحاظ این موارد به نحوی تدوین گردد که سرمایه‌گذاران دلایل توجیهی کافی برای جانمایی طرح‌های صنعتی خود داشته باشند.

حمایت از گسترش فعالیت شرکت شهرک‌های صنعتی استان در زمینه آماده‌سازی و واگذاری آسان زمین صنعتی و حمایت از صنعتگران، تاکید بر نقش صنایع کوچک، ترویج کارآفرینی و ایجاد اشتغال

صنعتی و پیگیری کمکهای فنی، اعتباری و تسهیلات وجوه اداره شده و زود بازده و معافیت های مالیاتی و عوارضی از جمله مواردی است که می تواند سرمایه گذاران و علاقمندان احداث واحدهای صنعتی را به فعالیت در استان راغب نماید. در سالهای اخیر فعالیت های خوبی در این راستا انجام پذیرفته است و افزایش پروانه های تاسیس و بهره برداری صنایع رشد چشمگیری داشته است ولی با توجه به موارد یاد شده بدیهی است دست اندر کاران و مدیران اجرایی استان باید بدنبال راهکارهای جدید جذب و جلب سرمایه ها و کارآفرینان باشند و مزیت های جدید نسبی برای استان ایجاد نمایند.

۱۲-۳- ساختار صنعتی

در سال ۱۳۸۴ تعداد ۲۵۰ فقره (۳۷/۳۴ درصد) از جوازهای تاسیس صادر شده توسط سازمان صنایع و معادن استان در ارتباط با صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی و تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی و تولید سایر محصولات کانی غیر فلزی و تعداد ۱۱۰ فقره (۱۶/۴۴ درصد) از آنها در ارتباط با صنایع غذایی و آشامیدنی بوده اند که در مقایسه با سال قبل به ترتیب تولید مواد و محصولات شیمیایی، تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی و تولید سایر محصولات کانی غیر فلزی ۱/۶۳ درصد افزایش و تولید صنایع غذایی و آشامیدنی نیز ۷/۵۶ درصد کاهش داشته و سهم آنها نیز بترتیب با ۲/۰۲ و ۷- درصد تغییر پیدا کرده اند و سایر جوازهای تاسیس نیز به ترتیب شامل رشته فعالیت های طبقه بندی شده در تولید محصولات فلزی فابریکی (قطعات)، تولید منسوجات، صنایع چوبی (بجز مبل)، تولید ماشین آلات، محصولات کاغذی، دستگاههای برقی، تولید فلزات اساسی، تولید پوشاک و عمل آوری و رنگ پوست خردار و سایر فعالیت ها بوده اند.^(۱)

در بررسی تعداد پروانه های بهره برداری صادر شده نیز بیشترین رشته فعالیت بترتیب مربوط به صنایع مواد غذایی و آشامیدنی، صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی و محصولات لاستیکی و تولید سایر محصولات کانی غیر فلزی و صنایع چوبی (بجز مبل) بوده اند.

---

۱) ذکر این نکته ضرورت دارد که برای طبقه بندی فعالیت های بخش صنعت، از ویرایش سوم طبقه بندی بین المللی فعالیت های اقتصادی (ISIC) استفاده شده است.

* جدول شماره (۱۲-۸) تعداد کارگاههای صنعتی بر حسب نوع فعالیت در نقاط شهری و روستایی استان اردبیل

در سال ۱۳۸۲

نقاط روستایی	نقاط شهری	کل استان	سال و فعالیت
۱۶۳۷	۵۴۶۵	۷۱۰۲	جمع کل
۸۱۹	۱۵۱۹	۲۳۳۸	صنایع مواد غذایی و آشامیدنی
-	۱	۱	تولید محصولات از توتون و تنباکو- سیگار
۷۷	۳۲۸	۴۰۵	تولید منسوجات
۵۴	۸۳۱	۸۸۵	تولید پوشاک و عمل آوردن و رنگ کردن پوست خزندار
۵	۳۳	۳۸	دباغی و عمل آوردن چرم ، ساخت کیف، چمدان ، زین و براق و تولید کفش
۱۳۴	۵۴۵	۶۷۹	تولید چوب و محصولات چوبی و چوب پنبه(غیر از مبلمان)و ساخت کالا از نی و مواد حصیری
۲	۷	۹	تولید کاغذ و محصولات کاغذی
۱۱	۲۷۹	۲۹۰	انتشار ، چاپ و تکثیر رسانه های ضبط شده
-	۱	۱	صنایع تولید زغال کک، پالایشگاههای نفت و سوختهای هسته ای
۲	۲	۴	صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی
۷	۲۴	۳۱	تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی
۱۲۰	۱۰۸	۲۲۸	تولید سایر محصولات کانی غیر فلزی
۲	۹	۱۱	تولید فلزات اساسی
۲۷۰	۱۱۶۷	۱۴۳۷	تولید محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات
۶۷	۱۷۳	۲۴۰	تولید ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر
-	-	-	تولید ماشین آلات اداری و حسابگر و محاسباتی
۳	۹۹	۱۰۲	تولید ماشین آلات مولد و انتقال برق و دستگاههای برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر
-	-	-	تولید رادیو و تلویزیون و دستگاهها و وسایل ارتباطی
۴	۱۰۴	۱۰۸	تولید ابزار پزشکی و ابزار اپتیکی و ابزار دقیق و ساعتها و مچی و انواع دیگر ساعت
۳	۲۸	۳۱	تولید وسایل نقلیه موتوری ، تریلر و نیم تریلر
۳	۷	۱۰	تولید سایر وسایل حمل و نقل
۷	۱۹۵	۲۰۲	تولید مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر
۳	-	۳	بازیافت
۴۴	۵	۴۹	کشت و صنعت

ماخذ : سالنامه آماری استان

* بعلت عدم دسترسی به اطلاعات مربوط به سال ۱۳۸۴ این بخش، اطلاعات مربوط به سال ۱۳۸۲ مورد بررسی قرار گرفته است.

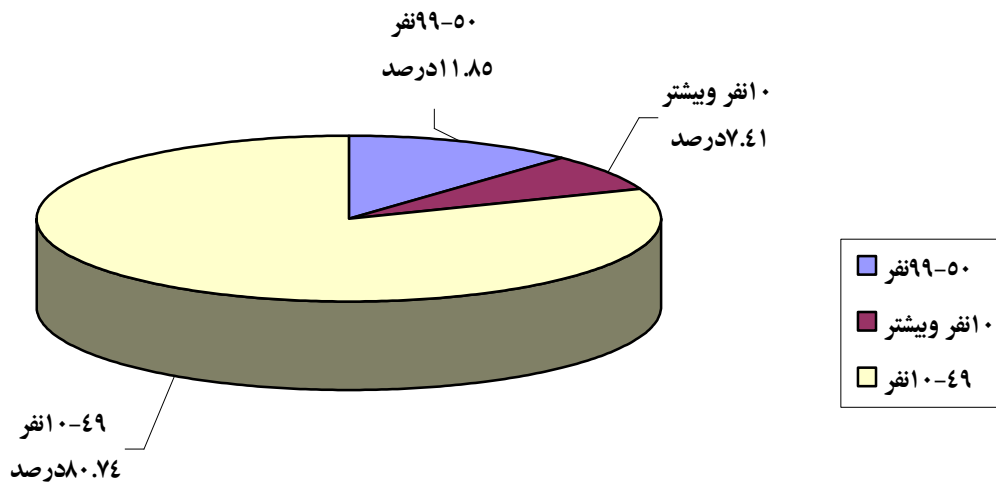
جدول شماره (۱۲-۵) کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر بر حسب نوع فعالیت و طبقات کارکن

در سال ۱۳۸۳

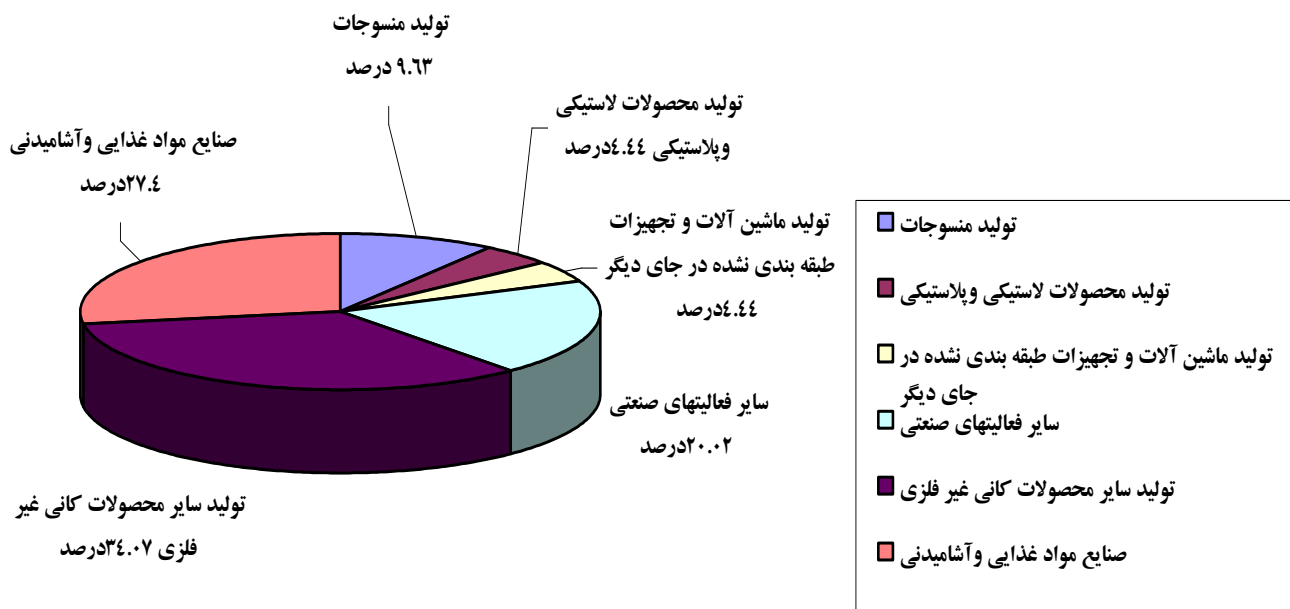
سال و فعالیت	جمع	۱۰-۴۹ نفر	۵۰-۹۹ نفر	۱۰۰ نفر و بیشتر
جمع کل	۱۳۵	۱۰۹	۱۶	۱۰
صنایع مواد غذایی و آشامیدنی	۳۷	۳۱	۴	۲
تولید محصولات از توتون و تنباکو- سیگار	-	-	-	-
تولید منسوجات	۱۳	۱۲	-	۱
تولید پوشاک و عمل آوردن و رنگ کردن پوست خردار	۲	۲	-	-
دباغی و عمل آوردن چرم ، ساخت کیف، چمدان ، زین و یراق و تولید کفش	۱	-	۱	-
تولید چوب و محصولات چوبی و چوب پنبه(غیر از مبلمان)و ساخت کالا از نی و مواد حصیری	۴	۳	-	۱
تولید کاغذ و محصولات کاغذی	۱	۱	-	-
انتشار ، چاپ و تکثیر رسانه های ضبط شده	-	-	-	-
صنایع تولید زغال کک، پالایشگاههای نفت و سوختههای هسته ای	۱	۱	-	-
صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی	۲	۱	-	۱
تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی	۶	۵	-	۱
تولید سایر محصولات کانی غیر فلزی	۴۶	۳۷	۸	۱
تولید فلزات اساسی	۳	۳	-	-
تولید محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات	۴	۴	-	-
تولید ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۶	۳	۱	۲
تولید ماشین آلات اداری و حسابگر و محاسباتی	-	-	-	-
تولید ماشین آلات مولد و انتقال برق و دستگاههای برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱	۱	-	-
تولید رادیو و تلویزیون و دستگاهها و وسایل ارتباطی	-	-	-	-
تولید ابزار پزشکی و ابزار اپتیکی و ابزار دقیق و ساعتها و مچی و انواع دیگر ساعت	۱	۱	-	-
تولید وسایل نقلیه موتوری ، تریلر و نیم تریلر	۳	۱	۱	۱
تولید سایر وسایل حمل و نقل	۱	-	۱	-
تولید مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۳	۳	-	-

ماخذ : سالنامه آماری استان اردبیل- سال ۱۳۸۴

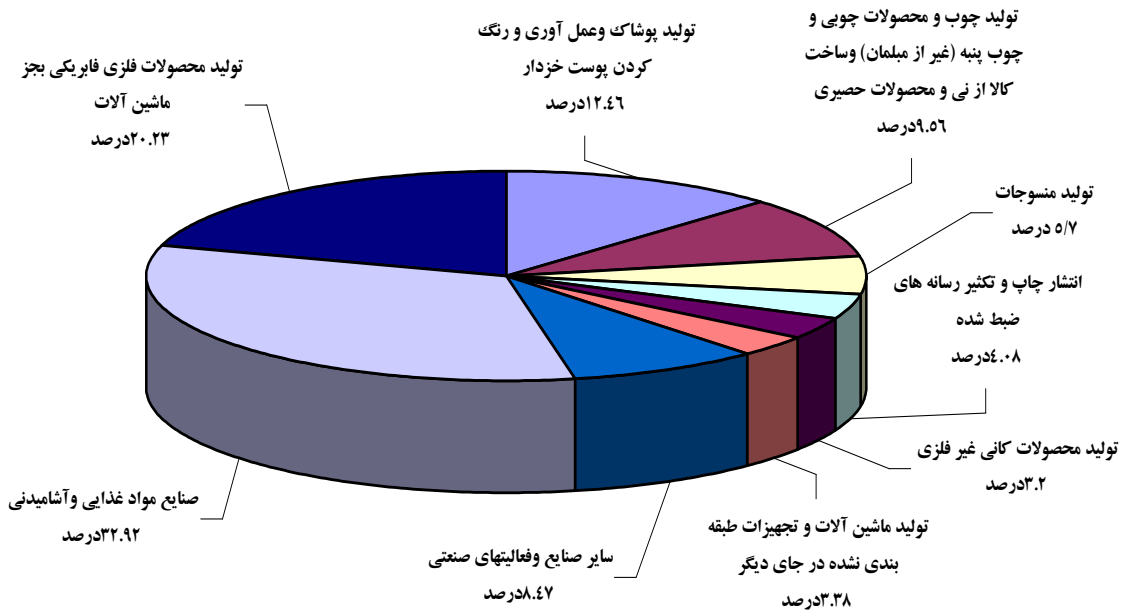
نمودار شماره (۲۱) توزیع فراوانی سهم کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر بر حسب طبقات کارکن در سال ۱۳۸۳

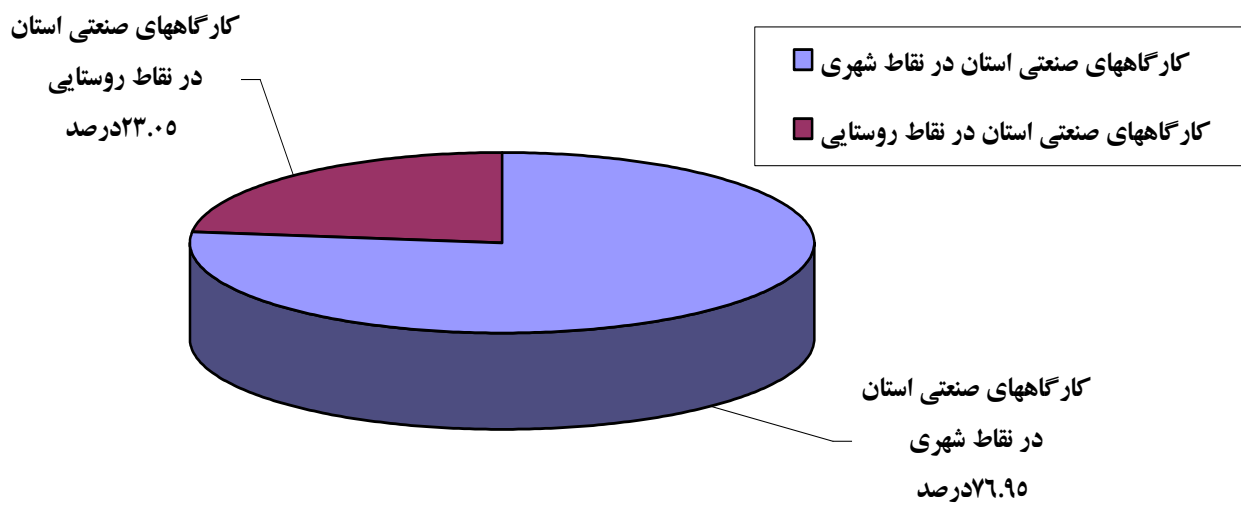
نمودار شماره (۲۲) توزیع فراوانی سهم کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر استان بر حسب نوع فعالیت در سال ۱۳۸۳

نمودار شماره (۲۳) توزیع فراوانی سهم کارگاههای صنعتی استان بر حسب نوع فعالیت در سال ۱۳۸۴

نمودار شماره (۲۴) توزیع فراوانی کارگاههای صنعتی استان بر حسب نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۸۲

۱۲-۴- توزیع جغرافیایی واحدهای صنعتی

تا پایان سال ۱۳۸۳ واحدهای صنعتی استان عمدتاً در ۵ شهرک صنعتی استان (دو شهرک صنعتی در شهرستان اردبیل و یک شهرک در هر کدام از شهرستان های پارس آباد ، خلخال و مشگین شهر) قرار دارند . در شهرک های صنعتی اردبیل که مجموعاً مساحتی بالغ بر ۵۸۵ هکتار را شامل می شود تعداد ۴۴۹ واحد صنعتی استقرار یافته اند که تعداد ۳۰۴ واحد از آنها دارای پروانه بهره برداری می باشند .

شهرک صنعتی مشگین شهر با ۲۷ هکتار مساحت دارای ۱۱ واحد صنعتی بوده است شهرک صنعتی خلخال با ۲۳ هکتار مساحت دارای ۲۶ واحد صنعتی و شهرک صنعتی پارس آباد نیز با ۱۳/۵ هکتار دارای ۱۸ واحد صنعتی است .

متأسفانه در سایر شهرستانهای استان شهرکهای صنعتی فعال وجود نداشته و یا به بهره برداری نرسیده اند . با اینحال شهرستانهای بيله سوار و مغان و نیر هر کدام با ۸ واحد صنعتی دارای پروانه بهره برداری و شهرستان کوثر با ۲ واحد و شهرستان نمین با ۱۹ واحد صنعتی دارای پروانه بهره برداری در بخش صنعت استان مشغول تولید می باشند .

احداث سه شهرک صنعتی جدید تحت عناوین شهرک تخصصی آب معدنی و شهرکهای صنعتی گرمی و گیوی در دستور کار استان قرار دارد و مراحل تهیه زمین مورد نظر و نقشه برداری آنها به اتمام رسیده است و طراحی آنها در دست انجام می باشد . شهرک صنعتی تخصصی آب معدنی استان با توجه به موقعیت زمین خریداری شده و کیفیت عالی آبهای معدنی استان امکان گنجایش حدود ۲۵ طرح صنعتی بسته بندی آب را دارد .

در راستای سیاستهای حمایتی از بخش خصوصی، مجوز احداث اولین شهرک صنعتی خصوصی استان در شهرستان نمین صادر گردیده و این شهرک در وسعتی حدود بیست هکتار مراحل عملیات اجرایی ساختمانی خود را طی می کند.

فرش های دستبافت اردبیل و ورنی های عشایر مغان و گلیم های عنبران و در کل مصنوعات دستی در استان جایگاه برجسته ای دارد . این صنایع از قدیم الایام در استان رایج بوده و سهم خوبی از صادرات استان را تشکیل می دهد . علاوه بر این سه رشته از صنایع دستی ، رشته های دیگری از قبیل جاجیم بافی ، کاشی معرق ، معرق چوب ، منبت چوب و گلسازی در استان رواج دارند . مدیریت صنایع دستی استان با شناسایی و ساماندهی شاغلین این بخش و صدور کارت شناسایی و مجوزهای مربوطه و هدایت آنها و با تشکیل نمایشگاههای دائمی و موقت اختصاصی صنایع دستی و شرکت در نمایشگاههای استانی و منطقه ای و کشوری توانسته است در سالهای اخیر تولیدات صنایع دستی در استان را پررونق نماید .

ساماندهی علاقمندان به یادگیری و آموزش صنایع دستی در قالب کلاسهای هنری با بیش از ۱۸ رشته در مقاطع عمومی ، مقدماتی و تخصصی صنایع دستی و حمایت از هنر آموختگان (بصورت معرفی به نهادها و دستگاهها برای برخورداری از تسهیلات مالی و فنی) گامی مهم در جهت اشتغال و ایجاد ارزش افزوده این بخش در استان می باشد .

بر اساس نتایج آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن^(۱) در استان اردبیل توسط خانوارهای دارای فعالیت صنعتی تعداد ۲۹۰۸۹ تخته فرش دستبافت جمعاً به مساحت ۱۲۰۸۷۵ متر مربع و به ارزش ۲۵۵۰۵ میلیون ریال به حساب خود خانوارهای بافنده و تعداد ۴۵۳۳ تخته فرش دستبافت جمعاً به مساحت ۲۲۳۸۹ متر مربع در ازای دریافت ۲۵۵۷ میلیون ریال دستمزد به حساب دیگران بافته شده است و از این نظر استان بترتیب رتبه های چهاردهم و پانزدهم کشور را بخود اختصاص داده است . در مجموع در حدود ۲ درصد از فرش دستبافت تولید شده در خانوارهای دارای فعالیت صنعتی کشور در سال مذکور در این استان بافته شده است .

۱- آخرین اطلاعات در این خصوص مربوط به سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ می باشد.

در بررسی میزان تولید گلیم و زیلوی دستبافت در استان اردبیل در سال مورد بررسی ۱۳۸۵۹۸ متر مربع گلیم و زیلو، معادل ۱۴ درصد از تولید کل گلیم و زیلوی دستبافت توسط خانوارهای دارای فعالیت صنعتی کشور توسط این خانوارها بافته شده است که در میان بافندگان به حساب خود رتبه دوم کشور و در میان بافندگان به حساب دیگران رتبه چهارم کشور را کسب نموده است.

همچنین در سال ۱۳۸۴ در این استان تعداد ۱۱ شرکت تعاونی فعال فرش دستبافت با ۲۶۲ نفر عضو و ۲۴۷ نفر شاغل با سرمایه ای معادل ۲۶۰ میلیون ریال مشغول فعالیت بوده اند که در مقایسه با کشور حدود ۱/۹ درصد شرکت های تعاونی فرش دست بافت، ۰/۲۹ درصد اعضا، ۰/۲۹ درصد شاغلین و ۱/۰۳ درصد سرمایه گذاری های انجام یافته کشور را بخود اختصاص داده و به ترتیب در رتبه های هفدهم، بیستم، بیست و دوم و هیجدهم قرار گرفته است که با عنایت به بافت اجتماعی و اقتصادی منطقه و همچنین سابقه دیرینه این صنعت بسیار مهم در منطقه سهم بسیار پائینی را بخود جلب کرده و توجه بیش از پیش را طلب می نماید.

۱۲-۶- تنگناها، نارسائیاها و راهکارهای توسعه بخش

استان اردبیل در سالهای اخیر از تحرک مثبتی در زمینه تولید محصولات صنعتی، بهبود نسبی کیفیت آنها، بازاریابی و بسته بندی برخوردار بوده است. این استان بدلیل طبیعی و تاریخی استعدادهای مناسبی در زمینه تولید محصولات کشاورزی دارد ولی از نظر توسعه صنعتی نیز گام های بلندی را برداشته و در حال حاضر مراحل اولیه توسعه را می گذراند.

در زمینه محصولات صنایع تبدیلی کشاورزی کالاهایی از قبیل رب گوجه فرنگی، ماکارونی، لبنیات، خیارشور، بیسکویت، نان و شیرینی و شکلات و در زمینه سایر اقلام، آب معدنی، نوشابه های گازدار، سیمان، مصنوعات پلاستیکی و لاستیک و تایر و تیوپ، قطعات فلزی و موکت و فرش ماشینی و چرم و پوشاک تولیدات صنعتی عمده استان می باشند. همچنین همجواری استان اردبیل با استان گیلان تنوع خاصی به محصولات چوبی بخشیده است و با راه اندازی کارخانجات نئوپان و تخته های چند لایه و

روکش از یکطرف و بازار مناسب در جمهوری آذربایجان برای اینگونه محصولات و مبلمان منزل این بخش نیز رونق خوبی یافته است .

بدین ترتیب می بینیم که سمت و سوی تولیدات صنعتی در استان اردبیل تا کنون اغلب به تولید کالاهای مصرفی ، تبدیل محصولات غذایی ، آشامیدنی و بهداشتی ، نساجی و چرم و پوشاک و فرآورده های کانی غیر فلزی بوده است و فعالیت های سرمایه گذاری و تولید در زمینه کالاهای واسطه ای ، سرمایه ای و بادوام چشمگیر نبوده است . بدین ترتیب تشویق و هدایت سرمایه گذاران به سمت احداث اینگونه صنایع و نیز صنایع بسته بندی می تواند محرکی برای ایجاد زمینه بیشتر فعالیت های صنعتی دیگر باشد . یافتن راهکارهایی برای کمتر نمودن هزینه تولید در استان و متعادل نمودن نرخ بهره تسهیلات اعطایی به واحدهای تولیدی و صنعتی از جمله ضروریاتی است که مدیران و برنامه ریزان استان باید بر آن تاکید نمایند .

فراهم نبودن زمینه های تسهیلاتی و تشویقی برای ترغیب سرمایه گذاران بخش خصوصی در سالهای اولیه تاسیس استان و فقدان مراکز آموزشی و تحقیقاتی در سطح عالی برای ارتقاء تکنولوژی صنایع موجود نیز از عوامل عدم شکوفایی صنعت استان بوده است .

در سالهای اخیر تحركات خوبی در ارتباط با تشویق و ترغیب سرمایه گذاران به فعالیت در این استان صورت پذیرفته است ولی بنظر می رسد همزمان با آن باید استراتژی توسعه صنعتی و رشد فعالیت هایی که استان در آنها دارای مزیت نسبی است شناسایی شود و سرمایه گذاران برای فعالیت در آنها ترغیب و تشویق گردند .

۱۳- معادن

معادن عبارت است از مجموعه کانسار (ذخیره معدنی که بهره برداری از آن اقتصادی می باشد) و ماشین آلات و تسهیلاتی که به منظور اکتشاف و تجهیز و بهره برداری و کانه آرایی از کانسار ایجاد شده است و کانه آرایی نیز یعنی کلیه عملیات فیزیکی و شیمیایی که به منظور جداسازی کانه مورد نظر صورت می گیرد.

۱۳-۱- تعداد، جمعیت شاغل و ارزش تولیدات معادن

بر اساس نتایج آمارگیری از معادن در حال بهره برداری کشور در سال ۱۳۸۲ تعداد ۶۱ معدن در حال بهره برداری در سطح استان وجود داشته است. بررسی آماری حاکی از آن است که از کل ۳۱۲۵ معدن فعال موجود در کشور ۱/۹۵ درصد آن در این استان قرار دارد. تعداد شاغلان معادن در حال بهره برداری کشور و استان به ترتیب ۵۶۵۵۴ و ۲۹۴ نفر بوده است. بعبارت دیگر متوسط تعداد شاغلان هر معدن در سطح کشور و استان به ترتیب ۱۸/۱ و ۴/۸۲ نفر می باشد. پایین بودن متوسط شاغلان معادن استان در مقایسه با کشور حاکی از کوچک بودن مقیاس معادن استان می باشد، بطوریکه ۳۷ معدن کمتر از ۵ نفر کارکن و ۲۰ معدن بین ۵ تا ۹ نفر کارکن و ۲ معدن بین ۱۰ تا ۱۹ نفر کارکن و ۲ معدن بالاتر از ۲۰ نفر کارکن دارند.

ارزش تولیدات معادن در حال بهره برداری کشور و استان در سال مورد بررسی به ترتیب ۷۸۵۴۲۳۲ و ۳۰۸۹۷ میلیون ریال بوده که متوسط ارزش تولید (سرانه) هر فرد شاغل در معادن در سطح ملی و استان به ترتیب ۱۳۸/۸۸ و ۱۰/۰۹ میلیون ریال می باشد. اگر چه ۱/۹۵ درصد از تعداد معادن کشور در این استان قرار دارند ولی معادن استان تنها ۰/۳۹ درصد از ارزش تولیدات معادن کشور را بخود اختصاص داده اند و این امر نشان از پست بودن معادن فعال و کم توجهی در سیاستگذاری و عدم تخصیص بهینه منابع برای سرمایه گذاری در معادن استان و توسعه آنها می باشد.

در سال ۱۳۸۲ ارزش افزوده معادن در حال بهره برداری کشور و استان به ترتیب برابر با ۵۷۷۲۰۵۱ و ۲۰۴۵۱ میلیون ریال بوده که ارزش افزوده بخش معدن استان در حدود ۰/۳۵ درصد ارزش افزوده کشور در این بخش را شامل می شود. همچنین ارزش سرمایه گذاری معادن کشور و استان به ترتیب ۸۵۷۴۹۶ و ۱۰۹۶۲ میلیون ریال بوده است و به عبارت دیگر ۱/۲۸ درصد ارزش سرمایه گذاری در بخش معادن کشور مربوط به استان اردبیل بوده است.

در سال ۱۳۸۲ میزان جبران خدمات مزد و حقوق بگیران بخش معدن در کشور و استان به ترتیب ۱۲۹۹۲۸۵ و ۴۹۴۸ میلیون ریال بوده و متوسط جبران خدمات مزد و حقوق بگیران شاغلان بخش معدن در سطح ملی و استان به ترتیب در حدود ۲۱/۸۹ و ۲۰/۲۹ میلیون ریال بوده است.

۱۳-۲- تحلیل وضع فعالیت و نحوه مدیریت معادن

علاوه بر ۶۱ معدن فعال و در حال بهره برداری استان تعداد ۲۵ معدن آماده سازی شده استان تعطیل می باشند. از ۶۱ معدن فعال و در حال بهره برداری استان، نیز تعداد ۵۲ معدن (۸۵/۲۵ درصد) توسط بخش خصوصی و ۶ معدن (۱۴/۷۵ درصد) توسط بخش عمومی مدیریت می شود.

روش استخراج در تمام معادن استان به صورت روباز می باشد. لازم به توضیح است که تعداد ۳۴ معدن استان بیشتر از سه ماه در سال با تعطیلی و رکود روبرو هستند که برای بررسی علل آن باید مطالعاتی صورت پذیرد. لازم به ذکر است تا پایان سال ۱۳۸۴ تعداد ۲ شرکت تعاونی معدنی فعال با ۱۹ نفر عضو، ۲۳ نفر شاغل و با سرمایه گذاری ۸۱۰ میلیون ریال در سطح استان برای بهره برداری از معادن مشغول فعالیت بوده اند که این ارقام به ترتیب در سطح کشور تعداد ۸۷۵ شرکت، ۱۶۶۸۴ نفر عضو، ۱۹۶۳۸ نفر شاغل و ۸۸۸۲۴ میلیون ریال سرمایه گذاری بوده و بدین ترتیب سهم استان از کل کشور به ترتیب ۲۳/، ۲۹/، ۱۲/ و ۹/ درصد بوده است. به عبارت دیگر استان اردبیل از نظر تعداد معادن، تعداد عضو و تعداد اشتغال در بخش تعاونیهای معادن رتبه بیست و نهم و در بخش میزان سرمایه گذاری رتبه بیست و نهم کشوری را دارا بوده است.

جدول شماره (۱۳-۱) تعداد معادن ، شاغلان ، جبران خدمات مزد و حقوق بگیران و ارزش تولیدات معادن در حال

بهره برداری کشور و استان در سال ۱۳۸۲ *

ارزش افزوده (میلیون ریال)	ارزش تولیدات (میلیون ریال)	جبران خدمات مزد و حقوق بگیران (میلیون ریال)	تعداد شاغلان				تعداد معادن			استان
			سایر (اداری، مالی و خدماتی)	خط تولید		جمع	نحوه مدیریت		جمع	
				ساده	ماهر		عمومی	خصوصی		
۲۰۴۵۱	۳۰۸۹۷	۴۹۴۸	۹۰	۲۳	۱۸۱	۲۹۴	۹	۵۲	۶۱	استان
۵۷۷۲۰۵	۷۸۵۴۲۳	۱۲۹۹۲۸۵	۱۱۷۸۶	۱۶۷۲۲	۲۸۰۴۶	۵۶۵۵۴	۳۷۸	۲۷۴۷	۳۱۲۵	کشور
۱	۲									
۰/۳۵	۰/۳۹	۰/۳۸	۰/۷۶	۰/۱۳	۰/۶۴	۰/۵۱	۲/۳۸	۱/۸۹	۱/۹۵	سهم از کشور

ماخذ : سالنامه آماری کشور - ۱۳۸۲

۱۳-۳- بررسی ساختار معادن استان

در جدول شماره (۱۳-۲) تعداد معادن در حال بهره برداری استان بر حسب نوع مواد معدنی استخراج شده آمده است . همانگونه در جدول دیده می شود در حدود ۴۷/۵۴ درصد معادن استان را معادن شن و ماسه و ۲۷/۸۷ درصد آن را معادن سنگ لاشه تشکیل می دهند . معادن دیگر به ترتیب فراوانی عبارتند از : پوکه معدنی ، سنگ سیلیس ، سنگ آهک ، سنگ تزئینی ، سنگ آهن و کائولن یا خاک نسوز .

* آخرین آمار منتشر شده مربوط به سال ۱۳۸۲ بوده است.

جدول شماره (۱۳-۲) معادن در حال بهره برداری استان برحسب نوع مواد معدنی در سال ۱۳۸۲

(تن/میلیون ریال)

نوع معدن	تعداد (واحد)	تعداد شاغلان	مقدار تولید	ارزش تولیدات	ارزش افزوده	ارزش سرمایه گذاری
سنگ آهن	۱	۴	۲۳۰۰۰	۹۴۳	۶۸۵	۴۴
شن و ماسه (متر مکعب)	۲۹	۷۲	۸۴۴۹۹۴	۷۱۶۲	۵۳۲۴	۳۸۹۴
سنگ تزئینی (تن)	۲	۳۱	۹۷۴۸	۴۳۲۹	۳۱۰۶	۵۱۵
سنگ لاشه (تن)	۱۷	۱۰۷	۳۱۲۴۴۱	۵۶۳۵	۴۴۰۷	۱۴۲
سنگ آهک یا مارن (تن)	۲	۴۳	۱۴۳۳۵۸۲	۹۷۶۵	۴۷۵۸	۱۵۰۷
استخراج کاولن خاک نسوز (تن)	۱	۶	۱۷۵۰۰	۲۶۲	۲۳۰	۴۰۸۱
سنگ سیلیس (تن)	۲	۱۰	۵۳۰۰۰	۱۱۷۹	۷۰۵	۱۱۷
پوکه معدنی (متر مکعب)	۷	۲۱	۹۷۰۲۰	۱۶۲۲	۱۲۳۶	۶۶۲
جمع کل	۶۱	۲۹۴	۲۷۹۱۳۸۵	۳۰۸۹۷	۲۰۴۵۱	۱۰۹۶۲

ماخذ: سالنامه آماری کشور و سالنامه آماری استان - ۱۳۸۴

۱۳-۴- توزیع جغرافیایی معادن استان

مطالعات اکتشافی عمومی عناصر فلزی در شمال غرب مشگین شهر، پی جویی سرب و روی و سایر عناصر فلزی در جنوب شرقی خلخال، پی جویی مس و سایر عناصر فلزی در باغرو داغ خلخال، اکتشاف مس و طلا و پلی متال در مشگین شهر (با همکاری شرکت ملی صنایع مس ایران و سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران)، اکتشاف ژئوشیمیایی نیمه تفصیلی طلا، جیوه و مس در کجل شمس آباد و هشتجین، اکتشاف مواد معدنی غیر فلزی در مشگین شهر و خلخال، اکتشاف کائولن و خاک صنعتی و پرلیت در نیر، نمین، مشگین شهر و خلخال صورت گرفته است.

منطقه شمال مشگین شهر از نظر متالورژی و فلزایی در ادامه ساختار منطقه مس سونگون واقع شده است و ارزیابی های اولیه حاکی از احتمال کشف و به نتیجه رسیدن حداقل یک کانسار مس پور فیری می باشد.

از انواع مواد معدنی قابل استحصال در استان می‌توان پوکه معدنی، پوزولان، مرمریت، گرانیت، سنگ گچ، سنگ آهک، مارن ورس، سولفات سدیم، شیل، سنگ آهک، طلا و مس، فلدسپات، سیلیس، باریت، پرلیت و زئولیت را نام برد که در انواع صنایع کشاورزی (غذایی و خوراک دام) و صنعتی (تصفیه و فیلتر سازی، ساختمان، دارویی، سیمان، رنگرزی، شوینده‌ها، سرامیک و کاشی و شیشه) کاربرد دارند.

۱۳-۵- بررسی مجوزهای معدنی صادره

در سال ۱۳۸۱ بیست و پنج پروانه اکتشاف برای معادن استان صادر شده که این رقم به ۲۸ پروانه در سال ۱۳۸۲ رسیده است و همچنین در سال ۱۳۸۱ تعداد مجوز صادر شده برای برداشت از معادن استان ۴ فقره بوده که در سال ۱۳۸۲ به ۷ فقره رسیده است.

همچنین محدوده‌های اکتشافی ثبت شده در سال ۱۳۸۱ معادل ۸۱ مورد بوده است که در سال ۱۳۸۲ به ۱۲۹ مورد رسیده است و رشدی معادل ۶۰ درصد را نشان می‌دهد.

۱۳-۶- تنگناها، نارسایی‌ها و راهکارهای توسعه بخش معدن

تنگناها و نارسایی‌های بخش معدن در استان تا اندازه بسیار زیادی از مشکلات کلی کشور در این زمینه پیروی می‌کند. به عنوان مثال هر چند که ایران از لحاظ ذخایر و تنوع سنگهای تزئینی و ساختمان و پتانسیل تولید سنگ خام در جهان مقام دوم را دارد ولی سهم آن در صادرات سنگهای ساختمانی و تزئینی در دنیا فوق العاده پایین و در حدود ۲/۹ درصد می‌باشد و مقام یازدهم را در بین ۴۲ کشور صادر کننده سنگ خام در جهان دارد.

این در حالیست که کشورهای مشابهی مانند هندوستان و ترکیه توانسته‌اند مقامهای اول و دوم جهانی را در صادرات این ماده معدنی به خود اختصاص داده و به ترتیب ۲۲/۸ و ۱۴/۱ درصد صادرات جهانی را به خود اختصاص دهند.

از طرف دیگر راههای اکتشاف و بهره برداری از معادن در دنیا به کلی با روشهای مرسوم در ایران متفاوت است و کشورهای هم‌مردیف در این خصوص با کمک سرمایه های بزرگ خارجی به موفقیت های بزرگی نائل شده اند و اصولاً بهره برداری اقتصادی از معادن مستلزم سرمایه گذاری های کلان و استفاده از دستگاههای سنگین و پیشرفته است که برای سرمایه گذاران خرده پا توجیه اقتصادی قابل توجهی ندارد .

استان اردبیل علی رغم استعدادهای فراوانی که در بند چهار این بخش ذکر شده است و نتایج اکتشافات صورت گرفته موید آن است ،متأسفانه جایگاه خود را در زمینه معدن پیدا نکرده است و حتی با استانهای مشابه کشور نیز فاصله زیادی دارد. با تدوین استراتژی توسعه و اهمیت دادن به اشتغالزایی بخش معدن و اعطای تسهیلات بانکی و فنی و تشویق سرمایه گذاران به فعالیت در این بخش افقهای روشنی برای توسعه بخش معدن استان پیش بینی می شود .

۱۴- بازرگانی

بازرگانی مجموعه فعالیت هایی است که وظیفه تبادل کالا و خدمات و مواد اولیه مورد نیاز مصرف کنندگان را از مبادی عرضه به مراکز تقاضا، مصرف و نگهداری کالا بر عهده دارد. تنظیم بازار کالاهای اساسی و توسعه و بهبود صادرات، حمایت از تولید کنندگان، رفع کمبودهای داخلی و کاهش فشارهای تورمی از راه تهیه و توزیع عادلانه کالاها قلمرو فعالیت بخش بازرگانی را تشکیل می‌دهد.

۱۴-۱- واردات و صادرات غیر نفتی استان

مقدار و ارزش واردات و صادرات استان در سال ۱۳۸۴ بر اساس گزارش اداره کل گمرکات استان در جداول شماره (۱-۱۴) و (۲-۱۴) آمده است. همانگونه که در جداول مذکور مشاهده می‌شود در سال ۱۳۸۴ در حدود ۲۰۵۰۸۵۱۸ کیلو گرم انواع کالا از مبادی کشورهای خارجی به مقصد استان اردبیل وارد شده است که ارزش ریالی آن در حدود ۳۲۶۱۶۴/۹ میلیون ریال بوده است.

همچنین در سال مورد بررسی در حدود ۶۷۵۷۹۵۵۹ کیلو گرم انواع کالا از استان به کشورهای خارجی صادر گردیده که ارزش ریالی آن در حدود ۵۴۴۶۰۲/۶ میلیون ریال بوده است. بدین ترتیب می‌بینیم که میزان صادرات غیر نفتی استان از لحاظ وزنی تقریباً ۲۲۹/۵۱ درصد بیشتر از وزن کالاهای وارد شده ولی از نظر ارزش ریالی محصولات صادر شده در حدود ۶۶/۹۷ درصد بیشتر از کالای وارد شده بوده است. عبارتی میزان رشد وزنی کالاهای صادر شده از رشد ارزش ریالی آنها بیشتر بوده است.

مقایسه میزان و ارزش واردات و صادرات استان با سال قبل نشان می‌دهد مقدار وزنی واردات استان در سال ۱۳۸۴ نسبت به مقدار وزنی واردات سال ۱۳۸۳ در حدود ۵/۳۶ درصد و میزان ارزش ریالی آن در حدود ۱۴/۲۲ درصد کاهش داشته است و مقدار صادرات استان نیز در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۸۳ از نظر وزنی در حدود ۵۰/۵۸ درصد و از نظر ارزش ریالی در حدود ۳۵/۸۱ درصد رشد داشته است. همچنین در سال ۱۳۸۳ تعداد ۵۰ نوع قلم کالا به استان وارد شده بود که این تعداد قلم کالا در سال ۱۳۸۴ به ۸۷ نوع کالا افزایش پیدا کرده است که تنها ۲۳ نوع کالای وارد شده مشابه کالاهای وارد شده سال ۱۳۸۳ بوده و بقیه متفاوت بوده است. در ارتباط با کالاهای صادر شده نیز تعداد ۷۸ نوع کالا در سال ۱۳۸۳ صادر گردیده بود که در سال ۱۳۸۴ به ۷۵ نوع قلم کالا کاهش پیدا کرده است بطوریکه ۴۷ نوع کالای آن مشابه کالاهای صادر شده سال قبل بوده ولی ۲۸ نوع کالای دیگر نیز جدید بوده که اختصاصاً در سال ۱۳۸۴ از استان صادر گردیده است.

جدول شماره (۱-۱۴) مقدار واردات انواع کالاها از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(کیلو گرم)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۱	بذر سیب زمینی	۱۳۳۰۰۰۰	۲۳۶۲۵۰	-۸۲/۲۴
۲	ریش تراش	۱۰۳۰۰	۱۰۹۶۲	۶/۴۳
۳	پرس مکانیکی	۱۳۹۰۰	۰	-۱۰۰
۴	مخزن فولادی هوا	۶۹۳۲۰	۰	-۱۰۰
۵	جعبه خالی چای	۷۱۲۶	۱۵۷۲۳	۱۲۰/۶۴
۶	دستگاههای صنعتی	۱۶۵۳۵۰	۶۳۱۸۰	-۶۱/۸
۷	دستگاههای مکانیکی	۱۵۰۰۸۶	۱۶۸۶۷۰	۱۲/۳۸
۸	ماشین آلات تولیدی و بسته بندی	۳۵۹۵۰	۰	-۱۰۰
۹	مولد برق	۴۶۸۰	۰	-۱۰۰
۱۰	جک صنعتی	۴۹۵۰	۰	-۱۰۰
۱۱	جرثقیل سقفی با متعلقات آن	۲۳۲۲۸۰	۲۱۶۸۴۰	-۶/۶۵
۱۲	اجزاء و قطعات لوکوموتیو	۳۲۹۶۰	۰	-۱۰۰
۱۳	مبلمان چوبی روکش شده	۳۵۳۲۶	۱۳۶۲۶	-۶۱/۴۳
۱۴	میز بیلیارد	۳۴۷۹۰	۰	-۱۰۰
۱۵	لوله	۳۸۷۷۰	۰	-۱۰۰
۱۶	خط تولید نیتروژن و اکسیژن	۳۴۷۴۵۰	۴۱۶۸۴۰	۱۹/۹۷
۱۷	پی وی سی	۲۱۴۱۰	۰	-۱۰۰
۱۸	ماشین آلات تایر سازی	۰	۱۹۱۳۲	-
۱۹	مواد اولیه لاستیک	۷۴۷۷۲۷	۰	-۱۰۰
۲۰	بید وایر	۳۳۰۰۷۸	۷۳۶۰۴۷	۱۲۲/۹۹
۲۱	تیوپ لاستیکی	۱۷۶۹۲۶	۱۷۰۹۰۳	-۳/۴۱
۲۲	کائو چوی طبیعی	۳۳۳۳۴۲۶	۹۲۷۳۶۰	-۷۲/۱۸
۲۳	رزین	۳۸۰۱۰۰	۱۲۳۰۹۸	-۶۷/۶۲
۲۴	پارچه استخوان بندی لاستیک	۱۹۴۲۹۷۸	۸۳۱۲۴۵	-۵۷/۲۲
۲۵	استیل کوره	۲۰۹۳۹۵	۸۵۳۲۰۴	۳۰۷/۴۶
۲۶	دوده کربن	۱۰۴۰۶۰۰	۳۲۹۹۰۷	-۶۸/۳
۲۷	آنتی اکسیدانت	۴۴۰۰۰	۲۴۰۰۰	-۴۵/۴۶
۲۸	کوره القایی و تجهیزات آن	۲۲۰۳۰	۰	-۱۰۰
۲۹	تجهیزات خط تولید نورد ذوب آهن	۲۳۸۶۵۵۳	۰	-۱۰۰
۳۰	کلروبو تیل	۱۸۳۴۲۰	۳۴۷۷۵۴	۹۸/۱

ادامه جدول شماره (۱۴-۱) مقدار واردات انواع کالاها از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(کیلو گرم)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۳۱	باطری قلمی و نیم قلمی	۴۰۸۷۰	۳۵۴۹۲۷	۷۶۸/۴۲
۳۲	تجهیزات کوره پخت سیمان	۱۱۰۲۴۰	۱۶۱۰	-۹۸/۵۴
۳۳	دستگاه تراش عمودی	۸۰۰۰	۰	-۱۰۰
۳۴	جعبه دنده صنعتی	۱۳۰۴۷۰	۱۶۹۰۳۵	۲۹/۵۵
۳۵	جرثقیل ۳۰ و ۵۰ تنی	۲۰۰۹۱۰	۰	-۱۰۰
۳۶	موتور جوشکاری	۳۴۰۰	۰	-۱۰۰
۳۷	غلطک ماشینی نورد	۲۱۰۰۰	۰	-۱۰۰
۳۸	شمش آهن	۲۵۱۸۰	۰	-۱۰۰
۳۹	سیم رابط	۸۰۰	۸۸۰	۱۰
۴۰	دیفرانسیل کامیون	۲۱۴۰۰	۰	-۱۰۰
۴۱	پودر آهن	۱۰۷۶۰	۰	-۱۰۰
۴۲	بلبرینگ	۱۰۲۱۰	۰	-۱۰۰
۴۳	فن یخچال	۱۰۴۱۵	۰	-۱۰۰
۴۴	دستگاه کپی	۷۰۰۰	۰	-۱۰۰
۴۵	اجزاء و قطعات تلویزیون	۴۰۳۶۸	۰	-۱۰۰
۴۶	روغن ضایعاتی سویا	۱۶۴۷۳۲	۰	-۱۰۰
۴۷	پنبه دانه	۱۹۵۷۸۰۰	۰	-۱۰۰
۴۸	کنجاله پنبه دانه	۴۳۳۲۸۸۵	۲۸۱۹۵۲۹	-۳۴/۹۴
۴۹	ضایعات روغن پنبه دانه	۷۳۷۴۰۴	۳۷۵۳۰۰	-۴۹/۱۱
۵۰	مواد پلی اتیلن	۴۱۴۵۷۸	۰	-۱۰۰
۵۱	مواد پلی پرو پیلن	۸۸۰۰۰	۰	-۱۰۰
۵۲	پروپیل	۰	۴۲۲۳۸	-
۵۳	البسه	۰	۱۷۵۳۳۰	-
۵۴	انواع دوربین عکاسی و شکاری	۰	۵۰۹۸۲	-
۵۵	تیغ اصلاح صورت	۰	۲۸۳۰	-
۵۶	پکیج	۰	۲۰۵۰	-
۵۷	لیف تراک برقی	۰	۸۰۰	-
۵۸	دستگاه برش هوا	۰	۱۴۰	-
۵۹	دستگاه مولد گاز هوا	۰	۷۶۹۱۰	-
۶۰	لوازم یدکی کامیون	۰	۳۲۹۳	-
۶۱	درزگیر	۰	۸۴۶۲۶	-
۶۲	ماشین آلات مکانیکی	۰	۲۰۱۰۰	-
۶۳	خط تولید شیشه دو جداره	۰	۱۷۵۰	-
۶۴	گل مصنوعی	۰	۴۶۱۵	-

ادامه جدول شماره (۱-۱۴) مقدار واردات انواع کالاها از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(کیلو گرم)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۶۵	سبد حصیری	۰	۱۸۳۶	-
۶۶	ظروف شیشه ای (کریستال)	۰	۳۷۴۴۰	-
۶۷	پارچ پلی استر	۰	۴۳۱۴۲	-
۶۸	ماشین ریخته گری	۰	۱۶۵۰۰	-
۶۹	قطعات تکمیل بیستون دیزل	۰	۱۳۵۶	-
۷۰	دستگاه صحافی کاغذ	۰	۹۰۰۰	-
۷۱	مت	۰	۶۳۷۲۰	-
۷۲	تخم آفتابگردان	۰	۱۶۹۰۶۲	-
۷۳	دستگاه ریخته گری مس	۰	۲۸۷۳۸	-
۷۴	دستگاه ساندویچ پانل	۰	۴۹۷۰۰	-
۷۵	دستگاه اسکناس شمار	۰	۷۷۶۰	-
۷۶	کمپرسور هوا	۰	۶۶۰	-
۷۷	سبوس گندم	۰	۳۲۰۶۸۳۴	-
۷۸	چسب ایزو سیانات	۰	۱۸۸۳	-
۷۹	لوازم موتور سیکلت	۰	۴۸۰۶۲	-
۸۰	چادر کنفرانس	۰	۵۷۹۶	-
۸۱	لوازم خانگی	۰	۱۰۵۶۰۹	-
۸۲	درزگیر اتومبیل	۰	۱۱۹۲۸	-
۸۳	کیف و کفش	۰	۱۶۲۱۰	-
۸۴	چراغ دیواری	۰	۳۰۲۰	-
۸۵	مواد شیمیایی لاستیک	۰	۲۵۰۲۱۲	-
۸۶	پنبه محلول	۰	۱۱۷۷۷۷۳	-
۸۷	روغن زیتون بکر	۰	۱۲۲۰۱۳	-
۸۸	دستگاه تهیه لبنیات	۰	۹۱۳۵۳	-
۸۹	خط تولید شیر خشک	۰	۱۰۷۴۶۴	-
۹۰	چغندر قند	۰	۳۸۵۰۱۷۲	-
۹۱	آلومینیوم فویل	۰	۶۲۳۰	-
۹۲	رول پلاستیک	۰	۱۵۴۰	-
۹۳	مخزن فولادی گاز مایع	۰	۹۹۹۸۰	-
۹۴	برج خنک کننده	۰	۳۲۰۸۵	-
۹۵	تلمبه و موتور پیستونی	۰	۲۴۹۸۲	-
۹۶	جرثقیل	۰	۳۴۴۸۰	-
۹۷	نورد فلزات	۰	۱۶۶۱۰	-

ادامه جدول شماره (۱۴-۱) مقدار واردات انواع کالاها از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(کیلو گرم)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۹۸	دستگاه لوله گذار	.	۵۴۱۹۰	-
۹۹	ماشین لباسشویی	.	۳۷۲۶۵۲	-
۱۰۰	روغن موتور	.	۶۴۰۰۰	-
۱۰۱	دستگاه تولید فیلم	.	۵۶۵۸۶	-
۱۰۲	ماشین آلات بافندگی	.	۴۹۴۹۰۶	-
۱۰۳	خط تولید یونولیت	.	۴۲۳۰۰	-
۱۰۴	ورق های نازک	.	۵۵۱۰	-
۱۰۵	حوله	.	۶۷۰۰	-
۱۰۶	انواع عینک	.	۴۵۱۰	-
۱۰۷	ظروف لعابی	.	۲۱۳۷۵	-
۱۰۸	پارچه پرده ای	.	۷۳۳۵	-
۱۰۹	چوب ماهیگیری	.	۳۰۰	-
۱۱۰	چرخ ماهیگیری	.	۳۸۰	-
۱۱۱	ماشین دوخت	.	۲۰۰۰	-
۱۱۲	انبار باطری	.	۱۸۶۳۰	-
۱۱۳	رنگ روغن	.	۱۷۴۸۲	-
۱۱۴	تینر	.	۳۴۴۰	-
۱۱۵	ساجمه فلزی	.	۱۳۸۶	-
-	جمع کل	۲۱۶۶۸۳۰۳	۲۰۵۰۸۵۱۸	-۵/۳۶

ماخذ : سالنامه آماری استان اردبیل-۱۳۸۴

جدول شماره (۱۴-۲) ارزش واردات انواع کالاها از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(مبالغ : میلیون ریال)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۱	بذر سیب زمینی	۱۲۷۴۵	۲۳۰۴	-۸۱/۹۳
۲	ریش تراش	۸۶۶	۴۴۶	-۴۸/۵
۳	پرس مکانیکی	۴۶	۰	-۱۰۰
۴	مخزن فولادی هوا	۴۴۳	۰	-۱۰۰
۵	جعبه خالی چای	۱۲	۱۳۹	۱۰۵۸/۳۳
۶	دستگاههای صنعتی	۳۷۸۲	۲۴۹	-۹۳/۴۲
۷	دستگاههای مکانیکی	۱۹۷۲۳	۴۰۳	-۹۷/۹۶
۸	ماشین آلات تولیدی و بسته بندی	۸۵۹	۰	-۱۰۰
۹	مولد برق	۱۹۰	۰	-۱۰۰
۱۰	جک صنعتی	۵۰	۰	-۱۰۰
۱۱	جرثقیل سقفی با متعلقات آن	۹۹۳	۹۵۸	-۳/۵۳
۱۲	اجزاء و قطعات لوکوموتیو	۸۷	۰	-۱۰۰
۱۳	مبلمان چوبی روکش شده	۲۰۰	۱۹۹	۰/۵
۱۴	میز بیلبارد	۱۷۶	۰	-۱۰۰
۱۵	لوله	۱۳۲	۱۶۸	۲۷/۲۷
۱۶	خط تولید نیتروژن و اکسیژن	۱۶۷۸	۲۴۲۲	۴۴/۳۴
۱۷	پی وی سی	۸۳	۰	-۱۰۰
۱۸	ماشین آلات تایر سازی	۰	۴۸۵۸۹	-
۱۹	مواد اولیه لاستیک	۸۳۲۹	۲۴۴۷۱	۱۹۳/۸
۲۰	بید وایر	۲۹۴۶	۷۵۳۱	۱۵۵/۶۳
۲۱	تیوپ لاستیکی	۲۲۹۹	۱۵۵۶۸	۵۷۷/۱۶
۲۲	کائو چوی طبیعی	۴۳۶۹۵	۱۰۲۰۸	-۷۶/۶۱
۲۳	رزین	۴۰۴۶	۳۳۲	-۹۱/۸
۲۴	پارچه استخوان بندی لاستیک	۵۵۲۵۵	۲۴۴۷۱	-۵۵/۷۲
۲۵	استیل کوره	۳۴۶۲	۱۳۷۸۹	۲۹۸/۲۹
۲۶	دوده کربن	۵۰۹۲	۰	-۱۰۰
۲۷	آنتی اکسیدانت	۵۵۱	۸۳۶	۵۱/۷۲
۲۸	کوره القایی و تجهیزات آن	۷۵۵	۰	-۱۰۰
۲۹	تجهیزات خط تولید نورد ذوب آهن	۱۷۰۰۴۲	۰	-۱۰۰
۳۰	کلر و بو تیل	۵۰۳۸	۱۰۰۰۵	۹۸/۵۹

ادامه جدول شماره (۱۴-۲) ارزش واردات انواع کالاها از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(مبالغ : میلیون ریال)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۳۱	باتری قلمی و نیم قلمی	۶۳۲	۲۳۲۹	۲۶۸/۵۱
۳۲	تجهیزات کوره پخت سیمان	۲۲۴۷۲	۳۸۹	-۹۸/۲۷
۳۳	دستگاه تراش عمودی	۱۷	۰	-۱۰۰
۳۴	جعبه دنده صنعتی	۵۱۵	۱۸۳۶	۲۵۶/۵
۳۵	جرثقیل ۳۰ و ۵۰ تنی	۸۶۶	۰	-۱۰۰
۳۶	موتور جوشکاری	۱۳	۰	-۱۰۰
۳۷	غلطک ماشینی نورد	۸۹	۴۷	-۴۷/۲
۳۸	شمش آهن	۶۶	۰	-۱۰۰
۳۹	سیم رابط	۲۶	۲۸	-۱۰۰
۴۰	دیفرانسیل کامیون	۸۱	۰	-۱۰۰
۴۱	پودر آهن	۲۷	۰	-۱۰۰
۴۲	بلبرینک	۱۷۴	۰	-۱۰۰
۴۳	فن یخچال	۴۰۰	۰	-۱۰۰
۴۴	دستگاه کپی	۹۴	۰	-۱۰۰
۴۵	اجزاء و قطعات تلویزیون	۱۴۶۲	۰	-۱۰۰
۴۶	روغن ضایعاتی سویا	۲۸۰	۰	-۱۰۰
۴۷	پنبه دانه	۱۹۹۷	۲۳۷۵	۱۸/۹۲
۴۸	کنجاله پنبه دانه	۲۹۴۶	۱۹۹۱	-۳۲/۴۲
۴۹	ضایعات روغن پنبه دانه	۱۰۰۳	۳۸۳	-۶۱/۸۲
۵۰	مواد پلی اتیلن	۲۸۹۰	۰	-۱۰۰
۵۱	مواد پلی پرو پیلن	۵۸۳	۰	-۱۰۰
۵۲	پروفیل	۰	۳۵۴	-
۵۳	البسه	۰	۳۳۵۹	-
۵۴	انواع دوربین عکاسی و شکاری	۰	۱۳۳۰	-
۵۵	تیغ اصلاح صورت	۰	۶۶	-
۵۶	پکیج	۰	۱۷	-
۵۷	لیف تراک برقی	۰	۲۰	-
۵۸	دستگاه برش هوا	۰	/۹	-
۵۹	دستگاه مولد گاز هوا	۰	۳۸۳	-
۶۰	لوازم یدکی کامیون	۰	۷۱	-
۶۱	درزگیر	۰	۱۲۱۹	-
۶۲	ماشین آلات مکانیکی	۰	۲۵۹۳	-
۶۳	خط تولید شیشه دو جداره	۰	۱۲۸	-
۶۴	گل مصنوعی	۰	۵۵	-

ادامه جدول شماره (۱۴-۲) ارزش واردات انواع کالاها از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(مبالغ : میلیون ریال)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۶۵	سبد حصیری	۰	۱۲	-
۶۶	ظروف شیشه ای (کریستال)	۰	۷۵۱	-
۶۷	پارچ پلی استر	۰	۱۳۰۷	-
۶۸	ماشین ریخته گری	۰	۴۲	-
۶۹	قطعات تکمیل بیستون دیزل	۰	۳۳	-
۷۰	دستگاه صحافی کاغذ	۰	۲۳	-
۷۱	مت	۰	۵۰۲	-
۷۲	تخم آفتابگردان	۰	۵۸	-
۷۳	دستگاه ریخته گری مس	۰	۸۴۸۰	-
۷۴	دستگاه ساندویچ پانل	۰	۴۸۴۵	-
۷۵	دستگاه اسکناس شمار	۰	۱۳۲۲	-
۷۶	کمپرسور هوا	۰	۱۳	-
۷۷	سبوس گندم	۰	۱۳۳۵	-
۷۸	چسب ایزو سیانات	۰	۵۹۹	-
۷۹	لوازم موتور سیکلت	۰	۲۳۷۲	-
۸۰	چادر کنفرانس	۰	۲۰۰	-
۸۱	لوازم خانگی	۰	۱۲۱۷	-
۸۲	درزگیر اتومبیل	۰	۴۴۱	-
۸۳	کیف و کفش	۰	۲۵۵	-
۸۴	چراغ دیواری	۰	۱۸	-
۸۵	مواد شیمیایی لاستیک	۰	۴۵۷۲	-
۸۶	پنبه محلول	۰	۱۴۰۱۳	-
۸۷	روغن زیتون بکر	۰	۴۷۵	-
۸۸	دستگاه تهیه لبنیات	۰	۴۱۱۵۸	-
۸۹	خط تولید شیر خشک	۰	۶۴۴۸	-
۹۰	چغندر قند	۰	۳۰۰۴	-
۹۱	آلومینیوم فویل	۰	۳۳	-
۹۲	رول پلاستیک	۰	۶۰	-
۹۳	مخزن فولادی گاز مایع	۰	۵۲	-
۹۴	برج خنک کننده	۰	۱۹۵۲	-
۹۵	تلمبه و موتور پیستونی	۰	۱۹۲۰	-
۹۶	جرثقیل	۰	۱۰۲	-
۹۷	نورد فلزات	۰	۴۲	-

ادامه جدول شماره (۱۴-۲) ارزش واردات انواع کالاها از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(مبالغ : میلیون ریال)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۹۸	دستگاه لوله گذار	۰	۱۳۸	-
۹۹	ماشین لباسشویی	۰	۴۲۵۰	-
۱۰۰	روغن موتور	۰	۴۳۳	-
۱۰۱	دستگاه تولید فیلم	۰	۲۳۶۰۹	-
۱۰۲	ماشین آلات بافندگی	۰	۱۳۲۳۱	-
۱۰۳	خط تولید یونولیت	۰	۲۵۵۰	-
۱۰۴	ورق های نازک	۰	۴۳	-
۱۰۵	حوله	۰	۱۶	-
۱۰۶	انواع عینک	۰	۱۲۰	-
۱۰۷	ظروف لعابی	۰	۱۵۱	-
۱۰۸	پارچه پرده ای	۰	۳۹۶	-
۱۰۹	چوب ماهیگیری	۰	۲۵	-
۱۱۰	چرخ ماهیگیری	۰	۲۲	-
۱۱۱	ماشین دوخت	۰	۸۸	-
۱۱۲	انبار باطری	۰	۱۰۹۱	-
۱۱۳	رنگ روغن	۰	۲۲۴	-
۱۱۴	تینر	۰	۳۹	-
۱۱۵	ساجمه فلزی	۰	۲۱	-
-	جمع کل	۳۸۰۲۰۸	۳۲۶۱۶۴/۹	-۱۴/۲۲

ماخذ : سالنامه آماری استان اردبیل-۱۳۸۴

جدول شماره (۱۴-۳) مقدار صادرات انواع کالا (بجز نفت خام) از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(کیلو گرم)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۱	البسه	۶۵۰۸۴۹	۵۵۸۱۴۲	-۱۴/۲۵
۲	کفش و دمپایی غیر چرمی	۱۰۲۲۶۳۳	۵۹۱۵۷۹	-۴۲/۱۶
۳	کیف و کفش چرمی	۴۰۲۱۷۸	۲۸۹۴۵۲	-۲۸/۰۳
۴	کاشی و سرامیک	۲۴۵۲۲۵۵	۵۸۸۱۹۹۸	۱۳۹/۸۶
۵	مصنوعات پلاستیکی و ملامین	۴۶۳۵۸۳۸	۷۵۰۰۸۷۷	۶۱/۸
۶	وسایل چوبی و مبلمان	۲۰۳۶۶۷	۱۵۳۱۹۰	-۲۴/۷۹
۷	شیشه و آئینه	۴۶۹۶۱۲	۵۷۲۸۰۵	۲۱/۹۷
۸	بخاری و چراغ گاز	۱۷۳۵۶۶	۱۶۴۷۹۳	-۵/۰۶
۹	کارتن خالی	۶۱۵۳۹۹	۶۰۳۹۴۳	-۱/۸۷
۱۰	گونی خالی	۴۸۹۴۴۳	۳۵۲۵۳۱	-۲۷/۹۸
۱۱	مصالح ساختمانی	۱۱۵۷۷۰۷	۱۲۴۰۶۱۸	۷/۱۶
۱۲	انواع چسب	۱۰۱۸۵۴۰	۶۰۱۲۴۹	-۴۰/۹۷
۱۳	گچ ساختمانی	۱۷۰۸۲۴	۵۳۱۸۸۴	۲۱۱/۳۶
۱۴	کربنات کلسیم	۳۴۶۹۹۶	۷۹۵۴۰	-۷۷/۰۸
۱۵	سنگ ساختمانی کار شده	۸۶۱۶۵۹	۷۲۶۳۰	-۹۱/۵۸
۱۶	ملاس چغندر قند	۲۲۴۵۸۰۰	۷۷۰۰۰	-۹۶/۵۸
۱۷	چینی بهداشتی	۴۵۴۱۶۱	۵۷۷۴۶۰	۲۷/۱۴
۱۸	رنگ روغنی	۴۷۴۷۲۰	۵۴۴۷۷	-۸۸/۵۳
۱۹	کالسکه و سه چرخه بچه	۸۱۵۳	۰	-۱۰۰
۲۰	سیم برق	۲۵۴۴۸۲	۰	-۱۰۰
۲۱	موکت	۳۲۹۰۶	۱۱۵۱۳	-۶۵/۰۲
۲۲	فرش ماشینی	۵۱۰	۱۴۰۸۳	۲۶۶۱/۳۷
۲۳	لوازم	۸۷۳	۰	-۱۰۰
۲۴	استکان	۱۰۵۲۷	۱۶۰۰	-۸۴/۸۱
۲۵	چینی مظروف	۱۲۹۱۷۹	۱۰۰۵۹۲	-۲۲/۱۳
۲۶	پودر رنگ	۳۹۶۰	۰	-۱۰۰
۲۷	لوازم و اشیاء برقی	۰	۴۰۸	-
۲۸	ساعت دیواری	۱۴۴۰	۰	-۱۰۰
۲۹	شامپو	۱۵۸	۰	-۱۰۰
۳۰	ضایعات پلاستیک	۰	۲۸۷۶۴	-
۳۱	جعبه چوبی چای	۰	۳۸۰	-
۳۲	کاغذ صافی	۰	۵۴۴۱	-
۳۳	برچسب کاغذی	۰	۳۸۴	-
۳۴	نخ و انواع آن	۶۷۰۲۱۸	۲۶۵۹۷۵	-۶۰/۳۲
۳۵	پارچه	۱۱۱۷۷	۱۶۸۲۸	۵۰/۵۵

ادامه جدول شماره (۱۴-۳) مقدار صادرات انواع کالا (بجز نفت خام) از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳ (کیلو گرم)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۳۶	پرده توری	۳۶۷۵۲	۴۶۵۶۲	۲۶/۶۹
۳۷	گریس و روغن موتور	۷۳۵۱۱۶	۲۴۱۰۲۱۸	۲۲۷/۸۶
۳۸	کشمش و انواع آن	۳۳۸۰۰۵	۱۸۵۷۳۱	-۴۵/۰۶
۳۹	خرما	۸۲۸۹۸	۵۶۲۴۲۴	۵۷۸/۴۵
۴۰	باتری نیرو	۱۲۴۰۳	۳۲۴۵۴	۱۶۱/۶۶
۴۱	شکلات	۶۹۳	۲۴۲۵۰	۳۳۹۹/۲۷
۴۲	کاغذ بستنی	۱۰۹۳	.	-۱۰۰
۴۳	سرکه و انواع ترشی	.	۲۰۱۰۰	-
۴۴	زرد چوبه	۳۵۶	.	-۱۰۰
۴۵	آلوجه و برگه قیصی	۵۷۹۴	.	-۱۰۰
۴۶	نمک طعام	۱۹۹۴۹۴	۲۹۰۰	-۹۸/۵۵
۴۷	خمیر مایه	۹۲۰۷	۱۰۸۴۰	۱۷/۷۳
۴۸	خط تولید لینیات	.	۲۱۱۲۸۵	-
۴۹	کنجاله سویا	.	۷۸۵۱۳	-
۵۰	برف شادی	.	۱۰۶۲	-
۵۱	انار	.	۹۷۰۰	-
۵۲	پلی اتیلن	.	۳۲۹۸۰	-
۵۳	چای	.	۴۴۸	-
۵۴	پودر باریت	۲۹۶۷۹۴۹	۳۸۸۸۳۰۶	۳۱
۵۵	سیمان	۲۵۴۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰	-۹۰/۱۶
۵۶	عسل	۴۷۸۰۷	۲۰۳۵۶۹	۳۲۵/۸۱
۵۷	ضد یخ	.	۱۵۶۸۳۸	-
۵۸	مصنوعات آلومینیومی	.	۱۵۶۴۷	-
۵۹	مصنوعات مسی	.	۱۴۹۶۸۱	-
۶۰	ماکارونی	۹۶۰۲۵	.	-۱۰۰
۶۱	پی وی سی	۴۸۵۱۴	.	-۱۰۰
۶۲	سرشمع خودرو	۱۶۱۹	.	-۱۰۰
۶۳	سایر مصنوعات فلزی	۶۰۴۵۷۵	۶۳۵۰۳۴	۵/۰۳
۶۴	پیاز	۴۸۸۵۴۰	۳۲۷۸۶۰	-۳۲/۸۹
۶۵	سیب زمینی	۱۳۹۴۸۵۳۰	۲۳۱۲۰۵۵۱	۶۵/۷۵
۶۶	دستگاههای صنعتی و مکانیکی	۴۶۶۵۰	۱۳۶۳۰	-۷۰/۷۹
۶۷	زیر دوش لعابی	.	۱۱۲۰	-
۶۸	پستانک	۶۹۸	.	-۱۰۰
۶۹	چرم مصنوعی	۳۹۱۴	.	-۱۰۰
۷۰	سنگ ساختمانی کار نشده	۳۲۸۸۷۹۶	۳۶۹۵۷۲۴	۱۲/۳۷
۷۱	عایقهای حرارتی و جلاستی	.	۱۰۴۵۶۰	-

ادامه جدول شماره (۱۴-۳) مقدار صادرات انواع کالا (بجز نفت خام) از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳ (کیلو گرم)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۷۲	میلگرد فولادی	۰	۷۰۷۹۶۶۲	-
۷۳	بتو	۰	۳۰۰۰	-
۷۴	زیره کفش	۰	۲۶۶۷۲	-
۷۵	سلندر پیک نیک	۰	۱۴۳۰۰	-
۷۶	پودر معدنی	۰	۲۰۷۲۹	-
۷۷	حبوبات	۰	۲۰۳۷۰	-
۷۸	گلیم	۰	۷۵	-
۷۹	جاجیم	۰	۳۵	-
۸۰	گل و گیاه تازه	۰	۲۶۵۸۲	-
۸۱	کلاب	۹۷۲۷	۱۵۵۶۳	۵۹/۹۹
۸۲	تایر و تیوب	۴۷۲۴۲	۵۷۱۱۶	۲۰/۹
۸۳	نشاسته	۱۲۸۷۰	۰	-۱۰۰
۸۴	آب معدنی و دوغ	۰	۳۴۵۲۶۵۴	-
۸۵	مجسمه کچی	۲۶۴۲	۰	-۱۰۰
۸۶	سایر کالاهای صنعتی	۹۵۴۳	۲۱۲۷۲۲	۲۱۲۹/۰۸
۸۷	مقوای روی سفید	۳۵۶۶	۰	-۱۰۰
۸۸	پارچه قلم کار	۱۰۹۲۵	۰	-۱۰۰
۸۹	سایر محصولات شیمیایی	۱۹۰۰۰	۰	-۱۰۰
۹۰	گل مصنوعی	۷۹۶۶	۰	-۱۰۰
۹۱	لوازم و قطعات وسائط نقلیه	۶۲۱۵۰	۴۷۷۹۶	-۲۱/۳۳
۹۲	چیپس سیب زمینی	۷۸۷۵	۰	-۱۰۰
۹۳	موتور سیکلت	۱۵۰۰۰	۳۸۹۸۰	۱۵۹/۸۶
۹۴	اسفنج ابری	۱۴۶۲۹	۹۴۱۸	-۳۵/۶۳
۹۵	روغن خوراکی	۴۳۹۱۱	۰	-۱۰۰
۹۶	بذر چغندر	۱۴۸۵	۰	-۱۰۰
۹۷	سایر کالا های کشاورزی	۲۹۷۰	۷۱۷۲	۱۱۴/۴۸
۹۸	کچ تحریر	۵۶۴۳	۰	-۱۰۰
۹۹	نئوپان	۲۵۰۰	۰	-۱۰۰
۱۰۰	دستگاه بدنسازی	۳۲۰۰۰	۰	-۱۰۰
۱۰۱	خط تولید اکسیژن و نیتروژن	۱۹۰۰۰	۰	-۱۰۰
۱۰۲	سیم ظرفشویی	۲۲۰۹۸	۰	-۱۰۰
۱۰۳	یراق آلات	۱۱۰۰۰	۰	-۱۰۰
۱۰۴	چیلر هوا	۹۴۰۰	۰	-۱۰۰
۱۰۵	شیر آلات	۳۰۱۹۰	۰	-۱۰۰
-	جمع کل	۴۴۸۷۸۱۹۰	۶۷۵۷۹۵۵۹	۵۰/۵۸

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

جدول شماره (۱۴-۸) ارزش صادرات انواع کالا (بجز نفت خام) از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(مبالغ: میلیون ریال)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۱	البسه	۶۸۲۷۱	۵۶۰۱۳	-۱۷/۹۶
۲	کفش و دمپائی غیر چرمی	۷۲۷۷۷	۴۸۱۰۸	-۳۳/۹
۳	کیف و کفش چرمی	۳۱۹۸۲	۱۸۹۵۳	-۴۰/۷۴
۴	کاشی و سرامیک	۴۱۳۵	۱۲۴۳۸	۲۰۰/۷۹
۵	مصنوعات پلاستیکی و ملامین	۳۶۶۵۹	۱۴۹۵۰۱	۳۰۷/۸۱
۶	وسایل چوبی و میلمان	۴۱۴۱	۳۷۰۹	-۱۰/۴۴
۷	شیشه و آئینه	۹۵۶	۱۳۰۴	۳۶/۴
۸	بخاری و چراغ گاز	۵۲۸۸	۳۷۳۷	-۲۹/۳۴
۹	کارتن خالی	۴۳۶۳	۴۷۳۴	۸/۵
۱۰	گونی خالی	۴۱۴۴	۵۳۵۵	۲۹/۲۲
۱۱	مصالح ساختمانی	۱۲۹۰	۱۸۹۳	۴۶/۷۴
۱۲	انواع چسب	۲۷۹۵۶	۱۳۵۰۶	-۵۱/۶۹
۱۳	گچ ساختمانی	۱۷	۷۱	۳۱۷/۶۴
۱۴	کربنات کلسیم	۱۳۳	۳۲	-۷۵/۹۴
۱۵	سنگ ساختمانی کار شده	۶۵۳۸	۵۶۸	-۹۱/۳۲
۱۶	ملاس چغندر قند	۳۶۹	۱۳	-۹۶/۴۸
۱۷	چینی بهداشتی	۱۳۷۹	۳۸۱۴	۷۶/۵۷
۱۸	رنگ روغنی	۱۱۸۲۳	۱۴۶۰	-۸۷/۶۶
۱۹	کالسکه و سه چرخه بچه	۸۲	۰	-۱۰۰
۲۰	سیم برق	۴۲۹۸	۰	-۱۰۰
۲۱	موکت	۵۰۶	۲۱۴	-۵۷/۷۱
۲۲	فرش ماشینی	۱۹	۴۶۸	۲۳۶۳/۱۵
۲۳	لوازم	۲۹	۰	-۱۰۰
۲۴	استکان	۲۲	۱۴	-۳۶/۳۷
۲۵	چینی مطروف	۲۴۹۱	۱۳۰۷	-۴۷/۵۴
۲۶	پودر رنگ	۱۲	۰	-۱۰۰
۲۷	لوازم و اشیاء برقی	۰	۳۳	-
۲۸	ساعت دیواری	۱۵	۰	-۱۰۰
۲۹	شامپو	۰/۶	۰	-۱۰۰
۳۰	ضایعات پلاستیک	۰	۶۸	-
۳۱	جعبه چوبی جای	۰	۳	-
۳۲	کاغذ صافی	۰	۴۶	-
۳۳	برچسب کاغذی	۰	۶	-
۳۴	گل کلم	۰	۱۱۶	-
۳۵	نخ و انواع آن	۲۰۲۹۸	۱۶۸۶۲	-۱۶/۹۳
۳۶	پارچه	۶۴۹	۷۲۰	۱۰/۹۳

جدول شماره (۱۴-۸) ارزش صادرات انواع کالا (بجز نفت خام) از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(مبالغ: میلیون ریال)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۳۷	پرده توری	۲۱۸۹	۲۸۸۴	۳۱/۷۴
۳۸	گریس و روغن موتور	۵۳۷۱	۱۰۷۱۸	۹۹/۵۵
۳۹	کشمش و انواع آن	۲۰۸۷	۱۴۲۳	-۳۱/۸۲
۴۰	خرما	۶۹۱	۶۷۹۱	۸۸۲/۷۷
۴۱	باتری نیرو	۱۳۲	۶۰۶	۲۵۹/۰۹
۴۲	شکلات	۱۴	۶۱۸	۴۳۱۴/۲۸
۴۳	کاغذ بستنی	۱۸	۰	-۱۰۰
۴۴	سرکه و انواع ترشی	۰	۹۵	-
۴۵	زرد چوبه	۶	۰	-۱۰۰
۴۶	آلوجه و برگه قیصی	۲	۰	-۱۰۰
۴۷	نمک طعام	۸۳	۱۲	-۸۵/۵۵
۴۸	خمیر مایه	۶۳	۱۰۰	۵۸/۳۳
۴۹	خط تولید لینیات	۰	۳۹۳۳۰	-
۵۰	کنجاله سویا	۰	۱۶۷	-
۵۱	برف شادی	۰	۲۴	-
۵۲	انار	۰	۴۹	-
۵۳	پلی اتیلن	۰	۲۳۰	-
۵۴	چای	۰	۸	-
۵۵	پودر باریت	۱۶۳۷	۲۱۶۲	۳۲/۰۷
۵۶	سیمان	۹۹۳	۹۸	-۹۰/۱۴
۵۷	عسل	۱۰۶۷	۶۷۷۴	۵۳۴/۸۶
۵۸	ضد یخ	۰	۲۰۱۲	-
۵۹	مصنوعات آلومینیومی	۰	۱۲۶	-
۶۰	مصنوعات مسی	۰	۱۸۲۲	-
۶۱	ماکارونی	۴۵۷	۰	-۱۰۰
۶۲	پی وی سی	۴۶۷	۰	-۱۰۰
۶۳	سرشمع خودرو	۱۴۳	۰	-۱۰۰
۶۴	سایر مصنوعات فلزی	۱۴۰۳۵	۱۴۲۷۱	۱/۶۸
۶۵	پیاز	۴۶۵	۵۵۷	۱۹/۷۸
۶۶	سیب زمینی	۲۲۹۸۱	۴۰۷۶۸	۷۷/۳۹
۶۷	دستگاههای صنعتی و مکانیکی	۳۹۴۱	۱۶۲	-۹۵/۸۹
۶۸	زیر دوش لعابی	۰	۱۵	-
۶۹	پستانک	۴۶	۰	-۱۰۰
۷۰	چرم مصنوعی	۳۸۱	۰	-۱۰۰
۷۱	سنگ ساختمانی کار نشده	۲۴۱۰۶	۲۸۴۷۹	۱۸/۱۴
۷۲	عایقهای حرارتی و جلاستی	۰	۳۹۳	-

جدول شماره (۱۴-۴) ارزش صادرات انواع کالا (بجز نفت خام) از گمرکات استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(مبالغ: میلیون ریال)

ردیف	نوع کالا	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییرات
۷۳	میلگرد فولادی	۰	۲۴۹۲۲	-
۷۴	بتو	۰	۴۴	-
۷۵	زیره کفش	۰	۹۲۵	-
۷۶	سلندر پیک نیک	۰	۱۲۸	-
۷۷	پودر معدنی	۰	۱۶	-
۷۸	حبوبات	۰	۹۳	-
۷۹	گلیم	۰	۲۶	-
۸۰	جاجیم	۰	۱۹	-
۸۱	گل و گیاه تازه	۰	۱/۶	-
۸۲	کلاب	۶۱	۵۸	-۴/۹۲
۸۳	تایر و تیوب	۶۵۰	۷۹۴	۲۲/۱۵
۸۴	نشاسته	۳۷	۰	-۱۰۰
۸۵	آب معدنی و دوغ	۰	۴۲۳۳	-
۸۶	مجسمه کچی	۹	۰	-۱۰۰
۸۷	سایر کالاهای صنعتی	۱۵۱	۳۳۸۳	۲۱۴۰/۳۹
۸۸	مقوای روی سفید	۱۷۴	۰	-۱۰۰
۸۹	پارچه قلم کار	۶۴۱	۰	-۱۰۰
۹۰	سایر محصولات شیمیایی	۱۳۶	۰	-۱۰۰
۹۱	گل مصنوعی	۲۳۳	۰	-۱۰۰
۹۲	لوازم و قطعات وسائط نقلیه	۱۵۴۰	۱۵۱۲	-۱/۸۲
۹۳	چیپس سیب زمینی	۱۷۹	۰	-۱۰۰
۹۴	موتور سیکلت	۸۰۵	۲۱۵۷	۱۶۷/۹۵
۹۵	اسفنج ابری	۷۴۶	۴۸۰	-۳۵/۶۶
۹۶	روغن خوراکی	۳۴۲	۰	-۱۰۰
۹۷	پذیر چغندر	۵	۰	-۱۰۰
۹۸	سایر کالا های کشاورزی	۴۷	۵۲	-۱۰۰
۹۹	کچ تحریر	۴۶	۰	-۱۰۰
۱۰۰	نئوپان	۶	۰	-۱۰۰
۱۰۱	دستگاه بدنسازی	۸۱۶	۰	-۱۰۰
۱۰۲	خط تولید اکسیژن و نیتروژن	۳۲۳	۰	-۱۰۰
۱۰۳	سیم ظرفشوئی	۸۵	۰	-۱۰۰
۱۰۴	یراق آلات	۷۳۲	۰	-۱۰۰
۱۰۵	چیلر هوا	۹۷۹	۰	-۱۰۰
۱۰۶	شیر آلات	۱۱۲۸	۰	-۱۰۰
-	جمع کل	۴۰۰۹۸۸/۶	۵۴۴۶۰۲/۶	-۳۵/۸۱

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

۱۴-۲- پایانه های مرزی

پایانه های مرزی بستر جابجایی کالا و مسافر میان کشورها به شمار می‌روند هر چند کارکرد اصلی پایانه های مرزی تسهیل و تسریع در جابجایی کالا و رفت و آمد میان دو کشور است اما با عنایت به اینکه این مراکز به عنوان دروازه های ورود به کشور و نخستین محل تلاقی با هویت آن به شمار می‌آیند، نمادی از شرایط فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی آن کشور بشمار می‌روند.

جمهوری اسلامی ایران به سبب موقعیت ویژه جغرافیایی خود، که از گذشته های دور در نظام مناسبات حمل و نقل بین‌المللی داشته و با بهره برداری از فرصتهایی که در پی تحولات سیاسی ناشی از استقلال کشورهای آسیای میانه در منطقه ایجاد شده است اکنون بیش از پیش در پی بازیابی موقعیت و اعتبار تاریخی خود در عرصه حمل و نقل بین‌المللی است.

استان اردبیل در پی جهت گیری برنامه های کلان اقتصادی برای همسویی با این برنامه ها و بهره گیری هر چه بیشتر از موقعیت استثنایی منطقه برای ترانزیت کالا، ایجاد و ساماندهی پایانه های مرزی در مبادی زمینی کشور را مورد توجه قرار داده است. همچنین با افزایش روز افزون جمعیت و تردد میان کشورها، فزونی میل به سفر، افزایش حجم و تنوع کالاهای تجاری و تنوع روشهای حمل و نقل و گسترش ناوگانهای حمل و نقل زمینی و شیوه های نوین عملیاتی، وضع قوانین و مقررات برای تردد مسافران و کالاهای تجاری از مرزها ضرورت پیدا کرد تحولات یاد شده و نیازهای روز افزون و نیز اجرای مقررات و قوانین جدید موجب شد تا دو پایانه مرزی اصلاندوز و بیله سوار در استان اردبیل راه اندازی شوند.

الف) پایانه مرزی اصلاندوز

پایانه مرزی اصلاندوز در مرز مشترک جمهوری اسلامی ایران و کشور آذربایجان در نزدیکی شهر پارس آباد واقع گردید و فاصله این پایانه تا مرکز استان حدود ۲۵۵ کیلومتر می‌باشد تردد در این مرز از روی پل واقع در روی تاج سد مشترک ایران و آذربایجان بصورت پیاده انجام می‌گیرد مساحت این

پایانه مرزی در حدود ۲۰۰۰ متر مربع بوده و دارای سالن مسافری به مساحت ۶۰۰ مترمربع و دارای محدوده حصارکشی شده و راههای دسترسی به جاده اختصاصی سد می‌باشد.

(ب) پایانه مرزی بیله سوار

پایانه مرزی بیله سوار در فاصله ۱۶۹ کیلومتری شهرستان اردبیل و در شمالغرب کشور و در ناحیه شمال شرق استان اردبیل قرار دارد.

پایانه مرزی بیله سوار با آذربایجان هم مرز بوده و نزدیکترین شهر ایران همان شهر بیله سوار و نزدیکترین شهر کشور آذربایجان نیز مجدداً بیله سوار می‌باشد که در ۲۰ کیلومتری مرز قرار دارد.

فعالیت رسمی مرز بیله سوار از سال ۱۳۶۹ آغاز و در سال ۱۳۷۵ با شکل‌گیری مدیریت پایانه‌های مرزی عملیات توسعه و بهسازی مستحدمات موجود آغاز گردید این پایانه دارای بخش مسافری در فضای حدود ۱۲۰۰ مترمربع در دو سالن ورودی و خروجی می‌باشد سالن تجاری پایانه در فضایی بالغ بر ۴۸۰ مترمربع فعال است و فضای سبز این پایانه وسعت قابل توجهی دارد با تخصیص اعتبارات جدید توسعه و گسترش این پایانه در دست اقدام است.

۱۴-۳- عملکرد بازارچه‌های مرزی استان

بازارچه مرزی مشترک محوطه ای است محصور در نقطه صفر مرزی و در جوار گمرکات مجاز به انجام تشریفات ترخیص کالا که اهالی دو طرف مرزی می‌توانند تولیدات و محصولات خود را در آن محوطه مبادله کنند.

تا سال ۱۳۸۲ سه بازارچه مرزی در سطح استان از طرف وزارت کشور مورد تصویب قرار گرفته است که عبارتند از بازارچه مرزی بیله سوار، بازارچه مرزی آزادلو در شهرستان مغان به مساحت ۳ هکتار و بازارچه مرزی تازه کند در شهرستان پارس آباد به مساحت ۲ هکتار که دو بازارچه اخیر متأسفانه به دلیل عدم همکاری متقابل از طرف جمهوری آذربایجان تاکنون تاسیساتی در آنها احداث نشده و فعالیتی در آنها صورت نمی‌گیرد و عملاً غیر فعال می‌باشند.

بر اساس آمارهای ارائه شده از سوی دفتر برنامه ریزی و هماهنگی امور اقتصادی استانداری اردبیل در سال ۱۳۸۲ در حدود ۱۲۲۷۰۱ کیلو گرم کالا به ارزش ۹۹۶۱۰۲۰۰۰ ریال از بازارچه مرزی ییله سوار به جمهوری آذربایجان صادر شده است ولی از مقدار واردات انجام گرفته اطلاعات دقیقی در دسترس نمی باشد.

اهداف تشکیل بازارچه های مرزی مشترک در دو سطح کلان و خرد قابل بررسی است. از اهداف کلان می توان به اهداف سیاسی و اجتماعی و امنیتی (از طریق توسعه روابط اقتصادی، اجتماعی با کشورهای همسایه و جلوگیری از قاچاق کالا و تردهای کنترل نشده) و از اهداف خرد می توان به افزایش سطح معیشتی مرزنشینان و ایجاد فرصت های شغلی برای آنان و جلوگیری از مهاجرت های جوانان از مناطق مرزی اشاره کرد.

در مجموع می توان گفت برای بهبود اوضاع مناطق مرزی فعالیت این بازارچه ها بسیار مفید خواهد بود و مسئولین استانی با ایجاد تفاهم متقابل با مسئولین کشور همسایه می توانند قدم های مهمی در این راستا بردارند.

۱۴-۴- وضعیت انبارها و سردخانه های موجود در استان

در جداول شماره (۱۴-۴) و (۱۴-۳) مشخصات سردخانه های فعال و سیلوها و انبارهای گندم در استان نشان داده شده است. آخرین اطلاعات موجود نشان می دهد استان اردبیل در سال ۱۳۸۱ از ۳۰ سردخانه یک مداره بالای صفر درجه با مساحت ۸۳۴۹ متر مربع و با ظرفیت اسمی ۱۰۰۰۰ تن و ۵ سردخانه دو مداره با مساحت ۹۳۷ متر مربع و با ظرفیت اسمی ۱۰۰۰ تن برخوردار بوده است و در سنوات گذشته بخش خصوصی به علت سرمایه بر بودن و عدم سود آوری بالا نسبت به سایر فعالیت های اقتصادی علاقه چندانی به سرمایه گذاری در این فعالیت نشان نداده اند.

تا سال ۱۳۸۴ استان اردبیل همچنان از ۳ سیلوی سرپوشیده معمولی با ظرفیت اسمی ۳۸ هزار تن و یک سیلوی روباز با ظرفیت اسمی ۱۰۰ هزار تن برخوردار بوده که در سالهای قبل ایجاد گردیده است حال آنکه در سالهای اخیر از نظر میزان تولید و مصرف گندم ظرفیت و سهم استان افزایش چشم گیری داشته و ضرورت ایجاد سیلوهای جدید را در استان بیش از پیش نمایان ساخته است.

*جدول (۱۴-۳) مشخصات سالنهای سردخانه دایر در استان در سال ۱۳۸۱

نوع سردخانه	تعداد	مساحت (m ^۲)	حجم (m ^۳)	ظرفیت اسمی (تن)
یک مداره بالای صفر	۳۰	۸۳۴۹	۴۶۱۹۲	۱۰۰۰۰
دو مداره	۵	۹۳۷	۵۱۲۸	۱۰۰۰

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

* آخرین آمار و اطلاعات موجود مربوط به سال ۱۳۸۱ بوده است.

جدول (۱۴-۴) مشخصات سیلوها و انبارهای گندم دایر در استان در سال ۱۳۸۴

انواع سیلوی گندم در استان				کل سیلوی گندم استان	
سیلوی روباز استان		سیلوی سرپوشیده و معمولی استان		ظرفیت (هزار تن)	تعداد
ظرفیت (هزار تن)	تعداد	ظرفیت (هزار تن)	تعداد		
۱۰۰	۱	۳۸	۳	۱۳۸	۴

ماخذ: پیشین

۱۴-۵- تنگناها، نارسائی ها و راهکارهای توسعه بخش بازرگانی داخلی و خارجی

تنگناهای عمده در زمینه بازرگانی داخلی استان عبارتند از کمبود سردخانه ها و انبارهای مسقف و استاندارد و امکانات لازم برای نگهداری، بارگیری و تخلیه کالاها که سبب بروز مشکلات عمده ای برای تولید کنندگان و تجار می گردد. ضعف سندیکاها و اتحادیه ها و عدم واگذاری بسیاری از امور به آنها و تصدی گری دولت در اکثر موارد از تنگناهای دیگر بخش می باشد. فرسوده بودن ناوگان حمل و نقل نیز از مشکلات دیگر بخش می باشد.

در بخش بازرگانی خارجی مشکلات استان تا اندازه زیادی با مشکلات کشور در این بخش منطبق می باشد و کلاً می توان گفت وجود مشکلات کشور در این راستا بر مشکلات ویژه استان در بخش بازرگانی می افزاید و آنها را مضاعف می کند.

با این حال در زمینه مشکلات بازرگانی خارجی و صادرات استان می توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱- تاثیر پذیری شدید روابط اقتصادی و صادرات از روابط سیاسی کشور با همسایگان مرزی و سایر کشورها.

۲- عدم هماهنگی سیاستهای تعرفه ای با سیاستهای ارزی و پولی.

۳- فعال نبودن ارتباطات بین بخش اقتصادی سفارتخانه ها با متولیان صادرات استان.

۴- عدم وجود اتحادیه صادر کنندگان استان.

۵- عدم وجود اهرمهای تشویقی برای صادر کنندگان موفق استانی.

۶- بالا بودن نرخ بهره وامهای اعطایی به تولید کننده و صادر کننده.

۷- بالا بودن هزینه تولید در استان.

۸- درگیری واحدهای تولید کننده با مشکلات صادرات به جای توجه به تولید و عدم واگذاری صادرات به متخصصین.

۹- وجود ذهنیت منفی از کالاهای ایرانی در کشورهای مقصد.

۱۰- عدم وجود برنامه صادراتی استان.

۱۱- اخذ عوارض متعدد از صادر کنندگان .

۱۲- تعدد و تکرار و تناقض قوانین صادراتی.

۱۳- وجود کندی و سرعت عمل پایین در سازمانهای مجری و مرتبط با صادرات.

- در زمینه مشکلات و تنگناهای موجود در تنها بازارچه مرزی فعال استان می توان به موارد زیر اشاره نمود :

۱- نامناسب بودن راههای ارتباطی و وضعیت فیزیکی بازارچه .

۲- عدم تمرکز نهادهای تصمیم گیرنده و وجود اختلاف نظر و سلیقه در ترکیب اداره کنندگان بازارچه.

۳- فقدان امکانات سکونتگاهی ، رفاهی ، تجهیزات مورد نیاز برای باراندازی ، بارگیری و تخلیه و توزین و انبارداری.

- ۴- شفاف نبودن مقررات و وجود ابهامات در زمینه لیست کالاهای مشمول صادرات و مجوزهای لازم و مهمتر از آن عدم ثبات قوانین موجود .
- ۵- محدودیت اقلام قابل تجارت.
- ۶- کیفیت پایین کالاهای ساخت ایران و کیفیت بسته بندی نامطلوب آنها .
- ۷- تاثیر شدید روابط سیاسی حاکم بین کشورها (ایران-آذربایجان -ترکیه) بر اوضاع بازارچه و عدم ثبات در روند فعالیت بازارچه .
- ۸- اخذ عوارض نسبتاً سنگین از غرفه داران و پيله وران و مسافران توسط سازمانهای مسئول.
- برای شکوفائی بخش بازرگانی و رونق واردات و صادرات در استان پیشنهاد می گردد :**
- ۱- برنامه صادراتی استان توسط مسئولان استانی و منطقه ای با هماهنگی سیاست ملی به صورتی تهیه و تنظیم گردد تا صادرات کالاها و تولیدات مشخصی که به نحوی استان در تولید و ارائه آنها دارای مزیت نسبی بوده و مورد نیاز کشورهای مقصد است ، از این استان صورت پذیرد .
- ۲- استراتژی توسعه صنعتی با تاکید به صادرات تهیه و تدوین شده و اجرایی گردد .
- ۳- صنایع استان به رعایت کیفیت و بسته بندی هدایت و تشویق شوند .
- ۴- فعالیت های رایزنی اقتصادی در سفارتخانه های ایران در کشورهای قفقاز اهمیت یابد.
- ۵- برای جلوگیری از عملکرد سلیقه ای متولیان امور هماهنگی های بیشتری بین ارگانهای ذیربط در صادرات صورت پذیرد .
- ۶- مکانیابی بهینه سردخانه ها ، سیلوها ، و گمرکات در استان مطالعه شده و احداث اینگونه زیر ساختها منطبق بر یافته های آن باشد .

ب- امور زیربنایی

۱۵- حمل و نقل

۱۶- انرژی و سوخت

۱۷- عمران روستایی

۱۸- عمران شهری

۱۹- پست و مخابرات

۱۵- حمل و نقل

موضوع فعالیت بخش حمل و نقل از جمله امور زیربنایی در نظام اقتصادی کشور است که فعالیت های آن به سه روش زمینی، آبی و هوایی انجام میگیرد. گستره فعالیت های بخش حمل و نقل در برگیرنده تمامی عرصه های تولیدی، خدماتی، توزیعی و مصرفی است و وظیفه اصلی آن استفاده از امکانات سخت افزاری و نرم افزاری بخش برای جابجایی کالا و مسافر است. این بخش به عنوان حلقه ارتباطی زیر بخشها و بخشهای اقتصادی چرخه ارزش افزوده، نظام اقتصادی را تکامل میبخشد و حتی یک فعالیت اقتصادی را هم نمی توان یافت که در جریان فعالیت خود از خدمات حمل و نقل بهره مند نشده باشد. به عبارت دیگر، وظیفه مهم بخش حمل و نقل، رسانیدن مجموعه نهاده های فیزیکی به مکان های تولید محصولات و نیز رساندن محصولات به نقاط توزیع و مصرف بوده و فرآیند تشکیل ارزش افزوده در تمام فعالیت های اقتصادی بصورت مستقیم یا غیر مستقیم از این بخش متأثر می شود. حوزه عملکرد بخش حمل و نقل به امور اقتصادی کشور محدود نیست و ساختار سخت افزاری (شبکه راهها و راه آهن، پایانه ها، فرودگاهها، بندرها و جز آن) و نرم افزاری (مدیریت، زمان دسترسی، آموزش و ارتقای سطح کیفی سرمایه های انسانی، سازگاری و تناسب ناوگان با زیر ساخت، فناوری اطلاعات و ارتباطات و جزء آن) این بخش با تکمیل حلقه های ارتباطی بین موضوعات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی وظیفه مهمی را بر عهده دارد. هم چنین عملیاتی مانند جابجایی افراد برای تحصیل و آموزش، کاریابی نیروی جویای کار، مهاجرت جمعیت و توزیع آن در سازمان فضایی کشور، پشتیبانی نیروهای دفاعی و امداد رسانی و جزء آن، تنها به عنوان بخشی از ویژگیهای بارز بخش حمل و نقل است.

۱۵-۱- طول راههای اصلی و فرعی و روستایی در استان

طول راههای اصلی و فرعی حوزه استحفاظی اداره کل راه و ترابری استان اردبیل در سال ۱۳۸۳ معادل ۱۴۴۵/۶ کیلومتر بوده که در سال ۱۳۸۴ به ۱۴۶۲/۱ کیلومتر رسیده است و در حدود ۱۶/۵ کیلومتر افزایش نشان میدهد. طول راههای اصلی و فرعی استان به تفکیک نوع آنها در جدول (۱۵-۱) نشان داده

شده است. با توجه به کوهستانی و صعب العبور بودن اکثر مناطق استان (این استان از نظر تعداد روزهای یخبندان در طول سال اولین رتبه را در بین استانهای کشور دارد و نیز دومین استان کوهستانی و صعب العبور کشور به لحاظ توپوگرافی می باشد.) و اهمیت برنامه راهداری و لزوم بهبود و نگهداری راههای اصلی و فرعی موجود، اداره کل راه و ترابری استان این برنامه را با جدیت و تلاش قابل ملاحظه ای انجام میدهد و در ارتقاء کیفیت راههای حوزه استحفاظی و بالا بردن ضریب ایمنی تردد در محورهای مواصلاتی استان می کوشد.

جدول شماره (۱۵-۱) طول راههای اصلی و فرعی استان به تفکیک نوع راه در سالهای ۸۴-۱۳۸۳

(کیلومتر)

نوع راه اصلی و فرعی	۱۳۸۳	۱۳۸۴
آزاد راه	-	-
بزرگراه (راه اصلی چهارخطه)	۶۴/۵	۶۶/۵
اصلی عریض	۵۲	۵۳
اصلی معمولی	۴۷۷	۵۱۳
فرعی عریض آسفالت	۲۵۹	۲۳۷/۵
فرعی عریض شنی	۱۲	۱۲
فرعی درجه (۱) آسفالت	۲۹۸/۸	۳۰۷/۸
فرعی درجه (۱) شنی	۱۷۰	۱۶۴
فرعی درجه (۲) آسفالت	۱۸/۳	۱۸/۳
فرعی درجه (۲) شنی	۷۰	۶۹
سایر راههای آسفالت	۲۴	۲۲
جمع	۱۴۴۵/۶	۱۴۶۲/۱

ماخذ : سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

کوهستانی و صعب العبور بودن اکثر محورهای مواصلاتی استان و وضعیت بخصوص توپوگرافی آن باعث شده تا در همه محورهای اصلی و فرعی استان نقاط حادثه خیز زیادی به چشم بخورد. این نقاط حادثه خیز همه ساله باعث بروز تصادفات متعددی می شوند که تلفات جانی و ضررهای اقتصادی هنگفتی را بوجود می آورد.

البته در سایه تلاش و جدیت برنامه ریزان و دستگاہهای اجرایی استان همه ساله تعدادی از این نقاط حادثه خیز اصلاح می‌شوند. به عنوان مثال در سال ۱۳۸۱ پنج نقطه و در سال ۱۳۸۲ نه نقطه و در سال ۱۳۸۳ دو نقطه و در سال ۱۳۸۴ نیز ۱۲ نقطه حادثه‌خیز اصلاح شده اند ولی از آنجا که اعتبارات فصل راه و ترابری استان‌ها بدون توجه به این نکات و عمدتاً با لحاظ کردن شاخص «طول کیلومتر راه همسنگ» پادار می‌شوند، بدیهی است که اعتبارات استانی (با توجه به وضعیت خاص استان از نظر توپوگرافی و صعوبت آب و هوا) کفاف نخواهد کرد و اصلاح این نقاط و رفع مشکلات آنها و رسانیدن وضعیت شبکه راههای استان به سطح استاندارد با اعتبارات رایج، سالهای زیادی به طول خواهد انجامید.

از طرف دیگر لازم به توضیح است که اعتبار مورد نیاز برای احداث یک تقاطع غیر همسطح یا اجرای عملیات ترانشه برداری و اصلاح هندسی پیچ‌ها و قوسهای افقی و قائم و لایروبی پلها و تونلها و شانه سازی جاده‌ها در محورهای کوهستانی با توجه به صعوبت منطقه و هزینه‌های بالای عملیات در فصل راه و ترابری و تورم فزاینده آنچنان بالاست که با هیچ یک کدام از سایر فصول عمرانی قابل ملاحظه نیست و اجرای اینگونه عملیات در سطح قابل قبول، توجه و عزم ملی می‌طلبد.

در این مقوله مشکل مهم دیگر مسائل فرهنگی و اجتماعی است که بصورت رفتارهای ناهنجار در رانندگی و یا استفاده ناصحیح از محورهای ارتباطی و وارد آوردن خسارت به جاده‌ها، حریم آنها و تخریب علائم راهنمایی و نظایر آن بروز می‌کند. به عنوان مثال در سال ۱۳۸۲ با جدیت و تلاش چشمگیر اداره کل راه و ترابری استان پروژه طولانی کمر بندی مشکین شهر و پل خیاو چای به بهره برداری رسید تا از ترافیک خودروهایی عبوری در داخل شهر و خطرات ناشی از آن کاسته شود ولی متأسفانه بر اثر ارتباط چند محور روستایی و فرعی توسط ساکنین محلی یا شهرداری بوسیله تقاطع‌های غیر استاندارد به آن، محور یاد شده یکی از حادثه سازترین محورهای ارتباطی استان در سال ۱۳۸۳ گزارش گردید. به موازات ادامه عملیات عمرانی نظیر راهسازی و راهداری، اهمیت فرهنگ سازی در بحث چگونگی بهره برداری و استفاده از راهها و رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی و حفظ و نگهداری اینگونه زیربناها به عنوان ثروتهای ملی بسیار مهم و قابل توجه می‌باشد. علت افزایش نقاط حادثه خیز از ۹۹ نقطه در سال ۱۳۸۲ به ۱۰۷ نقطه در سال ۱۳۸۳ علی‌رغم اصلاح ۲ نقطه حادثه خیز در این فاصله، بروز مسائل و مشکلاتی از این دست بوده است.

در جدول (۱۵-۲) توضیحاتی در خصوص تعداد نقاط حادثه خیز و تعداد راهدارخانه های موجود و فعال در محورها و نیز تعداد پاسگاههای پلیس راه آورده شده است. همانگونه که در جدول دیده می شود بیشترین تعداد نقاط حادثه خیز محورهای استان در حوزه استحفاظی راههای شهرستانهای مشکین شهر، اردبیل، مغان و خلخال واقع شده اند. لازم به توضیح است که علیرغم ضرورت وجود پاسگاههای پلیس راه راهنمایی و رانندگی در کنترل تردد و سلامت عبور و مرور، متأسفانه هنوز پاسگاههای پلیس راه در محورهای (کوثر-خلخال) و (نیر-سراب) احداث نشده اند و لزوم وجود آنها به شدت احساس می شود.

مقدار عملیات روکش آسفالت در راههای اصلی و فرعی از ۱۲۸ کیلومتر در سال ۱۳۸۳ به ۹۰ کیلومتر در سال ۱۳۸۴ رسیده است و در عین حال ۱۸/۷ کیلومتر از شانه راههای اصلی و فرعی استان نیز جهت بالا بردن ضریب ایمنی راههای مذکور شانه سازی شده اند. در سال ۱۳۸۴ با توجه به محدودیت اعتبار تاکید بیشتری روی راههای اصلی و نگهداری آنها صورت گرفته است. تعمیرات دو دستگاه ابنیه فنی بزرگ و تعمیرات ۲۶ دستگاه پل کوچک و لایروبی ۲۷۰ دستگاه پل در سال ۱۳۸۴ از عمده فعالیت های راهداری بوده است.

جدول شماره (۱۵-۲) برخی مشخصات شبکه راههای اصلی و فرعی استان در سالهای ۸۴-۱۳۸۲

تعداد پاسگاه پلیس راه (۱۳۸۴)	تعداد راهدارخانه (۱۳۸۴)	تعداد نقاط حادثه خیز			شهرستان
		۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	
۳ (اردبیل-مغان، اردبیل-سراب، اردبیل-خلخال)	۲	۱۹	۲۲	۱۳	اردبیل
-	-	۷	۹	۱۰	بيله سوار
۱ (سه راهی سربند)	۱	۸	۱۰	۱۰	پارس آباد
۱ (خلخال-اسالم)	۳	۱۰	۱۰	۱۱	خلخال
-	۲	۵	۶	۲۰	کوثر
-	۱	۲۲	۲۴	۱۵	مشکین شهر
۱ (گرمی-بيله سوار)	۱	۱۳	۱۳	۹	مغان
۱ (اردبیل-آستارا)	۱	۵	۶	۵	نمین
-	۱	۶	۷	۶	نیر
۷	۱۲	۹۵	۱۰۷	۹۹	جمع

ماخذ: اداره کل راه و ترابری استان اردبیل-۱۳۸۵

طول راههای روستایی که زیر نظر معاونت راههای روستایی اداره کل راه و ترابری استان اداره میشوند در سال ۱۳۸۲ معادل ۳۰۸۸/۵ کیلومتر بوده است که با ۱۱۳/۶ کیلومتر افزایش در سال ۱۳۸۳ به ۳۲۰۲/۱ کیلومتر و با ۵۸ کیلو متر افزایش در سال ۱۳۸۴ به ۳۲۶۰/۱ کیلو متر رسیده است. طول راههای روستایی استان به تفکیک نوع راه روستایی (آسفالته - شوسه) در جدول (۱۵-۳) آمده است. در سال ۱۳۸۴ برای ۷۴ کیلو متر از راههای روستایی استان عملیات روکش آسفالت و برای ۴۰ کیلو متر نیز عملیات شانه سازی صورت گرفته است. در ضمن ۱۲۲ دستگاه پل کوچک روستایی نیز تعمیر و مرمت شده است.

جدول شماره (۱۵-۳) طول راههای روستایی استان به تفکیک نوع راه روستایی در سالهای ۸۴-۱۳۸۲

(کیلومتر)

نوع راه روستایی	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴
آسفالته	۱۳۷۹/۵	۱۴۶۱/۷	۱۵۱۳/۷
شوسه	۱۷۰۹	۱۷۴۰/۴	۱۷۴۶/۴

ماخذ : سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

۱۵-۲- سهم استان از مجموع راههای اصلی، فرعی و روستایی کشور

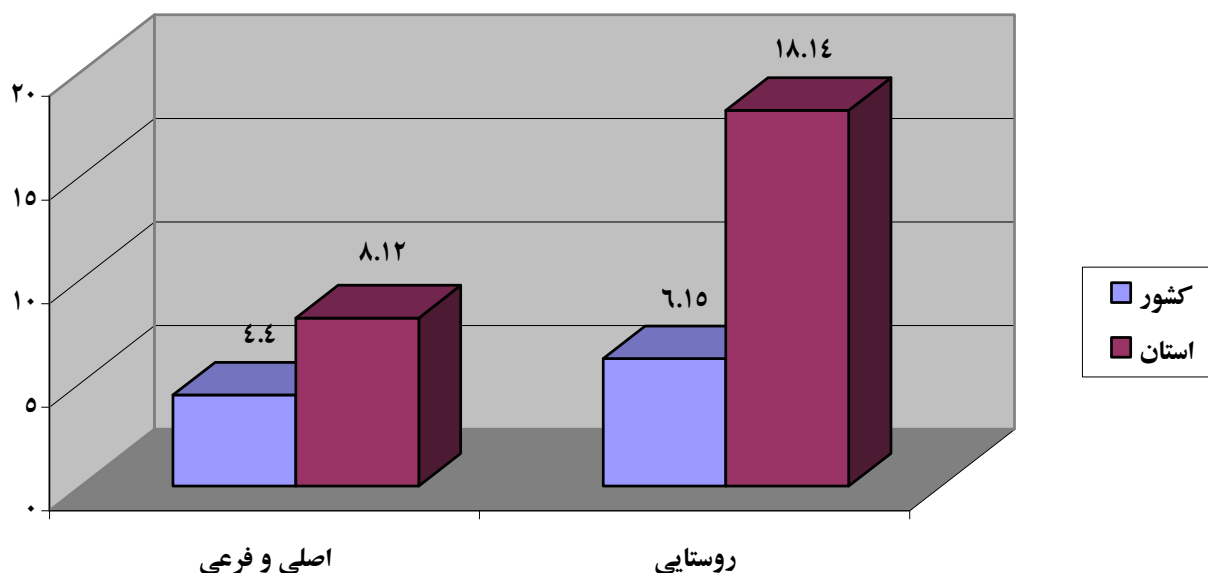
بر اساس داده های سالنامه آماری کشور در حدود ۱/۷۲ درصد از راههای اصلی و فرعی کشور در استان اردبیل واقع شده اند (سهم وسعت استان از کشور در حدود ۱/۰۹ درصد میباشد) و سهم راههای روستایی استان نیز از کل راههای روستایی کشور به ۳/۴۷ درصد می رسد که در این میان سهم استان از راههای روستایی آسفالته ۳/۱۱ درصد و سهم راههای روستایی شوسه ۳/۹۴ درصد می باشد.

البته شاخص سنجش طول راههای موجود در استان به کل راههای کشور و یا شاخص طول راه نسبت به مساحت و جمعیت استان نمی تواند شاخص تعیین کننده ای برای وضعیت برخورداری یا طراحی و ترسیم خطوط مواصلاتی و شبکه ارتباطی یک منطقه باشد و در طراحی شبکه حمل و نقل مطلوب باید به مسائل مهمی از قبیل ژئوپلیتیک استان و منطقه و موقعیت ریاضی و نسبی استان و منطقه و اقتصاد آن و در کل وضعیت ارتباطی نقاط همجوار و نحوه ارتباط با شبکه سراسری کشور توجه نمود.

۱۵-۳- تراکم راه در استان و مقایسه با سال قبل

تراکم راههای اصلی و فرعی در استان از ۸/۰۳ در سال ۱۳۸۳ به ۸/۱۲ کیلومتر بر یکصد کیلومتر مربع در سال ۱۳۸۴ رسیده است و در همین مدت تراکم راههای روستایی از ۱۷/۸۲ به ۱۸/۱۴ کیلومتر در یکصد کیلومتر مربع رسیده است. اگر چه مقایسه شاخص تراکم راه در استان با کشور نتایج امیدوارکننده ای دارد ولی باید اذعان نمود که این شاخص برای نشان وضعیت شبکه راههای استان کفایت نمی کند و عنایت به موقعیت سرزمینی و ژئوپلیتیکی و وضعیت توپوگرافی استان و کیفیت راههای موجود و پائین بودن مشخصات اکثر خطوط مواصلاتی استان نشان میدهد که در فصل راه و ترابری جا برای کار بسیار است و تا رسیدن به سطح قابل قبول فاصله زیادی موجود می باشد.

نمودار شماره (۲۵) مقایسه تراکم راه در استان و کشور در سال ۱۳۸۴

۱۵-۴- حمل و نقل جاده ای در استان

در سال ۱۳۸۴ استان اردبیل دارای ۷ پایانه فعال در زمینه حمل و نقل مسافر بوده است که بر اساس صورت وضعیت حمل مسافری صادر شده از این پایانه ها ۳۱۶۷۶۵ تعداد سفر با انواع وسایل نقلیه عمومی مسافری جاده ای (اتوبوس، مینی بوس، سواری کرایه) به مقاصد مختلف درون و برون استانی صورت گرفته که نسبت به سال قبل در حدود ۴۴ درصد افزایش نشان می دهد. در مجموع این مسافرتها حدود ۲۵۳۵۸۹۴ نفر مسافر جابجا شده اند که نسبت به سال قبل در حدود ۱۳ درصد افزایش نشان می دهد. از این تعداد مسافر جابجا شده در استان به مقاصد مختلف ۶۲ درصد آنها با اتوبوس و ۹ درصد با مینی بوس و ۲۹ درصد با سواری کرایه های عمومی مسافرت نموده اند که سهم سواری های کرایه ای در حمل و نقل جاده ای مسافر نسبت به سال قبل افزایش چشمگیری نشان می دهد و متعاقباً در این میان سهم اتوبوس در حمل و نقل مسافریین کاهش چشمگیری نشان می دهد. (این نسبت ها در سال قبل بترتیب معادل ۸۰ و ۱۵ و ۵ درصد بوده است).

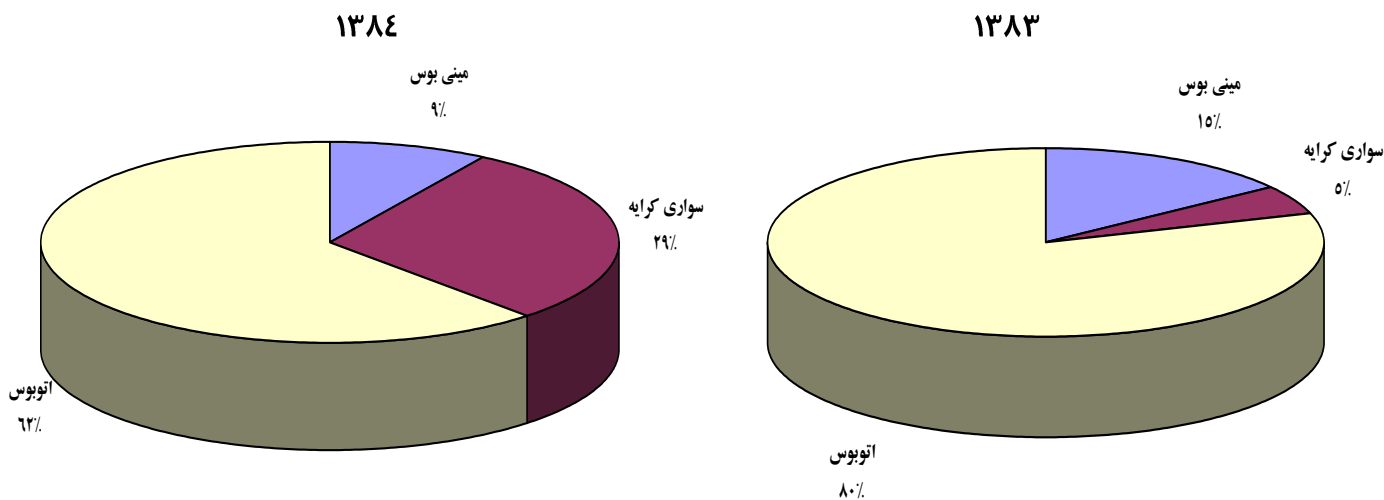
لازم به توضیح است که شهرستانهای بیله سوار، مغان و نمین فاقد پایانه های مسافربری مناسب و قابل قبول هستند و توجه جدی مسئولین ذیربط به احداث و راه اندازی پایانه مسافری در آنها ضروری می باشد. در شهرستان نمین به علت نبودن پایانه یا دفاتر و گاراژهای مناسب حتی صورت وضعیت های مسافربری ثبت نیز نمی شود و مسافریین برون استانی از حاشیه کمربندی بعنوان پایانه مسافربری استفاده می کنند که علاوه بر ایجاد یک نقطه حادثه خیز چهره ظاهری نامطلوبی نیز بر جا می گذارد.

با توجه به افزایش فعالیت های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی در سطح استان، افزایش تعداد مسافریین جابجا شده خصوصاً از طریق سواری های کرایه در استان جای بررسی و تامل بیشتری دارد و احتمالاً یکی از علت های آن عدم تمایل مسافریین برای مراجعه و تهیه بلیط از پایانه ها برای استفاده از اتوبوس یا عدم رضایت شهروندان از خدمات پایانه ها یا اتوبوسها می باشد که در این زمینه باید آموزش و فرهنگ سازی بیشتری برای استفاده مسافریین از پایانه های مسافربری و استفاده از اتوبوس برای مسافرت از طریق رسانه ها و مسئولین ذیربط انجام پذیرد. معمولاً مسافریین در دروازه های منتهی به مقصد، منتظر

وسایل نقلیه عبوری می مانند و کمتر به پایانه های مسافربری مراجعه می کنند که این مسئله نیز باید بصورت فرهنگی و آگاه سازی عمومی بتدریج مرتفع گردد.

همچنین در سال ۱۳۸۴ در مجموع حدود ۱۷۰۹۱۲۱ تن محصولات و کالاهای صادراتی استان (به ترتیب تناژ: سیمان، گندم، سیب زمینی، خاکهای معدنی، انواع آرد و سایر کالاها) توسط ناوگان باری استان به مقصد خارج از استان بارگیری و حمل شده اند در حالیکه در سال ۱۳۸۳ این رقم در حدود ۱۴۸۰۴۱۶ تن بار بوده است و علت این افزایش نیز عمدتاً مربوط به رونق کشاورزی استان در سال ۱۳۸۴ و بالا بودن میزان تولید محصولات کشاورزی استان (خصوصاً سیب زمینی) در سال مذکور می باشد که عمده اقلام صادراتی استان را به خود اختصاص میدهند. در مورد کالاهای وارد شده به استان از مبادی مختلف نیز می توان گفت که مقدار کالای وارد شده توسط ناوگان باری به استان از ۲۸۵۵۰۰ تن در سال ۱۳۸۳ به ۳۲۰۰۰۰ تن در سال ۱۳۸۴ رسیده است که رشدی برابر با ۱۲ درصد را نشان می دهد. کالاهای عمده وارده شده به ترتیب تناژ عبارتند از انواع آجر و سفال های ساختمانی، گچ و فرآورده های نفتی. لازم به توضیح است که در سال ۱۳۸۳ در حدود ۱۱۶۱۶۹۴ تن بار نیز توسط ناوگان باری استان در داخل استان جابجا شده است که این مقدار در سال ۱۳۸۴ به ۱۱۱۶۴۰۸ تن رسیده است و کاهشی معادل ۳/۹ درصد را نشان می دهد.

نمودار شماره (۲۶) توزیع فراوانی نوع وسیله نقلیه مورد استفاده توسط مسافری در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

۱۴-۵- حمل و نقل هوایی در استان

تعداد پروازهای انجام گرفته در فرودگاه اردبیل از ۶۵۴ پرواز در سال ۱۳۸۳ به ۸۴۱ پرواز در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته است و در نتیجه تعداد مسافرین وارد شده نیز از ۶۰۵۲۱ نفر به ۸۳۷۳۶ نفر و تعداد مسافرین خارج شده از ۶۱۳۱۵ نفر به ۸۶۹۴۷ نفر افزایش پیدا کرده است. تعداد پروازهای حج تمتع در سال ۱۳۸۴ معادل ۳۸ پرواز با ۴۲۹۲ مسافر بوده است.

در ضمن مقدار بار ورودی پروازهای وارده به استان از ۹۴۸۶۹ کیلوگرم در سال ۱۳۸۳ به ۷۲۲۰۰ کیلوگرم در سال ۱۳۸۴ رسیده است و این مقدار برای بار خروجی استان از ۲۱۸۲۱ کیلوگرم در سال ۱۳۸۳ به ۱۴۹۳۱ کیلوگرم در سال ۱۳۸۴ رسیده است که در مجموع کاهش استفاده از باربری هوایی را شاهد بوده ایم.

۱۵-۶- عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای فصل حمل و نقل استان از محل درآمد عمومی

عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای (عمرانی) استان از محل درآمد عمومی در فصل حمل و نقل با ۷۷ درصد افزایش از ۱۰۷۳۸۵/۲۳۷ میلیون ریال در سال ۱۳۸۳ به ۱۹۰۱۲۹/۵۲۷ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ رسیده است که در حدود ۲۷ درصد از کل اعتبارات استانی در سال مورد بررسی را شامل می شود.

۱۵-۷- تنگناها، نارسائیه و راهکارهای توسعه بخش

عدم ارتباط سریع و ایمن شبکه ارتباطی استان با شاهراههای ارتباطی کشور از مشکلات عمده بخش حمل و نقل استان محسوب می شود که با بهره برداری از محور (اردبیل-سرچم) این مشکل تا حدود زیادی مرتفع خواهد شد.

فقدان شبکه راه آهن در استان و عدم دسترسی به حمل و نقل ریلی سراسری کشور نیز یکی دیگر از مشکلات فصل راه و ترابری می باشد که با توجه به پیگیریهای بعمل آمده امید است در آینده ای نزدیک عملیات اجرایی آن شروع شود.

کوهستانی بودن اکثر راههای اصلی و فرعی استان و لزوم رسیدگی به آنها در غالب ایام سال و طولانی بودن فصل سرما و یخبندان و حجم بالای عملیات راهداری در این استان، اعتبار کافی و تخصیص زود هنگام آن را ضروری می‌سازد.

با توجه به فقدان پایانه های حمل مسافر در شهرستانهای بيله سوار، مغان و نمین ضروری است در این خصوص تمهیداتی اندیشیده شود تا حمل و نقل مسافری با سهولت و امنیت بیشتری صورت پذیرد. در سال ۱۳۸۴ در خصوص نوسازی ناوگان حمل و نقل خصوصاً ناوگان حمل و نقل مسافربری استان تلاشهای زیادی صورت گرفته است و در حال ادامه نیز می‌باشد ولی ضروری است با اختصاص تسهیلات بیشتر و حمایت‌های لازم پاسخگویی به نیازهای مردم و متقاضیان اشتغال در این بخش سرعت بیشتری یابد. تسریع در عملیات احداث و بهره برداری از پایانه عمومی حمل بار اردبیل و همچنین تجهیز کامل پایانه سیمان اردبیل از نکات قابل توجه دیگر در این خصوص می‌باشد. تجهیز پاسگاههای پلیس راه موجود به دستگاههای توزین و سایر ابزارهای کنترلی نوین و احداث پاسگاههای مورد نیاز در نقاط مورد نیاز و اجرای برنامه های حمایتی برای کاهش سن متوسط ناوگان حمل و نقل مسافربری و باری نیز از ضروریات این بخش می‌باشد.

ایجاد و توسعه و تجهیز مراکز امداد رسانی در جاده های استان با همکاری نهادهای ذیربط (استانداری- اداره کل راه و ترابری-سازمان حمل و نقل-دانشگاه علوم پزشکی استان-هلال احمر-نیروی انتظامی) امر بسیار مهمی است که متأسفانه در استان به دیده اهمیت به آن نگریسته نشده است و ضروری است برنامه مزبور با دقت طراحی شده و اجراء گردد.

سیاست های اجرایی اثر گذار بر بخش حمل و نقل استان عبارتند از:

- ۱- ارتقای سطح ایمنی زیر بخش های حمل و نقل.
- ۲- زمینه سازی برای ایجاد شرکتهای قوی حمل و نقل با هدف ارائه خدمات حمل و نقل منطقه ای، ترانزیتی و بین‌المللی برای استفاده بیشتر از موقعیت سرزمینی استان.

۳- اصلاح ساختار نیروی انسانی و کاهش تصدی گری دولتی در زمینه حمل و نقل و رفع برخی انحصارات دولتی در این زمینه.

۴- ایجاد تسهیلات و منابع مالی و اعتباری برای مشارکت بخش غیر دولتی در تدارک و توسعه و نوسازی ناوگان حمل و نقل با فناوری جدید و احداث پایانه های مسافری و باری و مجتمع های خدمات رفاهی بین راهی با مشارکت بخش خصوصی.

۱۶- انرژی و سوخت

۱۶-۱- برق

۱۶-۱-۱- منابع تامین انرژی استان

نیروی برق مورد نیاز استان عمدتاً از شبکه سراسری توزیع نیروی برق کشور تامین میشود و در سال ۱۳۸۴ سه نیروگاه موجود در استان (نیروگاه اردبیل و نیروگاه شوط آبی پارس آباد و نیروگاه مغان) با تولید خالص ۸۰/۲۴ میلیون کیلووات ساعت انرژی (از ۸۱/۷ میلیون کیلووات ساعت تولید ناخالص نیروگاههای مذکور مقدار ۱/۴۶ میلیون کیلووات ساعت مصرف داخلی نیروگاهها کسر میگردد.) درصد بسیار کمی از انرژی برق مورد نیاز استان را تولید نموده اند.

در جدول شماره (۱-۱۶) ظرفیت مولدهای نصب شده در استان و قدرت مصرفی همزمان آنها بر حسب مگاوات ساعت آمده است.

جدول شماره (۱-۱۶) ظرفیت مولدهای نصب شده استان و قدرت مصرفی همزمان بر حسب نیروگاه در سال ۱۳۸۴

(مگاوات)

نام نیروگاه	شهرستان محل استقرار	ظرفیت عملی (قدرت عملی)			قدرت مصرفی همزمان (حداکثر بار مصرفی همزمان)		
		جمع	شبکه سراسری	خارج از شبکه سراسری	جمع	شبکه سراسری	خارج از شبکه سراسری
جمع		۳۲	۳۲	-	۳۲	-	
اردبیل	اردبیل	۴	۴	-	۴	-	
شوط آبی	پارس آباد	۱۳	۱۳	-	۱۳	-	
مغان	پارس آباد	۱۵	۱۵	-	۱۵	-	

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

۱۶-۱-۲- تعداد مشترکین استفاده کننده از برق سراسری در استان

تعداد مشترکین برق شرکت توزیع برق استان با ۳/۷۴ درصد رشد از ۲۹۳۰۰۸ مشترک در سال ۱۳۸۳ به ۳۰۳۹۶۸ مشترک در سال ۱۳۸۴ رسیده است که بیشترین نوع تعرفه (مشترک) بترتیب مربوط به مشترکین خانگی و تجاری بوده و مشترکین عمومی، صنعتی و کشاورزی در رده های بعدی قرار داشته اند. در جدول شماره (۱۶-۲) توضیحات بیشتری در این خصوص آمده است.

جدول شماره (۱۶-۲) تعداد مشترکین برق استان در سالهای ۸۴-۱۳۸۱

نوع مشترک	خانگی	عمومی	کشاورزی	صنعتی	تجاری	آزاد	جمع
۱۳۸۱	۲۳۸۳۵۵	۳۶۳۹	۴۱۳	۷۸۶	۲۸۰۶۵	۱۶۹	۲۷۱۴۲۷
۱۳۸۲	۲۵۰۰۶۷	۴۲۲۵	۵۲۹	۱۰۵۰	۲۹۴۶۸	۵۵۵	۲۸۵۸۹۴
۱۳۸۳	۲۵۶۴۲۷	۴۶۸۶	۶۰۳	۱۲۱۱	۲۹۷۹۶	۲۸۵	۲۹۳۰۰۸
۱۳۸۴	۲۵۹۷۰۰	۷۹۶۴	۷۸۴	۱۵۳۶	۳۳۷۴۳	۲۴۱	۳۰۳۹۶۸

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل- ۱۳۸۴

۱۶-۱-۳- مقدار انرژی برق مصرف شده در استان

همچنانکه در جدول شماره (۱۶-۳) دیده می شود، مقدار فروش انرژی برق در استان با ۹/۹۱ درصد رشد از ۹۲۱۶۳۲ مگا وات ساعت در سال ۱۳۸۳ به ۹۹۳۰۵۵ مگا وات ساعت در سال ۱۳۸۴ رسیده است که بیشترین فروش مربوط به مشترکین خانگی و سپس صنعتی بوده است.

جدول شماره (۱۶-۳) مقدار مصرف مشترکین برق استان در سالهای ۸۴-۱۳۸۱

(مگاوات ساعت)

نوع مشترک	خانگی	عمومی	کشاورزی	صنعتی	تجاری	معابر	مصارف آزاد	جمع
۱۳۸۱	۴۰۱۳۵۸	۸۲۰۳۰	۳۲۴۰۶	۲۱۲۷۷۲	۶۴۱۰۵	۲۹۳۸۲	۱۹۱۶	۸۲۳۹۶۹
۱۳۸۲	۴۲۹۷۵۲	۹۱۹۴۱	۳۳۶۵۰	۲۲۲۲۹۱	۶۷۷۰۳	۵۸۱۸۴	۲۱۱۸	۹۰۵۶۳۹
۱۳۸۳	۴۳۵۹۹۵	۱۰۱۵۴۰	۴۲۶۸۶	۲۳۶۲۹۳	۶۳۷۹۰	۳۹۱۸۵	۲۱۴۴	۹۲۱۶۳۲
۱۳۸۴	۴۷۱۰۲۳	۱۰۷۶۹۷	۴۷۶۸۱	۲۵۰۱۷۷	۷۳۳۷۲	۴۰۸۵۱	۲۲۵۴	۹۹۳۰۵۵

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل- ۱۳۸۴

۱۶-۱-۴- خلاصه وضعیت موجود نواحی تابعه شرکت توزیع نیروی برق استان

خلاصه وضعیت موجود نواحی تابعه شرکت توزیع نیروی برق استان (نواحی ششگانه اردبیل، مغان، مشگین شهر، خلخال، گرمی و بیله سوار) در جدول شماره (۱۶-۴) آمده است.

جدول (۱۶-۴) وضعیت موجود نواحی تابعه شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل در سال ۱۳۸۴

شرح ناحیه	تعداد ترانس (دستگاه)		ظرفیت ترانس (KVA)		خط ۲۰ کیلوولت (متر)		خط ۴۰۰ ولت (متر)		تعداد روستاهای برقدار	تعداد چراغهای منصوبه	
	زمینی	هوایی	زمینی	هوایی	زمینی	هوایی	زمینی	هوایی		لاک پشتی	طرح زمینی
اردبیل	۱۹۰	۱۵۱۳	۱۲۱۶۴۵	۱۷۳۹۷۶	۸۷۹۹۶	۱۸۷۲۵۳	۲۴۴۵۷۵	۱۲۸۴۰۳	۳۷۳	۲۳۰۳۸	۲۱۵۰۸
مغان	۴۴	۳۴۷	۳۴۰۰۵	۴۴۰۴۵	۱۵۱۹۶	۷۹۱۴۰۹	۳۷۱۸۷	۷۹۷۷۹۳	۱۴۳	۳۰۴۷	۹۲۴۰
مشگین شهر	۲۵	۵۸۴	۱۲۶۱۰	۵۲۹۲۴	۱۷۷۸۵	۹۷۱۴۳۸	۳۴۳۷۰	۷۱۶۱۲۱	۲۰۷	۴۲۲۳	۱۰۷۰۸
خلخال	۲۰	۳۷۷	۱۱۷۴۰	۴۳۴۳۰	۱۰۹۹۰	۹۵۲۳۰۳	۴۵۴۴۱	۶۶۰۶۶۳	۲۰۵	۶۵۸۳	۷۶۰۵
گرمی	۱۴	۳۹۶	۶۸۷۵	۳۰۳۷۵	۵۴۰۵	۷۵۹۷۹۰	۲۷۲۴۰	۴۲۶۹۵۷	۲۶۲	۳۳۵۴	۸۰۳۸
بیله سوار	۱۵	۲۲۱	۱۱۷۴۵	۲۰۱۶۰	۲۰۷۹	۵۱۰۲۴۰	۴۱۳۶۸۲	۲۰۹۴۱	۱۵۳	۱۹۸۵	۴۳۲۲
جمع	۳۰۸	۳۴۳۸	۱۹۸۶۲۰	۳۶۴۹۱۰	۱۳۹۴۵۱	۵۵۵۷۷۱	۴۰۹۷۵۴	۴۲۹۹۲۴	۱۳۴۳	۴۲۲۳۰	۶۱۴۲۰

ماخذ: شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل - ۱۳۸۵

۱۶-۱-۵- فعالیت های اجرایی شرکت توزیع نیروی برق استان

فعالیت های اجرایی عمده شرکت توزیع نیروی برق استان در سالهای ۸۳-۱۳۸۱ در جدول شماره (۱۶-۵) خلاصه شده است.

جدول شماره (۱۶-۵) اهم فعالیت های اجرایی شرکت توزیع نیروی برق استان طی سالهای ۸۴-۱۳۸۲

شرح	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴
نصب پایه در شبکه فشار متوسط (اصله)	سیمانی	۱۹۷۹	۲۶۰۷
	چوبی	۶۱	۳۱
احداث شبکه فشار متوسط (کیلومتر)	هوایی	۱۰۱/۵	۱۵۳/۳
	زمینی	۶/۲	۱۴/۲
نصب پایه در شبکه فشار ضعیف (اصله)	سیمانی	۴۷۲۹	۵۲۳۱
	چوبی	۳۵	۳۱
احداث شبکه فشار ضعیف (کیلومتر)	هوایی	۱۰۵/۷۵	۱۵۲/۷
	زمینی	۲۴/۱	۳۷/۲
نصب ترانس هوایی (KVA)	تعداد	۲۰۹	۳۱۱
	ظرفیت	۱۷۷۵۱	۳۲۴۹۰
نصب ترانس زمینی (KVA)	تعداد	۱۰	۵
	ظرفیت	۸۲۹۰	۳۴۳۰

۶۲۰۱	۴۲۸۸	۶۱۲۸	نصب چراغ معابر (دستگاه)
------	------	------	-------------------------

ماخذ: شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل - ۱۳۸۵

۱۶-۱-۶- برقرسانی به روستاها

در سال ۱۳۸۱ تعداد ۱۲۲۳ روستا با ۹۷۳۹۸ خانوار روستایی دارای برق بوده اند و با برقرسانی به ۴۳ روستای دیگر در سال ۱۳۸۲ تعداد روستاهای دارای برق به ۱۲۵۲ روستا با ۹۸۱۶۱ خانوار رسیده است و این رقم در سال ۱۳۸۳ به ۱۳۱۴ روستا با ۱۱۱۵۶ خانوار افزایش یافته است. در خاتمه سال ۱۳۸۴ تعداد روستاهای برقدار در سطح استان به ۱۳۴۳ روستا با ۱۱۳۶۸۳ خانوار افزایش پیدا کرده است.

۱۶-۱-۷- اعتبارات سرمایه گذاری

نوع و مبالغ قراردادهای شرکت توزیع نیروی برق استان در سالهای ۸۳-۱۳۸۱ به شرح جدول شماره (۱۶-۶) بوده است.

جدول شماره (۱۶-۶) مبالغ و نوع قراردادهای شرکت توزیع نیروی برق استان طی سالهای ۸۴-۱۳۸۱

مبلغ قرارداد (هزار ریال)				نوع قرارداد
۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	
۱۴۷۷۰۰۰	۱۸۱۱۰۰۰	۹۱۲۰۰۰	۶۷۴۰۰۰	برنامه ریزی - طراحی و نظارت
۲۴۸۱۰۰۰۰	۱۴۶۰۶۰۰۰	۱۲۵۶۲۲۵۵	۹۷۰۲۲۰۰	بهره برداری از شبکه های توزیع
۶۷۹۵۰۰۰	۶۳۵۰۰۰۰	۵۰۹۵۸۶۶	۴۱۱۳۰۰۰	خدمات مشترکین
۳۸۵۱۰۰۰۰	۳۰۴۲۹۰۰۰	۲۴۴۰۵۰۰۰	۱۶۲۸۰۴۶۲	توسعه و احداث
۱۲۹۳۰۰۰۰	۱۰۶۰۱۰۰۰	۱۱۳۳۰۰۰۰	۹۹۴۸۰۰۰	اصلاح و بهینه سازی
۵۲۶۳۰۰۰	۵۱۹۲۰۰۰	۶۰۰۰۰۰	-	روستایی
۸۹۷۸۵۰۰۰	۶۸۹۸۹۰۰۰	۵۴۹۰۵۱۲۱	۴۰۷۱۷۶۶۲	جمع

ماخذ: شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل - ۱۳۸۵

۱۶-۱-۸- آینده نگری بخش برق

با احداث نیروگاههای برق (آبی-گازی) در استان زیربنای لازم برای رشد و توسعه اقتصادی استان فراهم شده و ضمن صرفه جویی در اتلاف انرژی حین انتقال آن در مصرف سوخت های فسیلی نیز صرفه جویی بعمل آمده و استان با بر خورداری از منابع انرژیهای پاک در مسیر پیشرفت و توسعه پایدار قدم بر خواهد داشت.

۱۶-۲- فرآورده های نفتی و گاز طبیعی

۱۶-۲-۱- مقدار مصرف انواع فرآورده های نفتی

در جدول شماره (۱۶-۷) مصرف انواع فرآورده های نفتی در استان طی سالهای ۸۴-۱۳۸۱ نشان داده شده است. بطوریکه ملاحظه می شود بنزین و نفت گاز و سوخت هواپیما در این مدت با افزایش مصرف روبرو بوده و در مقابل مصرف سایر فرآورده ها خصوصاً نفت کوره رو به کاهش بوده است.

جدول شماره (۱۶-۷) میزان مصرف انواع فرآورده های عمده نفتی استان در سالهای ۸۴-۱۳۸۱

(مترمکعب)

سال	نوع فرآورده	بنزین	نفت سفید	نفت گاز	نفت کوره	قیر	سایر فرآوردهها (حلال)	گاز مایع	سوخت هواپیما
۱۳۸۱		۲۵۵۱۶۸	۲۲۱۹۳۹	۳۱۴۴۲۱	۱۰۹۹۴۱	۲۱۱۸۰	۵۷۳	۲۱۱۶۴	۷۰۰
۱۳۸۲		۲۸۶۲۷۳	۲۰۵۵۰۰	۳۳۳۰۳۱	۱۱۸۸۹۸	۴۶۸۶۱	۴۸۳	۲۰۸۲۸	۱۲۶۲
۱۳۸۳		۳۰۵۲۲۲	۱۹۳۹۵۱	۳۲۲۲۲۳	۶۱۵۶۴	۴۵۷۵۱	۷۵۶	۲۲۳۵۵	۱۹۱۸
۱۳۸۴		۳۴۳۲۴۰	۱۸۸۶۹۲	۳۳۳۹۴۱	۵۸۷۶۶	۲۳۲۸	۶۰۴	۲۰۸۰۴	۲۹۶۴

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

۱۶-۲-۲- تعداد شهرها و روستاهای گازرسانی شده، انشعابات، مصرف کنندگان و مقدار مصرف گاز طبیعی

جدول شماره (۱۶-۸) تعداد شهرها و روستاهای برخوردار از گاز طبیعی و تعداد انشعابات و مصرف کنندگان و مقدار مصرف گاز طبیعی استان را در سالهای ۸۴-۱۳۸۱ نشان می دهد.

جدول شماره (۱۶-۸) وضعیت شبکه سراسری گاز طبیعی استان در سالهای ۸۴-۱۳۸۱

سال	تعداد شهرهای گازرسانی شده	تعداد روستاهای گاز رسانی شده	تعداد انشعاب			تعداد مصرف کننده			مصرف گاز طبیعی (مترمکعب)
			جمع	خانگی - تجاری	صنعتی	خانگی	تجاری	صنعتی	
۱۳۸۱	۱۴	۲	۶۹۱۰	۶۹۰۱۴	۸۹	۹۸۹۱۲	۵۰۲۶	۴۹	۵۰۵۰۷۵۳۰
۱۳۸۲	۱۵	۱۲	۸۰۶۶	۸۰۵۶۴	۹۹	۱۱۸۱۰	۶۳۰۷	۱۴۵	۶۰۱۱۲۵۰۰

۶۶۵۶۱۶۰۰	۱۶۵	۷۹۹۷	۱۳۴۹۳	۹۹	۸۹۸۳۸	۸۹۹۳	۲۷	۱۶	۱۳۸۳
.			۵			۷			
۶۵۸۲۷۵۰۰	۲۵۰	۹۵۶۵	۱۴۸۲۴	۱۰۵	۹۷۱۸۹	۹۷۲۹	۵۷	۱۶	۱۳۸۴
.			۳			۴			

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

بطوریکه از مقایسه ارقام جدول نتیجه گیری میشود مصرف گاز طبیعی با ۱۹/۰۲ درصد رشد از ۵۰۵ میلیون مترمکعب در سال ۱۳۸۱ به ۶۰۱ میلیون مترمکعب در سال ۱۳۸۲ و سپس با ۱۰/۷۲ درصد رشد به ۶۶۵ میلیون مترمکعب در سال ۱۳۸۳ رسیده است ولی در سال ۱۳۸۴ با کاهش ۱/۱- درصدی به ۶۵۸۲۷۵۰۰ متر مکعب رسیده است و در نتیجه جایگزینی این سوخت پاک بجای سایر فرآورده های نفتی، مصرف بسیاری از آنها کاهش یافته است. امید است در سالهای آینده با افزایش طول شبکه گازرسانی و افزایش تعداد شهرها و روستاهای تحت پوشش گاز طبیعی و افزایش تعداد مشترکین در استان این فرآورده با ارزش و سالم بتدریج جانشین مصرف سایر فرآورده های نفتی به عنوان سوخت منازل و خودروها گردد. توسعه هر چه بیشتر شبکه گاز رسانی استان در راستای تامین بهینه انرژی مورد نیاز و افزایش رفاه اجتماعی و اجرای عملیات احداث جایگاه های مورد نیاز عرضه گاز طبیعی فشرده (CNG) با اولویت مرکز استان و مسیر راههای اصلی و ترانزیتی استان از جمله اقدامات اولویت دار بخش می باشد.

۱۶-۲-۳- طول خطوط انتقال فرآورده های نفتی و خطوط انتقال گاز طبیعی

خط لوله انتقال فرآورده های نفتی مایع از پالایشگاه تبریز به اردبیل به طول ۲۸۸ کیلومتر و با ظرفیت ۳۰ هزار بشکه در روز در دست اجرا میباشد. مشخصات خطوط لوله انتقال گاز طبیعی نیز در جدول شماره (۱۶-۹) آورده شده است. لازم به توضیح است که تعداد چهار ایستگاه توربو کمپرسور ۶/۳ مگاواتی و تاسیسات جانبی نیز در شبکه گازرسانی استان در حال فعالیت میباشند. پس از احداث خط انتقال گاز طبیعی از اردبیل به پارس آباد با قطر ۱۶ اینچ، شهرهای مجاور خط مزبور (گرمی- بيله سوار- جعفرآباد و رضی) نیز از گاز طبیعی برخوردار شده و خطوط انتقال اصلاندوز و انگوت در حال احداث می باشند.

جدول شماره (۱۶-۹) مشخصات خطوط لوله انتقال گاز طبیعی استان در سال ۱۳۸۴

نام خط انتقال	طول (کیلومتر)	قطر (اینچ)	توضیح
آستارا- اردبیل	۲۷	۳۰	قسمتی از خط در استان اردبیل قرارداد
اردبیل - سراب	۵۵/۵	۳۰	قسمتی از خط در استان اردبیل قرارداد
اردبیل - مشگین شهر	۸۰	۸	-
اردبیل - خلخال	۹۵	۸	-
نمین	۱۸	۴	انشعاب از خط انتقال اردبیل- آستارا
اردبیل- پارس آباد	۱۶۰	۱۶	-
گرمی	۷	۶	انشعاب از خط انتقال اردبیل- پارس آباد
بيله سوار	۸	۸	-
اصلاندوز	۵۰	۱۰	-
انگوت	۱۳	۶	-

ماخذ: شرکت ملی گاز استان - ۱۳۸۴

۱۶-۲-۴- سرمایه گذاری از محل منابع داخلی شرکت ملی گاز ایران

طبق مفاد جدول پیوستی ابلاغ شماره ۳۴/۵۲۸ مورخ ۸۰/۴/۱۷ شورای اقتصاد طرح ایجاد شبکه و نصب انشعاب طی سالهای برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور در استان به شرح جدول (۱۶-۱۰) میباشد. لازم به توضیح است که در سال ۱۳۸۴ عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استانی در فصل انرژی معادل ۲۷۵۹/۵۶۹ میلیون ریال بوده است که در حدود ۰/۳۹ درصد از عملکرد را شامل می شود.

جدول شماره (۱۶-۱۰) میزان سرمایه گذاری شرکت ملی گاز استان از محل منابع داخلی به تفکیک سالهای برنامه

پنجساله سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

(ارقام به میلیون ریال)

سال	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	جمع کل
مبلغ اعتبار	۱۹۸۵۰	۳۹۷۰۰	۴۳۸۰۰	۴۴۳۰۰	۵۱۰۰۰	۱۹۸۶۵۰

ماخذ: مصوبات شورای اقتصاد

۱۶-۳- اولویت های بخش انرژی

- گسترش بازار برق و گاز و تسهیل مبادلات و ترانزیت برق و گاز در استان بلحاظ ارتباط آن با جمهوری های قفقاز

- اولویت بخشیدن به گازرسانی شهرهای مرزی و جایگزینی فرآورده های نفتی مصرفی این استانها با گاز طبیعی و گاز مایع و کنترل بیشتر عرضه فرآورده های نفتی در این مناطق برای جلوگیری از قاچاق فرآورده ها

- ایجاد بسترهای قانونی جهت حمایت از سرمایه گذاری بخش خصوصی در زمینه تولید و فروش انرژی (خصوصاً انرژیهای تجدید پذیر)

۱۷- عمران روستایی

این بخش مجموعه ای از سیاستها و خط مشی های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی را شامل می شود که تمامی وجوه توسعه روستایی را در دراز مدت در بر میگیرد و برای دستیابی به آن باید توسعه پایدار و متوازن شهر و روستا، توأمان مورد اهتمام قرار گیرند. دامنه شمول فعالیت های بخش عمران روستایی شامل مدیریت توسعه روستاها، تهیه و اجرای طرحهای هادی روستایی، تامین آب آشامیدنی و برقرسانی به روستاها، احداث و بهسازی راههای روستایی و راه اندازی شبکه جمع آوری و دفع فاضلاب روستاها، ساماندهی فضاها و سکونت گاههای روستایی، صدور اسناد مالکیت اراضی و املاک واقع در بافت مسکونی روستاها و ایجاد نواحی صنعتی روستایی می باشد.

۱۷-۱- ساختار اکولوژیکی آبادیها

طبق سرشماری سراسری نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ تعداد ۲۲۱۸ آبادی در استان وجود دارد که شامل ۱۸۸۴ روستا و ۲۳۵ مزرعه و ۹۹ مکان مستقل می باشند. بر اساس داده های سرشماری مذکور از نظر وضعیت سکونتی تعداد ۱۶۶۸ آبادی مسکونی دائمی، ۲۱۱ آبادی مسکونی موسمی، ۲۳۱ آبادی خالی از سکنه دائم و ۱۰۸ آبادی خالی از سکنه موسمی می باشد.

روستاهای واقع شده در مناطق شمالی استان معیشت غالب کشاورزی و روستاهای جنوبی معیشت غالب دامداری دارند و روستاهای مرکز استان ترکیبی از این دو معیشت را نشان می دهند. بر اساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۸۵، از کل جمعیت ساکن در استان حدود ۵۹ درصد شهری و ۴۱ درصد ساکن روستاها هستند و اکثریت آنها در ۱۰۴۲ روستای بالای بیست خانوار استان سکونت دارند.

وضعیت برخورداری روستاهای استان از راه و برق روستایی در قسمتهای قبلی بررسی شده است و در این قسمت برخورداری از آب آشامیدنی و طرحهای بهسازی روستایی را مورد بررسی قرار میدهم.

۱۷-۲- وضعیت برخورداری روستاهای استان از آب آشامیدنی

در جدول شماره (۱-۱۷) وضعیت آبرسانی روستاهای استان در سالهای ۸۴-۱۳۸۱ بررسی شده است. در این بررسی روستاها به دو قسمت برخوردار و تحت پوشش تقسیم شده اند که منظور از روستاهای برخوردار آن دسته از روستاهایی هستند که به صورتهای متفاوتی از شبکه آبرسانی روستایی بهره مند هستند و این شبکه آبرسانی توسط مردم روستا یا خیرین و یا واحد مهندسی بهداشت سازمان جهاد سازندگی سابق و یا اداره بهداشت سابق احداث شده است و شرکت آب و فاضلاب روستایی استان به تکمیل یا رفع نقص شبکه آبرسانی آنها همت کرده است و منظور از روستاهای تحت پوشش یا بدون نقص آن دسته از روستاها هستند که شبکه آبرسانی آنها توسط شرکت آب و فاضلاب روستایی احداث و اداره می شود و آب آشامیدنی این روستاها سالم و گندزدایی شده و شبکه آبرسانی نیز بدون تخریب می باشد و در ازاء آب مصرفی توسط روستائیان آب بهاء دریافت می شود.

جدول (۱-۱۷) وضعیت برخورداری روستاهای استان از آب آشامیدنی در سالهای ۸۴-۱۳۸۱

سال	برخورداریهای کل			تحت پوشش (بدون نقص)		
	تعداد روستا	تعداد خانوار	جمعیت	تعداد روستا	خانوار	جمعیت
۱۳۸۱	۹۹۷	۸۷۰۰۶	۴۶۹۸۳۰۰	۴۲۴	۴۷۰۳۸	۲۶۴۸۷۰
۱۳۸۲	۱۰۳۸	۸۹۶۱۸	۴۸۳۹۰۰	۴۹۱	۵۰۱۴۷	۳۰۰۰۹۰
۱۳۸۳	۱۰۴۵	۹۰۱۶۳	۴۸۶۸۰۰	۴۹۵	۵۲۴۵۳	۳۰۰۸۵۲
۱۳۸۴	۱۰۴۹	۹۰۵۰۶	۴۸۸۷۰۰	۵۲۳	۵۴۵۰۸	۳۱۲۲۴۵

ماخذ: شرکت آب و فاضلاب روستایی استان اردبیل - ۱۳۸۵

بطوریکه در جدول نیز دیده می شود در سال ۱۳۸۴ تعداد برخورداریهای کل به ۱۰۴۹ روستا با ۴۸۸۷۰۰ نفر جمعیت (۹۷ درصد جمعیت روستایی استان) و تعداد روستاهای تحت پوشش شرکت آب و فاضلاب روستایی نیز به ۵۲۳ روستا با ۳۱۲۲۴۵ نفر جمعیت (۶۲ درصد جمعیت روستایی استان) رسیده است .

لازم به توضیح است که طبق بخشنامه وزارت نیرو در سال ۱۳۸۲ روستاهای دارای شبکه آب آشامیدنی که تاسیسات آب آشامیدنی آنها بیشتر از ۸۰ درصد تخریب شده است ، جزء روستاهای برخوردار طبقه بندی نشده و این روستاها از لیست روستاهای برخوردار حذف شده اند .

همچنین بر اساس بررسی بعمل آمده توسط شرکت آب و فاضلاب روستایی استان تعداد ۲۰۹ روستای برخوردار از شبکه آب روستایی نیز وضعیت مطلوبی ندارند و بیش از ۷۰ درصد تخریب در تاسیسات آب آشامیدنی آنها مشاهده می شود و این روستاها به تجدید شبکه و یا بازسازی اساسی نیازمند می باشند.

۱۷-۳- تعداد روستاهای بهسازی شده و دارای طرح هادی

تا خاتمه سال ۱۳۸۴ برای ۲۵۱ روستا از ۲۶۸ روستای بالای صد خانوار استان طرح هادی روستایی تهیه شده است که ۱۲۸ روستا بر اساس طرح هادی تهیه شده مورد بهسازی روستایی قرار گرفته است . همچنین برای ۵۶ روستا از ۱۰۶ روستای بین ۷۵ تا ۱۰۰ خانوار استان نیز طرح هادی روستایی تهیه شده است که ۱۱ روستا مورد بهسازی واقع شده است .

بدین ترتیب در خاتمه سال ۱۳۸۴ تعداد روستاهای مستعد برای اجرای طرح هادی روستایی به ۲۳۵ روستا میرسد که ۱۴۰ روستا بالای صد خانوار و ۹۵ روستا بین ۷۵ تا ۱۰۰ خانوار سکنه دارند . با توجه به تعداد روستاهای مستعد برای تهیه و اجرای طرح هادی روستایی ، متأسفانه بدلیل عدم کفایت اعتبار، روند اجرایی این طرحها به کندی صورت می گیرد و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان علیرغم درخواست و اعلام آمادگی روستائیان برای خودیاری در پذیرش درخواست آنها با مشکل کمبود اعتبار می باشد .

جدول شماره (۱۷-۲) وضعیت روستاهای استان از نظر برخورداری از طرحهای هادی و بهسازی روستایی

در خاتمه سال ۱۳۸۴

نام شهرستان	بالای ۱۰۰ خانوار	بالای ۷۵ تا ۱۰۰ خانوار	تعداد روستاهای دارای طرح		تعداد روستاهای فاقد طرح		تعداد روستاهای اجرا شده		تعداد روستاهای اجرا نشده	
			بالای ۱۰۰ خانوار	۷۵-۱۰۰ خانوار	بالای ۱۰۰ خانوار	۷۵-۱۰۰ خانوار	بالای ۱۰۰ خانوار	۷۵-۱۰۰ خانوار		
اردبیل	۶۶	۱۷	۶۳	۷	۳	۱۰	۲۳	۱	۴۳	۱۶
خلخال	۳۷	۷	۳۳	۶	۴	۱	۱۷	۱	۲۰	۶
کوثر	۱۰	۹	۱۰	۹	۰	۰	۷	۱	۳	۸
نمین	۲۸	۷	۲۷	۷	۱	۰	۱۴	۰	۱۴	۷
نیر	۹	۸	۹	۶	۰	۲	۶	۲	۳	۶
مشگین شهر	۵۱	۲۷	۴۵	۵	۶	۲۲	۲۳	۱	۲۸	۲۶
مغان	۲۲	۲۱	۲۲	۹	۰	۱۲	۱۲	۴	۱۰	۱۷
بيله سوار	۱۶	۱	۱۵	۱	۱	۰	۹	۰	۷	۱
پارس آباد	۲۹	۹	۲۷	۶	۲	۳	۱۷	۱	۱۲	۸
جمع کل	۲۶۸	۱۰۶	۲۵۱	۵۶	۱۷	۵۰	۱۲۸	۱۱	۱۴۰	۹۵

ماخذ: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان اردبیل - ۱۳۸۵

۱۷-۴- تنگناها، نارسائیا و راهکارهای توسعه بخش

در طرحهای توسعه اقتصادی، اجتماعی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی جهت گیری بخش عمران روستایی در جهت برخورداری روستاها از آب و برق و راه و بهسازی روستایی و ارتقای سطح زندگی روستائیان بوده است. البته افزایش میزان درآمد و رفاه مادی آنان نیز در قالب سیاستهای دیگر دنبال می شده است.

از آنجا که در کل کشور و در استان اردبیل سطح بندی سکونتگاههای روستایی بصورتی قانونمند انجام نشده است، ارائه خدمات یاد شده و تجهیز فضاهای روستایی بر طبق استانداردها و ضوابط خدمات رسانی مصوبی نبوده است و عمدتاً به صورت سلیقه ای و یا طرحهای فوری به انجام رسیده اند. به طور کلی حرکت کند به سوی تحقق اهداف پیش بینی شده در بخش عمران روستایی ناشی از عدم مشارکت بخش خصوصی و مردم در به اجرا درآوردن طرحهای عمرانی در روستاها می باشد. از سوی

دیگر با توجه به این که دولت سهم عمده ای در تخصیص اعتبار و اجرای پروژه های عمرانی در مناطق روستایی بر عهده دارد و روستاییان مشارکت چندانی در اجرای این پروژه ها ندارند ، پس از احداث تاسیسات مختلف در روستاها ، به دلیل عدم نگهداری و بهره برداری مناسب به سرعت تخریب شده و در عمل غیر قابل استفاده می شوند . به عبارت دیگر به دلیل فقدان یک نظام کارآمد مدیریتی در روستاها عمر مفید بسیاری از پروژه ها در روستاها بسیار پایین تر از عمر مفید آن در شهرها می باشد.

از طرف دیگر حضور دستگاههای اجرایی متعدد در روستاها و مشخص نبودن وظیفه هر دستگاه در ارتباط با اجرای طرحهای عمرانی روستایی ، باعث دوباره کاری و انجام فعالیت های موازی در سطح روستاها گردیده است . این ناهماهنگی پس از گذشت چند سال از فعالیت دستگاههای اجرایی در محیط های روستایی ، در سال های اخیر بیش از گذشته نمایان شده است و تعیین نقش و قلمرو دستگاهها و سازمانهای مرتبط با توسعه و عمران روستاها به منظور حذف فعالیت های مشابه و موازی بیش از پیش ضروری می نماید.

با تشکیل سازمان دهیاری ها و تصویب اساسنامه و تشکیلات این سازمان و راه اندازی دهیاری ها تا پایان سال ۱۳۸۴ در روستاهای استان امید می رود نهادهای غیر دولتی در زمینه اجرای فعالیتهای عمرانی بیش از پیش فعال شوند.

بازنگری در سیاست جلب مشارکت روستاییان برای اجرای طرحهای عمرانی در روستاها و اصلاح آن و اتخاذ روشهای مناسب برای فراهم آوردن زمینه های مشارکت فعال روستاییان در عمران و آبادانی روستاها می تواند از کار ساز ترین پیشنهادات در زمینه شکوفایی بخش عمران روستایی استان باشد و پیگیری به منظور اصلاح ساختار مدیریتی در مناطق روستایی و مشارکت همه جانبه دستگاههای دولتی در جهت شکل گیری و فعالیت دهیاری های کشور و واگذاری وظایف محلی به نهادهای غیر دولتی و تشکل های مردمی نیز از راهکارهای مهم رفع موانع موجود بخش می باشد.

آشنا نمودن روستاییان به قوانین حاکم بر استفاده از تسهیلات بانکی و هدایت اعتبارات مندرج در تبصره های مختلف قوانین بودجه سنواتی کشور به سمت افزایش میزان تولید و اشتغال در روستاها با در نظر گرفتن چگونگی جذب سرمایه و سرمایه گذار در این مناطق نیز از راهکارهای بالا بردن نرخ اشتغال در بخش روستایی می باشد که باید در استان اردبیل مورد تاکید ویژه قرار گیرد.

فعالیت شوراهای اسلامی روستایی استان در سالهای ۸۴-۷۹ نشان می دهد که قوانین در ارتباط با حوزه اختیاراتشان در رابطه با سایر دستگاههای اجرایی بسیار کم رنگ است و مصوبات شوراهای اسلامی در روستاها هیچگونه ضمانت اجرایی برای دستگاههای دیگر ندارد. تلاش و تسریع در جهت اصلاح قانون شوراهای اسلامی روستایی می تواند راهگشای بسیاری از مشکلات این جامعه باشد، تا آن دسته از فعالیتهای اجرایی دستگاههای دولتی که قابلیت واگذاری به شوراها، دستگاههای محلی و موسسات غیر دولتی را دارند، هر چه سریعتر واگذار شوند.

چنانچه ذکر شد، مهمترین راهکار توسعه در بخش عمران روستایی، ایجاد تحول اساسی در افزایش تولید محصولات کشاورزی و افزایش درآمد روستائیان و اولویت دادن به تولید و اشتغال در مناطق روستایی می باشد. به عبارت دیگر در این مناطق باید محرومیت زدایی از بعد خدمات رسانی در مرتبه دوم اهمیت قرار گیرد و توجه ویژه به قشر جوان روستایی و ایجاد اشتغال و بالابردن درآمد روستائیان از خدمات رسانی به روستاها مهمتر می باشد.

تجدید ساختار و سازمان تشکیلات عمران روستایی در جهت ارتقای سطح زندگی روستائیان و افزایش میزان درآمد جوامع مذکور و ایجاد هماهنگی های لازم بین بخشی از ضروریات دیگر این مقوله می باشد. در این راستا باید ضمن تمرکز زدایی و جامع نگری، جلوگیری از فعالیت های موازی و مشابه، شفاف کردن وظایف و نقش ها، کاهش حیطه های تصدی دولت و افزایش مشارکت موثر روستائیان در اجرای طرحهای عمرانی و دقت در فعالیتهای اجرایی، بر سطح بندی و ارایه خدمات و تجهیز فضاهای روستایی کشور طبق استانداردها و ضوابط خدمات رسانی مصوب همت گمارد.

۱۸- عمران شهری و مسکن

بخش عمران شهری را می‌توان مجموعه فعالیت‌هایی شامل ایجاد تاسیسات، تجهیزات و تسهیلات زیربنایی در شهرها و نیز ارائه خدمات شهری دانست که به این مجموعه به طور خاص در سالهای اخیر توجه بیشتر به بهبود مدیریت امور شهری و محلی نیز افزوده شده است.

در سال ۱۳۸۴ استان شامل ۹ شهرستان با ۲۵ بخش و ۲۱ شهر بوده است که بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵ تعداد ۷۱۰۸۷۴ نفر جمعیت شهری (۵۹ درصد کل جمعیت استان) را در خود جای داده‌اند. بسیاری از شهرهای استان دارای شهرداریهای تازه تاسیس بوده و از نظر تاسیسات و تسهیلات شهری نیاز به رسیدگی بیشتری دارند که از این میان می‌توان به شهرهای کورائیم، هشتجین، عنبران، هیر، انگوت، آبی بیگلو، جعفر آباد، کلور، رضی و لاهرود اشاره نمود که بلحاظ کمبود درآمدهای شهری با مشکل تامین اعتبار عمرانی روبرو هستند و از نظر تسهیلات و تاسیسات شهری وضع چندان مناسبی ندارند. در جدول شماره (۱-۱۸) درآمدهای محلی شهرداریهای استان در سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۴ آورده شده است که ملاحظه می‌شود بدون کمکهای اعتباری دولت بسیاری از شهرداریهای استان قادر به ارائه خدمات شهری و ایجاد رفاه شهری نخواهند بود.

۱۸-۱- وضعیت طرحهای جامع و هادی شهرهای استان

برنامه «برنامه ریزی توسعه شهری» شامل فعالیتهای تهیه طرحهای توسعه شهری (جامع و تفصیلی و هادی) و ناحیه‌ای، طرحهای بهسازی بافتهای فرسوده شهری، طرحهای مجموعه‌های شهری، آماده سازی زمین، احداث شهرها و شهرکهای جدید می‌باشد.

در جدول شماره (۲-۱۸) آخرین وضعیت و اطلاعات پیشرفت فیزیکی و ریالی در خصوص طرحهای شهری استان که زیر نظر سازمان مسکن و شهرسازی استان در حال اجراء هستند، نشان داده شده است.

جدول (۱۸-۱) درآمدهای وصولی شهرداریهای تابعه استان ۸۴-۱۳۸۲

(ارقام به هزار ریال)

ردیف	نام شهر	درآمد محلی سال ۱۳۸۲	درآمد محلی سال ۱۳۸۳	درآمد محلی سال ۱۳۸۴
۱	اردبیل	۱۳۳۵۱۲۹۸۳	۱۵۴۶۹۹۰۰۰	۱۳۷۷۰۸۰۰۰
۲	پارس آباد	۹۲۴۳۸۱۳	۱۳۲۹۵۴۸۹	۱۶۷۹۱۰۰۰
۳	مشگین شهر	۹۰۹۰۲۰۱	۹۹۲۱۰۱۵	۹۷۵۵۰۰۰
۴	خلخال	۸۶۸۲۹۴۸	۶۸۷۰۴۵۶	۸۰۲۶۰۰۰
۵	گرمی	۳۵۲۶۲۴۵	۲۳۳۷۵۸۷	۲۸۰۱۰۰۰
۶	بيله سوار	۳۵۰۳۱۰۵	۲۷۹۳۰۰۰	۵۳۹۱۰۰۰
۷	گیوی	۹۰۹۲۴۱	۱۱۰۰۰۱۲	۱۷۵۴۰۰۰
۸	نمین	۳۴۰۱۷۱۳	۳۱۹۰۴۶۵	۴۸۰۳۰۰۰
۹	سرعین	۵۸۳۶۷۷۷	۱۰۵۶۸۹۷۲	۲۰۰۳۳۰۰۰
۱۰	نیر	۶۶۹۴۸۴	۱۳۱۷۴۸۵	۱۲۷۳۰۰۰
۱۱	لاهرود	۸۵۱۱۴۴	۱۱۹۳۳۳	۲۰۹۰۰۰
۱۲	جعفرآباد	۹۸۶۹۵۱	۱۳۲۵۹۱۴	۲۳۰۶۰۰۰
۱۳	اصلاندوز	۴۷۹۵۷۲	۷۶۴۷۳۲	۱۳۵۰۰۰۰
۱۴	رضی	۳۱۷۴۳۳	۲۸۹۹۳۳	۴۴۱۰۰۰
۱۵	انگوت	۱۱۰۰۰۰	۱۹۰۰۰۰	۲۴۱۰۰۰
۱۶	هیر	۹۴۴۹۹	۳۹۶۳۸	۱۵۶۰۰۰
۱۷	آبی بیگلو	۱۸۶۶۵۸	۱۰۶۸۹۹	۹۵۰۰۰
۱۸	هشتجین	۴۰۱۵۸۰	۳۶۴۱۷۸	۳۱۲۰۰۰
۱۹	کلور	۳۸۴۰۳۴	۷۵۲۷۶۰	۳۶۸۰۰۰
۲۰	عنبران	-	۳۶۸۵۰۶	۳۱۹۰۰۰
۲۱	کورائیم	-	-	۳۵۰۰۰

ماخذ: اداره کل امور شهری و روستایی استانداری اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۱۸-۲) آخرین وضعیت طرحهای توسعه شهری در سال ۱۳۸۴

ردیف	عنوان طرح	تاریخ انعقاد قرارداد	مبلغ قرارداد (میلیون ریال)	پرداختی (میلیون ریال)	پیشرفت فیزیکی (درصد)
۱	طرح جامع شهر اردبیل	۸۴/۴/۸	۱۱۵۰	۴۳۹	۲۵
۲	طرح جامع شهر بيله سوار	۸۴/۱۲/۱۸	۲۰۰	-	۱۰
۳	طرح جامع شهر گرمی	۸۴/۱۲/۱۸	۳۲۰	-	۱۰
۴	طرح جامع گردشگری سرعین	۸۴/۶/۲۳	۱۷۰۰	۲۵۵	۲۵
۵	میادی ورودی اردبیل	۸۴/۱۲/۲۸	۷۸۰	۲۳۰	۵۵
۶	میادی ورودی پارس آباد	۸۴/۴/۲۶	۴۶۰	۶۱	۵۰
۷	محور امام خمینی خخلخال	۸۴/۱۲/۱۸	۵۶۰	-	۱۰
۸	پایدار سازی زمین لغزش گرمی *	۸۴/۱۲/۲۳	۳۱۰	-	۱۰

* برای اجرای کامل طرح پایدار سازی زمین لغزش گرمی مبلغ ۷۰۰ میلیون ریال مورد نیاز می باشد.

ماخذ: سازمان مسکن و شهرسازی استان - ۱۳۸۵

۱۸-۲- تاسیسات آب آشامیدنی شهرها و تعداد مشترکین و مصرف آب

برنامه «ایجاد و توسعه تاسیسات آب آشامیدنی شهرها» شامل فعالیت های توسعه و ایجاد شبکه توزیع آب شهری، ایجاد مخازن ذخیره آب آشامیدنی، کاهش آب به حساب نیامده و ترمیم شبکه های فرسوده و غیر فنی می باشد.

در سال ۱۳۸۴ تعداد ۶ تصفیه خانه آب شرب شهری در شهرهای پارس آباد، بيله سوار، جعفر آباد، گرمی، سرعین و مشگین شهر در حال بهره برداری بوده است و سایر شهرهای استان علیرغم سختی و کدورت منابع آب موجود در استان و نیز استفاده شهروندان از چاههای جذبی برای دفع فاضلابهای خانگی که خطر آلودگی منابع آب زیر زمینی را بدنبال دارد، متأسفانه چنین امکاناتی ندارند.

در سال مورد بررسی در کل استان ۱۵۵۶۸۱۶۰ متر مکعب آب از منابع سطحی استان و ۳۳۴۲۶۹۲۳ متر مکعب از منابع زیر زمینی برای مصرف شرب توسط شرکت آب و فاضلاب استان استحصال شده و پس از تصفیه ابتدایی (گندزدایی و کلرزنی) وارد مخازنی به ظرفیت ۱۴۵۲۹۱ متر مکعب شده و با ظرفیت تامین ۴۸۹۹۵۰۸۳ مترمکعب در اختیار ۱۶۴۹۲۹ مشترک آب شهری قرار گرفته است.

تعداد مشترکین استان در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال گذشته ۵/۸۵ درصد افزایش نشان میدهد و با این افزایش تعداد مشترکین، میزان فروش آب توسط شرکت آب و فاضلاب استان با ۶/۱۴ درصد افزایش از ۳۶۶۹۷۵۲۶ متر مکعب در سال ۱۳۸۳ به ۳۸۹۵۱۰۱۰ متر مکعب در سال ۱۳۸۴ رسیده است.

۱۸-۳- تاسیسات جمع آوری و دفع فاضلاب شهری در استان

برنامه «ایجاد و توسعه تاسیسات و تجهیزات فاضلاب شهرها» شامل فعالیت های ایجاد و توسعه شبکه جمع آوری و دفع بهداشتی فاضلاب شهرها، ایجاد ایستگاههای پمپاژ و تصفیه خانه های فاضلاب شهری می باشد.

در سال ۱۳۸۳ در حدود ۴۳۱۶۴۵ متر شبکه فاضلاب شهری با قطر ۲۰۰ میلی متر (و بیشتر) برای جمع آوری فاضلاب در ۶ شهر استان (شهرهای اردبیل-بيله سوار-پارس آباد-خلخال-مشگین شهر

و گرمی) موجود بوده است که این رقم در سال ۱۳۸۴ به ۵۳۳۶۰۰ متر رسیده است و تعداد انشعابات نیز در طی سالهای مورد بررسی از ۲۰۳۸۰ فقره به ۲۸۳۹۶ فقره انشعاب رسیده است .

با توجه به اثرات مفید اجرای اینگونه طرحها در ایجاد و ارتقاء بهداشت عمومی و اجتماعی و سلامتی محیط زیست و ضرورت بهره برداری از آنها برای رسیدن به توسعه پایدار شایسته است در این راستا برنامه ریزی دقیق و کاملی صورت گرفته و با اولویت بخشی در تخصیص منابع اعتباری لازم برای این پروژه ها بهره برداری از آنها سریعتر گردد.

۱۸-۴- خدمات شهری در شهرهای استان

در سال ۱۳۸۴ در کل استان ۱۶ باب کشتارگاه صنعتی و بهداشتی در ۱۶ شهر استان دارای مجوز فعالیت بوده اند و ۵ شهر استان (شهرهای آبی بیگلو ، انگوت ، جعفر آباد ، عنبران و کورائیم) کشتارگاه بهداشتی نداشته اند که با توجه به اهمیت ذبح بهداشتی و کنترل شده دامها در تامین غذای سالم برای شهروندان و پیشگیری از شیوع بیماریهای مشترک بین انسان و دام ، رسیدگی به این موضوع اهمیت زیادی دارد . کشتارگاه صنعتی اردبیل و کشتارگاههای بهداشتی یاد شده در مجموع ظرفیت کشتار ۳۰۰۰ راس دام در روز را دارند .

در کل استان ۱۸ ایستگاه آتش نشانی نیز در شهرهای استان مشغول فعالیت می باشند که ۳ ایستگاه در شهر اردبیل و سایر ایستگاهها نیز در شهرهای دیگر استان بجز شهرهای آبی بیگلو ، رضی ، گرمی ، عنبران و کورائیم مستقر و مشغول فعالیت میباشند . احداث و تجهیز واحدهای آتش نشانی در شهرهای جدید التاسیس مذکور ضرورت زیادی دارد . از مجموع شهرهای ۲۱ گانه استان چهار شهر دارای میدان میوه و تره بار می باشند که ۲ میدان در شهر اردبیل و در شهرهای پارس آباد ، مشکین شهر و نمین نیز هر کدام یک میدان مشغول فعالیت می باشد .

در سال ۱۳۸۴ توسط ۱۲۶ دستگاه خودروی مخصوص حمل زباله در سطح استان حدود ۲۴۵۵۹۶ تن زباله شهری حمل و دفن شده است . بطور کلی استان در زمینه حمل و نقل و بازیافت و دفع و دفن

بهداشتی زباله های شهری و بطور کلی مدیریت زباله های شهری معضلات اساسی دارد و تهیه و اجرای یک برنامه جامع برای مدیریت زباله در شهرهای استان ضروری بنظر میرسد . از سال ۱۳۸۳ با ایجاد موسسه بازیافت و مدیریت پسماندهای استان زیر نظر معاونت امور عمرانی استانداری گامهای خوبی در این زمینه برداشته شده است.

از نظر وسعت فضای سبز شهری در شهرهای استان ۱۰۸ پارک و بوستان عمومی با وسعت ۱۳۱۶۹۳۶ متر مربع فضای سبز شهری برای استفاده شهروندان اختصاص یافته است که سرانه آن به حدود ۱/۸۵ متر مربع برای هر شهروند میرسد . با توجه به نقش حیاتی فضای سبز و اهمیت وجود اینگونه تأسیسات در زیبایی شهرها و رفاه حال و گذران اوقات فراغت شهروندان و حفاظت محیط زیست ، گسترش و تجهیز و زیباسازی آنها خصوصاً در مرکز استان بعلت انبوه مسافران و گردشگران در فصول بهار و تابستان اهمیت و ضرورت زیادی دارد . شهرهای رضی و لاهرود و انگوت و کورائیم فاقد بوستان عمومی بوده و در این زمینه نیاز به رسیدگی بیشتری دارند . در ضمن به علت انبوه گردشگران در فصل تابستان احداث یک واحد کمپینگ استاندارد در مرکز استان برای رفاه حال ایشان و جلوگیری از اتراق مسافران در کنار خیابانهای شهری یا در بوستانهای شهری ضروری می نماید.

در سال ۱۳۸۳ تعداد ۲۵۰۴ دستگاه وسیله نقلیه عمومی شهری شامل اتوبوس ، مینی بوس و تاکسی در نقاط شهری استان مشغول ارائه خدمات بوده اند که در سال ۱۳۸۴ تعداد آنها به ۲۵۶۲ دستگاه شامل ۱۴۸ دستگاه اتوبوس و ۱۹۷ دستگاه مینی بوس و ۲۲۱۷ دستگاه تاکسی شهری رسیده است .

۱۸-۵- پروانه های ساختمانی صادر شده

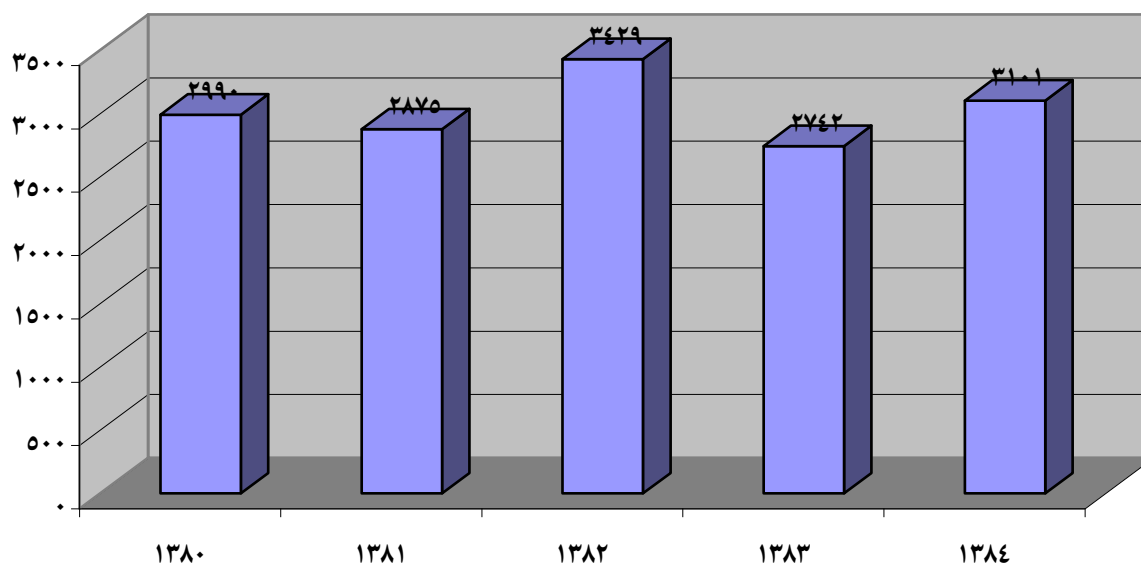
تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا در نقاط شهری استان در سال ۱۳۸۲ بعد از چهارمین سال سیر نزولی ، سیر صعودی پیدا نموده و از ۲۸۷۵ فقره در سال ۱۳۸۱ به ۳۴۲۹ فقره در سال ۱۳۸۲ رسیده است. ولی در سال ۱۳۸۳ مجدداً در اثر رکورد بازار مسکن و ساخت و ساز با کاهش رشد ۲۰ درصدی به ۲۷۴۲ فقره رسیده است . در سال ۱۳۸۴ تعداد پروانه های ساختمانی با رشد ۱۳ درصدی

به ۳۱۰۱ فقره رسیده است که بیشترین تعداد آن مربوط به شهرستان اردبیل (۱۶۱۵) و کمترین آن مربوط به شهرستان نیر (۳۵ فقره) می باشد. (بیشترین تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا پس از شهرستان اردبیل بترتیب مربوط به شهرهای پارس آباد ، مشگین شهر، بيله سوار، خلخال ، نمین ، مغان و کوثر بوده است).

همچنین در سال ۱۳۸۴ تعداد ۲۲۷ قطعه زمین به مساحت ۷۲۱۶۷ متر مربع جهت احداث واحدهای مسکونی و احداث مجتمع های آپارتمانی و ۱۴ قطعه زمین به مساحت ۳۸۴۲۹۱ متر مربع جهت کاربریهای غیر مسکونی از سوی سازمان مسکن و شهرسازی استان واگذار شده است. در راستای کاهش تصدی گری بخش دولتی در امور مربوط به ساخت و ساز مسکن ، حمایت های خوبی از انبوه سازان مسکن و تشکلهای صنفی مربوطه صورت گرفته و بر گسترش برنامه تاسیسات و ساختمانهای دولتی و عمومی تاکید شده است . ضمناً از مجموع ۳۱۰۱ فقره پروانه ساختمانی صادر شده در سال ۱۳۸۴ تعداد ۲۵۰۶ پروانه مسکونی و ۳۷۷ پروانه کارگاه و ۱۶۷ پروانه تجاری و ۱۹ پروانه آموزشی و بهداشتی بوده اند. در سال ۱۳۸۴ علاوه بر افزایش ۱۲/۵ درصدی سطح زیر بنای پروانه های صادره تعداد ساختمانهای سه طبقه نیز نسبت به سال قبل ۴۴ درصد افزایش نشان می دهند.

از طرفی دیگر با توجه به محدودیت زمینهای قابل احداث برای بناهای مسکونی در اکثر مناطق شهری استان ، ارتفاع سازی در استان روند رو به رشدی دارد . بطوریکه ساختمانهای احداثی یک طبقه در سال های اخیر کاهش یافته و ساختمانهای احداثی دو طبقه و بیشتر افزایش چشمگیری نشان می دهند . با توجه به نقش ارتفاع سازی و ساخت و ساز مجتمع های تجاری و مسکونی در زیبایی شهرها و رفاه حال شهروندان ضروری است مسائل مربوط به آنها در دستور کار سازمانهای ذیربط قرار گرفته و مورد بازنگری واقع گردد و تسهیلاتی برای متقاضیان احداث اینگونه بناها در نظر گرفته شود .

نمودار شماره (۲۷) تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا در نقاط شهری استان طی سالهای ۸۰-۱۳۸۴

۱۸-۶- تحلیل عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای فصل مسکن، عمران شهری، روستایی و عشایری از محل درآمد عمومی

عمومی

عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استانی در فصل مسکن، عمران شهری، روستایی و عشایری در سال ۱۳۸۴ معادل ۱۸۱۸۰۲/۶۸۲ میلیون ریال بوده که در حدود ۲۵/۷۵ درصد از اعتبارات استانی را شامل می شود. با توجه به جدیدالتاسیس بودن بسیاری از شهرداریهای استان و کمبود درآمدهای آنها به علت بنیه ضعیف اقتصادی شهروندان و صاحبان حرف و مشاغل در اینگونه شهرها افزایش اعتبار فصل عمران شهرها از محل منابع درآمد عمومی بسیار ضروری می نماید. در این راستا شهرهای عنبران، جعفرآباد، تازه کند انگوت، آبی بیگلو و لاهرود اولویت بیشتری دارند.

۱۸-۷- تنگناها، نارسائیه و راهکارهای توسعه بخش

همچنانکه در قسمتهای قبلی نیز ذکر شد، علیرغم رشد و توسعه اکثر نقاط شهری در کشور در سالهای اخیر متأسفانه شهرهای استان و حتی مرکز استان نیز از نظر سیمای شهری چشم انداز چندان مناسبی

ندارند و این موضوع عمدتاً با عدم نوسازی بافت فرسوده شهرها و وضعیت نابسامان کمربندی ها و مشکلات حاشیه نشینی و احداث بی رویه شهرکهای جدید در مجاورت شهرهای بزرگ ارتباط تنگاتنگ دارد.

آنچه به شهر چهره ای متمایز از روستا می دهد و آنرا چشم نواز می کند ، در دید اول وجود تاسیسات شهری مانند خیابانها و معابر و کوچه های عریض و پارکهای عمومی و ساختمانهای مرتفع و زیبا بصورت مراکز تجاری و مسکونی است و در نگاه بعدی تسهیلات و خدمات رسانی مناسب شهری از آمد و شد مناسب وسائل نقلیه ، توسعه حمل و نقل عمومی و سیستم آب و فاضلاب و دفع زباله و سایر خدمات شهری می باشد که متأسفانه استان در تمامی این موارد حتی در مقایسه با استانهای مشابه وضعیت خوبی ندارد .

از طرف دیگر شهرداریهای استان به علت اقتصاد نه چندان قوی منطقه قادر به اخذ عوارض و کسب درآمد زیادی نیستند و بدون کمکهای دولتی حتی قادر به انجام وظایف کمینه خود نمی باشند . حاشیه نشینی در شهرهای بزرگ استان خصوصاً در شهرهای اردبیل و پارس آباد یکی از معضلات بزرگ استان در بخش عمران شهری می باشد که نیاز به مطالعه و اتخاذ راهکارهای دقیق علمی دارد تا با ساماندهی این فضاها سکونتگاهی ، چهره ناخوشایند آنها بهبود یابد .

راهکارهای مهم در توسعه عمران شهری استان عبارتند از :

- ۱- سرعت بخشیدن به احداث سیل بند ، دیوار ساحلی و حفاظتی ، بدنه سازی مسیلهها و رودخانه ها و جمع آوری آبهای سطحی ، ایجاد تاسیسات لازم برای حفظ شهرها ، مانند ایستگاههای امداد رسانی ، آتش نشانی ، آزاد سازی حریم مسیلهها و گسلها و جلوگیری از ریزش کوه و لغزش زمین خصوصاً در شهرهای شدیداً کوهستانی استان. (گرمی ، گیوی ، هشتجین ، کلور و مشگین شهر)
- ۲- تسریع فعالیت های بهسازی تاسیسات و شبکه معابر شهری و توسعه و ایجاد شبکه حمل و نقل عمومی خصوصاً در شهرهای اردبیل و پارس آباد و خلخال و مشگین شهر.

- ۳- سرعت بخشیدن به فعالیتهای ایجاد تسهیلات شهری (از قبیل میادین میوه و تره بار، گورستان و کشتارگاههای بهداشتی دام) خصوصاً در شهرهایی که فاقد اینگونه تاسیسات می باشند .
- ۴- تقویت و توسعه فضاهای سبز عمومی و بوستانهای شهری، احداث کمپینگ های مخصوص گردشگران با امکانات رفاهی، جداسازی کاربریهای ناسازگار شهری، پاکسازی محیط شهری از زباله ها و آلودگی صوتی .
- ۵- تقویت بنیه مالی شهرداریهای جدیدالتاسیس و کم توان و تجهیز آنها به ماشین آلات و تجهیزات فنی و عمرانی .
- ۶- توجه به آموزش شهروندان و کارکنان شهرداریها و نهادهای مسئول خدمات شهری و تاکید به نقش سازمانهای غیر دولتی در اداره امور شهری .

۱۹- پست و مخابرات

اهم فعالیتها در بخش پست شامل شناخت و تامین نیازهای پستی جامعه، تهیه، اجراء و نظارت برنامه های جامع به منظور انجام خدمات پستی، تأسیس، تجهیز و توسعه واحدهای پستی، واگذاری صندوقهای پستی شخصی، قبول مرسولات حاوی کالا و اشتراک روزنامه ها و سایر فعالیتهای مشابه می باشد.

اهم فعالیت ها در بخش مخابرات شامل ایجاد زیرساختهای مخابراتی و ارائه خدمات تلفن ثابت، همراه و مدیریت فضای فرکانس و شبکه های بی سیم می باشد که این خدمات در سطوح ارتباطات شهری، بین شهری و بین الملل و اتصال به شبکه جهانی (اینترنت) عرضه می شود.

۱۹۱- تعداد مرسولات پستی (داخلی و خارجی) استان

تعداد مرسوله های داخلی پستی (شامل نامه ها، مطبوعات، بسته های کوچک و امانات) وارد شده به استان با ۱/۲۵ درصد افزایش از ۶۵۸۲۷۰۳ عدد در سال ۱۳۸۳ به ۶۶۶۵۱۱۷ عدد در سال ۱۳۸۴ رسیده است. در همین حال تعداد مرسوله های داخلی پستی خارج شده از استان نیز با ۱۱/۷۱ درصد افزایش از ۱۴۰۳۰۷۵ عدد در سال ۱۳۸۳ به ۱۵۶۷۴۰۰ عدد در سال ۱۳۸۴ رسیده است.

تعداد مرسولات پستی وارد شده از مبادی خارج از کشور با ۵۱/۶۴ درصد کاهش از ۴۶۲۵۹ عدد در سال ۱۳۸۳ به ۲۲۳۷۰ عدد در سال ۱۳۸۴ رسیده است و در همین حال تعداد مرسولات صادر شده به خارج از کشور با ۱۲/۶۶ درصد کاهش از ۲۷۲۵ عدد در سال ۱۳۸۳ به ۲۳۸۰ عدد در سال ۱۳۸۴ رسیده است.

۱۹-۲- مراکز خدمات رسانی پستی

اداره کل پست استان اردبیل در سال ۱۳۸۴ با برخورداری از تعداد ۲۲ واحد پست شهری و ۳ واحد پست روستایی در سطح استان، تعداد ۳ واحد آژانس پست شهری، تعداد ۳۲ نمایندگی پست، ۱۱۹ واحد دفتر مشترک پست و مخابرات روستایی (ICT)، تعداد ۱۵۲ صندوق پست شهری، تعداد ۱۷۷ صندوق پست

روستایی و در مجموع با دارا بودن بیش از ۵۲۶ نقطه تماس پستی در سراسر استان توانسته است بیش از ۶۰ نوع سرویس مختلف اعم از خدمات پستی متعارف و جدید را در سطح استان ارائه نماید . لازم به توضیح است که در سال ۱۳۸۴ پوشش مساحتی و جمعیتی پست از طریق افزایش بهره وری در واحدهای پستی نسبت به سال ۱۳۸۳ بهبود یافته و سرانه مرسولات پستی در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است . افزایش تجهیز واحدهای پستی به موتور سیکلت و بهبود مدت زمان سیر مرسولات عادی ، سفارشی و پیشتاز درون استانی و استفاده از سیستم اتوماسیون برای ثبت گذرنامه و بروز نمودن سیستم رهگیری مرسولات پیشتاز از فعالیتهای جدید و قابل توجه بخش پست در طی سال ۱۳۸۴ بوده است .

۱۹-۳- امکانات مخابراتی استان

در جدول شماره (۱۹-۱) امکانات مخابراتی استان طی سالهای ۸۴-۱۳۸۱ آورده شده است . بررسی این جدول نشان می دهد که با توجه به افزایش نقش ارتباطات در جامعه و استقبال روز افزون مردم از امکانات ارتباطی ، شبکه مخابرات استان افزایش عملکرد چشمگیری در سال ۱۳۸۴ داشته و با توجه به پیشرفت علوم و فنون در زمینه تکنولوژی ارتباطات ، شبکه مخابرات استان نیز پیشرفت قابل ملاحظه ای داشته است و شاید یکی از عوامل استفاده کمتر از خدمات پستی در استان جایگزینی برخی از خدمات پستی توسط سایر امکانات ارتباطی از قبیل مخابرات باشد .

۱۹-۴- ضریب نفوذ تلفن ثابت و همراه

ضریب نفوذ تلفن شهری در استان در سال ۱۳۸۳ معادل ۴۷/۴۴ بوده است که در سال ۱۳۸۴ به ۵۳/۹۴ رسیده است . در همین حال ضریب نفوذ تلفن روستایی نیز از ۲۰/۹۲ به ۲۵/۲۲ رسیده است که رشد خوبی را نشان می دهد . ضریب نفوذ تلفن همراه نیز از ۳/۰۱ در سال ۱۳۸۳ به ۶ در سال ۱۳۸۴ رسیده است .

جدول شماره (۱۹-۱) امکانات مخابراتی استان در سالهای ۸۴ - ۱۳۸۱

نوع امکانات	مرکز تلفن شهری	تلفن منصوبه شهری	تلفن مشغول بکار شهری	تلفن همگانی شهری	تلفن همگانی بین شهری	مرکز بهره برداری شهری	کانالهای بین شهری
۱۳۸۱	۲۹	۲۴۳۷۲۱	۲۲۵۸۱۳	۱۵۷۷	۴۲۹	۴	۳۳۵۳
۱۳۸۲	۳۱	۳۱۰۰۷۸	۲۷۸۱۷۲	۱۶۵۱	۵۲۰	۴	۴۲۲۰
۱۳۸۳	۳۱	۳۸۳۴۵۱	۳۲۸۴۵۳	۱۷۷۵	۱۰۷۳	۲	۵۸۷۶
۱۳۸۴	۳۳	۴۴۸۵۰۰	۳۸۳۴۹۰	۱۷۵۹	۱۷۵۰	۲	۷۵۲۰

دنباله جدول شماره (۱۹-۱)

نوع امکانات	کانالهای بین المللی	روستاهای دارای ارتباط	روستاهای دارای مرکز سوئیچ	تلفن منصوبه روستایی	تلفن مشغول بکار روستایی	تلفن همراه
۱۳۸۱	۳۰	۱۲۱۲	۲۵۲	۴۴۴۸۰	۳۸۴۸۳	۱۶۷۲۱
۱۳۸۲	۳۰	۱۴۷۴	۳۲۹	۸۸۱۵۰	۷۳۷۶۵	۳۶۷۱۴
۱۳۸۳	۶۰	۱۹۴۲	۳۴۵	۱۱۶۱۳۸	۹۶۶۳۱	۵۰۰۷۳
۱۳۸۴	۶۰	۲۰۰۳	۳۸۱	۱۵۷۱۸۴	۱۲۶۴۵۹	۷۲۷۳۶

ماخذ: شرکت سهامی مخابرات استان اردبیل-۱۳۸۵

۱۹-۵- عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استانی فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات

در سال ۱۳۸۴ عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استانی فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات ۳۷۸۳/۸۹ میلیون ریال بوده است که در حدود ۰/۵۴ درصد از عملکرد اعتبارات استانی را شامل می شود.

ج- امور اجتماعی :

۲۰- آموزش عمومی

۲۱- آموزش عالی

۲۲- بهداشت و درمان

۲۳- بهزیستی و تامین اجتماعی

۲۴- فرهنگ و هنر، رسانه های جمعی و گردشگری

۲۵- تربیت بدنی

۲۰- آموزش عمومی

آموزش و پرورش از فصلهایی است که تاثیر غیر قابل انکاری بر امر توسعه دارد و از این رو مورد توجه محققان و برنامه ریزان می باشد در تحقیقات مختلفی که انجام شده ، اثرات متقابل توسعه آموزش و پرورش بر رشد و توسعه اقتصادی به اثبات رسیده است. در صورت اجرای برنامه های توسعه آموزش و پرورش ، در آینده نسبت فزاینده ای از جمعیت فعال را جوانان آموزش دیده و ماهر تشکیل خواهند داد و به تدریج ساختار ذهنی و حرفه ای جمعیت فعال تغییر خواهد کرد کسب سطوح بالاتر مهارت و تخصص توسط جمعیت فعال ، امکان پیشرفت دائم تکنیکهای تولید و رشد مداوم و توسعه اقتصادی حاصل از آن را فراهم خواهد آورد. هم چنین توسعه آموزش و پرورش با تاثیری که بر بهبود سطح بهداشت و امید به زندگی و کاهش جمعیت دارد به طور مستقیم به توسعه اقتصادی منتهی می شود از این رو آموزش و پرورش به عنوان یک عامل کلیدی در فرایند توسعه به شمار می رود.

۲۰-۱- تعداد دانش آموزان به تفکیک مقاطع تحصیلی و جنس

دامنه فعالیت آموزش و پرورش شامل سه دوره آموزش ابتدایی در ۵ پایه تحصیلی ، آموزش راهنمایی در سه پایه تحصیلی و آموزش متوسطه نظری و مهارتی و پیش دانشگاهی می باشد که فعالیت در این دوره در سال اول متوسطه بصورت عمومی بوده و از سال دوم متوسطه به شاخه های کاردانش ، فنی و حرفه ای و نظری تقسیم می شود و فارغ التحصیلان رشته های مختلف نظری پس از پایان این دوره ، جهت ورود به آموزش عالی یک سال تحصیلی در دوره های پیش دانشگاهی مشغول تحصیل می شوند.

۲۰-۱-۱- آموزش پیش از دبستان

آموزش پیش از دبستان یا دوره آمادگی ، دوره آموزشی یکساله است که با تحت پوشش قرار دادن کودکان ۵ ساله زمینه آمادگی تحصیلی ، آشنایی با محیط آموزشی و تعاملات اجتماعی و جذب مفاهیم آموزشی پایه را در آنان فراهم می آورد و از این نظر حائز اهمیت است .

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۲۰-۱) در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ تعداد دانش آموزان دوره آمادگی در استان ۱۲۳۹۶ نفر بوده که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به ۱۳۹۷۵ نفر افزایش یافته است .

۲۰-۱-۲-آموزش ابتدایی

دوره ابتدایی جزء آموزشهای اجباری در ایران می‌باشد با توجه به اهمیت دوره ابتدایی تلاش برنامه ریزان و مسئولان نظام آموزشی همواره بر تحت پوشش آوردن هر چه بیشتر افراد لازم‌التعلیم این گروه سنی بوده است .

با توجه به اطلاعات جدول شماره (۲۰-۱) تعداد دانش آموزان دوره ابتدایی در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ معادل ۱۱۶۷۹۹ نفر بوده که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به ۱۰۵۹۵۶ نفر کاهش پیدا کرده است . همچنین بخش عمده کاهش کل جمعیت دانش آموزان استان در سال ۱۳۸۴-۱۳۸۵ ناشی از کاهش دانش آموزان دوره ابتدایی می‌باشد.

۲۰-۱-۳-آموزش راهنمایی

دوره راهنمایی تحصیلی به عنوان راهنمای دانش آموزان در انتخاب رشته و تعیین مسیر تحصیلی ، نزد برنامه ریزان آموزشی از اولویت خاصی برخوردار است با انتقال موج کاهنده دانش آموزان ابتدایی به دوره های تحصیلی بالاتر، دوره راهنمایی تحصیلی نیز با کاهش دانش آموز روبرو بوده است با توجه به اطلاعات جدول (۲۰-۱) تعداد دانش آموزان این دوره در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ معادل ۸۹۵۸۴ نفر بوده که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به ۸۴۹۴۳ نفر کاهش یافته است . همچنین تعداد ۵۷۶ نفر دانش آموز در مقطع راهنمایی بزرگسالان در سال مذکور مشغول تحصیل بوده اند که نسبت به سال تحصیلی گذشته (۸۴-۱۳۸۳) معادل ۱۵۹ نفر کاهش داشته است.

۲۰-۱-۴-آموزش متوسطه نظری و پیش دانشگاهی

طول دوره آموزش متوسطه نظری ۳ سال است . دوره آموزش پیش دانشگاهی که مدت آن یکسال است به عنوان مکمل دوره سه ساله متوسطه نظری و مجوزی برای ورود دانش آموزان متوسطه نظری به سطوح آموزش عالی می‌باشد. طبق اطلاعات جدول شماره (۲۰-۱)تعداد کل دانش آموزان متوسطه نظری و پیش دانشگاهی از ۷۶۵۱۳ نفر در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ به ۶۸۸۶۵ نفر در سال تحصیلی

۸۴-۱۳۸۳ کاهش یافته است علاوه بر دانش آموزان دوره روزانه، در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ معادل ۷۶۷۸ نفر دانش آموز در مقطع متوسطه نظری و پیش دانشگاهی شبانه مشغول تحصیل بوده اند

۲۰-۱-۵- آموزش فنی و حرفه ای و کار دانش

همانگونه که اشاره گردید فعالیت در سال اول دوره آموزش متوسطه نظری و پیش دانشگاهی عمومی بوده و از دوم متوسطه به شاخه های کاردانش، فنی و حرفه ای و نظری تقسیم می شود. با توجه به اطلاعات جدول شماره (۲۰-۲) تعداد دانش آموزان متوسطه در شاخه های فنی و حرفه ای و کاردانش در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ معادل ۱۴۶۸۷ نفر بوده که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به ۱۴۴۶۶ نفر کاهش پیدا کرده است. در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ سهم دانش آموزان فنی و حرفه ای و کاردانش تحت پوشش مدارس دولتی از مجموع دانش آموزان فنی و حرفه ای و کاردانش معادل ۹۴/۰۷ درصد بوده که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به ۹۲/۱۳ درصد کاهش یافته است.

۲۰-۱-۶- دانش آموزان تیزهوش

علاوه بر کودکان عادی، آموزش کودکان استثنایی و تیزهوش نیز بر عهده آموزش و پرورش است و شامل آموزشهای خاص برای این گروه از دانش آموزان منطبق با دوره های تحصیلی آموزش رسمی می باشد.

در نظام آموزشی کشور دانش آموزانی که دارای تواناییهای ذهنی بالایی هستند از امکانات آموزشی و فضای فیزیکی خاصی برخوردارند و تامین این شرایط بر عهده متولیان آموزش و پرورش است طبق اطلاعات جدول شماره (۲۰-۳) تعداد کل دانش آموزان تیزهوش استان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ معادل ۷۶۰ نفر بوده که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ تغییری نداشته است.

در سال مذکور تعداد دانش آموزان تیزهوش در مقطع راهنمایی ۲۹۷ نفر بوده که نسبت به سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ معادل ۲ نفر کاهش پیدا نموده است که می تواند ناشی از کاهش تعداد دانش آموزان مقطع راهنمایی در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ نسبت به سال قبل باشد.

۲۰-۱-۷- دانش آموزان استثنایی

دانش آموزان استثنایی نیز با توجه به ناتوانیهای جسمی و ذهنی به ۷ گروه نابینا، ناشنوا، ناتوان ذهنی، معلول جسمی و حرکتی، ناهنجار رفتاری، چند معلولیتی و ناتوان یادگیری تقسیم می‌شوند و با طبقه بندی در دوره های تحصیلی مختلف نیازمند بهره مندی از شرایط آموزشی متناسب با شرایط خاص خود هستند. تعداد این دانش آموزان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ معادل ۱۲۰۵ نفر بوده که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به ۱۲۴۳ نفر افزایش یافته است.

۲۰-۱-۸- دانش آموزان مدارس غیر انتفاعی (غیر دولتی)

جلب مشارکتهای مردمی از طریق ایجاد و گسترش مدارس غیر دولتی یکی از سیاستهای مورد توجه آموزش و پرورش در سالهای گذشته بوده است افزایش تعداد دانش آموزان مدارس غیر انتفاعی در توسعه فعالیتهای آموزش و رقابتی کردن آنها نقش اساسی داشته و از این جهت یکی از شاخصهای نظام آموزشی کشور به حساب می‌آید.

طبق اطلاعات جدول شماره (۲۰-۴) تعداد کل دانش آموزان غیر انتفاعی در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ معادل ۲۰۰۳۸ نفر بوده که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ با ۱۴/۷۱ درصد کاهش به ۱۷۰۸۹ نفر رسیده است. تعداد آموزشگاهها و مدارس غیر انتفاعی نیز با ۲/۸۴ درصد کاهش از ۲۱۱ باب در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ به ۲۰۵ باب در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ رسیده است.

کاهش جمعیت دانش آموزان در مدارس غیر انتفاعی عمدتاً مربوط به مقطع متوسطه می باشد به طوری که تعداد دانش آموزان این مقطع از ۱۰۲۴۸ نفر در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ به ۶۸۶۲ نفر در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ کاهش یافته است ملاحظه می گردد که به تبع کاهش دانش آموزان در این مقطع تعداد آموزشگاهها و مدارس غیر انتفاعی در مقطع متوسطه از ۱۰۰ باب در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ به ۸۲ باب در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ کاهش یافته است به عبارت دیگر بیشترین کاهش تعداد آموزشگاهها و مدارس غیر انتفاعی مربوط به مقطع متوسطه بوده است.

۲۰-۱-۹- تعداد دانش آموزان دختر :

تعلیم و تربیت دختران در هر جامعه ای از اهمیت ویژه ای برخوردار است به جرات می توان گفت که یکی از عواملی که در راه رسیدن به توسعه انسانی جوامع باید به آن توجه جدی نمود آموزش همه دختران در سطح آموزش عمومی و در مرحله بعد افزایش سطح سواد و تحصیلات آنان تا مراحل عالی می باشد.

شاخص تعداد دانش آموزان دختر در مقاطع مختلف تحصیلی ، همچنین شاخص پوشش تحصیلی ظاهری و نرخ گذر دانش آموزان دختر از شاخصهایی هستند که می توانند نمایانگر میزان آموزش عمومی دختران در هر جامعه ای باشند.

بر اساس اطلاعات جدول (۲۰-۱) در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ تعداد دانش آموزان دختر در مقطع ابتدایی ۵۲۱۴۵ نفر ، در مقطع راهنمایی (شامل راهنمایی روزانه ، بزرگسالان) معادل ۴۰۵۵۷ نفر و در مقطع متوسطه نظری و پیش دانشگاهی (شامل متوسطه نظری و پیش دانشگاهی روزانه و بزرگسالان) معادل ۳۸۲۱۳ نفر میباشد .

میزان پوشش تحصیلی دانش آموزان دختر در جدول (۲۰-۵) آمده است همانگونه که ملاحظه می گردد میزان پوشش تحصیلی ظاهری دانش آموزان دختر در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ در مقطع متوسطه نظری و پیش دانشگاهی تفاوت چشمگیری با مقطع ابتدایی و راهنمایی دارد این مساله در مورد دانش آموزان پسر نیز صادق است .

اطلاعات مربوط به نرخ گذر دانش آموزان که در جدول (۲۰-۶) آمده است نشان می دهد در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ نرخ گذر دانش آموزان دختر در مقطع ابتدایی به راهنمایی ۹۷ درصد ، در مقطع راهنمایی به متوسطه ۷۵ درصد و در مقطع متوسطه به پیش دانشگاهی ۵۴ درصد بوده است . ملاحظه میگردد که در مقاطع بالاتر نرخ گذر دانش آموزان تفاوت چشمگیری با مقاطع پایین تر تحصیلی دارد.

جدول شماره (۲۰-۱) تعداد دانش آموزان به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت در سال های تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ و ۸۵-۱۳۸۴ (بدون غیر انتفاعی)

(نفر)

سال ۱۳۸۴-۱۳۸۵			سال ۱۳۸۳-۱۳۸۴			شرح
دختر	پسر	جمع	دختر	پسر	جمع	
۶۸۹۶	۷۰۷۹	۱۳۹۷۵	۶۳۱۳	۶۰۸۳	۱۲۳۹۶	تعداد دانش آموزان آمادگی
۵۲۱۴۵	۵۳۸۱۱	۱۰۵۹۵۶	۵۷۰۵۲	۵۹۷۴۷	۱۱۶۷۹	تعداد دانش آموزان ابتدایی
					۹	
۴۰۱۵۴	۴۴۷۸۹	۸۴۹۴۳	۴۲۰۰۷	۴۷۵۷۷	۸۹۵۸۴	تعداد دانش آموزان راهنمایی
۳۳۸۲۱	۳۵۰۴۴	۶۸۸۶۵	۳۷۳۹۶	۳۹۱۱۷	۷۶۵۱۳	تعداد دانش آموزان متوسطه نظری و پیش دانشگاهی
۴۰۳	۱۷۳	۵۷۶	۴۷۶	۲۵۹	۷۳۵	تعداد دانش آموزان راهنمایی (بزرگسالان)
۴۳۹۲	۳۲۸۶	۷۶۷۸	۴۵۴۴	۳۴۷۶	۸۰۲۰	تعداد دانش آموزان متوسطه نظری و پیش دانشگاهی (بزرگسالان)
۱۳۷۸۱۱	۱۴۴۱۸۲	۲۸۱۹۹۳	۱۴۷۷۸۸	۱۵۶۲۵۹	۳۰۴۰۴	جمع
					۷	

ماخذ : سالنامه آماری استان -۱۳۸۴

جدول شماره (۲۰-۲) تعداد دانش آموزان متوسطه فنی و حرفه ای و کار و دانش به تفکیک دولتی و غیر انتفاعی و جنسیت

(نفر)

دانش آموزان متوسطه کار و دانش			دانش آموزان متوسطه فنی و حرفه ای			سال و شرح	
غیر انتفاعی	دولتی	جمع	غیر انتفاعی	دولتی	جمع		
۲۱۵	۲۵۰۹	۲۷۲۴	۷۴	۲۳۶۷	۲۴۴۱	دختر	۱۳۸۳-۸۴
۴۲۰	۴۰۸۵	۴۵۰۵	۱۶۲	۴۸۵۵	۵۰۱۷	پسر	
۱۸۸	۲۶۶۸	۲۸۵۶	۱۲۵	۲۲۴۴	۲۳۶۹	دختر	۱۳۸۴-۸۵
۵۱۶	۴۰۷۸	۴۵۹۴	۲۵۵	۴۳۹۲	۴۶۴۷	پسر	

ماخذ : سازمان آموزش و پرورش استان اردبیل-۱۳۸۵

جدول شماره (۲۰-۳) تعداد دانش آموزان تیز هوش به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت

(نفر)

متوسطه نظری و پیش دانشگاهی	راهنمایی	جنسیت	سال و شرح	
۲۳۹	۱۴۹	دختر	۱۳۸۳-۸۴	تعداد دانش آموزان
۲۲۲	۱۵۰	پسر		

تیزهوش	۱۳۸۴-۸۵	دختر	۱۴۹	۲۳۷
		پسر	۱۴۸	۲۲۶

مأخذ: سازمان آموزش و پرورش استان اردبیل - ۱۳۸۵

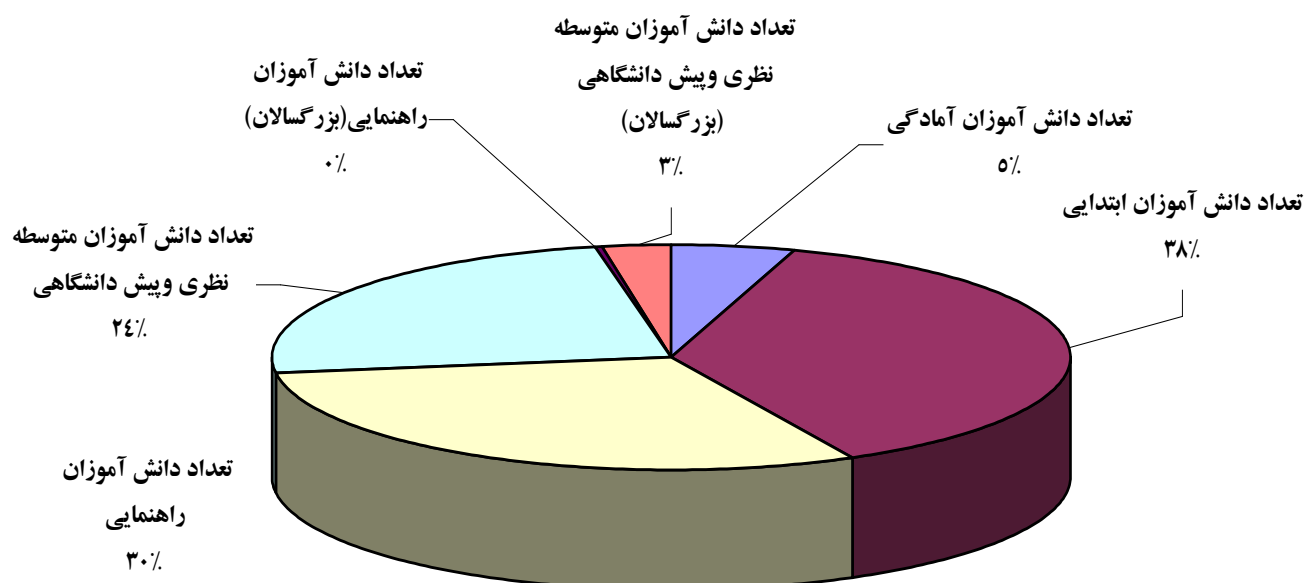
جدول شماره (۲۰- ۴) تعداد دانش آموزان ،تعداد آموزشگاه و مدارس غیر انتفاعی بر حسب دوره تحصیلی در سالهای تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ و ۸۵-۱۳۸۴ در استان اردبیل

(نفر)

سال تحصیلی	تعداد دانش آموز (نفر)					تعداد آموزشگاه و مدارس غیر انتفاعی(باب)				
	جمع	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	جمع	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی
۱۳۸۳-۸۴	۲۰۰۳۸	۴۵۰۰	۳۵۰۷	۱۰۲۴۸	۱۷۸۳	۲۱۱	۳۴	۲۹	۱۰۰	۴۸
۱۳۸۴-۸۵	۱۷۰۸۹	۴۹۵۷	۳۵۲۶	۶۸۶۲	۱۷۴۴	۲۰۵	۳۷	۲۹	۸۲	۵۷

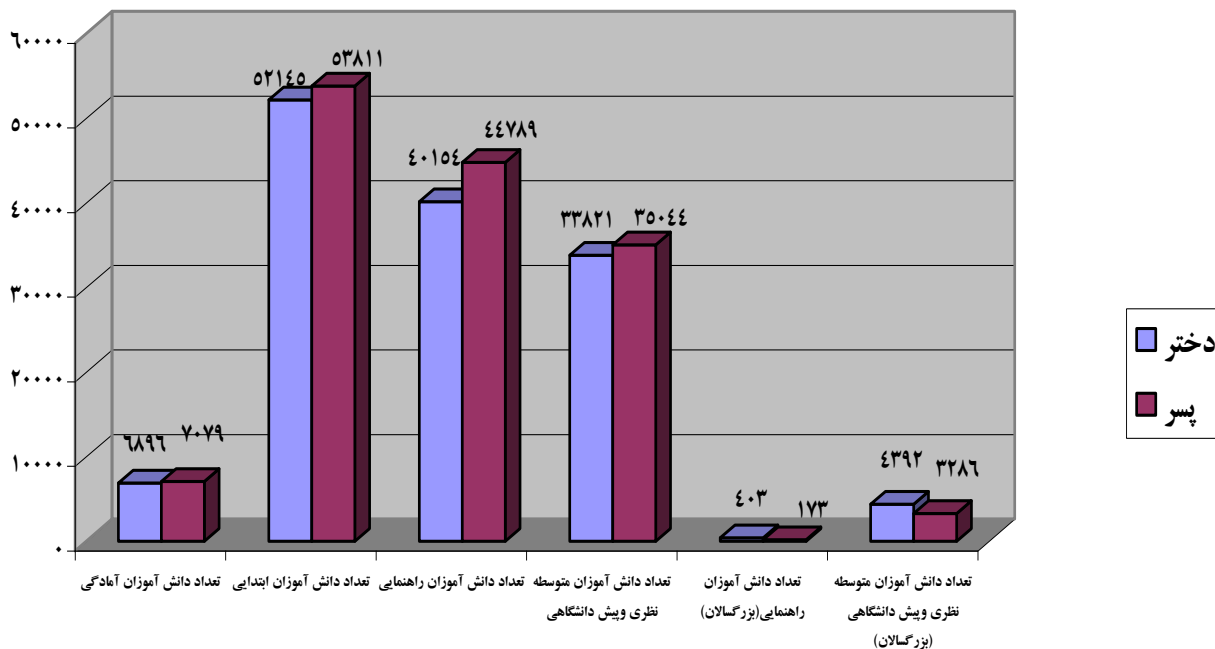
مأخذ : سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۴

نمودار شماره (۲۸) توزیع فراوانی سهم تعداد دانش آموزان مقاطع مختلف تحصیلی در استان اردبیل در سال تحصیلی ۱۳۸۴-۱۳۸۵

نمودار شماره (۲۹) مقایسه تعداد دانش آموزان دختر و پسر در مقاطع مختلف تحصیلی در

استان اردبیل در سال تحصیلی ۱۳۸۵-۱۳۸۴

۲۰-۲- میزان پوشش تحصیلی ظاهری و نرخ گذر دانش آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی

پوشش تحصیلی ظاهری نشان دهنده نسبت موجود بین تعداد دانش آموزان یک دوره تحصیلی با تعداد

جمعیت گروه مرتبط با آن دوره می باشد و برابر است با :

$$\text{پوشش تحصیلی ظاهری} = \frac{\text{تعداد دانش آموزانی که در آن دوره مشغول تحصیل هستند}}{\text{جمعیت گروه سنی دوره تحصیلی مربوطه}} \times 100$$

شاخص پوشش تحصیلی واقعی نمایانگر نرخ اشتغال به تحصیل در بین جمعیت گروه سنی مرتبط با

دوره های مختلف است به بیان دیگر این شاخص نشان می دهد که چه تعدادی از جمعیت گروه سنی

مربوط به یک دوره تحصیلی (مثلاً جمعیت ۱۰-۶ ساله ابتدایی) مشغول به تحصیل هستند .

پوشش تحصیلی واقعی در برنامه ریزی آموزشی از اهمیت بیشتری نسبت به پوشش ظاهری برخوردار

می باشد ولی دستیابی به اطلاعات اولیه پوشش واقعی مشکلتر می باشد لذا برنامه ریزان بیشتر از پوشش

ظاهری استفاده می کنند .

با توجه به اطلاعات جدول شماره (۲۰-۵) در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ میزان پوشش تحصیلی ظاهری دانش آموزان در مقطع ابتدایی و مقطع راهنمایی بالاتر از مقطع متوسطه است. در واقع مقطع متوسطه پایین ترین میزان پوشش تحصیلی ظاهری را دارد تفاوت موجود در میزان پوشش تحصیلی مقاطع ابتدایی و راهنمایی چندان زیاد نیست اما در مقطع متوسطه نظری این اختلاف بسیار زیاد می باشد به طوری که میزان پوشش تحصیلی مقاطع ابتدایی و راهنمایی در حدود دو برابر مقطع متوسطه می باشد. همچنین میزان پوشش تحصیلی ظاهری در بین دانش آموزان پسر، در مقاطع راهنمایی و متوسطه، بالاتر از دانش آموزان دختر می باشد.

اطلاعات مربوط به نرخ گذر دانش آموزان در مقاطع مختلف در جدول شماره (۲۰-۶) آمده است با توجه به اطلاعات این جدول در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳، نرخ گذر در مقطع ابتدایی به راهنمایی و مقطع راهنمایی به متوسطه در بین دانش آموزان دختر، نسبت به سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲ کاهش پیدا نموده است این در حالیست که نرخ گذر ظاهری در طول دوره مذکور در هر دو مقطع در بین دانش آموزان پسر افزایش داشته است.

لازم به ذکر است میزان پوشش تحصیلی ظاهری و نرخ گذر در برخی از مقاطع به علت مهاجرت، مردودی دانش آموز و ... بالاتر از صد درصد می باشد.

جدول شماره (۲۰-۵) میزان پوشش تحصیلی ظاهری دانش آموزان (شهری و روستایی) در مقاطع مختلف و به تفکیک جنسیت در سال های تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲ و ۸۴-۱۳۸۳ (بدون بزرگسالان و غیر انتفاعی)

(درصد)

۱۳۸۳-۸۴		۱۳۸۲-۸۳		شرح
پسر	دختر	پسر	دختر	
۱۱۲	۱۱۲	۱۱۲	۱۱۱	میزان پوشش تحصیلی ظاهری در مقطع ابتدایی
۱۱۷	۱۱۱	۱۱۰	۹۹	میزان پوشش تحصیلی ظاهری در مقطع راهنمایی
۶۴	۶۱	۷۴	۵۴	میزان پوشش تحصیلی ظاهری در مقطع متوسطه

ماخذ: سازمان آموزش و پرورش استان اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۰-۶) نرخ گذر ظاهری دانش آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی در استان اردبیل در سال های تحصیلی ۱۳۸۲-۸۳ و ۱۳۸۳-۸۴ (بدون بزرگسالان و غیر انتفاعی)

(درصد)

شرح و سال	جنسیت	۱۳۸۲-۸۳	۱۳۸۳-۸۴
نرخ گذر مقطع ابتدایی به راهنمایی	دختر	۱۱۰	۹۷
	پسر	۷۷	۹۶
نرخ گذر مقطع راهنمایی به متوسطه	دختر	۸۲	۷۵
	پسر	۷۵	۸۹
نرخ گذر مقطع متوسطه به پیش دانشگاهی	دختر	-	۵۴
	پسر	-	۴۲

ماخذ: سازمان آموزش و پرورش استان اردبیل-۱۳۸۵

۲۰-۳- کارکنان آموزشی بخش آموزش و پرورش

نیروی انسانی در آموزش و پرورش به عنوان محوری ترین عامل ارتقای کیفیت آموزشی، همواره از اصلی ترین موضوعات قابل بحث در مسایل آموزش و پرورش بوده است بدین دلیل بررسی روند تغییرات و تحلیل کمی و کیفی آن از اهمیت خاصی برخوردار است.

اطلاعات مربوط به تعداد کارکنان آموزشی بخش آموزش و پرورش در جدول شماره (۲۰-۷) آمده است با توجه به اطلاعات جدول مذکور، در سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ جمعاً ۱۲۰۳۷ نفر در زمینه آموزش فعالیت داشته اند که ۴۶۱۷ نفر آنان زن و ۷۴۲۰ نفر آنان مرد بوده است. در سال مذکور ۹۷/۸ درصد نیروی آموزشی دارای مدرک تحصیلی کمتر از دیپلم و دیپلم و ۴۹/۶ درصد نیروی آموزشی دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم در مقطع ابتدایی مشغول تدریس بوده اند و ۴۵/۸ درصد نیروی آموزشی دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم نیز در مقطع راهنمایی به امر تدریس اشتغال داشته اند. از کل کارکنان آموزشی دارای مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر نیز ۴۹/۱ درصد نیروی آموزشی مقطع متوسطه و پیش دانشگاهی بوده اند به عبارت دیگر بیشترین تعداد نیروی آموزشی دارای مدرک تحصیلی دیپلم و زیر دیپلم در مقطع ابتدایی و بیشترین تعداد نیروی آموزشی دارای مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر در مقطع متوسطه نظری و پیش دانشگاهی مشغول تدریس بوده است.

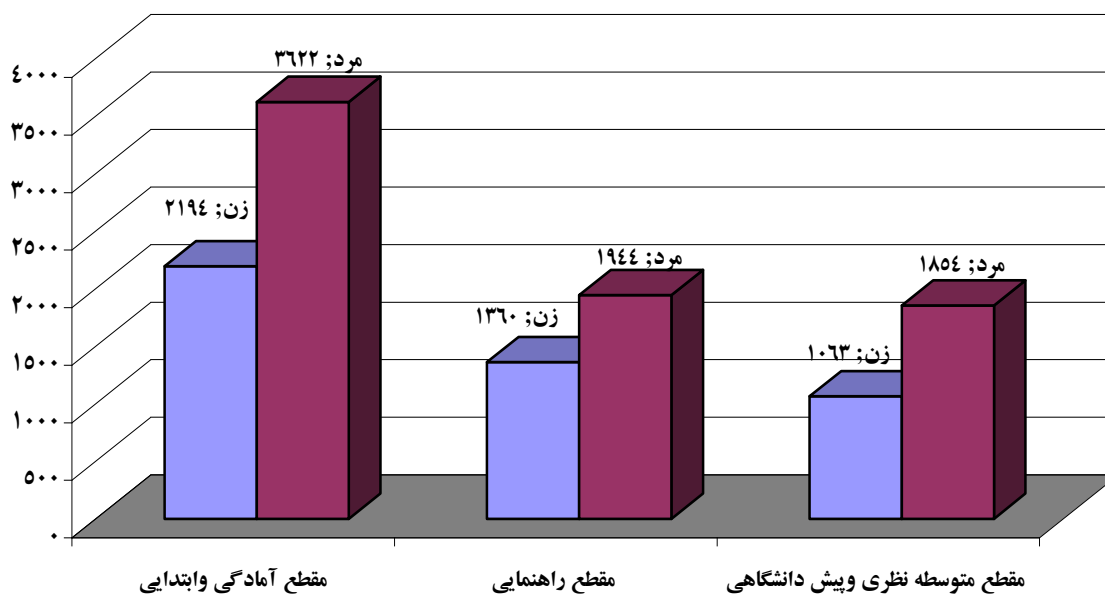
جدول شماره (۲۰-۷) تعداد کارکنان آموزشی بخش آموزش و پرورش استان در مقاطع مختلف تحصیلی و به تفکیک جنسیت و مدرک تحصیلی در سالهای تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ و ۸۵-۱۳۸۴

متوسطه نظری و پیش دانشگاهی			راهنمایی			آمادگی و ابتدایی			سال و شرح	
لیسانس و بالاتر	فوق دیپلم	دیپلم و کمتر از دیپلم	لیسانس و بالاتر	فوق دیپلم	دیپلم و کمتر از دیپلم	لیسانس و بالاتر	فوق دیپلم	دیپلم و کمتر از دیپلم		
۸۱۶	۶۴	-	۴۶۱	۹۷۴	-	۳۳۳	۵۸۰	-	زن	۸۴-
۱۷۲۲	۸۸	-	۹۹۱	۱۰۳۰	-	۹۴۲	۱۱۵۶	-	مرد	۱۳۸۳
۹۷۲	۸۵	۶	۴۷۹	۸۵۵	۲۶	۳۶۱	۶۹۳	۱۱۴۰	زن	۸۵-
۱۷۵۲	۹۵	۷	۹۶۹	۹۶۰	۱۵	۱۰۱۱	۱۲۷۱	۱۳۴۰	مرد	۱۳۸۴

ماخذ: سازمان آموزش و پرورش استان اردبیل - ۱۳۸۵

- توضیح اینکه آمار کارکنان آموزشی دیپلم و کمتر از دیپلم در سال ۸۴-۱۳۸۳ دریافت نگردیده است.

نمودار شماره (۳۰) تعداد کارکنان آموزشی مقاطع مختلف تحصیلی بخش آموزش و پرورش استان بر حسب جنس در سال تحصیلی ۱۳۸۵-۱۳۸۴

اطلاعات مربوط به شاخص نسبت دانش آموزان به معلم در جدول شماره (۲۰-۸) آمده است

بررسی این شاخص نشان دهنده کاهش نسبت دانش آموزان به معلم در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ نسبت به

سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ می باشد به طوری که در برخی مقاطع این کاهش بسیار چشمگیر می باشد به

عنوان مثال در مقطع راهنمایی بزرگسالان و متوسطه نظری و پیش دانشگاهی بزرگسالان این شاخص به ترتیب ۶۰/۸۱ درصد و ۲۰/۰۱ درصد کاهش داشته است .

مقایسه تعداد کل دانش آموزان و کل نیروی آموزشی سازمان آموزش و پرورش در سالهای تحصیلی ۱۳۸۳-۸۴ و ۱۳۸۴-۸۵ نیز موید این مطلب است به طوری که در سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ علاوه بر اینکه تعداد کل نیروی آموزشی نسبت به سال قبل افزایش داشته کل جمعیت دانش آموزی در مقایسه با سال قبل کاهش داشته است . البته به علت عدم دسترسی به اطلاعات مربوط به نیروی آموزشی حق التدریس و سرباز معلم و عدم محاسبه آن در آمار تعداد نیروی آموزشی مقدار واقعی شاخص فوق، حتی کمتر از مقدار محاسبه شده آن خواهد بود.

اطلاعات مربوط به شاخص تراکم دانش آموز در کلاس نیز در جدول شماره (۲۰-۹) آمده است این شاخص در سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ نسبت به سال ۱۳۸۳-۸۴ در کلیه مقاطع با کاهش روبه رو بوده است. کاهش تدریجی تعداد دانش آموزان دوره های مختلف تحصیلی می تواند یکی از دلایل کاهش تراکم دانش آموز در کلاس باشد . پایین بودن عملکرد این شاخص در سالهای مورد بررسی می تواند به معنای بهبود نسبی تراکم دانش آموز در کلاس بوده و عامل موثر برای ارتقای کیفیت آموزشی باشد .

جدول شماره (۲۰-۸) نسبت دانش آموزان به معلم در مقاطع مختلف تحصیلی در استان اردبیل در سال های تحصیلی ۱۳۸۳-۸۴ و ۱۳۸۴-۸۵ (بدون غیر انتفاعی)

نسبت دانش آموز به معلم					سال
مقطع ابتدایی	مقطع راهنمایی	مقطع متوسطه نظری و پیش دانشگاهی	مقطع راهنمایی (بزرگسالان)	مقطع متوسطه نظری و پیش دانشگاهی بزرگسالان	
۲۲/۳۲	۲۷/۲۳	۳۱/۴۹	۱۰۵/۰	۹۵/۴۷	۱۳۸۳-۸۴
۲۰/۷۳	۲۵/۷۳	۲۵/۹۹	۴۱/۱۴	۶۹/۸	۱۳۸۴-۸۵
-۷/۱۲	-۵/۵۰	-۱۷/۴۶	-۶۰/۸۱	-۲۰/۰۱	درصد تغییرات

ماخذ : محاسبه شده از اطلاعات سالنامه آماری استان اردبیل - سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

* بدون احتساب کارکنان آموزشی حق التدریس و سرباز معلم

جدول شماره (۲۰-۹) تراکم دانش آموز در کلاس در مقاطع مختلف تحصیلی در استان اردبیل در سال های تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ و ۸۵-۱۳۸۴ (بدون غیر انتفاعی)

(نفر در کلاس)

سال	مقطع ابتدایی	مقطع راهنمایی	مقطع متوسطه نظری و پیش دانشگاهی (بزرگسالان)	مقطع متوسطه نظری و پیش دانشگاهی (بزرگسالان)	مقطع متوسطه نظری و پیش دانشگاهی (بزرگسالان)
۱۳۸۳-۸۴	۱۹/۷۳	۲۳/۸۶	۲۶/۸۸	۲۲/۹۶	۲۷/۲۷
۱۳۸۴-۸۵	۱۹/۲۷	۲۲/۹۴	۲۲/۸۸	۲۲/۱۵	۲۳/۶۹
درصد تغییرات	-۲/۳۳	-۳/۸۵	-۱۴/۸۸	-۳/۵۲	-۱۳/۱۲

ماخذ : محاسبه شده از اطلاعات سالنامه آماری استان اردبیل - سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

۲۰-۴- قبول شدگان در مقاطع مختلف تحصیلی

مقایسه درصد قبول شدگان در مقاطع مختلف در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ در جدول شماره (۲۰-۱۰) نشان می دهد که درصد قبول شدگان در مقطع ابتدایی بیشتر از مقطع راهنمایی و در مقطع راهنمایی بیشتر از مقطع اول متوسطه می باشد.

مقایسه درصد قبول شدگان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ نسبت به سال قبل نشان می دهد که هر چند در مقاطع مختلف و بین دانش آموزان دختر و پسر نوساناتی وجود داشته اما این تغییرات چندان زیاد نیست. بیشترین کاهش در شاخص درصد قبول شدگان مربوط به مقطع راهنمایی پسران با ۱/۹۳ درصد کاهش و بالاترین افزایش مربوط به مقطع اول متوسطه دختران با ۱/۴۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل بوده است همچنین درصد قبول شدگان دانش آموزان دختر در کلیه مقاطع در سالهای مورد بررسی بیشتر از دانش آموزان پسر بوده است .

جدول شماره (۲۰-۱۰) قبول شدگان در مدارس (دولتی و غیر انتفاعی بدون بزرگسال) آموزش و پرورش در سالهای تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲ و ۸۴-۱۳۸۳ (شامل مناطق شهری و روستایی)

(درصد)

سال	ابتدایی		راهنمایی		اول متوسطه	
	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر
۱۳۸۲-۸۳	۹۹/۶۵	۹۹/۳۵	۹۷/۷۲	۹۲/۲	۷۵/۷۷	۶۱/۳۳
۱۳۸۳-۸۴	۹۹/۶۸	۹۹/۲۴	۹۶/۴۵	۹۰/۲۷	۷۷/۲۴	۶۲/۶۶

ماخذ : سازمان آموزش و پرورش استان اردبیل - ۱۳۸۵

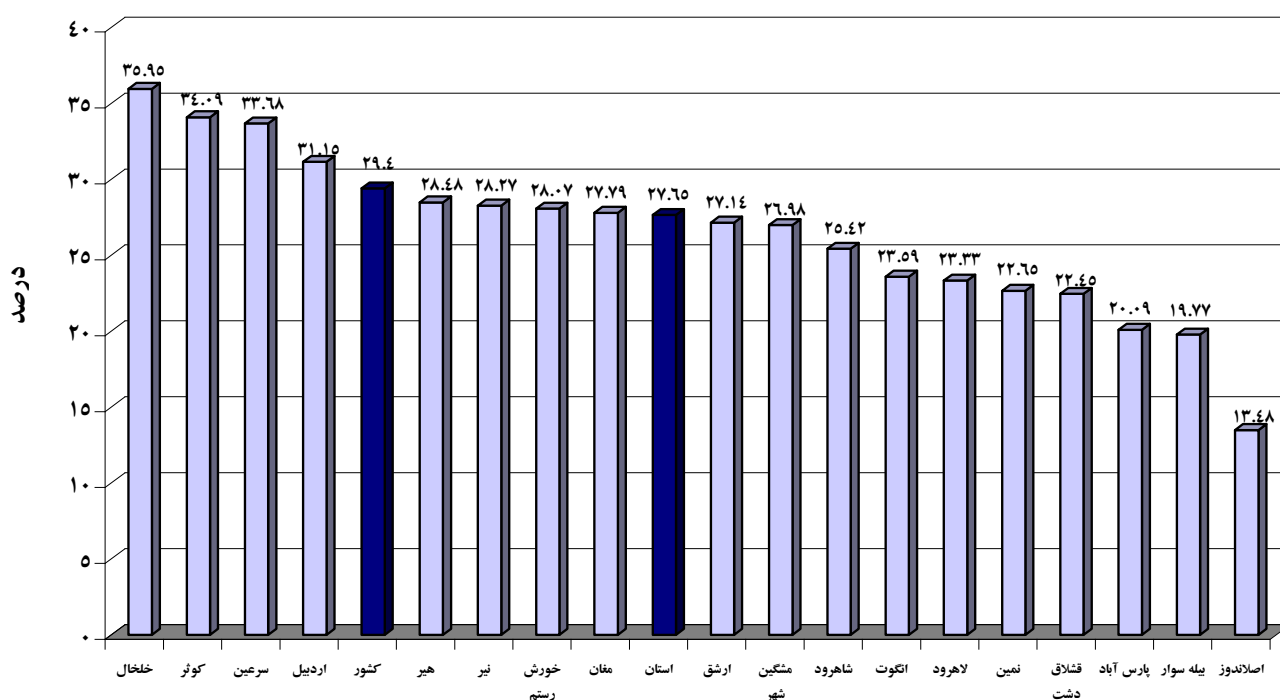

۲۰-۵- پذیرفته شدگان در کنکور سراسری دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کشور

بر اساس آمار ارائه شده از طرف سازمان آموزش و پرورش استان اردبیل در سال ۱۳۸۵، از کل شرکت کنندگان در کنکور سراسری در سال مذکور، ۸ نفر در گروه آزمایشی ریاضی و فنی، ۱۹ نفر در گروه آزمایشی علوم تجربی، ۷ نفر در گروه آزمایشی علوم انسانی، ۶ نفر در گروه آزمایشی هنر، ۴ نفر در گروه آزمایشی زبان و جمعاً ۴۴ نفر در کلیه گروههای آزمایشی رتبه زیر ۱۰۰۰ کشوری کنکور سراسری سال ۱۳۸۵ را کسب نموده اند.

نمودار درصد پذیرفته شدگان کنکور سراسری سال ۱۳۸۵ استان اردبیل در کلیه گروههای آزمایشی نشان می دهد که شهر خلخال با ۳۵/۹۵ درصد بیشترین و شهر اصلاندوز با ۱۳/۴۸ درصد کمترین درصد پذیرفته شدگان را داشته اند میانگین درصد پذیرفته شدگان کنکور سراسری در کشور برابر با ۲۹/۴ درصد بوده و این رقم در استان اردبیل ۲۷/۱۴ درصد می باشد که پایین تر از میانگین کشور می باشد درصد پذیرفته شدگان کنکور سراسری در شهر اردبیل ۳۱/۱۵ درصد بوده که چهارمین شهر استان از این نظر به شمار می رود شهرهای کوثر و سرعین به ترتیب با ۳۴/۰۹ درصد و ۳۳/۶۸ درصد بعد از شهر خلخال در ردیفهای دوم و سوم قرار دارند.

نمودار شماره (۳۱) مقایسه نسبت پذیرفته شدگان کنکور سراسری در استان و کشور در سال ۱۳۸۵

۲۰-۶- نرخ باسوادی جمعیت ۶ ساله و بالاتر و فعالیتهای سواد آموزی در استان

پوشش تحصیلی کامل کلیه افراد لازم‌التعلیم در دوره‌های تحصیلی مختلف و محو کامل بی‌سوادی از اصلی‌ترین اهداف نظام آموزشی کشور است اما به دلایل مختلف این هدف در طول زمان و در دوره‌های تحصیلی مختلف به ویژه در مناطق محروم به طور کامل محقق نشده است و در نتیجه گستره وسیعی از فعالیتهای سواد آموزی و هزینه‌های بالای آن را به بدنه آموزش و پرورش تحمیل نموده است. نرخ باسوادی جمعیت ۶ ساله و بالاتر در کشور بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ معادل ۷۹/۸۱ درصد بوده است. این نرخ در میان مردان و زنان به ترتیب معادل ۸۴/۶۶ درصد و ۷۴/۲۱ درصد بوده است.

نرخ باسوادی جمعیت ۶ ساله و بالاتر استان در سال مذکور معادل ۷۳/۳۲ درصد بوده است. این نرخ برای مردان و زنان استان به ترتیب ۸۱/۷ درصد و ۶۴/۹ درصد بوده است که نشان می‌دهد این شاخص بین مردان استان حدود ۳ درصد و در بین زنان استان حدود ۷/۵ درصد کمتر از میانگین کشور می‌باشد. فعالیت سواد آموزی از جمله فعالیتهای غیر رسمی در بخش آموزش و پرورش عمومی است که شامل چهار دوره آموزش مقدماتی، تکمیلی، پایانی و پنجم بزرگسال است.

تعداد بی‌سوادان و کم‌سوادان تحت پوشش نهضت سواد آموزی در استان در سال ۱۳۸۳ معادل ۳۹۷۲۹ نفر بوده که در سال ۱۳۸۴ به ۴۵۰۸۹ نفر افزایش پیدا کرده است. همچنین از تعداد ۳۹۷۲۹ نفر سواد آموز در سال ۱۳۸۳ معادل ۲۱۸۸۷ نفر (۵۵/۰۹ درصد) روستایی و ۱۷۸۴۲ نفر شهری (۴۴/۹۰ درصد) بوده است در سال ۱۳۸۴ نیز تعداد سواد آموزان روستایی ۲۵۰۱۵ نفر (۵۵/۴۷ درصد) و تعداد سواد آموزان شهری ۲۰۰۷۴ نفر (۴۴/۵۲ درصد) بوده است.

۲۰-۷- فرصتها، قابلیتها و امکانات توسعه آموزش و پرورش استان

- گرایش معلمان استان به ارتقاء مدارک تحصیلی و آموزشهای ضمن خدمت

- کاهش جمعیت دانش آموزی به ویژه در دوره ابتدایی

- وجود فارغ التحصیلان دانشگاهی متقاضی جذب در آموزش و پرورش استان
- توسعه زیر ساختهای فناوری اطلاعات و استقبال خانواده ها و معلمان از گسترش آن
- قابلیت گسترش آموزشهای فنی و حرفه ای متناسب با نیازهای جامعه
- کاهش نسبت دانش آموز به معلم
- کاهش تراکم دانش آموز در کلاس دایر
- توسعه مدارس شبانه روزی ، روستا مرکزی و خوابگاه های مرکزی به منظور تحت پوشش قرار دادن بیشتر روستا نشینان و فرزندان عشایر استان

۲۰-۸- چالشهای پیش روی آموزش و پرورش استان

- علاوه بر تاثیر چالشهای ملی بر آموزش و پرورش استان اهم سایر چالشهای آموزش و پرورش استان در حال حاضر عبارتند از :
- کمبود نیروی انسانی متخصص در آموزشهای نظری مهارتی و آموزشهای ویژه و جابجایی و انتقال نیروی انسانی متخصص بر حسب شدت نیاز
  - پایین بودن نسبت کادر آموزشی زن به مرد در کلیه مقاطع تحصیلی در استان
  - غیر استاندارد و نامناسب بودن فضاهای آموزشی ، کارگاهی و ورزشی و کمبود تجهیزات مورد نیاز
  - عدم تثبیت نیروی انسانی متخصص بومی و غیر بومی در مناطق شمالی استان و انتقال اجباری آنان
  - عدم ارتباط مناسب بین مراکز آموزشی و صنعتی استان
  - نامناسب بودن روشهای موجود برای جذب و آموزش بیسوادان
  - پایین بودن سطح تخصص و علم آموزشیاران معرفی شده از نهضت سواد آموزی
  - کمبود منابع مالی و بودجه های عمرانی جهت توسعه ، احداث ، تعمیر و تجهیز مدارس
  - کمبود منابع مالی و بودجه های عمرانی جهت بهسازی و ارتقای منابع انسانی در قالب اجرای برنامه های فناوری اطلاعات ، ارتباطات و ...

- پایین بودن نرخ باسوادی به ویژه در جمعیت زنان و بازگشت به بسوادی به دلیل فقدان برنامه های کافی

۲۰-۹- راهکارهای مترتب بر بخش آموزش و پرورش استان

توجه به موارد زیر می تواند در بهبود کیفیت و کمیت نظام آموزشی استان موثر باشد:

- توجه به کمبود فضاها و تجهیزات آموزشی استاندارد و متناسب با ویژگیهای منطقه ای و محلی

- توجه به نظر معلمان در برنامه ریزی های درسی

- توجه به توزیع عادلانه معلمان در سطح استان

- استفاده از نیروهای مجرب در دوره پیش دبستانی و مقطع ابتدایی

- احداث مدارس شبانه روزی دوره متوسطه و پیش دانشگاهی در روستاهای مرکزی جهت کاهش

مشکلات دانش آموزان

- مقاوم سازی ساختمانهای غیر مقاوم

- تشویق معلمان مناطق محروم و ایجاد و گسترش امکانات رفاهی آنان از قبیل محل اقامت و وسیله ایاب

و ذهاب و ... و همچنین امتیاز بیشتر جهت جذب معلمان به این مناطق

۲۱- آموزش عالی

آموزش عالی که بخشی از امور اجتماعی را در برنامه ریزیهای ملی و منطقه ای تشکیل می دهد، در جهان رو به توسعه امروز، به مثابه جاری کردن خون در شریانهای جامعه است. از این رو این زیر بخش به عنوان منبع تامین نیروی انسانی متخصص در تمام عرصه های زندگی انسانی از اهمیت ویژه ای برخوردار است و عدم توجه لازم به آن می تواند در آینده ضربه مهلکی بر پیکر جامعه وارد نماید. از آن جا که این بخش با عرضه نیروی انسانی ماهر، تامین کننده تقاضای نیروی انسانی متخصص در سایر بخشها می باشد، باید هماهنگی های لازم در برنامه ریزی بین این بخش و دیگر بخشها صورت گیرد. نیروی تخصصی این بخش شامل گروه کشاورزی، گروه فنی و مهندسی، گروه علوم پایه، گروه پزشکی، گروه علوم انسانی و اجتماعی و گروه هنر می باشد.

۲۱-۱- دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان در سال ۱۳۸۴

دانشگاهها و مراکز آموزش عالی در استان شامل دانشگاههای آزاد اسلامی و دانشگاهها و مراکز آموزش عالی به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی می باشد که گروه اول شامل دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشگین شهر و دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمی و دانشگاه آزاد اسلامی واحد پارس آباد می باشد.

گروه دوم نیز شامل دانشگاه محقق اردبیلی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی اردبیل، دانشگاه پیام نور اردبیل، دانشگاه پیام نور خلخال، دانشگاه پیام نور مشگین شهر، دانشگاه پیام نور گرمی، دانشگاه پیام نور واحد گیوی، دانشگاه پیام نور واحد نیر، دانشگاه جامع علمی کاربردی با ۹ مرکز علمی- کاربردی در سطح استان، مرکز تربیت معلم بنت الهدی صدر اردبیل، مرکز تربیت معلم آزادگان نیر، مرکز تربیت معلم علامه طباطبایی، آموزشکده فنی و حرفه ای رازی و آموزشکده فنی و حرفه ای فاطمه (س) می باشد.

۲۱-۲- تعداد دانشجویان به تفکیک دانشگاه و مقاطع تحصیلی*

طبق اطلاعات جداول شماره (۱-۲۱) و (۲-۲۱)، در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ جمعاً ۳۳۲۴۶ نفر دانشجویان در دانشگاههای استان مشغول تحصیل بوده اند که از این تعداد ۱۶۲۹۴ نفر دانشجویان دانشگاههای آزاد اسلامی و ۱۶۹۵۲ نفر دانشجویان دانشگاهها و موسسات آموزش عالی (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی) بوده اند. از مجموع دانشجویان دانشگاهها و موسسات آموزش عالی استان (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی) ۸۶۱۱ نفر دانشجویان دانشگاههای پیام نور، ۲۰۰۸ نفر دانشجویان دانشگاه جامع علمی-کاربردی، ۳۳۵۹ نفر دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی و ۱۳۱۱ نفر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی و مابقی دانشجویان سایر دانشگاهها مراکز آموزش عالی (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی) بوده اند.

از کل تعداد دانشجویان استان در سال مذکور تعداد ۱۰۵۱۸ نفر دانشجویان مقطع کاردانی (۳۱/۵۳ درصد)، ۲۱۷۱۳ نفر دانشجویان مقطع کارشناسی (۶۵/۳۱ درصد)، ۲۹۶ نفر دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد (۰/۸۸ درصد) و ۷۰۱ نفر دانشجویان مقطع دکتری حرفه ای (۲/۱۰ درصد) بوده اند.

بدین ترتیب ملاحظه می شود که بیشترین تعداد دانشجویان در مقطع کارشناسی و سپس مقطع کاردانی مشغول تحصیل هستند و کمترین تعداد دانشجویان مربوط به مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری حرفه ای می باشد که با توجه به نیاز استان به نیروی متخصص و ماهر لزوم ایجاد امکانات و شرایط لازم جهت پذیرش بیشتر دانشجویان در مقاطع بالاتر ضروری به نظر می رسد.

---

* تعداد دانشجویان استان شامل دانشجویان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی می باشد که آمار دانشجویان آنان تا زمان تدوین گزارش دریافت شده است.

جدول شماره (۲۱-۱) تعداد دانشجویان دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی استان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک دانشگاه و مقطع تحصیلی (به استثنای دانشگاه آزاد اسلامی)

(نفر)

نام موسسه آموزش عالی	مقطع کاردانی	مقطع کارشناسی	مقطع کارشناسی ارشد	مقطع دکتری حرفه‌ای و تخصصی	جمع
دانشگاه محقق اردبیلی	۲۳۷	۳۰۱۳	۱۰۹	-	۳۳۵۹
دانشگاه پیام نور اردبیل	-	۳۱۸۳	-	-	۳۱۸۳
آموزشکده فنی و حرفه ای دخترانه فاطمه (س) اردبیل	۷۶۲	-	-	-	۷۶۲
دانشگاه پیام نور خلخال	-	۲۲۷۵	-	-	۲۲۷۵
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان اردبیل	۷۲۵	۳۰۰	-	۲۸۶	۱۳۱۱
دانشگاه پیام نور مشگین شهر	-	۱۵۵۰	-	-	۱۵۵۰
دانشگاه پیام نور گرمی	-	۱۵۲۸	-	-	۱۵۲۸
دانشگاه پیام نور گیوی	-	۵۱	-	-	۵۱
دانشگاه جامع علمی کاربردی	۲۰۰۸	-	-	-	۲۰۰۸
آموزشکده فنی و حرفه ای رازی	۹۰۱	-	-	-	۹۰۱
دانشگاه پیام نور نیر	-	۲۴	-	-	۲۴
جمع	۴۶۳۳	۱۱۹۲۴	۱۰۹	۲۸۶	۱۶۹۵۲

ماخذ: دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان - ۱۳۸۵

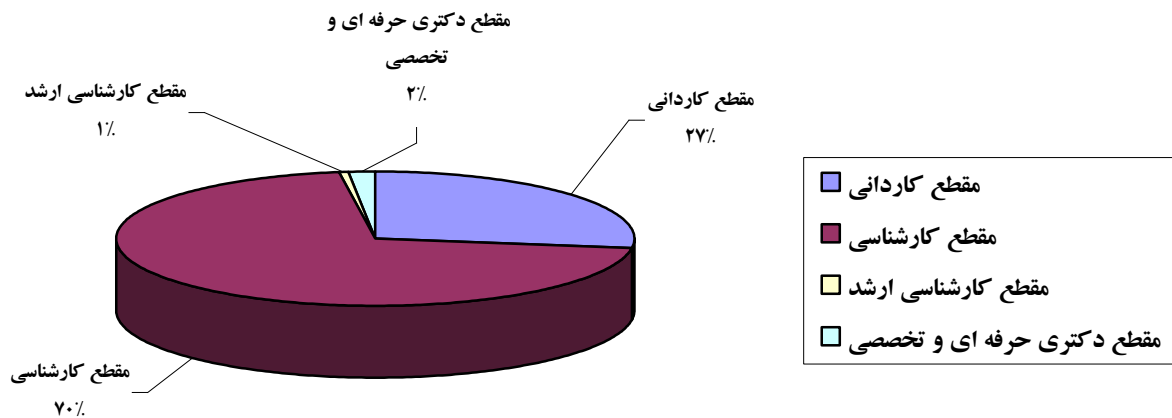
جدول شماره (۲۱-۲) تعداد دانشجویان دانشگاههای آزاد اسلامی استان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک دانشگاه و مقطع تحصیلی

(نفر)

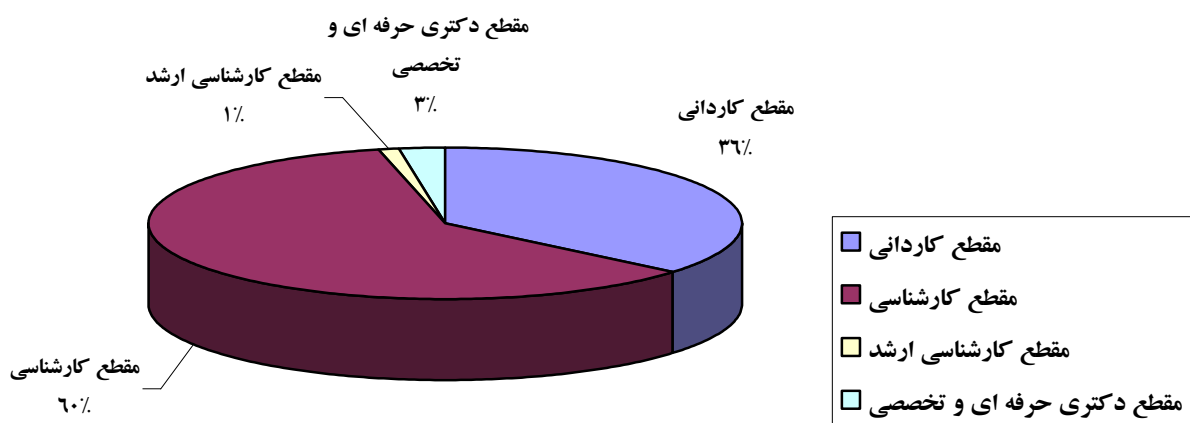
نام موسسه آموزش عالی	مقطع کاردانی	مقطع کارشناسی	مقطع کارشناسی ارشد	مقطع دکتری حرفه ای و تخصصی	جمع
دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل	۲۹۸۰	۷۸۷۶	۱۸۷	۴۱۵	۱۱۴۵۸
دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال	۱۹۶۸	۱۵۶۶	-	-	۳۵۳۴
دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشگین شهر	۵۷۲	۳۶۵	-	-	۹۳۷
دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمی	۳۶۵	-	-	-	۳۶۵
جمع	۵۸۸۵	۹۸۰۷	۱۸۷	۴۱۵	۱۶۲۹۴

ماخذ: دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان - ۱۳۸۵

نمودار شماره (۳۲) مقایسه سهم تعداد دانشجویان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان در مقاطع مختلف (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی) در سال ۱۳۸۴

نمودار شماره (۳۳) مقایسه سهم تعداد دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی استان در مقاطع مختلف در سال ۱۳۸۴

۲۱-۳- تعداد پذیرفته شدگان و فارغ التحصیلان به تفکیک دانشگاه و مقطع تحصیلی *

اطلاعات مربوط به تعداد پذیرفته شدگان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان در جداول شماره (۲۱-۳) و (۲۱-۴) آمده است. بررسی وضعیت تعداد پذیرفته شدگان در مقاطع مختلف در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ نشان می دهد تعداد کل پذیرفته شدگان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان ۱۱۹۹۳ نفر بوده که از این تعداد ۵۶۶۸ نفر (۴۷/۲۶ درصد) در دانشگاه آزاد اسلامی و ۶۳۲۵ نفر (۵۲/۷۳ درصد) در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی) پذیرفته شده اند.

---

* تعداد پذیرفته شدگان و فارغ التحصیلان شامل پذیرفته شدگان و فارغ التحصیلان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی است آمار آنها تا زمان تدوین گزارش دریافت شده است.

جدول شماره (۳-۲۱) تعداد پذیرفته شدگان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک دانشگاه و مقطع تحصیلی (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی)

(نفر)

نام موسسه آموزش عالی	مقطع کاردانی	مقطع کارشناسی	مقطع کارشناسی ارشد	مقطع دکتری حرفه‌ای	جمع
دانشگاه محقق اردبیلی	۱۸۷	۱۲۸۹	۵۵	-	۱۵۳۱
دانشگاه پیام نور اردبیل	-	۸۹۴	-	-	۸۹۴
آموزشکده فنی و حرفه ای دخترانه فاطمه (س) اردبیل	۳۲۶	-	-	-	۳۲۶
دانشگاه پیام نور خلخال	-	۴۷۹	-	-	۴۷۹
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی اردبیل	۲۷۷	۸۶	-	۴۷	۴۱۰
دانشگاه پیام نور مشگین	-	۴۲۲	-	-	۴۲۲
دانشگاه پیام نور گرمی	-	۵۴۰	-	-	۵۴۰
دانشگاه پیام نور واحد گیوی	-	۵۱	-	-	۵۱
دانشگاه جامع علمی کاربردی	۱۳۷۳	-	-	-	۱۳۷۳
آموزشکده فنی و حرفه ای رازی اردبیل	۲۷۵	-	-	-	۲۷۵
دانشگاه پیام نور واحد نیر	-	۲۴	-	-	۲۴
جمع	۲۴۳۸	۳۷۸۵	۵۵	۴۷	۶۳۲۵

ماخذ: دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان- ۱۳۸۵

جدول شماره (۴-۲۱) تعداد پذیرفته شدگان دانشگاههای آزاد اسلامی استان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک دانشگاه و مقطع تحصیلی

(نفر)

نام موسسه آموزش عالی	مقطع کاردانی	مقطع کارشناسی	مقطع کارشناسی ارشد	مقطع دکتری حرفه‌ای	جمع
دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل	۱۱۷۲	۱۸۰۳	۱۱۰	۵۲	۳۱۳۷
دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال	۹۱۵	۴۴۳	-	-	۱۳۵۸
دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشگین شهر	۶۵۷	۱۵۸	-	-	۸۱۵
دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمی	۳۵۸	-	-	-	۳۵۸
جمع	۳۱۰۲	۲۴۰۴	۱۱۰	۵۲	۵۶۶۸

ماخذ: دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان- ۱۳۸۵

بر اساس اطلاعات جداول شماره (۵-۲۱) و (۶-۲۱) تعداد کل فارغ التحصیلان استان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ معادل ۷۹۲۲ نفر بوده که از این تعداد ۳۹۲۲ نفر فارغ التحصیل دانشگاههای آزاد اسلامی و ۴۰۰۰ نفر فارغ التحصیل دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی) بوده اند. در سال تحصیلی مذکور در استان معادل ۳۰۷۲ نفر در مقطع کاردانی، ۴۶۸۸ نفر در مقطع کارشناسی، ۳۱ نفر در مقطع کارشناسی ارشد و ۱۳۱ نفر در مقطع دکتری حرفه ای فارغ التحصیل شده اند.

جدول (۲۱-۵) تعداد فارغ التحصیلان دانشگاهها و موسسات آموزش عالی استان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ به تفکیک دانشگاه و مقطع تحصیلی (به استثنای دانشگاه آزاد اسلامی)

(نفر)

نام موسسه آموزش عالی	مقطع کاردانی	مقطع کارشناسی	مقطع کارشناسی ارشد	مقطع دکتری (حرفه ای)	جمع
دانشگاه محقق اردبیلی	۱۴۸	۴۳۷	۱۵	-	۶۰۰
دانشگاه پیام نور اردبیل	-	۳۲۵	-	-	۳۲۵
آموزشکده فنی و حرفه ای دخترانه فاطمه (س) اردبیل	۲۰۲	-	-	-	۲۰۲
دانشگاه پیام نور خلخال	-	۱۲۴۸	-	-	۱۲۴۸
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی اردبیل	۶۶۲	۱۳۰	-	۸۳	۸۷۵
دانشگاه پیام نور مشگین	-	۷۳	-	-	۷۳
دانشگاه پیام نور گرمی	-	۱۰۷	-	-	۱۰۷
دانشگاه پیام نور واحد گیوی	-	-	-	-	-
دانشگاه جامع علمی کاربردی	۲۴۷	-	-	-	۲۴۷
آموزشکده فنی و حرفه ای رازی اردبیل	۳۲۳	-	-	-	۳۲۳
دانشگاه پیام نور واحد نیر	-	-	-	-	-
جمع	۱۵۸۲	۲۳۲۰	۱۵	۸۳	۴۰۰۰

ماخذ: دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان- ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۱-۶) تعداد فارغ التحصیلان دانشگاههای آزاد اسلامی استان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ به تفکیک دانشگاه و مقطع تحصیلی

(نفر)

نام موسسه آموزش عالی	مقطع کاردانی	مقطع کارشناسی	مقطع کارشناسی ارشد	مقطع دکتری (حرفه ای)	جمع
دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل	۸۳۳	۲۰۷۹	۱۶	۴۸	۲۹۷۶
دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال	۵۱۵	۲۸۹	-	-	۸۰۴
دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشگین شهر	۱۴۲	-	-	-	۱۴۲
دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمی	-	-	-	-	-
جمع	۱۴۹۰	۲۳۶۸	۱۶	۴۸	۳۹۲۲

ماخذ: دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان- ۱۳۸۵

۲۱-۴- تعداد دانشجویان، پذیرفته شدگان و فارغ التحصیلان زن دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان

در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ از مجموع کل دانشجویان استان معادل ۱۷۵۱۵ نفر را زنان تشکیل داده اند

این رقم برابر با ۵۲/۶۸ درصد کل دانشجویان استان می باشد از این تعداد دانشجویی زن معادل ۵۰۶۴ نفر

دانشجوی مقطع کاردانی (۲۸/۹۱ درصد)، ۱۱۸۸۲ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی (۶۷/۸۳ درصد)، ۹۰ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد (۰/۵۱ درصد) و ۴۷۹ نفر دانشجوی مقطع دکتری (۲/۷۳ درصد) بوده اند.

تعداد پذیرفته شدگان زن در کلیه دانشگاهها و مراکز آموزش عالی در استان در سال مذکور ۶۴۲۲ نفر بوده که معادل ۵۳/۵۴ درصد از کل پذیرفته شدگان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان می باشد. همچنین در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ معادل ۴۰۰۷ نفر دانشجوی زن از دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان فارغ التحصیل شده اند که معادل ۵۰/۵۸ درصد کل فارغ التحصیلان استان می باشد. لازم به توضیح است که آمار مربوط به تعداد دانشجویان، پذیرفته شدگان و فارغ التحصیلان زن در استان مربوط به دانشگاهها و مراکز آموزش عالی می باشد که تا زمان تدوین گزارش اطلاعات مربوط به آنها دریافت شده است.

جدول (۲۱-۷) تعداد دانشجویان، پذیرفته شدگان و فارغ التحصیلان زن دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان در مقاطع مختلف در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴

(نفر)

عنوان شاخص	مقاطع	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری (حرفه ای)	جمع
	زن	۵۰۶۴	۱۱۸۸۲	۹۰	۴۷۹	۱۷۵۱۵
تعداد پذیرفته شدگان	استان	۵۵۴۰	۶۱۸۹	۱۶۵	۹۹	۱۱۹۹۳
	زن	۲۸۲۴	۳۴۹۸	۶۷	۳۳ *	۶۴۲۲
تعداد فارغ التحصیلان	استان	۳۰۷۲	۴۶۸۸	۳۱	۱۳۱	۷۹۲۲
	زن	۱۶۹۴	۲۲۴۲	۱	۷۰	۴۰۰۷

ماخذ: دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان- ۱۳۸۵

* به علت عدم وجود آمار، پذیرفته شدگان زن مقطع دکتری حرفه ای دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل محاسبه نشده است.

۲۱-۵- اعضای هیئت علمی دانشگاههای استان به تفکیک رتبه علمی

طبق اطلاعات جدول (۲۱-۸) در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ در استان اردبیل، تعداد اعضای هیئت علمی شاغل در مراکز آموزش عالی استان به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی ۳۷۵ نفر بوده است آمار آرایه شده نشان دهنده آن است که دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی) از لحاظ دارا بودن هیئت علمی با درجه استاد و دانشیار در سطح پایینی می باشند به طوری که در کل دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی) در سال تحصیلی مذکور تنها ۱ استاد و ۶ دانشیار مشغول تدریس بوده اند. همچنین به ازاء هر ۴۵/۵۰ نفر دانشجو یک نفر عضو هیئت علمی وجود داشته است.

جدول شماره (۲۱-۸) اعضای هیئت علمی* تمام وقت و حق التدریس مراکز آموزش عالی استان (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی) برحسب عنوان دانشگاهی در سال ۸۵-۱۳۸۴

(نفر)

سال	جمع	استاد	دانشیار	استادیار	مربی	مربی آموزشیار	نسبت دانشجویان به اعضاء هیئت علمی
۱۳۸۴-۸۵	۳۷۵	۱	۶	۱۲۸	۲۳۶	۴	۴۵/۵۰

ماخذ: سالنامه آماری استان- ۱۳۸۴

* شامل اعضای هیات علمی تمام وقت و حق التدریس می باشد

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۲۱-۹) در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ کارکنان آموزشی دانشگاههای آزاد اسلامی استان جمعاً ۶۶۶ نفر بوده اند که از این تعداد ۷ نفر دارای رتبه استادی و ۴ نفر دارای رتبه دانشیاری بوده اند.

در سال مذکور نسبت دانشجویان دانشگاههای آزاد اسلامی استان به کارکنان آموزشی ۲۴/۴۶ بوده است به عبارت دیگر به ازاء هر ۲۴/۴۶ دانشجو یک نفر کادر آموزشی وجود داشته است.

جدول شماره (۲۱-۹) کارکنان آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی بر حسب عنوان دانشگاهی در سال ۸۵-۱۳۸۴

(نفر)

سال	جمع	استاد	دانشیار	استادیار	مربی	مربی آموزشیار	فاقد رتبه	نسبت دانشجویان به اعضاء هیئت علمی
۱۳۸۴-۸۵	۶۶۶	۷	۴	۷۳	۵۶۲	۱۷	۳	۲۴/۴۶

ماخذ : سالنامه آماری استان - ۱۳۸۴

۲۱-۶- وضعیت پژوهشی دانشگاههای استان

پژوهش و تحقیق پایه و اساس هر نوع اقدام و تصمیم گیری می باشد به عبارت دیگر جهت اخذ تصمیمات درست و اقدامات موثر که تصمیم گیرنده را به هدف مورد نظر برساند تحقیق و پژوهش لازم می باشد .

بخش پژوهش و فناوری کشور طیف گسترده ای از واحدها و مراکز پژوهشی دانشگاهی وابسته به وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری ، وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی ، دیگر وزارتخانه ها و دستگاههای اجرایی ، مراکز تحقیق و توسعه وابسته به صنایع ، واحدهای پژوهشی مستقل خصوصی و ... را در بر می گیرد.

از مراکز آموزش عالی در سطح استان که در زمینه پژوهش ، تولید و انتقال علم و ... فعالیت می نمایند می توان به الف- دانشگاه محقق اردبیلی ب- دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی و ج- دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال اشاره نمود .

الف- دانشگاه محقق اردبیلی در سال ۱۳۵۷ با نام آموزشکده کشاورزی (وابسته به دانشگاه تبریز) و با پذیرش ۳۰ نفر دانشجو در رشته کشاورزی عمومی فعالیتهای آموزشی خود را آغاز نمود این مرکز آموزش عالی در سال ۱۳۷۱ از دانشگاه تبریز منتزع و مدتی به صورت مجتمع آموزشی عالی به فعالیت خود ادامه داده و در سال ۱۳۷۵ با تبدیل آن به دانشگاه تحت عنوان دانشگاه محقق اردبیلی موافقت به عمل آمد در حال حاضر دانشگاه محقق اردبیلی* دارای چهار دانشکده (دانشکده علوم ، دانشکده

* اطلاعات فوق از گزارش عملکرد سال ۱۳۸۳ دانشگاه محقق اردبیلی استخراج گردیده است.

کشاورزی، دانشکده فنی و دانشکده ادبیات و علوم انسانی) و آموزشکده کشاورزی مغان می‌باشد که جمعاً سی و هشت رشته آموزشی به شرح ذیل در آن تدریس می‌گردد.

۱- دانشکده علوم با پنج گروه آموزشی ریاضی، آمار، فیزیک، زیست‌شناسی و شیمی و هشت رشته تخصصی فیزیک، ریاضی، زیست‌شناسی، شیمی و آمار در مقاطع کاردانی و کارشناسی و کارشناسی ارشد

۲- دانشکده کشاورزی با شش گروه آموزشی زراعت و اصلاح نباتات، ماشین‌آلات کشاورزی، علوم مرتع و آبخیزداری، خاکشناسی و گیاه‌پزشکی در ده رشته کارشناسی و کاردانی و در دو رشته کارشناسی ارشد

۳- دانشکده فنی با چهار گروه آموزشی مهندسی عمران، مهندسی معماری، مهندسی مکانیک و مهندسی شیمی، صنایع غذایی و شش رشته کارشناسی و کاردانی و یک رشته کارشناسی ارشد

۴- دانشکده ادبیات و علوم انسانی با پنج گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی، روانشناسی، تربیت بدنی و علوم ورزشی، باستانشناسی و دروس عمومی و معارف اسلامی و چهار رشته کارشناسی و کاردانی و سه رشته کارشناسی ارشد

۵- آموزشکده کشاورزی مغان با دو گروه آموزشی تکنولوژی تولیدات دامی و تولیدات گیاهی و دو رشته کاردانی

برخی از شاخصهای پژوهشی دانشگاه محقق اردبیلی در جدول شماره (۲۱-۱۰) آمده است با توجه به این اطلاعات در سال ۱۳۸۴ تعداد ۵۵ محقق در سطح دکتری در زمینه علوم پایه، علوم کشاورزی و دامپزشکی، فنی و مهندسی و علوم انسانی مشغول فعالیت بوده‌اند در سال مذکور از طرف این دانشگاه ۲۰ عنوان مقاله علمی در نشریات داخلی و ۴۳ عنوان مقاله علمی در نشریات خارجی منتشر گردیده است. همچنین ۵۶ عنوان مقاله در کنفرانسهای داخلی و ۲۰ عنوان مقاله به کنفرانسهای خارجی ارائه شده است.

ب- دانشگاه علوم پزشکی اردبیل در سال ۱۳۷۳ تاسیس و با جذب ۲۷۰ نفر دانشجو در رشته های پزشکی و پیراپزشکی فعالیت خود را آغاز نموده است. در سال ۱۳۸۴ دانشگاه علوم پزشکی اردبیل دارای چهار دانشکده در حوزه آموزش می باشد .

ج- دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال نیز از دیگر مراکز آموزش عالی در استان می باشد که در زمینه پژوهش و تحقیق فعالیت می نماید.

اطلاعات مربوط به شاخصهای پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی اردبیل و دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال نیز به ترتیب در جداول (۲۱-۱۱) و (۲۱-۱۲) آمده است .

لازم به توضیح است که دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل نیز در زمینه پژوهش و تحقیق فعالیت می نماید که متاسفانه آمار مربوط به فعالیتهای پژوهشی دانشگاه مذکور تا زمان تدوین گزارش دریافت نشده است .

جدول شماره (۲۱-۱) برخی از شاخصهای پژوهشی دانشگاه محقق اردبیلی در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

سمینارها و کارگاههای آموزشی برگزار شده		تعداد پایان نامه ها		مقالات علمی ارایه شده به کنفرانسها		مقالات علمی منتشر شده در نشریات		تعداد عنوان کتاب *			تعداد محقق (دکتری)				تعداد محقق (فوق لیسانس)				تعداد محقق (لیسانس)				شرح	
											تمام وقت		پاره وقت		تمام وقت		پاره وقت		تمام وقت		پاره وقت			
											مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن		مرد
تالیف	ترجمه	سایر	داخلی	خارجی	داخلی	خارجی	داخلی	خارجی	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن						
-	-	-	-	۴	۲۲	۱۴	۳	-	-	۲	-	-	۱۲	-	-	-	۲۲	۱	-	-	-	-	۱۳۸۳	علوم پایه
-	۴	-	-	۱۳	۱۶	۲۶	۱	-	۲	۳	-	-	۱۶	۱	-	-	۱۴	۱	-	-	-	-	۱۳۸۴	
-	۱	-	۶	۵	۱۰	۶	۱۰	-	۲	۱	-	-	۱۲	-	-	-	۲۴	-	-	-	-	-	۱۳۸۳	علوم کشاورزی و دامپزشکی
-	-	-	۱۹	۵	۲۵	۹	۹	-	۱	-	-	-	۱۴	-	-	-	۲۲	-	-	-	-	-	۱۳۸۴	
-	-	-	۱	۱	۴	-	-	-	-	-	-	-	۷	-	-	-	۱۷	۱	-	-	-	-	۱۳۸۳	فنی و مهندسی
-	۱	-	۹	۲	۸	۷	۲	-	-	-	-	-	۹	-	-	-	۱۷	۱	-	-	-	-	۱۳۸۴	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۳	علوم پزشکی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۴	
-	-	-	۴	-	۱۱	-	۱۶	-	۵	۸	-	-	۱۱	۳	-	-	۷	۱	-	-	-	-	۱۳۸۳	علوم انسانی
-	۶	-	۳۵	-	۷	۱	۸	-	-	۵	-	-	۱۶	۲	-	-	۷	۱	-	-	-	-	۱۳۸۴	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۳	هنر و معماری
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۴	

ماخذ: دانشگاه محقق اردبیلی- ۱۳۸۵

* منظور از شاخص فوق ، تعداد عنوان کتابهای تالیف ، ترجمه ، ... شده توسط اعضای هیئت علمی آن مرکز می باشد .

جدول شماره (۲۱-۱۱) برخی از شاخصهای پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

سمینارها و کارگاههای آموزشی برگزار شده		تعداد پایان نامه ها		مقالات علمی ارایه شده به کنفرانسها		مقالات علمی منتشر شده در نشریات		تعداد عنوان کتاب *			تعداد محقق (دکتری)				تعداد محقق (فوق لیسانس)				تعداد محقق (لیسانس)				شرح		
											تمام وقت		پاره وقت		تمام وقت		پاره وقت		تمام وقت		پاره وقت				
											مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن			مرد
تالیف	ترجمه	سایر	داخلی	خارجی	داخلی	خارجی	کارشناسی ارشد	دکتری	داخل کشور	خارجی (بین المللی)															
																							۱۳۸۳	علوم پایه	
																									۱۳۸۴
																								۱۳۸۳	علوم کشاورزی و دامپزشکی
																								۱۳۸۴	
																								۱۳۸۳	فنی و مهندسی
																								۱۳۸۴	
-	۱۰	۳۷	-	۳	۳۹	۱	۳۰	-	۳	-	-	-	۱۶	۳	-	-	۷	۴	-	-	-	۱	۱۳۸۳	علوم پزشکی	
۱	۱۴	۴۶	-	۲۶	۲۴	۵	۳۲	-	-	-	-	-	۱۶	۲	-	-	۲	-	-	-	-	-	۱۳۸۴		
																								۱۳۸۳	علوم انسانی
																								۱۳۸۴	
																								۱۳۸۳	هنر و معماری
																								۱۳۸۴	

ماخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان اردبیل - ۱۳۸۵

* منظور از شاخص فوق ، تعداد عنوان کتابهای تالیف ، ترجمه ، ... شده توسط اعضای هیئت علمی آن مرکز می باشد .

جدول شماره (۲۱-۱۲) برخی از شاخصهای پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

تعداد پایان نامه ها		مقالات علمی ارایه شده به کنفرانسها		مقالات علمی منتشر شده در نشریات		تعداد عنوان کتاب *			تعداد محقق (دکتری)				تعداد محقق (فوق لیسانس)				تعداد محقق (لیسانس)				شرح			
									تمام وقت		پاره وقت		تمام وقت		پاره وقت		تمام وقت		پاره وقت					
									مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن				
خارجی	داخل کشور	دکتری	کارشناسی ارشد	خارجی	داخلی	خارجی	داخلی	سایر	ترجمه	تالیف	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن				
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۳	علوم پایه	
-	-	-	-	۱	-	-	-	-	-	۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		۱۳۸۴
-	-	-	-	۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۳	علوم کشاورزی و دامپزشکی
-	-	-	-	۱	۳	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۴	
-	-	-	-	۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۳	فنی و مهندسی
-	-	-	-	۱	-	-	۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۴	
-	-	-	-	-	۱	-	۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۳	علوم پزشکی
-	-	-	-	۱	-	۱	-	-	-	۳	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۴	
-	-	-	-	-	۷	-	۵	-	-	۳	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۳	علوم انسانی
-	-	-	-	-	۱۲	-	۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۴	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۳	هنر و معماری
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸۴	

ماخذ: دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال- ۱۳۸۵

* منظور از شاخص فوق ، تعداد عنوان کتابهای تالیف ، ترجمه ، ... شده توسط اعضای هیئت علمی آن مرکز می باشد .

۲۱-۷- توزیع نسبی طرحهای پژوهشی استان

در سال ۱۳۸۴ تعداد ۳۵ طرح پژوهشی در کارگروههای ذیل شورای برنامه ریزی در کارگروه پژوهش و فن آوری با هزینه ای بالغ بر ۵۲۰۷۶۲۰۰۰ ریال مورد بررسی و تصویب قرار گرفته است.

جدول شماره (۲۱-۱۳) توزیع نسبی طرحهای پژوهشی استان بر اساس موضوع طرح در سال ۱۳۸۴

شرح	تعداد	سهم (درصد)	اعتبار پرداختی (ریال)	سهم (درصد)
آب و کشاورزی	۱۲	۳۴/۲۸	۲۴۳۵۵۰۰۰۰	۴۶/۷۶
آموزش و پرورش	۱	۲/۸۵	۲۰۲۵۰۰۰۰	۳/۸۸
بهداشت و درمان	۴	۱۱/۴۲	۷۰۲۵۰۰۰۰	۱۳/۴۸
بانوان	-	-	-	-
اجتماعی	۵	۱۴/۲۸	۱۳۰۵۰۰۰۰۰	۲۵/۰۵
اشتغال	۲	۵/۷۱	۱۴۱۲۰۰۰	۰/۲۷۱
صنعت و معدن	۷	۲۰	۱۳۰۰۰۰۰	۰/۲۴۹
مسکن و شهرسازی	۴	۱۱/۴۲	۵۳۵۰۰۰۰۰	۱۰/۲۷
شورای فنی	-	-	-	-
گردشگری	-	-	-	-
پایان نامه های تحصیلی	-	-	-	-
جمع کل	۳۵	۱۰۰	۵۲۰۷۶۲۰۰۰	۱۰۰

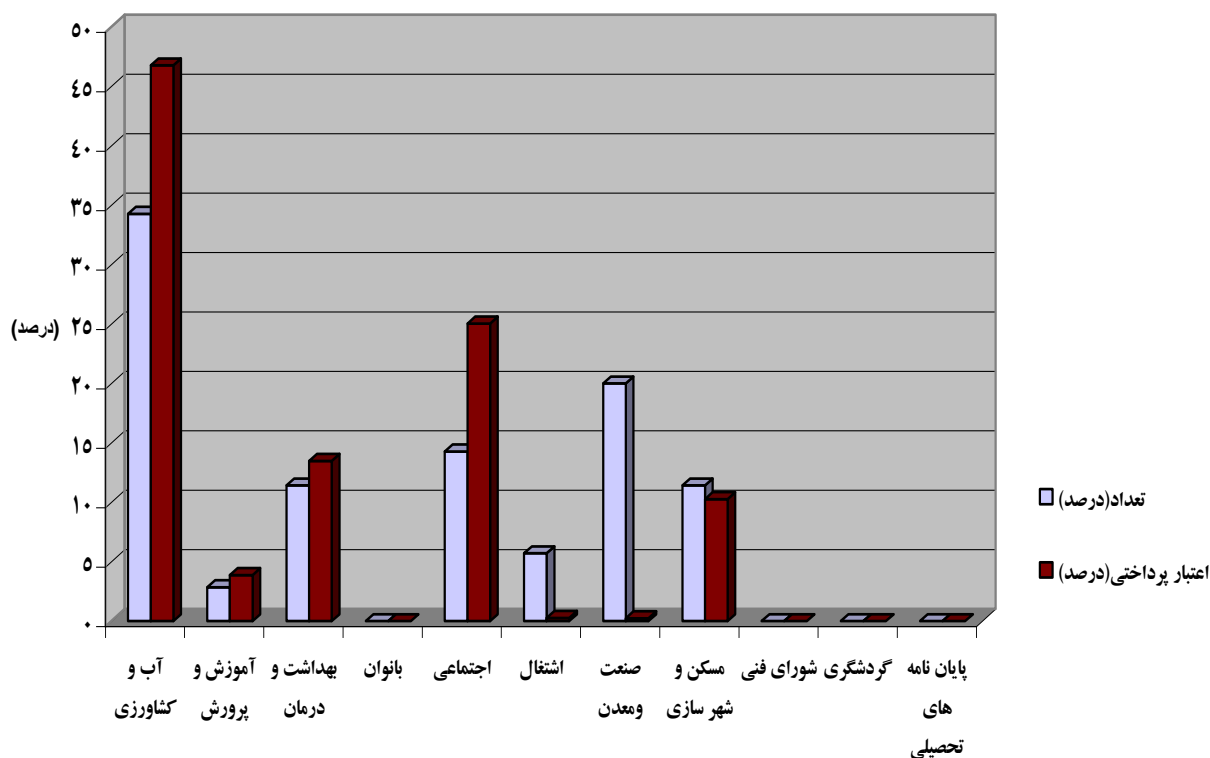
ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان - ۱۳۸۵

در میان طرحهای پژوهشی موضوع آب و کشاورزی با ۳۴/۲۸ درصد از سهم تعداد طرحهای پژوهشی و ۴۶/۷۶ درصد از سهم اعتبارات پرداختی دارای بیشترین تعداد طرحهای پژوهشی و بالاترین مبلغ اعتبارات پرداختی می باشد.

کمترین تعداد طرحهای پژوهشی در زمینه آموزش و پرورش با تعداد یک طرح پژوهشی میباشد همچنین در سال ۱۳۸۴ در موضوعات گردشگری، شورای فنی و بانوان هیچ طرح پژوهشی پیشنهاد و یا تصویب نشده است و از کل اعتبارات طرحهای پژوهشی در سال مذکور اعتباری به پایان نامه های تحصیلی پرداخت نشده است.

هر چند کمترین تعداد طرحهای پژوهشی در زمینه آموزش و پرورش می باشد اما طرحهای پژوهشی با موضوع صنعت و معدن با ۰/۲۴۹ درصد دارای کمترین سهم از اعتبارات پرداختی است (سهم تعداد طرحهای در زمینه صنعت و معدن ۲۰ درصد کل تعداد طرحهای پژوهشی استان در سال ۱۳۸۴ می باشد)

نمودار شماره (۳۴) توزیع فراوانی سهم از تعداد و سهم از اعتبار پرداختی طرحهای پژوهشی استان
در سال ۱۳۸۴

۲۱-۸- عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای فصل آموزش

در سال ۱۳۸۴ فصل آموزش شامل آموزش عمومی و آموزش عالی معادل ۵۰۵۹۴/۴۷۲ میلیون ریال از اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان از محل درآمدهای عمومی را به خود اختصاص داده است این مبلغ معادل ۷/۱۷ درصد کل اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان در سال مذکور می باشد در بین فصول هفده گانه این فصل از نظر میزان سهم از اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان بعد از فصول ۱- حمل و نقل ۲- مسکن ، عمران شهری ، روستایی و عشایری ۳- فرهنگ و هنر ، رسانه های جمعی و گردشگری ۴- منابع آب و در ردیف پنجم قرار دارد.

۲۲- بهداشت و درمان

بهداشت و درمان به عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان شناخته می‌شود و امروزه در بسیاری از جوامع خدمات مربوط به آن بخش مهمی از امور اجتماعی را تشکیل می‌دهد.

از دیدگاه توسعه اقتصادی- اجتماعی «بخش بهداشت و درمان باهدف حفظ و ارتقای سلامت جسمی، روانی و اجتماعی افراد جامعه در الگوهای توسعه و برنامه ریزیهای جامع، همانند دیگر بخشهای اجتماعی، جزء اصلی توسعه منابع انسانی محسوب می‌گردد»

بخش بهداشت و درمان طیف وسیعی از فعالیتها، خدمات و پژوهشهای علمی و کاربردی مرتبط به هم، مانند مراقبتهای اولیه بهداشتی، ایمن سازی و کنترل بیماریها، ارائه خدمات درمانی، تامین و تدارک دارو و غیره را در بر می‌گیرد. نظر به اهمیت و جایگاه این بخش و مسایل و مشکلات آن به منظور دستیابی به یک برنامه جامع و اصولی به گونه ای که بخش بهداشت و درمان را به ایفای نقش خود در جریان توسعه رهنمون گردد ضروری می‌نماید.

۲۲-۱- شاخصهای سلامت در استان

شاخص هایی از قبیل نرخ مرگ و میر کودکان زیر یکسال و زیر پنج سال، میزان مرگ و میر مادران به دلیل عوارض حاملگی، میزان تغذیه انحصاری کودک با شیر مادر، امید به زندگی و ... نشان دهنده میزان سلامت در جامعه هستند و شاخصهای سلامت نامیده می‌شوند.

نرخ مرگ و میر کودکان زیر یکسال از شاخص هایی است که در سطح بین المللی، به عنوان یکی از مهمترین ملاکها و معیارهای شناخت وضعیت بهداشت و درمان جامعه در نظر گرفته می‌شود.

نوزادان آسیب پذیرترین گروه جامعه محسوب می‌شوند و بیش از سایر گروههای سنی در معرض ابتلا به بیماریهای مسری و عفونی قرار می‌گیرند. نرخ مرگ و میر نوزادان با سطح توسعه جوامع نسبت معکوس دارد و با بهبود شرایط اقتصادی- اجتماعی، به ویژه در زمینه خدمات بهداشتی و درمانی می‌توان تا حدود زیادی از مرگ و میر نوزادان کاست.

فعالیت‌های بهداشت مادر و کودک در دو بخش جداگانه بهداشت مادران و بهداشت کودکان مورد نظر می‌باشد که در مورد مادران، مراقبت‌های مامایی و پزشکی، به منظور کاهش مخاطرات ناشی از زایمان می‌باشد.

طبق اطلاعات جدول شماره (۲۲-۱) میزان مرگ و میر نوزادان در هر هزار تولد زنده در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ در مناطق شهری استان پایین‌تر از مناطق روستایی بوده است.

در سال ۱۳۸۳ در مناطق شهری استان از هر هزار کودک ۱۱/۹ کودک و در مناطق روستایی از هر هزار کودک ۲۱/۶۲ کودک تا قبل از یک سالگی جان خود را از دست داده‌اند این ارقام در سال ۱۳۸۴ در مناطق شهری به ۱۰ کودک کاهش پیدا کرده و در مناطق روستایی به ۲۲/۲ کودک افزایش پیدا نموده است.

میزان مرگ و میر مادران به دلیل عوارض حاملگی و زایمان در هر هزار تولد زنده در مناطق شهری استان کاهش چشمگیری داشته است. به طوری که از ۵ نفر در هزار در سال ۱۳۸۳ به صفر نفر در هزار در سال ۱۳۸۴ رسیده است.

اما این شاخص در مناطق روستایی استان افزایش داشته به طوری که از ۱۲/۹۵ نفر در هزار در سال ۱۳۸۳ به ۱۳/۱۶ نفر در هزار در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته است.

جدول شماره (۲۲-۱) میزان مرگ و میر کودکان ، نوزادان و مادران (به دلیل عوارض حاملگی) در سالهای ۸۴ و ۱۳۸۳ در استان اردبیل

سال ۱۳۸۴	سال ۱۳۸۳	شرح	
۶/۷۳	۷/۸۴	مناطق شهری	میزان مرگ و میر نوزادان در هر هزار تولد زنده
۱۳/۹	۱۵/۶۶	مناطق روستایی	
۱۰	۱۱/۹	مناطق شهری	میزان مرگ و میر کودکان زیر یکسال در هر هزار تولد زنده
۲۲/۲	۲۱/۶۲	مناطق روستایی	
۱۱/۰۹	۱۳/۳	مناطق شهری	میزان مرگ و میر کودکان زیر پنج سال در هر هزار تولد زنده
۲۶/۱	۲۵/۵۱	مناطق روستایی	
۰	۵	مناطق شهری	تعداد مرگ و میر مادران به دلیل عوارض حاملگی و زایمان در هر هزار تولد زنده
۱۳/۱۶	۱۲/۹۵	مناطق روستایی	

ماخذ : دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان اردبیل-۱۳۸۵

طبق اطلاعات دریافت شده از دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان اردبیل - جدول شماره (۲۲-۲) - در سال ۱۳۸۴ :

- تعداد مرگ مادران در گروه سنی (۴۹-۱۰) ساله در صد هزار مولید زنده یک نفر بوده است
- میزان باروری عمومی در هر هزار معادل ۵۶/۱۸ ، میزان تولد خام در هزار معادل ۱۵/۳۷ و در صد مرده زایی ۰/۹ بوده است
- درصد پوشش تنظیم خانواده در مناطق شهری استان ۷۱/۴۴ و پایین تر از مناطق روستایی (۷۶/۳۵) استان بوده است .
- صد درصد جمعیت شهری و روستایی استان به مراقبت های اولیه بهداشتی دسترسی داشته اند و میزان دسترسی جمعیت روستایی به آب آشامیدنی سالم و بهداشتی ۸۹/۸ درصد و میزان دسترسی جمعیت

روستایی به توالی بهداشتی ۶۶ درصد بوده و ۵۵۴۶۷۹ نفر از جمعیت روستایی استان تحت پوشش مراکز بهداشتی درمانی روستایی قرار داشته اند.

جدول (۲۲-۲) برخی از شاخصهای حیاتی استان در سالهای ۸۴-۱۳۸۳

سال ۱۳۸۴	سال ۱۳۸۳	شرح
۱	۱	تعداد مرگ مادران گروه سنی (۱۰-۴۹) در صد هزار موالید زنده
۱/۶۹	۱/۷۵	میزان باروری کلی در گروه سنی (۱۵-۴۹) در هزار موالید زنده
۱۵/۳۷	۱۵/۴۸	میزان تولد خام (در هزار)
۵۶/۱۸	۵۷/۶۶	میزان باروری عمومی (در هزار)
۰/۹	۱/۰۸	درصد مرده زایی
۷۱/۴۴	۷۰/۹۵	درصد پوشش تنظیم خانواده در مناطق شهری (کل روشها)
۷۶/۳۵	۷۵/۸۲	درصد پوشش تنظیم خانواده در مناطق روستایی (کل روشها)
۱۰۰	۱۰۰	میزان دسترسی جمعیت شهری به مراقبت های اولیه بهداشتی (درصد)
۱۰۰	۱۰۰	میزان دسترسی جمعیت روستایی به مراقبت های اولیه بهداشتی (درصد)
۶۶	۶۴	میزان دسترسی جمعیت روستایی به توالد بهداشتی (درصد)
۸۹/۸	۸۸	میزان دسترسی جمعیت روستایی از آب آشامیدنی سالم و بهداشتی (درصد)
۵۵۴۶۷۹	۵۶۴۸۲۷	جمعیت تحت پوشش مراکز بهداشتی درمانی روستایی استان
۳۸۶۲۹	-	تعداد دانش آموزان تحت پوشش بهداشت مدارس

ماخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی - ۱۳۸۵

بر اساس گزارش عملکرد دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان در سال ۱۳۸۴: ۴۶/۳۹ درصد علل مرگ و میر نوزادان کمتر از یکماه، نارسای نوزاد و ۲۸/۸۶ درصد، ناهنجاریهای مادرزادی عنوان شده است.

ناهنجاریهای مادرزادی همچنین ۴۶/۰۳ درصد علت مرگ و میر کودکان زیر یکسال (یکماه تا کمتر از یکسال) در هر هزار تولد زنده بوده است به عبارت دیگر از تعداد کل مرگ و میر کودکان زیر یکسال ۴۶/۰۳ درصد به علت ناهنجاریهای مادرزادی بوده است. ۴۱/۲۶ درصد علل مرگ و میر کودکان در این رده سنی نیز سایر عوامل عنوان شده است.

در بین گروه کودکان زیر پنجسال (یکسال تا کمتر از پنج سال) ۵۱/۴۲ درصد علت مرگ و میر کودکان، حوادث و مسمومیت ها عنوان شده است.

ملاحظه میگردد که در هر گروه سنی الگوی مرگ و میر کودکان متفاوت می باشد به طوری که ابتدا نرسی نوزاد، سپس ناهنجاریهای مادرزادی و در نهایت حوادث و مسمومیت ها علت اصلی مرگ و میر کودکان بوده است آموزش مادران و خانواده ها در دوران قبل از بارداری و بارداری که در راستای افزایش آگاهی مادران در خصوص عوامل و اقدامات موثر در سلامت جنین و مادر صورت پذیرد می تواند تا حدود زیادی از مرگ و میر نوزادان ناشی از نرسی نوزاد جلوگیری نماید.

این آموزشها که می توانند از طریق ارگانهای مختلفی ارایه گردند حتی می توانند در عامل مرگ ناشی از ناهنجاریهای مادرزادی نیز بسیار موثر باشند.

افزایش آگاهی کلیه افراد جامعه به خصوص از طریق صدا و سیما در کاهش مرگ و میر (ناشی از حوادث و مسمومیت ها) کودکان زیر پنجسال بسیار موثر خواهد بود در این خصوص ایجاد شرایط و امکانات ایمن در خانه ها، مهدهای کودک، پارکها و فضاهای بازی مخصوص کودکان و ... نیز از اصول اساسی و اولیه به شمار می روند.

همچنین بر اساس گزارش مذکور در سال ۱۳۸۴

- نسبت زایمان ایمن توسط افراد دوره ندیده ۳/۷ درصد بوده است و این مبین آن است که هنوز ۳/۷ درصد زایمانها در شرایط بهداشتی و ایمن انجام نمی گردد.

- امید به زندگی در بدو تولد در زنان ۷۱ سال و در مردان ۶۸ سال می باشد مهمترین علل افزایش امید به زندگی در سالهای اخیر افزایش دسترسی مردم به خدمات بهداشتی، افزایش سطح سواد و ایجاد تسهیلات در مناطق روستایی و کاهش مرگ و میر کودکان می باشد.

۲۲-۲- نیروی انسانی در بخش بهداشت و درمان (شاغل در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان)

پزشکان مهمترین عامل در مدیریت تخصیص منابع بخش سلامت محسوب می شوند و نقش اساسی را در میزان اثر بخشی و کارایی خدمات بهداشتی و درمانی بر عهده دارند.

بر اساس اطلاعات جداول شماره (۲۲-۳) در سال ۱۳۸۳ نسبت پزشک متخصص به ازاء هر هزار نفر جمعیت ۰/۱۱ بوده است که این رقم در سال ۱۳۸۴ تغییری نداشته است. نسبت پزشک عمومی به ازاء هر هزار نفر جمعیت از ۰/۱۷ در سال ۱۳۸۳ به ۰/۱۵ در سال ۱۳۸۴ کاهش یافته است و نسبت دندانپزشک به ازاء هر هزار نفر جمعیت و نسبت پرستار به ازاء هزار نفر جمعیت در طی سالهای مذکور ثابت مانده است.

بررسی شاخص نسبت بهیار و کمک بهیار به ازاء هر هزار نفر جمعیت نشان دهنده کاهش این شاخص در خلال سالهای مورد بررسی می باشد. نسبت ماما به ازاء هزار نفر جمعیت از ۰/۱۸ در سال ۱۳۸۳ به ۰/۱۹ در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته است. البته آمار فوق شامل پزشکان و پیراپزشکان شاغل در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی می باشد.

به رغم افزایش قابل توجه تعداد پزشکان و پیراپزشکان در دهه ها و مخصوصاً سالهای اخیر، شاهد کاهش تعداد پزشکان و پیراپزشکان شاغل در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی هستیم. از مهمترین دلایل این کاهش می تواند رشد فراینده فارغ التحصیلان پزشکی و پیراپزشکی و عدم امکان جذب آنان در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان باشد.

*جدول شماره (۲۲-۳) نسبت پزشک متخصص، پزشک عمومی، دندانپزشک، پرستار، بهیار و کمک بهیار به ۱۰۰۰ نفر جمعیت در سال های ۸۴-۱۳۸۳ در استان اردبیل

سال و شرح	سال ۱۳۸۳	سال ۱۳۸۴
نسبت پزشک متخصص به ۱۰۰۰ نفر جمعیت	۰/۱۱	۰/۱۱
نسبت پزشک عمومی به ۱۰۰۰ نفر جمعیت	۰/۱۷	۰/۱۵
نسبت دندانپزشک به ۱۰۰۰ نفر جمعیت	۰/۰۱	۰/۰۱
نسبت پرستار به ۱۰۰۰ نفر جمعیت	۰/۳۶	۰/۳۶
نسبت ماما به ۱۰۰۰ نفر جمعیت	۰/۱۸	۰/۱۹
نسبت بهیار و کمک بهیار به ۱۰۰۰ نفر جمعیت	۰/۳۳	۰/۳۱

ماخذ: محاسبه شده از روی اطلاعات سالنامه آماری استان-۱۳۸۴

* شامل پزشکان و پیراپزشکان شاغل در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان اردبیل

۲۲-۳- تعداد خانه های بهداشت استان

اولین واحد ارائه خدمات اولیه بهداشتی و درمانی در نظام شبکه جامع بهداشتی و درمانی کشور «خانه بهداشت» می باشد که محل استقرار این واحد، روستاهای کشور است. هر خانه بهداشت برحسب شرایط جغرافیایی، امکانات ارتباطی و پراکندگی جمعیت، یک یا چند روستا را با جمعیتی در حدود ۱۵۰۰ نفر پوشش می دهد و کارکنانی به نام بهورز در آن انجام وظیفه می نمایند. در جدول شماره (۲۲-۴) اطلاعات مربوط به تعداد خانه های فعال بهداشت روستایی آمده است تعداد روستاهای دارای اینگونه موسسات از ۱۰۰۰ روستا در سال ۱۳۸۳ به ۱۰۱۹ روستا در سال ۱۳۸۴ افزایش پیدا کرده است اما به علت کم شدن جمعیت روستاها در اثر مهاجرت به نقاط شهری، جمعیت روستایی برخوردار از ۴۹۵۳۶۵ نفر به ۴۹۰۷۴۶ نفر کاهش پیدا کرده است.

جدول شماره (۲۲-۴) تعداد خانه های بهداشت فعال روستایی استان و جمعیت تحت پوشش آنها در

سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

روستای تحت پوشش	کارکنان بهورز			خانه های بهداشت فعال	سال
	تعداد*	جمعیت	جمع		
۴۹۵۳۶۵	۱۰۰۰	۵۳۳	۲۸۴	۸۱۷	۱۳۸۳
۴۹۰۷۴۶	۱۰۱۹	۵۵۹	۲۹۷	۵۸۶	۱۳۸۴

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل- ۱۳۸۴

* افزایش تعداد روستاها نسبت به سالهای گذشته به علت احتساب روستاها طبق تقسیمات کشوری می باشد.

۲۲-۴- بهداشت محیط

اهم فعالیتهایی که در رابطه با بهداشت محیط در طی سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ صورت پذیرفته در جدول شماره (۲۲-۵) آمده است طبق این اطلاعات در سال ۱۳۸۴ تعداد ۵۱۷۸۳ مورد بازرسی توسط مراکز بهداشتی استان از مکانهایی که مقید و ملزم به رعایت موازین بهداشت عمومی می باشند صورت گرفته است که برای ۳۹۴۶ واحد اخطار بهداشتی صادر شده و در ۶۱۸ مورد مختلف به مراکز قانونی ذیصلاح معرفی شده است و در ۵۰ مورد نیز منجر به تعطیلی آنها گردیده است.

جدول شماره (۲۲-۵) فعالیتهای عمده بهداشت محیط در زمینه بازدید از مکانهای تهیه و توزیع و نگهداری مواد

غذایی استان در سال های ۸۳ و ۱۳۸۴

سال	موارد بازدید	کارت معاینه بهداشتی صادر شده	اخطار بهداشتی صادر شده	معرفی متخلفین به دادگاه	اماکن تعطیل شده
۱۳۸۳	۷۶۳۰۲	۱۰۰۹۳	۳۶۰۸	۵۲۱	۴۷
۱۳۸۴	۵۱۷۸۳	۱۰۷۰۳	۳۹۴۶	۶۱۸	۵۰

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۳

۲۲-۵- میزان پوشش واکسیناسیون

بر اساس اطلاعات جدول (۲۲-۶) در سال ۱۳۸۴ تعداد ۱۱۳۰۷۹ کودک واکسن فلج اطفال، ۳۹۳۶۱ کودک واکسن سرخک و ۱۹۰۹۰ کودک واکسن سل را دریافت کرده اند. میزان پوشش واکسیناسیون در جدول (۲۲-۷) آمده است همانگونه که ملاحظه می گردد میزان پوشش واکسیناسیون سرخک کودکان زیر یکسال در سال ۱۳۸۴ معادل ۹۸/۶ درصد، میزان پوشش واکسیناسیون ب.ث.ژ کودکان زیر یکسال ۱۰۰/۶ درصد و میزان پوشش واکسیناسیون ثلاث کودکان زیر یکسال ۱۰۰ درصد بوده است.

جدول شماره (۲۲-۶) واکسیناسیون های انجام شده در موسسات و مراکز وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات

بهداشتی و درمانی استان در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

سال	فلج اطفال (پولیو)	سرخک	سل (ب-ث-ژ)	دیفتری-گزاز-سیاه سرفه (قلاشه)	دیفتری-گزاز (توام بزرگسالان)	مننژیت	هپاتیت B
۱۳۸۳	۹۹۰۸۲	۵۶۱۶۳	۱۹۲۵۴	۸۵۸۴۰	۸۳۰۸۳	۹۹۰۴	۶۶۶۱۸
۱۳۸۴	۱۱۳۰۷۹	۳۹۳۶۱	۱۹۰۹۰	۹۳۶۱۹	۷۲۵۰۵	۱۱۰۹۶	۶۴۷۴۳

ماخذ: سالنامه آماری استان - ۱۳۸۴

جدول شماره (۲۲-۷) میزان پوشش واکسیناسیون (سرخک، ب-ث-ژ و ثلاث) کودکان زیر یکسال

در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

عنوان شاخص	سال ۱۳۸۳	سال ۱۳۸۴
میزان پوشش واکسیناسیون سرخک کودکان زیر یکسال (درصد)	۱۱۰	۹۸/۶
میزان پوشش واکسیناسیون ب.ث.ژ کودکان زیر یکسال (درصد)	۱۰۲/۳	۱۰۰/۶
میزان پوشش واکسیناسیون ثلاث کودکان زیر یکسال (درصد)	۹۲/۵	۱۰۰

ماخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان اردبیل - ۱۳۸۵

۲۲-۶- تعداد آزمایشگاه، مراکز توانبخشی، مراکز پرتونگاری و داروخانه در استان

مقایسه شاخصهای نسبت آزمایشگاه به ده هزار نفر جمعیت، نسبت مراکز پوتونگاری به ده هزار نفر جمعیت و نسبت داروخانه به ده هزار نفر جمعیت در خلال سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ نشان دهنده افزایش این شاخصها در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال قبل می باشد. اما نسبت مراکز توانبخشی به ده هزار نفر جمعیت در طول سالهای مورد بررسی ثابت مانده است.

همچنین بر اساس اطلاعات سالنامه آماری استان در سال ۱۳۸۴ معادل ۱۲/۲۶ درصد از داروخانه ها، ۲۰/۳۳ درصد از مراکز آزمایشگاهی و ۴۰/۱۰ درصد از مراکز پرتونگاری استان به صورت شبانه روزی مشغول فعالیت بوده اند. لازم به ذکر است که کلیه مراکز توانبخشی استان در سال ۱۳۸۴ به صورت روزانه فعالیت داشته اند اما در سال ۱۳۸۳ معادل ۱۵/۳۸ درصد مراکز توانبخشی استان شبانه روز مشغول فعالیت بوده اند.

جدول شماره (۲۲-۸) نسبت آزمایشگاه، مراکز توانبخشی، مراکز پرتونگاری، و داروخانه در استان به ده هزار نفر جمعیت در سالهای ۸۳ و ۱۳۸۴

نسبت به ده هزار نفر جمعیت		مرکز درمانی
۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۰/۴۸	۰/۴۷	آزمایشگاه
۰/۳۱	۰/۳۱	مراکز توانبخشی
۰/۲۴	۰/۲۳	پرتونگاری
۰/۸۶	۰/۸۳	داروخانه

ماخذ: محاسبه شده از روی اطلاعات سالنامه آماری استان - ۱۳۸۴

۲۲-۷- تعداد موسسات درمانی استان

در جدول (۲۲-۹) تعداد موسسات درمانی و تعداد تخت های آنها بر حسب وضعیت حقوقی که شامل بیمارستان، زایشگاه، بیمارستان زایشگاه و آسایشگاههای استان می باشند آمده است منظور از قسمت سایر آن دسته از بیمارستانها و موسسات درمانی هستند که وابسته به سازمان تامین اجتماعی، مجامع امور خیریه، بانکها و ... هستند که در شهرستان اردبیل شامل بیمارستانهای سبلان (تامین اجتماعی)، ارس و جانبازان می باشند.

جدول شماره (۲۲-۹) تعداد موسسات درمانی فعال استان و تختهای موجود در آنها برحسب وضعیت حقوقی

(شامل بیمارستان، زایشگاه، بیمارستان زایشگاه، آسایشگاه) در سالهای ۸۴-۱۳۸۳

سال	جمع			وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان			خصوصی			سایر	
	موسسه	تخت ثابت	ضریب اشغال تخت ثابت	موسسه	تخت ثابت	ضریب اشغال تخت ثابت	موسسه	تخت ثابت	ضریب اشغال تخت ثابت	تخت ثابت	ضریب اشغال تخت ثابت
۱۳۸۳	۱۲	۱۴۱۲	۶۷/۶	۸	۱۰۰۲	۶۵/۶	۱	۱۰۰	۴۸/۷	۳۱۰	۷۷/۸
۱۳۸۴	۱۴	۱۶۳۳	۶۸/۲	۱۰	۱۱۹۱	۶۵/۳	۱	۱۰۰	۴۱/۶	۳۴۲	۸۲/۴

ماخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی-۱۳۸۵

در سال ۱۳۸۴ تعداد موسسات درمانی فعال استان ۱۴ باب بوده که از این تعداد ۱۰ موسسه درمانی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی و ۱ موسسه درمانی دارای مدیریت خصوصی بوده است. در سال مذکور موسسات درمانی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان دارای ۱۱۹۱ تخت ثابت بوده و ضریب اشغال تخت ثابت ۶۵/۳ درصد بوده است.

نسبت تخت فعال به جمعیت (اندکس تخت فعال) در منطقه تحت پوشش دانشگاه به ازاء هر هزار نفر جمعیت ۱ تخت و سرانه نیروی انسانی به تخت فعال در بیمارستانهای تابعه ۱ نفر به ازاء هر تخت بوده است.

۲۲-۸- فعالیتهای موسسات درمانی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان

همانگونه که در جدول شماره (۲۲-۱۰) ملاحظه می گردد موارد مراجعه بیماران به بیمارستانها و مراکز درمانی دولتی استان از ۳۰۵۵۵۶ مورد در سال ۱۳۸۳ به ۱۰۲۶۴۵۷ مورد در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته است که تعداد ۸۵۴۷۲ مورد آن در سال ۱۳۸۴ منجر به بستری شدن بیمار در بیمارستان انجامیده است.

جدول* (۲۲-۱۰) فعالیت های موسسات درمانی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان در

سالهای ۸۴-۱۳۸۳

سال	موارد مراجعه	موارد بستری
۱۳۸۳	۳۰۵۵۵۶	۵۲۲۷۹
۱۳۸۴	۱۰۲۶۴۵۷	۸۵۴۲۷

ماخذ: سالنامه آماری استان-۱۳۸۴

* آمار فوق مربوط به مراجعین سرپایی، پزشکان عمومی و متخصص و بستری شدگان در بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی می باشد.

بر اساس گزارش عملکرد سال ۱۳۸۴ دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی ، متوسط اقامت در بیمارستانهای تابعه با احتساب بیماران بستری در اورژانس ۳/۴ روز و بدون احتساب بیماران بستری در اورژانس ۳/۵ روز بوده است.

۲۲-۹- عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان فصل بهداشت و سلامت در سال ۱۳۸۴

عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استانی فصل بهداشت و سلامت استان در سال ۱۳۸۴ معادل ۷۵۴/۸۲ میلیون ریال بوده که ۰/۱۱ درصد کل اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان می باشد. این فصل کمترین سهم از اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان را در سال ۱۳۸۴ در بین فصول هفده گانه به خود اختصاص داده است.

۲۳- بهزیستی و تامین اجتماعی

فعالیت‌های مربوط به بهزیستی و تامین اجتماعی در قالب خدمات حمایتی (غیربیمه ای) و بیمه ای توسط سازمانها و مراکز متعدد دولتی و غیردولتی انجام می‌گیرد اما به علت عدم دسترسی به اطلاعات بخش غیردولتی، مطالب مندرج در این قسمت فقط مربوط به خدماتی است که توسط سازمانهای عمده دولتی انجام می‌گیرد.

خدمات حمایتی (غیربیمه ای) مجموعه ای از تدابیر و فعالیتهای مددکاری، مشاوره و سایر خدمات اجتماعی و توانبخشی است که به منظور تامین نیازهای اساسی گروههای کم درآمد و ارتقاء سطح زندگی آن دسته از آسیب دیدگان جامعه، خانواده های شهدا، اسرا و مفقودین و جانبازان صورت می‌گیرد. از سازمانهای فعال در این زمینه در استان می‌توان به: سازمان بهزیستی، اداره کل کمیته امداد امام خمینی (ره)، بنیاد شهید و امور ایثارگران و سازمان بازنشستگی اشاره نمود که برخی فعالیتهای آنها در این قسمت ارائه شده است.

خدمات حمایتی بیمه ای، خدماتی است که بر اساس مشارکت بیمه شده، کارفرما و دولت شکل می‌گیرد که به صورتهای مختلف اجرا می‌شود. این خدمات شامل بیمه درمان، بازنشستگی، از کارافتادگی، بیکاری، حوادث ناشی از کار، فوت، ایام بارداری و کمک هزینه عائله مندی می‌باشد. سازمانهای فعال در این زمینه در استان عبارتند از: اداره کل بیمه خدمات درمانی و سازمان تامین اجتماعی استان.

۲۳-۱- بهزیستی

۲۳-۱-۱- سازمان بهزیستی

سازمان بهزیستی را می‌توان از بزرگترین سازمانهای دولتی از لحاظ نیروی انسانی، تنوع و حجم ارائه خدمات و جمعیت تحت پوشش دانست که با اتخاذ تدابیر و ارائه خدمات و حمایت های غیر بیمه ای با حفظ ارزش ها و کرامات والای انسانی، با تکیه بر مشارکت های مردم و همکاری نزدیک سازمانهای ذیربط در جهت گسترش خدمات حمایتی، توانبخشی، آسیب های اجتماعی و کمک به تامین حداقل نیازهای اساسی گروه کم درآمد اقدام می‌نماید.

خدمات ارایه شده توسط سازمان بهزیستی به طور عمده شامل خدمات اجتماعی شهری و روستایی ، خدمات توانبخشی ، خدمات پیشگیری و خدمات کارآموزی و باز پروری می باشد.

خدمات اجتماعی مجموعه ای از خدمات غیر بیمه ای است که به منظور کمک به تامین حداقل نیازهای اساسی گروههای کم درآمد و نیازمند جامعه ارایه می شود و شامل خدمات اجتماعی شهری و روستایی می باشد.

بر اساس اطلاعات جدول (۲۳-۱) در سال ۱۳۸۴ تعداد ۹ مجتمع خدمات اجتماعی شهری در سطح استان فعال بوده اند مجتمع خدمات اجتماعی واحدی است اجرایی که دو یا چند فعالیت از فعالیتهای برنامه حمایت از افراد و خانواده های بی سرپرست و نیازمند را به مددجویان ارایه می دهد . در سال مذکور ۳ واحد نگهداری از کودکان بی سرپرست با ۱۰۰ مددجو و همچنین ۹ واحد حمایت از خانواده های بی سرپرست و نیازمند با ۹۶۷ مددجو در استان مشغول فعالیت بوده اند.

جدول شماره (۲۳-۱) واحدهای ارائه دهنده خدمات اجتماعی شهری سازمان بهزیستی استان اردبیل و مددجویان استفاده کننده از این خدمات

سال	عنوان شاخص	تعداد مجتمع	نگهداری از کودکان بی سرپرست		خدمات مهد کودک		حمایت از خانواده های بی سرپرست و نیازمند	
			تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو
۱۳۸۰		۹	۲	۵۷	۸	۴۸۲	۹	۱۴۵۷
۱۳۸۱		۹	۲	۳۰	۳	۱۵۶	۹	۱۰۶۷
۱۳۸۲		۹	۳	۴۰	۱	۵۰	۹	۱۱۵۵
۱۳۸۳		۹	۳	۹۳	۱	۲۶	۹	۱۱۶۶
۱۳۸۴		۹	۳	۱۰۰	-	-	۹	۹۶۸

ماخذ : سالنامه آماری استان اردبیل-۱۳۸۴

بر اساس اطلاعات جدول (۲۳-۲) در سال ۱۳۸۴ تعداد ۱۷ مجتمع خدمات اجتماعی روستایی در سطح استان فعال بوده اند از خدمات اجتماعی روستایی ارایه شده توسط سازمان بهزیستی استان در سال مذکور می توان به ۱۶ واحد ارایه دهنده خدمات مهد کودک با ۳۸۰ مددجو ، ۳ واحد حمایت از خانواده های بی سرپرست و نیازمند با ۱۱۵ مددجو ، ۱۶ واحد آموزش فنی و حرفه ای با ۱۷۵۰ مددجو و ۱۶ واحد ارایه دهنده خدمات برنامه جوانان و نوجوانان با ۱۵۲۰ مددجو اشاره نمود.

جدول شماره (۲۳-۲) واحدهای ارائه دهنده خدمات اجتماعی شهری سازمان بهزیستی استان اردبیل و مددجویان

استفاده کننده از این خدمات

عنوان شاخص	سال	تعداد مجتمع *	خدمات مهد کودک		حمایت از خانواده های بی سرپرست و نیازمند		آموزش فنی و حرفه ای		خدمات برنامه جوانان و نوجوانان	
			تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو
	۱۳۸۰	۱۹	۱۸	۴۶۲	۸	۲۴۸	۴	۳۹۹	۷	۱۰۶۹
	۱۳۸۱	۱۹	۱۸	۳۰۰	۸	۱۹۰	۲	۳۶	۹	۲۹۸
	۱۳۸۲	۱۹	۱۷	۳۳۷	۸	۲۰۹	۲	۷۷	۹	۳۰۰
	۱۳۸۳	۱۶	۱۴	۳۷۴	۹	۲۳۳	۱۶	۱۲۶۳	۱۶	۱۴۳۷
	۱۳۸۴	۱۷	۱۶	۳۸۰	۳	۱۱۵	۱۶	۱۷۵۰	۱۶	۱۵۲۰

ماخذ : سالنامه آماری استان اردبیل-۱۳۸۴

* در سال ۱۳۸۳ در شهرستان خلخال ۳ مجتمع روستایی به هیات امنای بخش خصوصی واگذار گردیده است .

خدمات توانبخشی سازمان بهزیستی مجموعه ای از خدمات پزشکی ، پیرا پزشکی ، آموزشی ، حرفه ای و اجتماعی است که در جهت به حداکثر رساندن تواناییهای موجود در فرد معلول به کار گرفته می شود .

براساس اطلاعات جدول (۲۳-۳) در سال ۱۳۸۴ تعداد ۹ واحد ارائه دهنده خدمات توانبخشی سازمان بهزیستی در استان در زمینه های نگهداری از معلولان ، نگهداری معلولان و بیماران مستمری بگیر در خانواده ، گفتار درمانی ، آموزش ارتباط بین خانواده و کودک ناشنوا ، سوادآموزی نابینایان و ناشنویان ، توانبخشی اجتماعی معلولان ، فیزیوتراپی ، کار درمانی ، سنجش شنوایی ، بینایی سنجی ، دست و پاسازی و اعطای وسایل کمک توانبخشی فعالیت داشته اند .

جدول شماره (۲۳-۳) واحدهای ارایه دهنده خدمات توانبخشی سازمان بهزیستی استان اردبیل و مددجویان استفاده کننده از خدمات آنها در سالهای ۸۴-۱۳۸۳

عنوان شاخص	سال	۱۳۸۳	۱۳۸۴
تعداد واحد		۹	۹
تعداد مددجو (نفر)			
نگهداری سالمندان		۱۱	-
نگهداری معلولان		۴۱	۵۲
نگهداری معلولان و بیماران مستمری بگیر در خانواده		۳۸۷۶	۴۲۶۷
گفتار درمانی		۴۰۰	۴۵۳
آموزش ارتباط بین خانواده و کودک ناشنوا		۳۸	۵۲
سواد آموزی نابینایان و ناشنویان		۵۷	۸۳
توانبخشی اجتماعی معلولان		-	۳۵۸۹
حرفه آموزی معلولان		-	-
فیزیو تراپی		۱۰۱۸	۱۰۴۲
کار درمانی		۲۱۱	۲۴۶
سنجش شنوایی		۱۲۲۸	۱۳۵۸
بینایی سنجی		۴۱۱	۹۸۴
دست و پاسازی		۴۲۶	۵۴۰
اعطای وسایل کمک توانبخشی		۷۱۹۷۰	۹۷۲۶۲

ماخذ : سالنامه آماری استان اردبیل-۱۳۸۴

در سال ۱۳۸۴ در زمینه خدمات پیشگیری که به منظور جلوگیری از بروز و یا گسترش پدیده خاصی در یک مجموعه بخصوص صورت می گیرد تعداد ۱ واحد خدمات صدای مشاور و ۲ واحد مشاوره حضوری فعالیت داشته اند که واحدهای ارایه دهنده خدمات صدای مشاور ۴۳۴۸ مددجو و واحدهای ارایه دهنده خدمات مشاوره حضوری ۱۳۸۳ مددجو را تحت پوشش خود قرار داده اند. همچنین یک مرکز درمانی سرپایی معتادین خود معرف و ۲ مرکز مشاوره ژنتیک نیز به ترتیب با ۲۴۸ مددجو و ۸۶۲ مددجوی تحت پوشش، در سطح استان فعالیت داشته اند. از دیگر خدمات ارایه شده توسط سازمان بهزیستی، خدمات روزانه و سایر آسیبها می باشد. سایر آسیبها شامل مداخله در بحرانهای اجتماعی، کودکان خیابانی، کاهش طلاق و بازپروری زنان و دختران در معرض آسیب است که در سال ۱۳۸۴ تعداد ۷ واحد با تحت پوشش قرار دادن ۱۱۴۴ مددجو در این زمینه در استان فعالیت داشته اند.

جدول شماره (۲۳-ع) واحدهای ارایه دهنده خدمات پیشگیری و خدمات کار آموزی و بازپروری اجتماعی سازمان بهزیستی استان اردبیل و مددجویان استفاده کننده از خدمات آنها

خدمات کار آموزی و بازپروری														خدمات پیشگیری														سال
سایر آسیبها		خدمات روزانه		خدمات شبانه روزی		مشاوره ژنتیک		مرکز درمان سرپایی معتادین خود معرف		مشاوره حضوری		خدمات صدای مشاور		تعداد واحد	تعداد مددجو													
تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد	تعداد مددجو	تعداد واحد															
۱۲۴	۶	-	-	۳۲	۱	۲۲۲۴	۲	۳۰۵	۳	۲۲۱	۹	۲۹۶	۱	۱۳۸۳														
۲										۴		۰																
۱۱۴	۷	-	-	-	-	۸۶۲	۲	۲۴۸	۱	۱۳۸	۲	۴۳۴	۱	۱۳۸۴														
۴										۳		۸																

ماخذ : سالنامه آماری استان اردبیل-۱۳۸۴

۲۳-۱-۲- کمیته امداد امام خمینی (ره)

کمیته امداد یکی از نهادهای حمایتی و از مهمترین دستگاههای خدمتگزار به محرومان جامعه است که در سطح کشور به صورت گسترده فعالیت می نماید. این نهاد فعالیتهای خود را در قالب طرح شهید رجایی*، طرح مددجویی**، اعطای وام خود کفایی، اعطای وام قرض الحسنه، خدمات درمانی و امور بیمه، خدمات آموزشی و فرهنگی، خدمات عمرانی، کمک هزینه ازدواج و کمکهای نقدی مربوط به سایر موارد انجام می دهد. در سال ۱۳۸۴ این نهاد در قالب طرح شهید رجایی ۲۷۹۸۱ نفر و در قالب طرح مددجویی ۶۱۳۳۵ نفر را به صورت موردی و ۸۸۸۱ نفر را به صورت دائمی تحت پوشش خود قرار داده است. مبلغ کمک پرداختی (کمک مستمری و سایر پرداختها) کمیته امداد امام خمینی (ره) در قالب طرح شهید رجایی در سال مذکور معادل ۵۰۳۶۸ میلیون ریال و در قالب طرح مددجویی جمعاً مبلغ ۱۲۰۱۰۸ میلیون ریال بوده است. لازم به توضیح است که مبلغ کمک مستمری به افراد زیر پوشش کمکهای موردی پرداخت نمی شود.

* طرح شهید رجایی، طرحی است که بر اساس آن به سالمندان نیازمند ۶۰ ساله و بیشتر جامعه روستایی کشور و افراد تحت تکفل آنها کمک می شود. مددجویان تحت پوشش این طرح، ماهانه مبالغی مستمری به صورت نقدی یا بصورت کالا دریافت می دارند.

** طرح مددجویی طرحی است که بر اساس آن افراد بنا به عللی از قبیل فقدان سرپرست ، از کار افتادگی سرپرست ، معلولیت سرپرست و ... بر حسب نوع نیازمندی ، تحت پوشش کمکهای دایمی یا موردی کمیته امداد امام خمینی قرار می گیرند.

در سال ۱۳۸۴ تعداد مراکز درمانی ارایه دهنده خدمات درمانی و امور بیمه کمیته امداد امام خمینی (ره) ۳۰۹ مرکز بوده که ۸۶۲۳۲ نفر را به صورت دایمی و ۹۸۳ نفر را به صورت موردی تحت پوشش خود قرار داده است همچنین در سال مذکور ۲۰۶۴۵ دانش آموز و ۵۰۱ دانشجو از خدمات آموزشی و فرهنگی این نهاد بهره مند شده اند.

در سال ۱۳۸۴ تعداد ۱۵۲۳ وام خود کفایی (شامل وام امداد و تبصره ها) به مبلغ ۲۷۶۹۱ میلیون ریال به ۷۹۸۶ طرح فعال در پایان دوره اعطا شده است.

همچنین تعداد ۴۱۰۰ مورد وام قرض الحسنه به مبلغ ۱۳۱۴۲ میلیون ریال به افراد نیازمند پرداخت شده است و ۲۳۵ خانواده زندانی جمعاً مبلغ ۱۰۷۰ میلیون ریال کمک دریافت نموده اند.

در سال ۱۳۸۴ کل فعالیتهای عمرانی کمیته امداد امام خمینی (ره) در استان اردبیل ۴۳۰۱ مورد بوده است که شامل ۱۲۳ مورد احداث یا خرید خانه ، ۶۸ مورد احداث فضای خود کفایی ، ۱۱۹۷ مورد تعمیر و بازسازی، ۳۱۷ مورد سایر احداثها و ۲۵۹۶ مورد سایر فعالیتهای جمعاً به مبلغ ۷۹۶۰ میلیون ریال بوده است. همچنین تعداد ۲۴۳۶ کمک هزینه ازدواج به مبلغ کل ۵۰۶۵ میلیون ریال پرداخت شده و در قالب حوادث جمعاً مبلغ ۷۲۱ میلیون ریال به ۶۲۵ خانوار پرداخت شده است.

تعداد ایتم تحت پوشش کمیته امداد در سال ۱۳۸۴ برابر با ۶۶۱۶ نفر بوده که مبلغ پرداختی به ایتم ۲۵۹۶ میلیون ریال بوده است.

در سال مذکور تعداد ۱۴۴ وام در قالب وام محکومین و آزادی زندانیان به مبلغ ۳۸۹۰ میلیون ریال پرداخت شده که منجر به آزادی ۱۴۴ زندانی شده است.

جدول شماره (۲۳-۵) واحدهای کمیته امداد امام خمینی (ره) و مددجویان زیر پوشش آنها و مبلغ کمک مستمری و سایر پرداختیها به آنها در سال ۱۳۸۴

سال و شهرستان	تعداد واحد امداد	طرح شهید رجایی		طرح مدد جویی	
		تعداد نفرات	مبلغ (میلیون ریال)	تعداد نفرات دائمی	تعداد نفرات موردی
۱۳۸۴	۲۸	۲۷۹۸۱	۵۰۳۶۸	۶۱۳۳۵	۸۸۸۱
اردبیل	۷	۲۲۲۱	۴۳۰۱	۲۴۷۸۰	۴۸۷۲
بیله سوار	۳	۱۰۶۷	۱۹۰۲	۲۴۴۰	۱۹۷
پارس آباد	۲	۷۸۷	۱۵۲۷	۴۹۶۵	۱۱۰۷
خلخال	۴	۸۰۱۵	۱۴۳۳۶	۴۸۹۹	۷۳۶
کوثر	۱	۱۵۲۹	۲۶۱۶	۱۴۳۹	۱۷۸
مشگین شهر	۳	۶۵۰۶	۱۱۹۴۷	۱۰۳۰۰	۶۷۵
مغان	۳	۵۳۴۱	۸۷۴۰	۷۸۳۸	۶۵۴
نمین	۳	۱۸۸۳	۳۷۳۰	۳۱۶۷	۲۱۴
نیر	۲	۶۳۲	۱۲۶۹	۱۵۰۷	۲۴۸

ماخذ: اداره کل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۳-۶) تعداد افراد تحت پوشش خدمات درمانی و امور بیمه و خدمات آموزشی و فرهنگی ارایه شده توسط کمیته امداد امام خمینی (ره) در سال ۱۳۸۴

سال و شهرستان	خدمات درمانی و امور بیمه			خدمات آموزشی و فرهنگی			
	تعداد نفرات دائمی	تعداد نفرات موردی	تعداد مراکز درمانی	هزینه (میلیون ریال)	دانش آموزان	دانشجویان	فعالیت‌های اردوئی، خوابگاه و کانونها
۱۳۸۴	۸۶۲۳۲	۹۸۳	۳۰۹	۱۵۷۰۸	۲۰۶۴۵	۵۰۱	۱۴۶۳۳
اردبیل	۲۶۳۴۱	۳۶	۱۶۴	۱۴۱۸۰	۶۸۲۱	۲۵۴	۷۴۳۰
بیله سوار	۳۲۹۳	۰	۹	۸۳	۹۴۹	۰	۴۰۴
پارس آباد	۵۵۲۲	۱۵۲	۳۷	۱۹۰	۱۴۴۸	۱۲	۹۳۲
خلخال	۱۲۵۷۲	۷۸۳	۱۹	۳۴۸	۲۲۷۰	۹۹	۱۲۴۱
کوثر	۲۸۶۶	۰	۳	۷۸	۴۸۸	۴	۵۰۶
مشگین شهر	۱۶۱۹۹	۰	۴۳	۳۱۴	۴۱۶۹	۵۱	۱۴۲۵
مغان	۱۲۵۲۴	۰	۲۱	۳۲۹	۳۱۹۰	۶۷	۱۶۹۲
نمین	۴۸۸۵	۰	۹	۱۱۸	۸۱۷	۱۴	۲۷۸
نیر	۲۰۳۰	۱۲	۴	۶۸	۴۹۳	۰	۷۲۵

ماخذ: اداره کل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۳-۷) استفاده کنندگان از وامهای خود کفایی و قرض الحسنه کمیته امداد امام خمینی (ره) و خدمات

ارایه شده به خانواده های زندانیان در سال ۱۳۸۴

سال و شهرستان	اعطای وام خود کفائی			اعطای وام قرض الحسنه		خانواده های زندانیان		
	تعداد وامهای جدید	مبلغ (میلیون ریال)	طرحهای فعال در پایان دوره	تعداد	مبلغ (میلیون ریال)	خانوار	نفرات	مبلغ (میلیون ریال)
۱۳۸۴	۱۵۲۳	۲۷۶۹۱	۷۹۸۶	۴۱۰۰	۱۳۱۴۲	۲۳۵	۷۴۳	۱۰۷۰
اردبیل	۵۶۸	۸۵۰۲	۲۴۴۱	۱۹۳۴	۸۸۶۰	۱۲۴	۳۸۹	۴۷۲
بيله سوار	۱۰۱	۲۱۶۵	۶۰۰	۱۰۴	۱۸۵	۱۸	۷۴	۱۱۳
پارس آباد	۱۴۲	۲۶۷۶	۷۸۳	۲۵۴	۴۶۹	۲۳	۷۱	۱۰۱
خلخال	۲۱۰	۳۸۶۰	۱۲۳۷	۵۰۰	۱۲۲۱	۲	۵	۸
کوثر	۴۳	۱۰۳۱	۴۰۲	۱۵۱	۲۱۴	۲	۸	۳
مشگین شهر	۱۳۰	۲۶۵۶	۸۴۵	۴۷۷	۹۳۳	۳۸	۱۱۲	۲۵۷
مغان	۲۰۴	۴۲۱۷	۱۰۸۰	۴۲۴	۸۴۷	۱۸	۵۷	۸۷
نمین	۷۶	۱۷۱۵	۳۳۳	۱۹۰	۲۵۹	۶	۱۷	۱۷
نیر	۴۹	۸۶۹	۲۶۵	۶۶	۱۵۴	۴	۱۰	۱۲

ماخذ : اداره کل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۳-۸) خدمات عمرانی و کمک هزینه ازدواج و حوادث ارایه شده به مددجویان توسط کمیته امداد

امام خمینی (ره) و مبلغ پرداخت شده در سال ۱۳۸۴

سال و شهرستان	خدمات عمرانی										کمک هزینه ازدواج		حوادث	
	کل فعالیتهای عمرانی	احداث یا خرید خانه	احداث فضای خودکفائی	تعمیر و بازسازی	سایر احداثها	سایر فعالیتهای	مبلغ (میلیون ریال)	تعداد	مبلغ (میلیون ریال)	خانوار	مبلغ (میلیون ریال)	خانوار	مبلغ (میلیون ریال)	مبلغ (میلیون ریال)
۱۳۸۴	۴۳۰۱	۱۲۳	۶۸	۱۱۹۷	۳۱۷	۲۵۹۶	۷۹۶۰	۲۴۳۶	۶۲۵	۵۰۶۵	۶۲۵	۷۲۱		
اردبیل	۱۰۸۱	۳۵	۱۳	۳۳۰	۹۹	۶۰۴	۲۴۰۵	۷۴۷	۴۸۲	۱۴۵۴	۴۸۲	۴۵۲		
بيله سوار	۲۵۵	۸	۵	۴۹	۳۰	۱۶۳	۵۴۵	۹۰	۱۵	۱۹۹	۱۵	۱۸		
پارس آباد	۴۱۵	۲۲	۵	۷۸	۱۶	۲۹۴	۹۷۷	۱۳۴	۲	۲۹۳	۲	۳۵		
خلخال	۶۹۸	۱۴	۱۳	۲۱۳	۵۱	۴۰۷	۱۰۲۸	۴۸۸	۲۹	۹۶۱	۲۹	۷۷		
کوثر	۱۸۳	۳	۴	۵۸	۱۶	۱۰۲	۳۷۲	۹۱	۱۱	۱۷۷	۱۱	۱۰		
مشگین شهر	۵۳۳	۱۲	۶	۱۴۷	۳۱	۳۳۷	۸۵۸	۴۱۶	۶۳	۹۲۲	۶۳	۶۲		
مغان	۵۹۶	۱۸	۱۲	۲۱۵	۴۸	۳۰۳	۱۱۱۶	۲۸۷	۱۰	۶۶۶	۱۰	۴۱		
نمین	۴۱۸	۵	۶	۴۵	۸	۳۵۴	۳۶۶	۱۳۳	۳	۲۸۹	۳	۱۴		
نیر	۱۲۲	۶	۴	۶۲	۱۸	۳۲	۲۹۳	۵۰	۱۰	۱۰۴	۱۰	۱۲		

ماخذ : اداره کل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۳-۹) خدمات ارائه شده به ایتم تحت پوشش و پرداخت وام محکومین و آزادی زندانیان توسط کمیته امداد امام خمینی (ره) در سال ۱۳۸۴

وام محکومین و آزادی زندانیان			خدمات ارائه شده به ایتم تحت پوشش						سال و شهرستان
تعداد زندانی آزاد شده	مبلغ (میلیون ریال)	تعداد وام	خدمات انجام شده به ایتم (ارقام به میلیون ریال)			تعداد ایتم تحت پوشش			
			مبلغ پرداختی به ایتم طی دوره	تعداد ایتم دارای حامی	تعداد حامی	جمع	پسر	دختر	
۱۴۴	۳۸۹۰	۱۴۴	۲۵۹۶	۵۰۰۱	۳۱۲۱	۶۶۱۶	۳۳۹۳	۳۲۲۳	۱۳۸۴
۱۴۴	۳۸۹۰	۱۴۴	۸۷۹	۲۲۲۹	۱۰۵۵	۲۳۸۱	۱۱۶۸	۱۲۱۳	اردبیل
۰	۰	۰	۸۸	۱۷۶	۱۶۵	۲۲۱	۱۱۷	۱۰۴	بيله سوار
۰	۰	۰	۱۶۵	۳۸۵	۲۶۴	۶۱۹	۳۳۰	۲۸۹	پارس آباد
۰	۰	۰	۳۶۲	۵۹۱	۵۵۲	۶۷۰	۳۶۴	۳۰۶	خلخال
۰	۰	۰	۱۶۸	۲۰۰	۱۵۴	۲۰۰	۱۰۳	۹۷	کوثر
۰	۰	۰	۴۶۶	۵۵۶	۳۹۳	۱۲۴۸	۶۳۷	۶۱۱	مشگین شهر
۰	۰	۰	۲۲۴	۴۶۲	۳۰۴	۸۲۹	۴۴۳	۳۸۶	مغان
۰	۰	۰	۱۵۵	۲۹۷	۱۲۶	۳۳۵	۱۸۰	۱۵۵	نمین
۰	۰	۰	۸۹	۱۰۵	۱۰۸	۱۱۳	۵۱	۶۲	نیر

ماخذ : اداره کل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان اردبیل - ۱۳۸۵

۲۳-۱-۳- بنیاد شهید و امور ایثارگران

بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی از جمله بنیاد شهید و امور ایثارگران وظیفه خطیر و حساس ریشه کنی فقر، محرومیت و آسیب های اجتماعی را به عهده دارند سازمان امور جانبازان ، بنیاد مستضعفان و جانبازان و ستاد رسیدگی به امور آزادگان به منظور تمرکز بخشیدن به اداره امور خانواده های شهدا ، جانبازان و آزادگان ، با بنیاد شهید انقلاب اسلامی ادغام گردیده و نام این بنیاد به سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران تغییر یافته است .

جدول شماره (۲۳-۱۰) خانوارهای مستمری بگیر تحت پوشش بنیاد شهید و امور ایثارگران (خانواده شهید) و مبلغ پرداختی به آنان در سال ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

(مبالغ به میلیون ریال)

سال	شرح	جمع		والدین		همسر و فرزندان	
		تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ
۱۳۸۳		۳۳۵۵	۴۹۷۰۳	۲۶۲۱	۳۲۱۸۰	۷۳۴	۱۷۵۲۳
۱۳۸۴		۳۶۱۹	۶۶۹۳۷	۲۶۶۸	۳۹۸۷۸	۹۵۱	۲۷۰۵۹

ماخذ : سالنامه آماری استان - سال ۱۳۸۵

بر اساس اطلاعات جدول (۲۳-۱۰) در سال ۱۳۸۴ به ۳۶۱۹ خانواده شهدا مبلغ ۶۶۹۳۷ میلیون ریال مستمری پرداخت شده است که از این تعداد ۲۶۶۸ خانواده والدین شهدا و ۹۵۱ خانواده همسر و فرزندان شهدا بوده اند .

در سال ۱۳۸۴ تعداد ۸۹۸۶ جانباز تحت پوشش بنیاد شهید و امور ایثارگران استان بوده اند و تعداد جانبازان مستمری بگیر تحت پوشش بنیاد شهید و امور ایثارگران ۲۴۰۰ نفر بوده است که ۴۸۲۷ میلیون ریال به صورت مستمری و ۳۳۵۰۳ میلیون ریال به صورت سایر پرداختیها به آنها پرداخت شده است. از دیگر خدمات ارایه شده توسط بنیاد شهید و امور ایثارگران استان در سال ۱۳۸۴ می توان به ارایه ۵۷۸۴۲ مورد خدمات درمانی با هزینه ای به مبلغ ۲۰۲۴ میلیون ریال ، ارایه خدمات آموزشی به ۲۱۲۴ نفر با هزینه ای به مبلغ ۴۴۷۷ میلیون ریال ، ارایه ۷۴۴۴ مورد خدمات فرهنگی با هزینه ای به مبلغ ۹۸۰ میلیون ریال و ارایه ۶۰ مورد خدمات حرفه آموزی و اشتغال با هزینه ای به مبلغ ۹۳ میلیون ریال اشاره نمود. همچنین در سال مذکور تعداد ۱۰۳ مورد کمک هزینه ازدواج به مبلغ ۱۰۷۹ میلیون ریال و تعداد ۵۴۵ مورد خدمات مسکن به مبلغ ۵۴۵۰ میلیون ریال به افراد تحت پوشش بنیاد شهید و امور ایثارگران استان پرداخت شده است.

۲۳-۱-۴- سازمان بازنشستگی

مدیریت بازنشستگی استان در سال ۱۳۸۳ تعداد ۶۶۲۱ نفر را تحت پوشش داشته که با رشد ۱۳/۷۴ درصد به ۷۵۳۱ نفر در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته است . میزان مستمری پرداخت شده در سال ۱۳۸۳ معادل ۱۰۰۹۵۱۲۱۶۳۳۶ ریال بوده که با ۳۰/۷۶ درصد رشد به ۱۳۲۰۰۶۳۸۸۲۰۷ ریال در سال ۱۳۸۴ افزایش پیدا نموده است .

جدول شماره (۲۳-۱۱) افراد تحت پوشش سازمان بازنشستگی استان و مبالغ پرداختی به آنها در طول سالهای ۱۳۸۲-۱۳۸۴

شرح / سال	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴
تعداد افراد تحت پوشش مدیریت بازنشستگی استان (نفر)	۴۵۱۸	۶۶۲۱	۷۳۵۱
مبلغ کل مستمری پرداختی (ریال)	۶۹۱۲۴۶۸۷۵۷۹	۱۰۰۹۵۱۲۱۶۳۳۶	۱۳۲۰۰۶۳۸۸۲۰۷

ماخذ : مدیریت بازنشستگی استان اردبیل - ۱۳۸۵

۲۳-۲- تامین اجتماعی

بخش تامین اجتماعی مجموعه ای متشکل از تدابیر، روش ها و اقدامات حمایتی و خدمات بیمه ای است که هدف آن حمایت از نیروی انسانی شاغل در دوران اشتغال، بازنشستگی، از کار افتادگی و حمایت از بازماندگان شاغلان و بازنشستگان فوت شده می باشد. مهم ترین خدمات ارائه شده به بیمه شدگان در این نظام ارائه بیمه خدمات درمانی و بیمه های اجتماعی در قالب پرداخت انواع مستمری بازنشستگی، از کار افتادگی، بازماندگی، بیکاری، غرامت نقص عضو، کمک بارداری و جز آن است. عمده ترین دستگاههای مسئول امور بیمه ای در استان عبارتند از سازمان تامین اجتماعی و اداره بیمه خدمات درمانی.

۲۳-۲-۱- سازمان تامین اجتماعی

سازمان تامین اجتماعی به عنوان یک سازمان بیمه ای و حمایتی در ایجاد و برقراری عدالت اجتماعی، توزیع مجدد درآمد ها، ارتقاء سلامت عمومی و همچنین جبران در آمد از دست رفته افراد شاغل به علل مختلف از قبیل سالمندی، از کارافتادگی، بیماری، حوادث و غیره نقش بسیار حساسی را ایفا می نماید این سازمان کارگران و کارمندان تحت پوشش قانون کار را از طریق طرحهای مشارکت اجباری و افراد خویش فرما را از طریق ترکیبات قراردادی تحت پوشش خود قرار می دهد.

افراد تحت پوشش نظام تامین اجتماعی به طور عمده در دو گروه بیمه شدگان و مستمری بگيران قرار می گیرند مجموع این دو گروه در استان در سال ۱۳۸۴ معادل ۴۲۱۲۳۵ نفر بوده اند. از کل افراد تحت پوشش ۹۶/۵۰ درصد بیمه شده و ۳/۵۰ درصد مستمری بگير بوده اند تعداد بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی استان در سال ۱۳۸۴ معادل ۸۴۱۶۱ نفر اعلام شده است که نسبت به سال گذشته ۱/۰۱ درصد کاهش داشته است. افراد بیمه شده شامل بیمه اجباری، حرف و مشاغل آزاد، اختیاری، رانندگان، کارکنان، طرحهای بیمه ای خاص، بیمه بیکاری و کل مستمری بگيران شامل بازنشستگان، از کارافتادگان و بازماندگان مستمری بگير می باشد.

جدول شماره (۱۲-۲۳) تعداد بیمه شدگان اصلی و تبعی سازمان تامین اجتماعی استان اردبیل

در طی سالهای ۸۴-۱۳۸۱

سال	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	شرح
	۷۱۰۹۵	۸۰۴۴۵	۸۵۰۲۳	۸۴۱۶۱	تعداد بیمه شدگان اصلی
	۲۷۲۲۹۴	۳۰۸۱۰۴	۳۲۵۶۸	۳۲۲۳۳۶	تعداد بیمه شدگان تبعی
	۳۴۳۳۸۹	۳۸۸۵۴۹	۴۱۰۶۶۱	۴۰۶۴۹۸	جمع کل بیمه شدگان

ماخذ : سازمان تامین اجتماعی استان اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۱۳-۲۳) تعداد بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی استان اردبیل بر حسب شهرستان و نوع

بیمه در سال ۱۳۸۴

نوع بیمه	اردبیل ۱	اردبیل ۲	پارس آباد	خلخال	مشگین شهر	مغان	بيله سوار	نمین	جمع
اجباری	۳۱۷۸۵	۶۳۴۸	۱۲۱۶۹	۶۳۵۹	۷۲۴۸	۳۳۷۸	۱۴۹۰	۳۹۸۵	۷۲۷۶۲
اختیاری	۳۲۷	۹۷	۳۵۰	۳۵	۳۶	۹	۲۲	۱۶	۸۹۲
حرف	۲۰۸۴	۴۶۸	۲۷۶	۳۲۲	۳۷۵	۲۷	۲۲	۵۵	۳۶۲۹
رانندگان	۲۷۳۴	۹۸۰	۳۱۹	۲۰۹	۱۴۸	۶۸	۹۰	۳۵	۴۵۸۳
کارکنان	۶۵	۱۹	۳۲	۱۶	۱۸	۸	۷	۶	۱۹۸
بیکاری	۷۸۲	۲۳۶	۲۱۴	۱۳۲	۱۹۱	۲۰	۱۱	۲۵	۱۶۱۱
خاص	۳۴۴	۲۳	۶۴	۲۹	۱۹	۵	۰	۲	۴۸۶
جمع	۳۸۱۲۱	۸۱۷۱	۱۳۴۲۴	۷۱۰۲	۸۰۳۵	۳۵۱۵	۱۶۴۲	۴۱۲۴	۸۴۱۶۱

ماخذ : سازمان تامین اجتماعی استان اردبیل - ۱۳۸۵

وجوهی که برای استفاده از مزایای بیمه ای و به حکم قانون به سازمان تامین اجتماعی پرداخت می شود حق بیمه نام دارد حق بیمه معمولاً ۲۷ درصد حقوق و مزایای بیمه شده می باشد که ۷ درصد آن توسط بیمه شده و ۲۰ درصد توسط کارفرما به سازمان مزبور پرداخت می شود. در مورد برخی از صنوف غیر دولتی حق بیمه معادل ۱۸ درصد حقوق و مزایای بیمه شده می باشد که ۵ درصد آن توسط بیمه شده و ۱۳ درصد توسط کارفرما پرداخت می شود.

بر اساس اطلاعات سالنامه آماری استان در سال ۱۳۸۴ تعداد ۲۵۰۹۹ کارگاه زیر پوشش سازمان تامین اجتماعی بوده اند که از این تعداد جمعاً ۱۱۳۱ کارگاه دارای بیمه دولتی و ۲۳۹۶۸ کارگاه دارای بیمه غیر دولتی بوده اند.

از دیگر خدمات ارائه شده توسط سازمان تامین اجتماعی حمایت های مربوط به غرامت دستمزد، کمک هزینه ازدواج و از کارافتادگی می باشد که در جهت فقرزدایی و حمایت از آسیب های اجتماعی بسیار مهم می باشد. در سال ۱۳۸۴ در استان اردبیل جمعاً مبلغ ۳۷۴۷۸ میلیون ریال کمک های نقدی و غرامت مقرری به بیمه شدگان پرداخت شده که بیشترین آن مربوط به مقرری ایام بیکاری با ۲۶۳۹۰ میلیون ریال و کمترین آن مربوط به غرامت نقص عضو با ۴۳ میلیون ریال بوده است.

در سال ۱۳۸۴ تعداد مستمری بگیران سازمان تامین اجتماعی استان ۱۴۷۳۷ مورد بوده و مبلغ ۲۱۶۸۲۲ میلیون ریال به مستمری بگیران تحت پوشش پرداخت شده است.

جدول شماره (۲۳-۱۴) مقایسه تعداد مستمری بگیران سازمان تامین اجتماعی استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

برحسب انواع مستمری

عنوان	بازنشستگان	از کارافتادگان	بازماندگان مستمری بگیر	جمع
سال ۱۳۸۳	۴۹۴۸	۱۰۹۷	۸۵۵۹	۱۰۳۵۳
سال ۱۳۸۴	۵۷۲۱	۱۰۴۲	۷۹۷۴	۱۴۷۳۷

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۳-۱۵) مقایسه هزینه مستمری های پرداخت شده توسط سازمان تامین اجتماعی

در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

(مبالغ: میلیون ریال)

عنوان	بازنشستگان	از کارافتادگان	بازماندگان مستمری بگیر	سایر پرداختها	جمع
سال ۱۳۸۳	۸۸۴۹۷	۱۴۱۷۰	۶۲۶۴۷	۱۱۱۴۴	۱۷۶۴۵۸
سال ۱۳۸۴	۱۰۶۱۳۵	۱۵۴۵۷	۷۲۲۹۰	۲۲۹۴۰	۲۱۶۸۲۲

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۸۵

۲۳-۲-۲- اداره کل خدمات درمانی استان

اداره کل خدمات درمانی تحت پوشش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی قرار دارد و بیمه شدگان نظام بیمه خدمات درمانی را در قالب پنج گروه: دولتی (کارکنان دولت)، حرف و مشاغل آزاد (خویش فرمایان)، روستایی، بستری شهری و سایر اقشار بیمه می نماید.

در سال ۱۳۸۴ بیشترین تعداد بیمه شدگان در استان مربوط به بیمه روستایی با ۵۸/۲۶ درصد و کمترین تعداد بیمه شدگان مربوط به بیمه حرف و مشاغل آزاد با ۰/۷۵ درصد بوده است.

همچنین شهرستان اردبیل با ۲۹۰۴۷۴ مورد بیشترین تعداد بیمه شدگان و شهرستان کوثر با ۲۳۱۲۳ مورد کمترین تعداد بیمه شدگان را دارا می باشد.

جدول شماره (۲۳-۱۶) بیمه شدگان (اصلی و تبعی) خدمات درمانی تحت پوشش اداره کل خدمات درمانی استان در سال ۱۳۸۴

شهرستان*	نوع بیمه	جمع	دولتی (کارکنان دولت)	حرف و مشاغل آزاد (خویش فرمایان)	روستایی	سایر اقشار	بستری شهری
اردبیل		۲۹۰۴۷۴	۵۵۷۳۱	۴۶۱۱	۱۱۵۰۹۶	۱۷۴۲۵	۹۷۶۱۱
بيله سوار		۴۲۴۶۹	۴۶۵۶	۱۱۴	۳۴۲۰۷	۳۴۳	۳۱۴۹
پارس آباد		۹۱۲۸۲	۱۱۱۰۴	۴۸۵	۵۷۴۳۴	۲۶۳۸	۱۹۶۲۱
خلخال		۶۸۰۸۵	۱۱۹۲۷	۱۰۳	۴۲۱۹۲	۳۲۰۳	۱۰۶۶۰
کوثر		۲۳۱۲۳	۳۳۹۹	۲۷	۱۸۴۸۰	۲۶۲	۹۵
مشگین شهر		۱۲۰۳۸۳	۱۷۹۲۸	۱۷۱	۸۳۹۵۴	۴۱۱۴	۱۴۲۱۶
مغان		۷۰۹۸۱	۹۱۲۷	۱۱۹	۴۹۷۷۰	۳۳۱۰	۸۶۵۵
نمین		۴۳۲۱۱	۵۶۹۷	۲۰	۳۵۸۹۰	۳۲۱	۱۲۸۳
کل استان		۷۵۰۰۰۸	۱۱۹۵۶۹	۵۶۵۰	۴۳۷۰۲۳	۳۱۶۱۶	۱۵۶۱۵۰

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل- ۱۳۸۴

* در شهرستان نیر شعبه بیمه خدمات درمانی وجود ندارد و آمار بیمه شدگان شهرستان نیر در شهرستان اردبیل آمده است.

۲۳-۳- عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای فصل رفاه و تامین اجتماعی استان از محل درآمدهای عمومی در سال ۱۳۸۴

در سال ۱۳۸۴ فصل رفاه و تامین اجتماعی با ۷۳۳۲/۹۰ میلیون ریال از اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان معادل ۱/۰۴ درصد از اعتبارات مذکور را به خود اختصاص داده است. با توجه به اوضاع اقتصادی کشور از یک سو و حمایت از محرومان و مستضعفان جامعه و افزایش سطح رفاه و زندگی آنان از سوی دیگر، این بخش نیاز به توجه و حمایت خاص خود را دارد.

فرهنگ را به طور خلاصه می توان مجموعه دستاوردهای معرفتی انسان در عرصه های عقلی - علمی و هنری تعریف کرد که قدرت نقادی ، پرورش ذوق و خلاقیت انسانی را ارتقاء می بخشد . منظور از بخش فرهنگ این معنای وسیع نیست . بخش فرهنگ به مجموعه فعالیت هایی اطلاق می شود که دستگاه های اجرایی خاص در دولت ، هدایت ، اداره و حمایت از آنها را بر عهده دارد . مجموعه فعالیت هایی که بخش فرهنگ را شکل می دهد ، در تمام کشورها مشابه و شامل اموری همچون کتاب و کتابخوانی ، اداره کتابخانه های عمومی و مراکز فرهنگی و هنری و میراث فرهنگی ، سینما ، موسیقی ، تئاتر ، رسانه های جمعی به ویژه مطبوعات ، فعالیت های دینی و جز آن است .

۲۴-۱-۱- مطبوعات محلی استان

مطبوعات بر طبق قانون عبارتند از نشریاتی که به طور منظم ، با نام ثابت و تاریخ انتشار در فواصل معین در زمینه های گوناگون خبری ، انتقادی ، اجتماعی ، سیاسی ، اقتصادی ، کشاورزی ، فرهنگی ، دینی ، علمی و ... منتشر می شوند .

نخستین نشریه به شکل امروزی که سالنامه ای پیش نبود در سال ۱۴۸۶ میلادی در فرانسه منتشر گردیده و اولین نشریه در ایران در سال ۱۲۵۳ (ه . ق) به شکل روزنامه و به شیوه چاپ سنگی انتشار یافته است . چاپ روزنامه ها در شهرستانها نیز از سال ۱۲۸۹ (ه . ق) و در زمان ناصرالدین شاه قاجار معمول گردیده و قدیمی ترین نشریه در اردبیل که در کتابهای مربوط به مطبوعات از آن نام برده شده در سال ۱۳۲۶ (ه . ق) و ۷۳ سال بعد از نشر نخستین روزنامه ایرانی بوده است .

در حال حاضر (سال ۱۳۸۴) تعداد مطبوعات محلی استان ۳۶ عنوان با شمارگان ۳۰۰۰ الی ۵۰۰۰ می باشد که از این تعداد ۵ عنوان به صورت مجله انتشار می یابد .

مقایسه انتشار کتاب در خلال سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ در استان حاکی از کاهش عناوین کتاب منتشر شده می باشد تعداد عناوین کتب منتشر شده در سال ۱۳۸۴ با ۳۵ عنوان نسبت به سال ۱۳۸۳ معادل ۵۷/۸۳ درصد کاهش داشته است بدین ترتیب با توجه به رشد جمعیت و کاهش عنوان کتابهای منتشر شده ، سرانه این شاخص به ازای جمعیت کاهش بیشتری خواهد داشت .

جدول شماره (۲۴-۱) تعداد عناوین کتب منتشر شده در استان در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

سال و شرح	۱۳۸۳	۱۳۸۴
تعداد عناوین کتب منتشر شده	۸۳	۳۵

ماخذ : اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل - ۱۳۸۵

افزایش قیمت کاغذ می تواند یکی از عوامل تاثیر گذار بر عناوین و شمارگان کتاب باشد از جمله اقدامات موثر در این زمینه حمایت‌های دولت از حوزه نشر از طریق خرید کتاب از ناشران ، برگزاری نمایشگاهها ، انتشار بن خرید کتاب و پرداخت یارانه برای برقراری قیمت تثبیتی برای کاغذ تولید داخل و وارداتی می باشد که انتخاب شیوه مطلوب حمایت نیز از مسایلی است که لازم است مورد توجه قرار گیرد.

۲۴-۱-۲- کتابخانه های عمومی استان

در سال ۱۳۸۴ تعداد کتابخانه های عمومی استان ۵۰ سالن و تعداد مراجعان به کتابخانه های عمومی ۱۳۳۲۷۷۳ نفر بوده است. مقایسه تعداد مراجعان به کتابخانه های عمومی در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ نشان دهنده افزایش ۱۸/۴۲ درصدی تعداد مراجعان می باشد.

در سال مذکور تعداد کتابهای موجود در کتابخانه های عمومی استان ۳۹۱۲۷۹ جلد بوده است که نسبت به سال ۱۳۸۳ کاهشی معادل ۶/۴۸ درصد داشته است. سرانه کتابهای کتابخانه های عمومی از ۰/۳۳ در سال ۱۳۸۳ به ۰/۳۱ در سال ۱۳۸۴ کاهش یافته است با توجه به کاهش تعداد کتابهای کتابخانه های عمومی و افزایش جمعیت در سال ۱۳۸۴ کاهش در سرانه کتابهای کتابخانه های عمومی قابل پیش بینی می باشد.

با توجه به نرخ رشد جمعیت و تعداد قشر جوان و نوجوان کشور و مسایل اقتصادی ، نیاز به فضاهای عمومی مطالعه و منابع موجود در این اماکن باید مورد توجه قرار گیرد از طرف دیگر این مساله نیز نباید فراموش گردد که منابع تامین شده ، مورد نیاز و مورد استقبال و منطبق با سلیقه های مراجعه کنندگان باشد.

جدول شماره (۲۴-۲) برخی از شاخصهای مربوط به کتابخانه های عمومی استان در سال های ۸۴-۱۳۸۳

شرح	۱۳۸۳	۱۳۸۴
تعداد کتابخانه های عمومی (سالن)	۴۹	۵۰
سرانه کتابهای کتابخانه های عمومی (جلد)	۰/۳۳	۰/۳۱
تعداد مراجعان به کتابخانه های عمومی (نفر)	۱۱۲۵۳۸۹	۱۳۳۲۷۷۳
تعداد اعضای کتابخانه های عمومی (نفر)	۱۱۰۰۳۱	۱۹۱۴۹

ماخذ : سالنامه آماری استان-۱۳۸۴

بر اساس اطلاعات دریافت شده از اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴ نسبت تعداد کتابخانه های عمومی مجهز به ابزارهای نوین اطلاعاتی به کل کتابخانه های عمومی ۶۰ درصد بوده است.

۲۴-۱-۳- سالنهای سینما در استان

اولین سالن سینما در استان اردبیل در سال ۱۳۴۲ با مساحت ۷۰۰ متر مربع زیربنا و گنجایش ۳۰۰ نفر احداث گردید این سالن سینما که سینما ایران نام دارد در حال حاضر از نظر کیفی عادی بوده و از نظر وضعیت فعالیت در شرف تغییر کاربری است.

دومین سالن سینمای استان که سینما انقلاب نام دارد یک سال بعد و در سال ۱۳۴۳ احداث گردیده است. این سالن سینما که ۱۲۰۰ متر مربع زیربنا و گنجایش ۴۹۰ نفر را دارد در حال حاضر فعال است .

در سال ۱۳۸۴ در استان اردبیل تعداد ۷ باب سالن سینما وجود داشته که ۳ باب آن فعال ، ۳ باب غیر فعال و یک باب سالن در شرف تغییر کاربری است. بررسی توزیع شهرستانی سینماهای استان حاکی از آن است که اکثر شهرستانهای استان فاقد سالن سینما می باشند. به طوریکه در جدول (۲۴-۳) مشاهده می گردد به غیر از شهرستان اردبیل ، شهرستانهای پارس آباد و مشگین شهر هر کدام دارای یک باب سالن سینمای غیر فعال هستند و سایر شهرستانهای استان از نعمت سالنهای سینما محروم می باشند.

۲۴-۱-۴- مجتمع های فرهنگی و هنری استان

اطلاعات مربوط به مجتمع های فرهنگی و هنری استان اردبیل در جدول (۲۴-۴) آمده است بر اساس اطلاعات جدول مذکور در سال ۱۳۸۴ تعداد ۱۵ مجتمع فرهنگی و هنری در استان اردبیل وجود داشته است که از این تعداد ۴ مجتمع فرهنگی و هنری در شهرستان اردبیل، ۲ مجتمع فرهنگی و هنری در شهرستان بيله سوار، ۲ مجتمع فرهنگی و هنری در شهرستان پارس آباد، ۲ مجتمع فرهنگی و هنری در شهرستان مغان و ۲ مجتمع فرهنگی و هنری در شهرستان مشگین شهر قرار دارد و شهرستانهای کوثر، خلخال و نیر هر کدام دارای یک مجتمع فرهنگی و هنری هستند با توجه به اطلاعات دریافت شده از اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان (جدول شماره ۲۴-۴) در سال ۱۳۸۴ شهرستان نمین فاقد مجتمع فرهنگی و هنری بوده است.

جدول شماره (۲۴-۳) اطلاعات مربوط به سالنهای سینما در استان در سال ۱۳۸۴

ردیف	نام سینما	محل احداث	سال احداث	وضعیت فعالیت	زیربنا	گنجایش سالن	درجه کیفی
۱	سینما حافظ	اردبیل	۱۳۸۱	فعال	۱۲۳۰	۳۵۰	۱
۲	سینما انقلاب	اردبیل	۱۳۴۳	فعال	۱۲۰۰	۴۹۰	۲ (مطلوب)
۳	سینما ایران	اردبیل	۱۳۴۲	در شرف تغییر کاربری	۷۰۰	۳۰۰	عادی
۴	سینما لاله	اردبیل	۱۳۷۶	غیر فعال	۲۷۳۰	۳۵۰	۲
۵	سینما قدس	اردبیل	۱۳۴۹	فعال	۱۲۱۷	۵۹۱	۲ (مطلوب)
۶	سینما انقلاب	پارس آباد	۱۳۷۲	غیر فعال	۱۳۵۰	۴۰۰	۱
۷	سینما آزادگان	مشگین شهر	۱۳۷۰	غیر فعال	۱۴۶۰	۴۵۰	۲

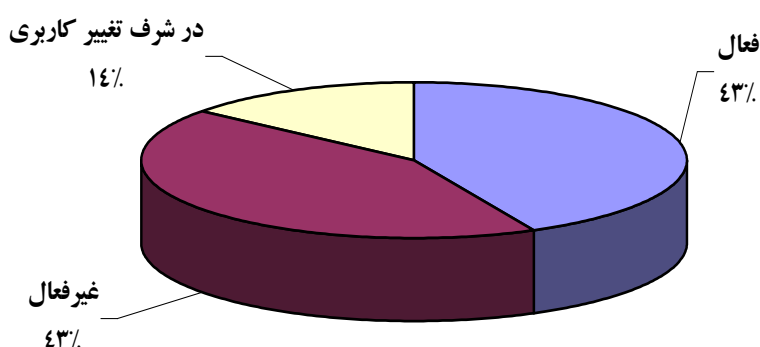
ماخذ: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۴-۴) اطلاعات مربوط به مجتمع های فرهنگی و هنری استان در سال ۱۳۸۴

ردیف	نام مجتمع فرهنگی و هنری	محل احداث	سال بهره برداری	مساحت زمین	زیربنا	گنجایش سالن (نفر)
۱	مجتمع فرهنگی و هنری فدک	اردبیل	۱۳۸۰	داخل پارک فدک	۴۱۵۰	۵۴۶
۲	هنرستان کوثر	اردبیل	۱۳۷۷	۹۶۵	۹۰۰	-
۳	مجتمع فرهنگی و هنری نیار	اردبیل	۱۳۸۰	داخل امام زاده	۵۱۰	۸۰
۴	مجتمع فرهنگی و هنری الغدیر	نیر	۱۳۸۲	۱۰۰۰	۶۰۰	۸۰
۵	مجتمع فرهنگی و هنری امام علی (ع)	بيله سوار	۱۳۸۳	۲۵۰۰	۲۲۰۰	۳۰۰
۶	مجتمع فرهنگی و هنری جعفرآباد	جعفرآباد	۱۳۸۳	۹۹۶	۳۲۰	۱۲۰
۷	مجتمع فرهنگی و هنری اصلاندوز	اصلاندوز	۱۳۸۳	۱۰۰۰	۳۲۰	۱۲۰
۸	مجتمع فرهنگی و هنری آراز	پارس آباد	۱۳۸۱	۳۱۵۰	۱۵۰۰	۲۷۰
۹	مجتمع فرهنگی و هنری خلخال	خلخال	۱۳۷۹	۳۶۳۳	۱۵۰۰	۳۶۰
۱۰	مجتمع فرهنگی و هنری اندیشه	مشگین شهر	۱۳۸۲	۲۶۲۱ (مشترک با اداره)	۲۰۰۰	۵۰۰
۱۱	مجتمع فرهنگی و هنری گرمی	گرمی	۱۳۸۲	۶۰۰	۸۰۰	۸۰
۱۲	مجتمع فرهنگی و هنری کوثر	کوثر	۱۳۷۹	۱۱۵۰	۳۲۰	۱۰۰
۱۳	خانه مطبوعات	اردبیل	۱۳۸۳	۵۰۰	۴۰۰	-
۱۴	مجتمع فرهنگی و هنری ارشق	رضی	۱۳۷۵	۶۵۰	۳۲۰	۸۰
۱۵	مجتمع فرهنگی و هنری تالار حافظ	گرمی	۱۳۸۱	۴۵۰	۵۵۰	۳۰۰

ماخذ: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل - ۱۳۸۵

نمودار شماره (۳۵) توزیع فراوانی سهم وضعیت سینماهای استان در سال ۱۳۸۴

۲۴-۱-۵- اماکن مذهبی استان

در سال ۱۳۸۴ معادل ۱۸۸ مکان متبرکه اسلامی در استان موجود بوده و ۱۶۵۲ مسجد نیز در سال مذکور مشغول فعالیت بوده اند.

همچنین بر اساس اطلاعات دریافت شده از اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴ تعداد ۱۵ نمایشگاه قرآنی در سطح استان برگزار گردیده است.

۲۴-۱-۶- موقوفات

وقف از با سابقه ترین میراث های ارزشمند اسلامی است که از صدر اسلام تاکنون در همه جوامع اسلامی مورد توجه بوده است و تاثیرات مثبتی در مسایل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع اسلامی از خود به جا گذاشته است دولت با بهره گیری مناسب و هدایت و قفیات در زمینه های مختلف (ترویج قرآن، تعمیر مساجد و حقوق خدام، نشر معارف اسلامی، کمک به مستضعفین و...) می تواند به نحو مناسبی از این سنت حسنه اسلامی استفاده نماید.

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۲۴-۵) در سال ۱۳۸۴ جمع کل درآمد موقوفات متصرفی و غیر متصرفی استان معادل ۴۷۷۵۶۶۲ هزار ریال بوده که نسبت به سال ۱۳۸۳ معادل ۱۷/۰۷ درصد افزایش داشته است.

درآمد بقاع متبرکه استان با ۰/۷ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۸۳ به ۱۲۶۳۳۵۶ هزار ریال در سال ۱۳۸۴ رسیده است. جمع درآمد استان نیز در سال ۱۳۸۴ معادل ۶۰۳۹۰۱۸ هزار ریال بوده که نسبت به سال ۱۳۸۳ معادل ۱۲/۸۴ درصد رشد داشته است.

در سال مذکور درآمد حاصل از موقوفات متصرفی و غیر متصرفی ۷۹/۰۸ درصد کل درآمد و درآمد حاصل از بقاع متبرکه ۲۰/۹۱ درصد کل درآمد استان را تشکیل داده است.

انواع فعالیتها و هزینه های انجام شده موقوفات و بقاع متبرکه استان در طول سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ از محل اعتبارات موقوفات متصرفی اداره کل اوقاف و امور خیریه استان در جدول (۲۴-۶) آمده است. بر اساس این اطلاعات در سال ۱۳۸۴ تعمیرات و بازسازی بقاع متبرکه با ۳۴/۸۱ درصد بیشترین و کمک به عتبات عالیات با ۰/۱۶ درصد کمترین سهم از هزینه های انجام شده را به خود اختصاص داده اند. بررسی میزان تغییرات هزینه ها در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ نشان می دهد که در سال ۱۳۸۴ هزینه های مربوط به ۱- توسعه علم (کمک به دانش آموزان) ۲- کمک به احداث و تعمیر مساجد و حق ائمه جمعه و خادمین ۳- نشر معارف ۴- مراسم مذهبی (روضه خوانی و اطعام) ۵- کمک به ایتمام ۶- تدارک وسایل رفاه زائر و هزینه آب و برق و ... و خرید اثاثیه بقاع متبرکه نسبت به سال ۱۳۸۳ کاهش داشته است و هزینه های مربوط به سایر فعالیتها نسبت به سال ۱۳۸۳ افزایش نشان می دهد اما در مجموع کل هزینه های انجام شده در سال ۱۳۸۴ افزایشی معادل ۳۸/۲۶ درصد نسبت به سال ۱۳۸۳ داشته است.

جدول شماره (۲۴-۵) میزان درآمدهای موقوفات و بقاع متبرکه استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

(مبالغ به هزار ریال)

شرح انواع درآمد	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییر	سهم انواع درآمد
درآمد موقوفات متصرفی و غیر متصرفی	۴۰۷۹۰۳۴	۴۷۷۵۶۶۲	۱۷/۰۷	۷۹/۰۸
درآمد بقاع متبرکه استان	۱۲۷۲۴۱۷	۱۲۶۳۳۵۶	۰/۷	۲۰/۹۱
جمع درآمد استان	۵۳۵۱۴۵۱	۶۰۳۹۰۱۸	۱۲/۸۴	۱۰۰

ماخذ: اداره کل اوقاف و امور خیریه استان اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۴-۶) فعالیتها و انواع هزینه های انجام شده موقوفات و بقاع متبرکه در طول سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ از محل اعتبار موقوفات متصرفی اداره کل اوقاف و امور خیریه استان

(مبالغ به هزار ریال)

شرح	سال	۱۳۸۳	۱۳۸۴	درصد تغییر	سهم انواع فعالیت سال ۱۳۸۴ در هزینه سال ۱۳۸۴
حق التولیه و حق النظاره و حق التصدی		۲۶۳۹۴۷	۳۲۵۸۵۵	۲۳/۴۵	۱۰/۷۸
هزینه های ثبتي محاکماتي		۱۶۳۹۷۰	۲۴۷۱۲۷	۵۰/۷۱	۸/۱۷
ترویج قرآن		۱۲۸۵۲	۷۶۵۲۵	۴۹۵/۴۳	۲/۵۳
توسعه علم (کمک به دانش آموزان)		۱۸۴۵۹۱	۷۳۵۰	-۹۶/۰۱	۰/۲۴
کمک به درمانگاهها و بیمارستانها		۷۲۶۰	۸۳۵۰	۱۵/۰۱	۰/۲۷
کمک به احداث و تعمیر مساجد و حقوق ائمه جمعه و خادمین		۳۸۴۸۵۵	۳۷۰۴۷۵	-۳/۷۳	۱۲/۲۵
نشر معارف		۱۵۹۹۰۲	۸۳۵۶۸	-۴۷/۷۳	۲/۷۶
کمک به مستضعفین		۴۴۳۵۰	۸۴۶۱۴	۹۰/۷۸	۲/۷۹
مراسم مذهبی (روضه خوانی و اطعام)		۱۵۵۴۸۶	۹۸۲۲۹	-۳۶/۸۲	۳/۲۵
کمک به ایتم		۲۰۰۰۰	۱۵۰۰۰	-۲۵	۰/۴۹
کمک به عتبات عالیات		۲۱۸۰	۵۰۹۰	۱۳۳	۰/۱۶
مدارس علوم دینی و کمک به طلاب		۱۶۹۷۱	۲۰۰۰۰	۱۷/۸۴	۰/۶۶
سایر کمکها (سایر هزینه ها)		۲۳۷۳۳۸	۴۴۱۲۹۷	۸۵/۹۳	۱۴/۶۰
تعمیرات و بازسازی بقاع متبرکه		۳۶۹۱۳۴	۱۰۵۲۱۹۸	۱۸۵	۳۴/۸۱
حقوق کارکنان و خادمین بقاع متبرکه		۶۸۶۳۰	۱۰۳۴۱۰	۵۰/۶۷	۳/۴۲
تدارک وسایل رفاه زائر و هزینه آب و برق و ... و خرید اثاثیه بقاع متبرکه		۹۴۲۲۶	۸۳۰۴۹	-۱۱/۸۶	۲/۷۴
جمع کل		۲۱۸۵۶۹۲	۳۰۲۲۱۳۷	۳۸/۲۶	۱۰۰

ماخذ: اداره کل اوقاف و امور خیریه استان اردبیل - ۱۳۸۵

۲-۲۴- رسانه های جمعی

صدا و سیما در عصر ارتباطات و اطلاعات نقش بسزایی در امر توسعه فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی ایفا می کند بطوریکه امروزه هزاران شبکه صدا و سیما در سطح جهان فراخور اهداف خود فعالیت می کنند و سعی در جذب مخاطب از کشور های مختلف جهان برای اشاعه اهداف خود دارند بنابراین در این برهه از زمان نقش پوششی صدا و سیمای ملی و استانی در امر جلوگیری و کاهش اشاعه فرهنگ بیگانه و توسعه فرهنگ ملی، در کشور و استان از جایگاه ویژه ای برخوردار می باشد.

۲۴-۲-۱- تعداد مراکز فرستنده رادیویی و تلویزیونی

در جدول شماره (۲۴-۷) تعداد ایستگاهها و فرستنده های اصلی رادیویی ، تلویزیونی و اف ام آمده است با توجه به این اطلاعات در سال ۱۳۸۴ تعداد ایستگاههای رادیویی نسبت به سال ۱۳۸۳ ثابت بوده است ولی شاهد افزایش تعداد ایستگاههای تلویزیونی بوده ایم. تعداد ایستگاههای اف ام نیز از ۷۸ ایستگاه در سال ۱۳۸۳ به ۳۱ ایستگاه در سال ۱۳۸۴ کاهش یافته است.

جدول (۲۴-۷) تعداد ایستگاهها و فرستنده های اصلی رادیویی و تلویزیونی

سال	رادیو		تلویزیون		اف ام	
	ایستگاه	فرستنده اصلی	ایستگاه	فرستنده اصلی	ایستگاه	فرستنده اصلی
۱۳۸۳	۳	۴	۱۳۴	۳۲۲	۷۸	-
۱۳۸۴	۳	۴	۱۴۵	۳۳۸	۳۱	۷۹

ماخذ : سالنامه آماری استان- ۱۳۸۴

۲۴-۲-۲- ساعات تولید و پخش برنامه در داخل استان

تولید برنامه های رادیویی و تلویزیونی فرایندی است که متن، طرح ، سناریو یا پیام ها و اندیشه ها را از طریق بکارگیری منابع انسانی هنری و فنی ، تجهیزات ، مواد مصرفی و منابع مالی به ساختار برنامه ای صوتی و تصویری تبدیل کرده و آن را به واسطه رسانه ای (فیلم ، نوار ویدئو، نوار صدا ، دیسک، امواج و ...) ضبط و ثبت و سوار می کند و برای توزیع ، پخش یا نمایش از طریق تجهیزات فرستنده ، گیرنده یا تجهیزات نمایشی دیگر، آماده می سازد.

بر اساس اطلاعات جدول (۲۴-۸) در سال ۱۳۸۴ مدت تولید برنامه های محلی صدای جمهوری اسلامی ایران- مرکز اردبیل ، معادل ۳۳۸۸ ساعت و ۵۳ دقیقه و مدت پخش آن ۴۱۶۷ ساعت و ۲۴ دقیقه بوده است.

مدت تولید برنامه های محلی سیمای جمهوری اسلامی ایران- مرکز اردبیل نیز در سال مذکور معادل ۱۴۵۶ ساعت و ۴۳۶ ثانیه و مدت پخش آن ۳۵۶۲ ساعت و ۴۵ دقیقه بوده است.

جدول شماره (۲۴-۸) ساعات تولید و پخش برنامه در داخل استان در طول سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

(دقیقه : ساعت)

برنامه های محلی صدای جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل		برنامه های محلی صدای جمهوری اسلامی ایران مرکز اردبیل		شرح و سال
مدت پخش	مدت تولید	مدت پخش	مدت تولید	
۱۸۲۵:۲۲:۰۰	۱۲۴۰:۱۶:۲۲	۴۴۸۶:۱۶:۰۰	۳۶۹۷:۲۱:۰۰	۱۳۸۳
۳۵۶۲:۴۵:۰۰	۱۴۵۶:۰۰:۴۳	۴۱۶۷:۲۴:۰۰	۳۳۸۸:۵۳:۰۰	۱۳۸۴

ماخذ : سالنامه آماری استان اردبیل-۱۳۸۴

۲۴-۲-۳- میزان پوشش جمعیتی شبکه های تلویزیونی و رادیویی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل

با توجه به اطلاعات جدول (۲۴-۹) در سال ۱۳۸۴ میزان پوشش جمعیتی شبکه یک سیما، شبکه دو سیما، شبکه سه سیما و شبکه استانی سیما، بالای ۹۰ درصد بوده است میزان پوشش شبکه خبر سیما که در سال ۱۳۸۳ برابر با ۴۸ درصد بوده در سال ۱۳۸۴ به ۶۵/۵۱ درصد افزایش یافته است. میزان پوشش جمعیتی رادیو استان نیز از ۹۳ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۹۶/۵۰ درصد در سال ۱۳۸۴ افزایش پیدا نموده است. اما میزان پوشش شبکه سراسری صدا از ۹۶ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۹۱ درصد در سال ۱۳۸۴ کاهش پیدا نموده است.

جدول شماره (۲۴-۹) میزان پوشش جمعیتی شبکه های تلویزیونی و رادیویی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل

(درصد)

عنوان شاخص	واحد	۱۳۸۳	۱۳۸۴
میزان پوشش شبکه یک سیما	درصد پوشش جمعیتی	۹۰/۵۰	۹۹/۶۵
میزان پوشش شبکه دو سیما	درصد پوشش جمعیتی	۹۲	۹۵/۷۳
میزان پوشش شبکه سه سیما	درصد پوشش جمعیتی	۹۳	۹۶/۵۷
میزان پوشش شبکه استانی سیما	درصد پوشش جمعیتی	-	۹۲/۲۴
میزان پوشش شبکه خبر سیما	درصد پوشش جمعیتی	۴۸	۶۵/۵۱
میزان پوشش رادیو استان	درصد پوشش جمعیتی	۹۳	۹۶/۵۰
میزان پوشش شبکه سراسری صدا	درصد پوشش جمعیتی	۹۶	۹۱

ماخذ ، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل - ۱۳۸۵

۲۴-۲-۴- تولید برنامه های صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل ، بر اساس موضوع، مخاطبان و طبقات تولید در سال ۱۳۸۴ در صدای جمهوری اسلامی ایران مرکز اردبیل جمعاً ۳۳۸۸ ساعت و ۵۳ دقیقه برنامه تولید شده که مخاطبان آن شامل عامه مردم ، فرهیختگان ، خانواده و زن ، جوانان و کودک و نوجوان بوده اند به طور کلی در سال مذکور صدای جمهوری اسلامی ایران مرکز اردبیل متعهد بوده که ۳۲۸۰ ساعت برنامه تولید نماید که میزان تحقق آن ۱۰۳ درصد بوده است.

در سال ۱۳۸۴ تولید سیمای جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل جمعاً ۱۴۵۶ ساعت و ۴۳ ثانیه بوده که برای مخاطبان ۵ گانه تولید گردیده است میزان تعهد تولید سیمای مرکز اردبیل ۱۳۰۰ ساعت و میزان تحقق آن ۱۱۲ درصد بوده است.

میزان تولید صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل در سال ۱۳۸۴ بر اساس موضوعات چهار گانه و ده گانه مصوب در جدول (۲۴-۱۱) آمده است .

موضوعات چهار گانه شامل موضوعات فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی می باشند که موضوعات فرهنگی شامل برنامه هایی با موضوع فرهنگی، معارف اسلامی و علم و فن ، موضوعات اجتماعی شامل برنامه هایی با موضوع اجتماعی، اطلاعات عمومی و ورزش و تفریحات سالم ، موضوعات سیاسی شامل برنامه هایی با موضوع سیاسی، ارزشهای دفاع مقدس و تاریخی و موضوعات اقتصادی شامل برنامه هایی با موضوع اقتصادی می باشد.

با توجه به ویژگیهای محتوی و فرم برنامه ها که برای ساخت آنها ترکیبات و درجات متفاوتی از نیروی انسانی کارآمد، خلاق، منابع و تجهیزات و ... مورد بهره برداری قرار می گیرد. برنامه ها را در چهار طبقه الف، ب، ج و د تقسیم بندی می کنند. به عنوان مثال یک برنامه انیمیشن که ساخت آن نیازمند بهره جویی وسیع از نیروی انسانی کارآمد و خلاق، تجهیزات، امکانات، وسایل گسترده و متنوع و مکانهای متعدد بوده و عرضه هنرمندانه آن مستلزم بهره گیری از شیوه های پیشرفته در ساخت برنامه می باشد جزء برنامه تلویزیونی طبقه «الف» می باشد. از طرف دیگر برنامه های رادیویی و تلویزیونی

طبقه «د» از جهت فرم و تکنیک نیازمند حداقل تجهیزات و امکانات می باشد. سخنرانی، گزارش واحد سیار، مصاحبه و ... در این طبقه قرار می گیرند.

با توجه به تعاریف ذکر شده واضح است که علاوه بر ساعات تولید، نوع برنامه تولید شده از نظر قرار گرفتن در طبقات الف، ب، ج و د نیز مهم می باشد.

بر اساس اطلاعات جدول (۲۴-۱۲) در سال ۱۳۸۴ صدای جمهوری اسلامی ایران- مرکز اردبیل ۳۰ ساعت و ۳۶ دقیقه (صدای آذری) در طبقه الف، ۷۷۶ ساعت و ۳۱ دقیقه در طبقه ب، ۱۹۴۰ ساعت و ۲ دقیقه در طبقه ج و ۶۴۱ ساعت و ۴۴ دقیقه در طبقه د برنامه رادیویی تولید نموده است.

سیمای استان نیز ۱ ساعت و ۱۲ دقیقه و ۳۳ ثانیه (سیمای فارسی) در طبقه الف، ۵۱ ساعت و ۱۷ دقیقه و ۱۰ ثانیه در طبقه ب، ۸۴۷ ساعت و ۴۵ دقیقه در طبقه ج و ۵۵۵ ساعت و ۴۶ دقیقه در طبقه د برنامه تلویزیونی تولید نموده است.

جدول شماره (۲۴-۱) میزان تولید برنامه های صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل ، بر اساس مخاطبان در سال ۱۳۸۴

شخصی	مخاطبان ۵ گانه						
	عامه مردم	فرهیختگان	خانواده و زن	جوانان	کودک و نوجوان	جمع کل	
تولید صدا	تولید (ساعت : دقیقه)	۱۱۹۸ : ۴۱ : ۰۰	۲۶۳ : ۱۷ : ۰۰	۶۷۷ : ۱۱ : ۰۰	۶۹۳ : ۲۳ : ۰۰	۵۵۶ : ۲۱ : ۰۰	۳۳۸۸ : ۵۳ : ۰۰
	تعهد (ساعت : دقیقه)	۱۱۴۸ : ۰۰ : ۰۰	۲۶۳ : ۰۰ : ۰۰	۶۵۶ : ۰۰ : ۰۰	۶۵۶ : ۰۰ : ۰۰	۵۵۷ : ۰۰ : ۰۰	۳۲۸۰ : ۰۰ : ۰۰
	درصد تحقق	۱۰۴	۱۰۰	۱۰۳	۱۰۶	۱۰۰	۱۰۳
تولید سیما	تولید (ساعت : دقیقه)	۴۷۱ : ۵۲ : ۵۳	۶۴ : ۳۴ : ۰۰	۲۹۵ : ۴۸ : ۵۰	۳۳۴ : ۴۸ : ۲۴	۲۸۸ : ۵۶ : ۳۶	۱۴۵۶ : ۰۰ : ۴۳
	تعهد (ساعت : دقیقه)	۳۹۰ : ۰۰ : ۰۰	۶۵ : ۰۰ : ۰۰	۲۶۰ : ۰۰ : ۰۰	۳۲۵ : ۰۰ : ۰۰	۲۶۰ : ۰۰ : ۰۰	۱۳۰۰ : ۰۰ : ۰۰
	درصد تحقق	۱۲۱	۹۹	۱۱۴	۱۰۳	۱۱۱	۱۱۲

ماخذ : صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۴-۱۱) میزان تولید برنامه های صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل ، بر اساس موضوعات ۴ و ۱۰ گانه مصوب در سال ۱۳۸۴

جمع کل	اقتصادی		سیاسی		اجتماعی			فرهنگی			موضوعات ۴ گانه	
	اقتصادی	تاریخی	ارزشهای دفاع مقدس	سیاسی	ورزش و تفریحات سالم	اطلاعات عمومی	اجتماعی	علم و فن	معارف اسلامی	فرهنگی	موضوعات ۱۰ گانه	شاخص
۳۳۸۸:۵۳:۰۰	۲۰۶:۴۵:۰۰	۴۶:۲۷:۰۰	:۳۵:۰۰ ۱۹۰	:۴۲:۰۰ ۱۱۸	:۴۳:۰۰ ۲۶۴	:۳۷:۰۰ ۳۸۹	:۰۶:۰۰ ۹۷۱	:۰۰:۰۰ ۷۰	:۰۳:۰۰ ۵۱۷	:۵۵:۰۰ ۶۱۳	تولید (ساعت : دقیقه)	تولید صدا
۳۲۸:۰۰:۰۰	۱۹۷:۰۰:۰۰	۳۳:۰۰:۰۰	:۰۰:۰۰ ۱۳۱	۹۹:۰۰:۰۰	:۰۰:۰۰ ۲۶۲	:۰۰:۰۰ ۳۹۴	:۰۰:۰۰ ۹۸۴	۶۵:۰۰:۰۰	:۰۰:۰۰ ۵۲۵	:۰۰:۰۰ ۵۹۰	تعهد (ساعت : دقیقه)	
۱۰۳	۱۰۵	۱۴۱	۱۴۵	۱۲۰	۱۰۱	۹۹	۹۹	۱۰۸	۹۸	۱۰۴	درصد تحقق	
۱۴۵۶:۰۰:۴۳	۱۶۳:۲۰:۱۸	۳۹:۳۱:۰۰	۴۱:۲۶:۲۰	۷۱:۴۸:۰۰	:۰۵:۲۰ ۱۳۵	:۳۲:۰۰ ۱۱۶	:۴۵:۰۳ ۴۸۸	۴۴:۲۳:۰۰	:۵۹:۰۹ ۲۳۹	:۱۰:۳۳ ۱۱۵	تولید (ساعت : دقیقه)	تولید سیما
۱۳۰۰:۰۰:۰۰	۱۴۳:۰۰:۰۰	۳۹:۰۰:۰۰	۳۹:۰۰:۰۰	۶۵:۰۰:۰۰	:۰۰:۰۰ ۱۰۴	:۰۰:۰۰ ۱۰۴	:۰۰:۰۰ ۴۵۵	۳۹:۰۰:۰۰	:۰۰:۰۰ ۲۰۸	:۰۰:۰۰ ۱۰۴	تعهد (ساعت : دقیقه)	
۱۱۲	۱۱۴	۱۰۱	۱۰۶	۱۱۰	۱۳۰	۱۱۲	۱۰۷	۱۱۴	۱۱۵	۱۱۱	درصد تحقق	

ماخذ : صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل - ۱۳۸۵

جدول شماره (۲۴-۱۲) میزان تولید برنامه های صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل ، بر اساس طبقات تولید در سال ۱۳۸۴

درصد	جمع کل	تولید در طبقات (ساعت : دقیقه)				شخص / طبقات
		د	ج	ب	الف	
۴۸	۱۶۲۷:۳۴:۰۰	۳۶۰:۲۸:۰۰	۸۶۴:۵۰:۰۰	۴۰۲:۱۶:۰۰	۰۰:۰۰:۰۰	صدا (فارسی)
۵۲	۱۷۶۱:۱۹:۰۰	۲۸۱:۱۶:۰۰	۱۰۷۵:۱۲:۰۰	۳۷۴:۱۵:۰۰	۳۰:۳۶:۰۰	صدا (آذری)
۱۰۰	۳۳۸۸:۵۳:۰۰	۶۴۱:۴۴:۰۰	۱۹۴۰:۰۲:۰۰	۷۷۶:۳۱:۰۰	۳۰:۳۶:۰۰	جمع
	۳۲۸۰:۰۰:۰۰	۵۷۹:۰۰:۰۰	۱۹۰۰:۰۰:۰۰	۷۷۰:۰۰:۰۰	۳۱:۰۰:۰۰	تعهد
	۱۰۳	۱۱۵	۱۰۲	۱۰۱	۹۹	درصد تحقق
۴۹	۷۰۷:۳۷:۲۰	۲۲۲:۱۰:۰۰	۴۵۹:۵۵:۰۰	۲۴:۱۹:۴۷	۱:۱۲:۳۳	سیما (فارسی)
۵۱	۷۴۸:۲۳:۲۳	۳۳۳:۳۶:۰۰	۳۸۷:۵۰:۰۰	۲۶:۵۷:۲۳	۰۰:۰۰:۰۰	سیما (آذری)
۱۰۰	۱۴۵۶:۰۰:۴۳	۵۵۵:۴۶:۰۰	۸۴۷:۴۵:۰۰	۵۱:۱۷:۱۰	۱:۱۲:۳۳	جمع
	۱۳۰۰:۰۰:۰۰	۵۰۰:۰۰:۰۰	۷۴۸:۳۰:۰۰	۵۰:۰۰:۰۰	۱:۳۰:۰۰	تعهد
	۱۱۲	۱۱۱	۱۱۳	۱۰۳	۸۱	درصد تحقق
	۹۴:۳۱:۰۰					شبکه پیام (مجله تصویری)

ماخذ : صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل - ۱۳۸۵

۲۴-۳- گردشگری

صنعت گردشگری با درآمد سالانه یکهزار میلیارد دلار در جهان از جمله صنایعی است که به خوبی با صنایعی نظیر نفت، خودروسازی و ... رقابت می کند کشورهای دارای جاذبه های گردشگری به لحاظ جلوه های طبیعی، فرهنگ و تمدن کهن و آثار باستانی و مذهبی، استعداد و توانمندی بسزایی در جذب جهانگردان دارند که با سرمایه گذاری مناسب در بخشهای نرم افزاری و سخت افزاری این صنعت می توانند سالانه میلیاردها دلار کسب در آمد کنند.

ایران از نظر دارا بودن تعداد و پیشینه آثار تاریخی و طبیعی و فرهنگی جزء ۱۰ کشور مهم جهان به لحاظ جاذبه های گردشگری می باشد با این وجود از نظر کسب درآمد ارزی ناشی از صنعت گردشگری و جذب تعداد گردشگر به ترتیب در رده های شصت و شش، هفتاد و پنجم جهان قرار گرفته است.

با توجه به اینکه یکی از مهمترین مشکلات فراروی اقتصاد ایران معضل بیکاری است که از طریق سرمایه گذاری مولد در بخشهای مختلف اقتصادی قابل حل می باشد و یکی از بخشهایی که اشتغال وسیعی را به طور مستقیم و غیر مستقیم ایجاد می نماید صنعت گردشگری است. لذا حفظ میراث فرهنگی و توسعه صنعت گردشگری باید به عنوان یکی از محورهای مهم و اساسی در برنامه ریزی های توسعه ای کشور مد نظر قرار گیرد.

۲۴-۳-۱- وضعیت گردشگری استان

استان اردبیل و به ویژه شهرستان اردبیل از کانونهای مهم گردشگری ایران محسوب می شود جاذبه های گردشگری در این استان در سه بخش عمده ۱-جاذبه های طبیعی ۲- میراث فرهنگی و جاذبه های تاریخی ۳- جاذبه های تاریخ مذهبی، قابل بررسی می باشد.

۱- جاذبه های طبیعی: آب معدنی های متعدد گرم و سرد در شهرهای سرعین، نیر، گیوی و مشگین شهر، دریاچه های زیبای شورابیل و نئور در اردبیل و هیر، امتداد جنگلهای شمال در شهرستانهای نمین و خلخال، منطقه توریستی فندقلوی نمین و دریاچه زیبای قله سبلان، پیست اسکی

آلوارس در ارتفاعات و دامنه زیبای کوه سبلان و آب و هوای بسیار مطبوع در فصل بهار و تابستان و ... از جمله جاذبه های طبیعی استان می باشند.

۲- میراث فرهنگی و جاذبه های تاریخی : بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی ، بقعه شیخ امین الدین جبرائیل ،

مجموعه بازار تاریخی اردبیل ، خانه ها و حمامهای قدیمی اردبیل ، بقعه کورائیم ، زندان قهقهه، پلهای تاریخی اردبیل و پل پردیس فیروز آباد ، تپه های باستانی اردبیل ، بیله سوار و ... از جمله جاذبه های فرهنگی و تاریخی استان محسوب می شوند.

۳- جاذبه های تاریخی مذهبی استان : مرقد مطهر دهها امامزاده شناسایی شده استان ، مسجد جمعه اردبیل، مسجد و مدرسه میرزا علی اکبر اردبیلی ، کلیسای مریم مقدس اردبیل و ... از جمله آثار تاریخی مذهبی استان می باشد.

وجود جاذبه های طبیعی ، تاریخی و فرهنگی بسیار متنوع باعث شده است که این استان پتانسیل های خوبی در ارتباط با گردشگری در مقیاس کشوری و بین المللی دارا باشد و در سالهای اخیر شاهد یک روند صعودی در رابطه با جذب گردشگران داخلی و خارجی باشیم از طرف دیگر وجود چنین جاذبه های گردشگری باعث شده است استان قابلیت های زیادی را در زمینه های سرمایه گذاری در جهت توسعه صنایع دستی ، ایجاد فرصت های شغلی جدید ، فعالیتهای کوهنوردی ، توسعه ورزشهای زمستانی و ایجاد منابع جدید درآمدی برای اقتصاد منطقه ای و ملی دارا باشد. ولی نارسائیهای ناشی از نامشخص بودن سیاست ها و سلیقه های متفاوت اجرائی ارگانهایی که حوزه مشترکی را اداره می کنند ، کمبود امور تبلیغاتی در زمینه های مختلف ، فقدان زیرساخت های رفاهی مناسب مخصوصاً خدمات رفاهی بین راهی و هتل های مناسب و نامتناسب بودن تاسیسات اقامتی و پذیرایی و عدم امکان پاسخگویی به نیازهای گردشگران خصوصاً در فصل های بهار و تابستان و فصلی بودن جاذبه های گردشگری استان و پائین بودن مدت ماندگاری و بیتوته کردن گردشگران از جمله آفت ها و تنگناهای موجود صنعت توریسم و گردشگری در استان می باشد.

چنین به نظر می رسد که جهت گسترش صنعت گردشگری صرف وجود جاذبه های گردشگری کافی نیست بلکه توسعه نواحی گردشگری به صورت زیست محیطی ، اجتماعی ، فرهنگی و اقتصادی ، توسعه راههای زمینی و هوایی ، تدوین سیاستهای فرهنگی متناسب با روحیه های گردشگران ، توسعه تسهیلات گمرکی و ... ، ایجاد زمینه های مناسب جهت جذب سرمایه های بخش خصوصی و خارجی و ... ، از اقداماتی است که در راستای توسعه بخش گردشگری استان ضروری می باشند.

از امکانات گردشگری استان در سال ۱۳۸۴ می توان به تعداد ۶۶ واحد تاسیسات اقامتی با ۳۸۰۴ تخت و ۱۰۸ مسافر خانه با ۵۱۸۸ تخت اشاره نمود . از دیگر امکانات گردشگری استان در سال ۱۳۸۴ وجود تعداد ۲۴ رستوران، ۱۵۸ غذاخوری و ۴۴۲ چایخانه می باشد . آخرین آمار تعداد اقامتگاههای عمومی و کارگاه صرف غذا و نوشیدنی در سالنامه آماری استان مربوط به سال ۱۳۸۳ می باشد که در سال مذکور در استان ۲۴۴ اقامتگاه عمومی و ۲۲۴۸ کارگاه صرف غذا و نوشیدنی موجود بوده است.

جدول شماره (۲۴-۱۳) برخی از شاخصهای مربوط به امکانات گردشگری استان در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۳

مسافر خانه		کارگاه صرف غذا و نوشیدنی	اقامتگاههای عمومی	تاسیسات اقامتی*		سال
تخت	تعداد			تخت	تعداد	
۵۲۰۹	۱۱۰	۲۲۴۸	۲۴۴	۳۰۴۵	۶۵	۱۳۸۳
۵۱۸۸	۱۰۸	-	-	۳۸۰۴	۶۶	۱۳۸۴

ماخذ: سالنامه آماری استان - ۱۳۸۴

* شامل مهمانخانه ، هتل ، متل ، هتل آپارتمان و مهمانسرا می باشد.

۲۴-۴- عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای فصل فرهنگ و هنر ، رسانه های جمعی و گردشگری

در سال ۱۳۸۴ فصل فرهنگ و هنر ، رسانه های جمعی و گردشگری در استان مبلغ ۷۲۹۵۸/۱۲۴ میلیون ریال از اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استان را به خود اختصاص داده است این رقم معادل ۱۰/۳۳ درصد کل اعتبارات مذکور می باشد و بعد از فصول حمل و نقل و مسکن، عمران شهری ، روستایی و عشایری بیشترین سهم از اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استان را به خود اختصاص داده و از این نظر در بین فصول هفده گانه در ردیف سوم قرار دارد.

۲۵- تربیت بدنی و ورزش

در حال حاضر تربیت بدنی و ورزش تنها از نظر حفظ تندرستی و شادابی اقشار مختلف جامعه و پر کردن اوقات فراغت آنها مطرح نبوده، بلکه به صورت چند وجهی در اکثر شئون زندگی اجتماعی از جمله اقتصاد، سیاست، فرهنگ و بهداشت نقش ایفا می نماید.

در کشور ما جایگاه ورزش به دلیل نگرش فرهنگی خاص نظام جمهوری اسلامی به آن جایگاه ویژه ای پیدا نموده و به عنوان بخشی از نظام تعلیم و تربیت عمومی به آن توجه می شود.

۲۵-۱- مکانهای ورزشی استان

براساس اطلاعات جدول شماره (۲۵-۱) اماکن ورزشی استان شامل زمین خاکی، میدان چمن، سالن، استخر، پیست و زورخانه می باشد که در سال ۱۳۸۴ تعداد، پیست اسکی و زورخانه نسبت به سال ۱۳۸۳ افزایش نداشته است اما تعداد استخر ۳۳/۳۳ درصد، زمین خاکی ۴۶/۶۷ درصد، میدان چمن ۲۵ درصد و تعداد سالن ورزشی ۲۳/۵۲ درصد نسبت به سال ۱۳۸۳ رشد داشته اند.

ظرفیت مکانهای ورزشی نیز از ۳۰۲۵ نفر در سال ۱۳۸۳ به ۳۳۳۵۰ نفر در سال ۱۳۸۴ افزایش پیدا نموده است. با توجه به اهمیت و تاثیر تعداد و همچنین توزیع عادلانه مکانهای ورزشی از این نظر که امکان دسترسی راحت و آسان را برای اقشار مختلف جامعه فراهم می آورد و با توجه به تاثیر ورزش بر سلامت جسمی و روحی افراد جامعه و همچنین تاثیر نیروی انسانی سالم و کار آمد در توسعه کشور و استان، بخش تربیت بدنی و ورزش توجه خاصی را می طلبد.

جدول شماره (۲۵-۱) تاسیسات و مکانهای ورزشی استان در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

ظرفیت مکانهای ورزشی	تعداد مکانهای ورزشی						سال شروع
	زورخانه	پیست	استخر	سالن	میدان چمن	زمین خاکی	
۳۰۲۵۰	۱	۱	۳	۵۱	۸	۱۳۹	۱۳۸۳
۳۳۳۵۰	۱	۱	۴	۶۳	۱۰	۲۰۴	۱۳۸۴

ماخذ سالنامه آماری استان- ۱۳۸۴

۲۵-۲- ورزشکاران سازمان یافته در استان

طبق تعریف ، ورزشکاران سازمان یافته شامل ورزشکاران بیمه شده می باشد براساس اطلاعات جدول شماره (۲-۲۵) تعداد ورزشکاران سازمان یافته در استان در سال ۱۳۸۴ معادل ۳۹۶۰۶ نفر بوده که ۷۵/۰۸ درصد (۲۹۷۳۷ نفر) آنان مرد و ۲۴/۹۱ درصد (۹۸۶۹ نفر) آنان زن بوده اند براساس گزارش عملکرد سازمان تربیت بدنی استان در سال ۱۳۸۴ تعداد ورزشکاران سازمان نیافته در استان ۶۰۰۰۰ نفر بوده است که نسبت به سال ۱۳۸۳ حدود ۵/۲۶ درصد رشد داشته است.

جدول شماره (۲-۲۵) تعداد ورزشکاران سازمان یافته برحسب رشته های ورزشی و جنس در سال ۱۳۸۴

(نفر)

ورزشکاران			رشته ورزشی	ورزشکاران			رشته ورزشی
زن	مرد	مرد و زن		زن	مرد	مرد و زن	
۱۷	۴۹	۶۶	شطرنج	۷۸۵۷	۲۵۲۹۸	۳۳۱۵۵	۱۳۸۳
۴	۴۴	۴۸	قایقرانی	۹۸۶۹	۲۹۷۳۷	۳۹۶۰۶	۱۳۸۴
۷	۲۳	۳۰	اسکی	۵۲۱	۱۳۹۹۹	۱۴۵۲۰	فوتبال
۷۱	۱۸	۸۹	اسکیت	-	۲۲۷۶	۲۲۷۶	کشتی
۳۸	۳۶	۷۴	سوار کاری	۸۴۵	۱۶۸۹	۲۵۳۴	کاراته
۱	۲۴	۲۵	هاکی	۵۱	۱۵۹۰	۱۶۴۱	ورزشهای رزمی
-	۳۹	۳۹	باستانی	۳۲۶۸	۱۷۵۴	۵۰۲۲	آمادگی جسمانی
۹	۲۵	۳۴	تیر اندازی	۱۰۷۷	۷۳۷	۱۸۱۴	والیبال
-	۱۲	۱۲	معلولین و جانبازان	۱۰۷۹	۱۴۴۴	۲۵۲۳	تکواندو
-	۵۴۱	۵۴۱	بولینگ و بلیارد	-	۲۴۹	۲۴۹	وزنه برداری
-	-	-	اتومبیلرانی	۱۹۰	۴۹۸	۶۸۸	کوهنوردی
۶	۱	۷	نجات غریق	۲۸۱	۳۴۲	۶۲۳	بسکتبال
۹	۳۲	۴۱	تنیس خاکی	۷۷۴	۹۷۷	۱۷۵۱	ژیمناستیک
-	۹	۹	شمشیر بازی	۵۹۳	۳۴۰	۹۳۳	شنا
۱۰	۲۸	۳۸	نابینایان	۴۳	۱۹۳	۲۳۶	جودو
-	۲۳	۲۳	ناشنوایان	۳۳۴	۵۷۰	۹۰۴	همگانی
-	۱	۱	ورزشهای هوایی	۸۲	۲۷۰	۳۵۲	تنیس روی میز
۵۴	۴۴۵	۴۹۹	وشو	۱	۱۷۵	۱۷۶	بوکس
۵۱	۴۵۶	۵۰۷	کونگ فو	۱۳۴	۳۵۷	۴۹۱	دو و میدانی
-	۳۹	۳۹	پرورش اندام	۲۴۸	۱۶۰	۴۰۸	بدمینتون
-	۱۹	۱۹	تیر و کمان	۸	۶۷	۷۵	دو چرخه سواری
-	-	-	-	۶۳	۱۸۶	۲۴۹	هندبال

ماخذ : سالنامه آماری استان- ۱۳۸۴

۲۵-۳- مریان و داوران ورزشی

بررسی تعداد مریان و داوران ورزشی در سال ۱۳۸۴ نشان دهنده افزایش این شاخصها نسبت به سال ۱۳۸۳ می باشد. از طرف دیگر تعداد شرکت کنندگان در مسابقات ورزشی نیز افزایش یافته است بنابراین شاخصهای نسبت ورزشکاران به داوران و نسبت ورزشکاران به مریان ورزشی در این خصوص گویاتر خواهد بود.

بر اساس اطلاعات جدول (۳-۲۵) در سال ۱۳۸۴ نسبت ورزشکاران به داوران ورزشی نسبت به سال قبل بهبود پیدا کرده است اما نسبت ورزشکاران به مریان ورزشی افزایش نشان می دهد که نشان دهنده کاهش تعداد مریان نسبت به ورزشکاران می باشد. در سال ۱۳۸۳ به ازاء هر ۳۰/۱۱ نفر ورزشکار یک داور ورزشی و به ازاء هر ۲۳/۰۵ نفر ورزشکار یک مربی ورزشی وجود داشته که این ارقام در سال ۱۳۸۴ به ترتیب به ۲۹/۸۶ و ۲۵/۹۸ رسیده است.

جدول شماره (۳-۲۵) تعداد مریان ، داوران و شرکت کنندگان سازماندهی شده در مسابقات ورزشی استان در

سالهای ۸۴-۱۳۸۳

نسبت ورزشکاران سازمان یافته به مریان ورزشی	نسبت ورزشکاران سازمان یافته به داوران	تعداد ورزشکاران سازمان یافته	داوران			مریان ورزشی			سال
			زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	
۲۳/۰۵	۳۰/۱۱	۳۳۱۵۵	۱۷۶	۹۲۵	۱۱۰۱	۲۹۶	۱۱۴۲	۱۴۳۸	۱۳۸۳
۲۵/۹۸	۲۹/۸۶	۳۹۶۰۶	۲۴۶	۱۰۸۰	۱۳۲۶	۳۷۵	۱۱۴۹	۱۵۲۴	۱۳۸۴

ماخذ : سالنامه آماری استان- ۱۳۸۴

۲۵-۴- تعداد قهرمانان کشوری ، جهانی ، آسیایی و بین المللی و مسابقات ورزشی برگزار شده در استان

براساس اطلاعات جدول شماره (۴-۲۵) تعداد زنان ورزشکار استان که در سال ۱۳۸۴ موفق به کسب مقام قهرمانی در کشور شده اند ۶۹ نفر و تعداد مردان ۴۲۰ نفر بوده است. هم چنین در سال مذکور ۳ نفر ورزشکار زن و ۶۴ نفر ورزشکار مرد دارای مقام قهرمانی در مسابقات قهرمانی جهانی ، آسیایی ، بین المللی و المپیک بوده اند.

از مسابقات و جامهای ورزشی مهم برگزار شده در استان در سال ۱۳۸۴ می توان به موارد زیر اشاره نمود :

- برگزاری ۲۹۲ مسابقات ورزشی استانی و قهرمانی کشوری شامل ۲۳۰ مسابقه در قسمت آقایان و ۶۲ مسابقه در قسمت بانوان

- میزبانی مسابقات قهرمانی کشوری زنان در سه رشته ورزشی

- میزبانی مسابقات قهرمانی کشوری مردان در ۶۳ رشته ورزشی

از دیگر فعالیتهای مهم سازمان تربیت بدنی و ورزش استان در زمینه های علمی ، فرهنگی و ورزشی می توان به موارد زیر اشاره نمود.

- اعزام ۳۰۱ ورزشکار شامل ۲۵۶ ورزشکار مرد و ۴۵ ورزشکار زن به مسابقات قهرمانی کشور

- کسب ۷۷ مورد مقام تیمی در رشته های مختلف ورزشی

- کسب ۴۸۹ مقام کشوری ، ۱۲ مقام آسیایی ، ۱۸ مقام جهانی و ۳۷ مقام بین المللی

- برگزاری ۱۱۱ کلاس آموزشی ، داوری ، مربیگری و کلیدهای آموزشی در قالب ۶۴۶۲ نفر

- اجرای ۱۳۳ برنامه فرهنگی در زمینه های مختلف

جدول شماره (۲۵-۴) تعداد قهرمانان کشوری ، جهانی ، آسیایی ، بین المللی و المپیک به تفکیک جنسیت و تعداد مسابقات و جامهای برگزار شده در استان در سطوح مختلف کشوری ، جهانی و آسیایی و بین المللی

سال و شرح		۱۳۸۳	۱۳۸۴
تعداد قهرمانان کشوری	زن	۳۲	۶۹
	مرد	۳۹۸	۴۲۰
تعداد قهرمانان جهانی ، آسیایی ، بین المللی و المپیک	زن	۲	۳
	مرد	۷۵	۶۴
تعداد مسابقات و جامهای ورزشی برگزار شده کشوری	زن	۳	۳
	مرد	۶۵	۶۳
تعداد مسابقات و جامهای ورزشی برگزار شده جهانی ، آسیایی و بین المللی	زن	-	-
	مرد	۱	۲

ماخذ : اداره کل تربیت بدنی استان اردبیل-۱۳۸۵

الف (نقاط ضعف :

- عدم شناسایی کامل امکانات ورزشی و نیروی انسانی
  - استفاده نکردن بهینه از امکانات ورزشی موجود
  - نبود هماهنگی لازم به منظور استفاده از نیروی انسانی مجرب در امر تحقیقات و پژوهش های علمی در موسسات آموزشی
  - کیفیت پائین تمرینات و مسابقات موسسات آموزشی و عدم رعایت کامل استانداردها در اجرای مسابقات
  - کمبود نیروی متخصص اعم از معلم و مربی ورزش در سطح ابتدائی در مدارس
  - کمبود امکانات و فضاهای ورزشی اعم از سرپوشیده و روباز و اختلاف فاحش آن با استاندارد های جهانی
  - ناهماهنگی در استفاده ی بهینه از امکانات ، تاسیسات و نیروی انسانی مراکز آموزش عالی و آموزش و پرورش و نهادهای ذیربط
  - کمبود اعتبارات کافی در بخش ورزش قهرمانی و همگانی
  - سرمایه گذاری ناکافی و نامناسب بخش خصوصی در ورزش قهرمانی
  - عدم تکافوی برنامه های آموزشی موجود در دوره های مربیگری
  - مهاجرت قهرمانان برتر استان به تیم های صاحب نام سایر استانها
- ب) نقاط قوت
- وجود استعدادهای فراوان علی الخصوص در ورزشهای انفرادی
  - موقعیت مناسب جغرافیائی و تنوع آب و هوایی برای انجام فعالیت های مرتبط
  - وجود جمع کثیری از نوجوانان و جوانان در مقاطع سنی مختلف در بخش های آموزشی
  - وجود موسسات متعدد تعلیم و تربیت در استان از جمله دانشگاه محقق اردبیلی ، دانشگاه پیام نور و دانشگاه آزاد اسلامی

- استعدادهای بالقوه و علاقه مندی مردم منطقه به ورزش

ج) سیاست ها و راهبردهای اجرائی

- تقویت بخش علمی و آموزشی استان

- بهبود نظام جامع نظارت ، ارزیابی و کنترل در ورزش

- توسعه ICT در ورزش استان که باعث ایجاد نظام متمرکز یکپارچه و فراگیر اطلاعاتی (ایجاد شبکه) در ورزش استان خواهد بود.

- توسعه فرهنگ ورزش و توسعه ورزش همگانی از طریق جلب مشارکت شهرداریها

- حمایت از قهرمانان ، پیشکسوتان و مربیان

- اجرای طرح استعدادیابی در زمینه ورزش قهرمانی

- توجه ویژه به امر توسعه ورزش بانوان

- بهره گیری هدفمند و بهینه از امکانات موجود

- حمایت از باشگاههای خصوصی استان و تشویق آنها به راه اندازی رشته های ورزشی اولویت دار

- توسعه و اجرای طرح ورزش محله ای

- توجه به ورزشهای پایه و نهادینه نمودن آن

۲۵-۶- عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استانی فصل تربیت بدنی در سال ۱۳۸۴

در سال ۱۳۸۴ میزان عملکرد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استانی فصل تربیت بدنی ۳۴۸۵۷/۹۵۳ میلیون ریال بوده و ۴/۹۴ درصد اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استان را به خود اختصاص داده است . با توجه به اهمیت این فصل در ارتقاء و تقویت سلامت روحی و جسمی افراد جامعه ، افزایش اعتبارات در این زمینه به خصوص بسترسازی برای تقویت فعالیتهای ورزشی برای بانوان و نیز ترویج ورزشهای همگانی ضروری می باشد.

گزارش اقتصادی - اجتماعی استان اردبیل سال ۱۳۸۴

معاونت برنامه ریزی
دفتر برنامه ریزی و بودجه

II

استاندارداری اردبیل

گزارش اقتصادی - اجتماعی استان اردبیل سال ۱۳۸۴ / تهیه کننده گروه آمایش و برنامه ریزی .

اردبیل : استانداردی اردبیل ، ۱۳۸۵

۲۳۱ص ، استانداردی اردبیل ؛ ۴۵۵

۱- اردبیل (استان) اوضاع اقتصادی ۲- اردبیل (استان) اوضاع اجتماعی

۳- اردبیل (استان) اوضاع زیربنایی الف : عنوان

عنوان : گزارش اقتصادی - اجتماعی استان اردبیل سال ۱۳۸۴

ناشر : استانداردی اردبیل

تهیه کنندگان : عسگر سنگی - بهزاد اشجع - سهیلا قلی زاده

تایپ : سهیلا عبدالله زاده

نمودار : سهیلا قلیزاده

تاریخ تهیه و انتشار : بهار ۱۳۸۶

شماره نشریه : ۵۱۰

تیراژ : محدود

فهرست مطالب

صفحه	عنوان :
۱	پیشگفتار.....
۲-۱۱۸	بخش اول : حوزه های فرابخشی .....
۳-۲۴	۱- موقعیت جغرافیایی ، مدود و وضعیت طبیعی و محیط زیست .....
۲۵	۲- جمعیت.....
۴۲	۳- نیروی انسانی و بازار کار.....
۵۳	۴- مساب های اقتصادی استان .....
۵۹	۵- بودجه و در آمد های عمومی استان.....
۷۳	۶- پول، بانکداری .....
۸۳	۷ - بیمه .....
۸۷	۸- شاخص قیمت.....
۹۲	۹- بودجه فناوریهای استان.....
۱۱۱	۱۰ - امور پیمانکاران ، مشاوران و گزارش نظارتی پروژه ها.....
۱۱۹-۳۰۰	بخش دوم : حوزه های بخشی .....
۱۱۹	الف) امور تولیدی.....
۱۲۰	۱۱- کشاورزی.....
۱۴۰	۱۲- صنعت.....
۱۵۴	۱۳- معدن.....
۱۶۰	۱۴- بازرگانی .....
۱۸۱-۲۱۷	ب) امور زیربنایی .....
۱۸۲	۱۵- حمل و نقل.....
۱۹۲	۱۶- انرژی و سوفت.....
۱۹۹	۱۷- عمران روستایی.....
۲۰۵	۱۸- عمران شهری و مسکن.....
۲۱۴	۱۹- پست و مخابرات.....
۲۱۷-۳۰۰	ج) امور اجتماعی .....
۲۱۸	۲۰- آموزش عمومی .....
۲۳۵	۲۱- آموزش عالی.....
۲۵۲	۲۲- بهداشت و درمان .....
۲۶۳	۲۳- بهزیستی و تامین اجتماعی.....
۲۷۷	۲۴- فرهنگ و هنر ، رسانه های جمعی و گردشگری.....
۲۹۵	۲۵- تربیت بدنی و ورزش .....

فهرست نمودارها

عنوان :

صفحه

- نمودار شماره (۱) جمعیت استان در سالهای ۸۵-۷۵-۱۳۶۵..... ۲۶
- نمودار شماره (۲) هره سنی جمعیت استان اردبیل بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در آبان ۱۳۷۵ ..... ۲۸
- نمودار شماره (۳) توزیع جمعیت استان بر مسب گروههای عمده سنی در سال ۱۳۷۵ ..... ۲۹
- نمودار شماره (۴) ترکیب جمعیت شهری و روستایی استان در سالهای ۸۵-۷۵-۱۳۶۵..... ۳۰
- نمودار شماره (۵) مقایسه تراکم جمعیت در کشور و استان در سالهای ۸۵-۱۳۷۵..... ۳۸
- نمودار شماره (۶) ترکیب اشتغال بخشهای مختلف استان در سال ۱۳۷۵ ..... ۴۶
- نمودار شماره (۷) ترکیب اشتغال بخشهای مختلف استان در سال ۱۳۸۴..... ۴۶
- نمودار شماره (۸) سهم ارزش افزوده بخشهای عمده اقتصادی استان در سال ۱۳۸۱..... ۵۷
- نمودار شماره (۹) توزیع فراوانی سهم مبلغ انواع سپرده های بانکی استان در سال ۱۳۸۴ ..... ۷۶
- نمودار شماره (۱۰) توزیع فراوانی سهم انواع سپرده های بانکی استان در سال ۱۳۸۴..... ۷۶
- نمودار شماره (۱۱) مقایسه تعداد بیمه نامه صادر شده و تعداد خسارت واقع شده در سال ۱۳۸۴ استان اردبیل ۸۵
- نمودار شماره (۱۲) مقایسه مق بیمه، بیمه نامه های صادر شده و مبلغ خسارت واقع شده در سال ۱۳۸۴ استان اردبیل..... ۸۵
- نمودار شماره (۱۳) شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری استان در سال ۱۳۸۴..... ۸۹
- نمودار شماره (۱۴) مقایسه سهم هزینه های خوراک و دفانی و غیر خوراک خانوارهای شهری کشور در سال ۱۳۸۴..... ۹۴
- نمودار شماره (۱۵) مقایسه سهم هزینه های خوراک و دفانی و غیر خوراک خانوارهای روستایی کشور در سال ۱۳۸۴ ..... ۹۵
- نمودار شماره (۱۶) مقایسه سهم هزینه های خوراک و دفانی و غیر خوراک خانوارهای شهری استان در سال ۱۳۸۴..... ۹۵
- نمودار شماره (۱۷) مقایسه سهم هزینه های خوراک و دفانی و غیر خوراک خانوارهای روستایی استان در سال ۱۳۸۴..... ۹۵
- نمودار شماره (۱۸) مقایسه ضریب جینی در مناطق شهری و روستایی کشور ۱۰۶
- نمودار شماره (۱۹) مقایسه ضریب جینی در مناطق شهری و روستایی استان ۱۰۷
- نمودار شماره (۲۰) مقایسه شاخص انگل در مناطق شهری و روستایی استان و کشور..... ۱۱۰
- نمودار شماره (۲۱) توزیع فراوانی سهم کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر بر مسب طبقات کارکن..... ۱۴۸
- نمودار شماره (۲۲) توزیع فراوانی سهم کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر بر مسب نوع فعالیت ۱۴۸
- نمودار شماره (۲۳) توزیع فراوانی سهم کارگاههای صنعتی بر مسب نوع فعالیت..... ۱۴۹
- نمودار شماره (۲۴) توزیع فراوانی کارگاههای صنعتی بر مسب نقاط شهری و روستایی..... ۱۴۹
- نمودار شماره (۲۵) مقایسه تراکم راه در استان و کشور در سال ۱۳۸۴ ..... ۱۸۷
- نمودار شماره (۲۶) توزیع فراوانی نوع وسیله نقلیه مورد استفاده توسط مسافرین..... ۱۸۹
- نمودار شماره (۲۷) تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده برای امداد بنا در مناطق شهری استان ۲۱۱

فهرست نمودارها

عنوان :

صفحه

- نمودار شماره (۲۸) توزیع فراوانی سهم تعداد دانش آموزان استان در مقاطع مختلف در سال تمصیلی ۸۵-۱۳۸۴..... ۲۲۴
- نمودار شماره (۲۹) مقایسه تعداد دانش آموزان دختر و پسر در استان..... ۲۲۵
- نمودار شماره (۳۰) تعداد کارکنان آموزشی مقاطع مختلف تمصیلی بخش آموزش و پرورش استان در سال تمصیلی ۸۵-۱۳۸۴ بر حسب جنس..... ۲۲۸
- نمودار شماره (۳۱) مقایسه نسبت پذیرفته شدگان کنکور سراسری در استان و کشور..... ۲۳۱
- نمودار شماره (۳۲) مقایسه سهم تعداد دانشجوین دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان (به استثناء دانشگاه آزاد اسلامی) در مقاطع مختلف در سال ۱۳۸۴..... ۲۳۸
- نمودار شماره (۳۳) مقایسه سهم تعداد دانشجوین دانشگاه آزاد اسلامی استان در مقاطع مختلف در سال ۱۳۸۴..... ۲۳۸
- نمودار شماره (۳۴) توزیع فراوانی سهم از تعداد و سهم از اعتبار طرحهای پژوهشی استان..... ۲۵۱
- نمودار شماره (۳۵) توزیع فراوانی سهم وضعیت سینماهای استان در سال ۱۳۸۴..... ۲۸۲